

รูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สงกรานต์ บุญมี

วิทยานิพนธ์เสนอมหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญาการศึกษาดุซฎิบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

พฤษภาคม 2568

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

รูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สงกรานต์ บุญมี

วิทยานิพนธ์เสนอมหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรปริญญาการศึกษาดุริยบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
พฤษภาคม 2568
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

AN ACTIVE LEARNING MANAGEMENT MODEL FOR SECONDARY SCHOOLS
UNDER THE OFFICE OF THE BASIC EDUCATION COMMISSION

A Dissertation Submitted to University of Phayao
in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Doctor of Philosophy Degree in Educational Administration
May 2025
Copyright 2025 by University of Phayao

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

รูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ของ สงกรานต์ บุญมี

ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญาการศึกษาดุขภูิบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
ของมหาวิทยาลัยพะเยา

..... ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์
(รองศาสตราจารย์ ดร. จิตีมา วรณศรี)

..... ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธิดาวัลย์ อุ่นกอง)

..... กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. น้ำฝน กันมา)

..... กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สันติ บุรณะชาติ)

..... อาจารย์บัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยพะเยา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุนทร คล้ายอ่ำ)

..... คณบดีวิทยาลัยการศึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร. รักชิต สุธธิพงษ์)

เรื่อง:	รูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ผู้วิจัย:	สงกรานต์ บุญมี, วิทยานิพนธ์: กศ.ด. (การบริหารการศึกษา), มหาวิทยาลัยพะเยา, 2567
อาจารย์ที่ปรึกษา:	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธิดาวัลย์ อุ่นกอง อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.น้ำฝน กัน มา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สันติ บุณณะชาติ
คำสำคัญ:	รูปแบบ, การบริหารจัดการการเรียนรู้เชิงรุก, การจัดการเรียนรู้เชิงรุก, หลักการบริหารสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2) เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และ 3) เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน วิธิตำเนินการวิจัยมี 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ขั้น 1.1 การศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการศึกษาพุทธิพิสัยศึกษา จำนวน 5 สถานศึกษา เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสังเคราะห์เอกสาร ขั้น 1.2 การศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบโดยการสัมภาษณ์ แหล่งข้อมูล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบโดยนำข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 มากร่างและตรวจสอบคุณภาพโดยการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน และ ขั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 291 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ เป็นการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้ค่าระหว่าง 0.80–1.00 สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า 1) ผลการศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบ มี 5 องค์ประกอบหลัก คือ วัตถุประสงค์ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต และปัจจัยแห่งความสำเร็จ 2) ผลการสร้างรูปแบบ คือ (1) ด้านวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารจัดการการเรียนรู้เชิงรุก (2) ด้านปัจจัยนำเข้า คือ (2.1) การกำหนดนโยบายการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (2.2) การกำหนดกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุก และ (2.3) การสนับสนุนทรัพยากรการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (3) องค์ประกอบด้านกระบวนการ คือ (3.1) การวางแผน (3.2) การจัดโครงสร้างองค์กร (3.3) การสั่งการในการขับเคลื่อนตามนโยบาย (3.4) การประสานงานและการดำเนินการ และ (3.5) การควบคุมการดำเนินการ (4) องค์ประกอบด้านผลสัมฤทธิ์ คือ (4.1) ผลผลิต และ (4.2) ผลลัพธ์ (5) ปัจจัยแห่งความสำเร็จ คือ (5.1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา (5.2) การมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่าย และ (5.3) การใช้เทคโนโลยี AI สนับสนุนการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก 3) ผลการประเมินรูปแบบในภาพรวม มีความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด และผ่านเกณฑ์การประเมิน

Title: AN ACTIVE LEARNING MANAGEMENT MODEL FOR SECONDARY SCHOOLS
UNDER THE OFFICE OF THE BASIC EDUCATION COMMISSION

Author: Songkran Boonmee, Dissertation: Ph.D (Educational Administration), University of Phayao, 2024

Advisor: Assistant Professor Dr. Thidawan Unkong Co-advisor Assistant Professor Dr.Namfon Gunma Assistant Professor Dr.Santi Buranachart

Keywords: Model, Administrative Model for Active Learning, Active Learning Approach, Principles of Basic Educational Administration

ABSTRACT

This research aims to 1) study the components of the proactive learning management model, 2) create a proactive learning management model, and 3) evaluate the proactive learning management model. It is a mixed-methods research. The research methodology consists of 3 steps: Step 1, Step 1.1: Study of documents, concepts, theories, and related research, and a multi-case study of 5 educational institutions. The instrument used is a document synthesis form. Step 1.2: Study of the components of the model by interviewing. The data source is 7 experts. The instrument used is a semi-structured interview. Step 2: Create a model by drafting data from Step 1 and checking the quality through focus group discussions with 9 experts. Step 3: Evaluate the model. The sample consists of 291 educational institution administrators. The instrument used is a model feasibility and usefulness assessment form. The quality of the instrument is an evaluation of the index of consistency (IOC) between 0.80 and 1.00. The statistics used are: Mean and Standard Deviation

The research results found that 1) The results of the study of the components of the model consisted of 5 main components: objectives, inputs, processes, outputs, and success factors. 2) The results of the model creation were: (1) Objectives: To develop school administrators in the management of active learning. (2) Inputs: (2.1) Determining proactive learning management policies, (2.2) Determining proactive learning management strategies, and (2.3) Supporting proactive learning management resources. (3) Process components: (3.1) Planning, (3.2) Organizational structure, (3.3) Commanding in driving the policy, (3.4) Coordination and implementation, and (3.5) Control of operations. (4) Outcome components: (4.1) Outputs and (4.2) Results. 5) Success factors: (5.1) Academic leadership of school administrators, (5.2) Community participation and network partners, and (5.3) Using AI technology to support proactive learning management. 3) The overall evaluation outcomes of the model demonstrate its feasibility and utility at the highest level, successfully meeting the established evaluation criteria

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลือจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิดาวัลย์ อุ่นกอง ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สันติ บุรณะชาติ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.น้ำฝน กันมา กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา คำแนะนำ และเมตตาเอาใจใส่ ตลอดระยะเวลาในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีความถูกต้องและความสมบูรณ์ ผู้วิจัยซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่ง และขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ รศ.ดร.ประวิต เอราวรรณ, ดร.ปฐมาภรณ์ ปันอินทร์, รศ.ดร.เอกรินทร์ สังข์ทอง, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิกร สุมาลี, ดร.ศักดา ชัยภักย์, ดร.ผกาภรณ์ พลายสังข์, ดร.ปริศนา วรรณารักษ์, นายวุฒิพล รัตนพร และนายศตภิชช์ ไกรษี ที่กรุณาเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม และขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้เกียรติในการตรวจสอบความสอดคล้องของเครื่องมือ และได้ให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ยิ่งที่ช่วยให้งานวิจัยในครั้งนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ สาขาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา ทุกคนที่เป็นผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ให้คำชี้แนะและให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยตลอดระยะเวลาของการศึกษา รวมถึงการทำวิจัยจนทำให้สำเร็จการศึกษาด้วยดี

ท้ายที่สุด ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา และครอบครัวที่คอยสนับสนุนให้กำลังใจ และกระตุ้นเตือนให้ผู้วิจัยมีความมานะในการทำวิจัย อีกทั้ง ขอขอบคุณกัลยาณมิตรทุกท่านที่ให้การสนับสนุนช่วยเหลือด้วยดีเสมอมา ขอมอบคุณค่าความดีและประโยชน์ของงานวิจัยฉบับนี้แด่ผู้มีพระคุณทุกท่าน และขอบันทึกคุณงามความดีนี้สืบไป

สงกรานต์ บุญมี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามของการวิจัย.....	7
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	7
ขอบเขตของการวิจัย	8
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	10
ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย.....	12
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	13
แนวคิด และหลักการเกี่ยวกับรูปแบบ	14
การบริหารและการจัดการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	30
หลักการ แนวคิด และรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก.....	45
นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก.....	69
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	75
กรอบแนวคิดการวิจัย	84
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	85

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียน มัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	87
ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	90
ขั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	93
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	96
ตอนที่ 1 ผลการศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียน มัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	96
ตอนที่ 2 ผลการสร้างรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	110
ตอนที่ 3 ผลการประเมินความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้ เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	125
บทที่ 5 บทสรุป	130
สรุปผลการวิจัย.....	132
อภิปรายผลการวิจัย.....	141
ข้อเสนอแนะ.....	144
บรรณานุกรม.....	146
ภาคผนวก.....	153
ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ	154
ภาคผนวก ข รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์.....	155
ภาคผนวก ค รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion).....	156
ภาคผนวก ง แบบสังเคราะห์เอกสาร	157
ภาคผนวก จ แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ	161
ภาคผนวก ฉ แบบสัมภาษณ์ (Focus Group Discussion).....	170

ภาคผนวก ช แบบประเมินความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้	174
ภาคผนวก ซ คู่มือการใช้รูปแบบ	180
ภาคผนวก ณ ภาพการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ	230
ภาคผนวก ญ ภาพผู้ทรงคุณวุฒิในสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)	232
ประวัติผู้วิจัย	238

สารบัญตาราง

	หน้า
ตาราง 1 แสดงการวิเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบ	26
ตาราง 2 แสดงการสังเคราะห์การบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก.....	68
ตาราง 3 แสดงสถานศึกษาจำนวน 5 แห่ง	88
ตาราง 4 แสดงผลการศึกษาค้นคว้าองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	97
ตาราง 5 แสดงผลการศึกษาค้นคว้าองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ... 101	
ตาราง 6 แสดงข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อร่างรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	114
ตาราง 7 แสดงผลการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	125

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพ 1 แสดงหลักการบริหารจัดการ POCCC	32
ภาพ 2 แสดงกรวยแห่งการเรียนรู้.....	52
ภาพ 3 แสดงกรอบแนวคิดของการวิจัย	84
ภาพ 4 แสดงขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	87
ภาพ 5 (ร่าง) รูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	111
ภาพ 6 แสดงรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	117

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ได้มีการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อสร้างบุคคลในทุกด้านและทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี มีความสามารถ และมีคุณภาพ โดยคนไทยจะต้องมีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ และสติปัญญา พร้อมทั้งมีพัฒนาการที่ดีในทุกด้านและสุขภาพที่แข็งแรงในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น มีนิสัยประหยัด อดออม มีน้ำใจ และมีความรับผิดชอบ มีวินัย และยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของสังคมไทย มีแนวคิดที่เหมาะสม และมีทักษะสำคัญสำหรับการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 รวมถึงความสามารถในการสื่อสารด้านภาษา พร้อมทั้งตระหนักถึงคุณค่าของภาษาท้องถิ่น มีความรักในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่ก้าวสู่การเป็นคนไทยที่มีศักยภาพสูง โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ได้มุ่งเน้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและเกิดปฏิสัมพันธ์ผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยมีเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพเป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ รวมถึงการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม พร้อมกับการเติบโตอย่างยั่งยืนในสภาพแวดล้อมที่ดี มุ่งให้คนไทยทุกคนเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและพัฒนาความสามารถในการทำงานให้ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาประเทศ ซึ่งนโยบายการศึกษาในประเทศไทยที่ตอบสนองยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) มีหลายประเด็นที่เน้นการพัฒนาและปรับปรุงระบบการศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศและการเปลี่ยนแปลงในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล โดยเฉพาะการพัฒนาทักษะที่จำเป็น เน้นการเตรียมคนรุ่นใหม่ให้มีทักษะที่หลากหลาย ทั้งทักษะด้านดิจิทัล ความคิดสร้างสรรค์ และทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น เพื่อรองรับตลาดแรงงานในอนาคต การเข้าถึงการศึกษา โดยส่งเสริมโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพสำหรับทุกกลุ่มประชากร รวมถึงการสนับสนุนประชาชนในพื้นที่ห่างไกลการศึกษา แนวทางใหม่ โดยมีการสนับสนุนการพัฒนาหลักสูตรที่เน้นการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่นและสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์และความต้องการของนักเรียน การบูรณาการการศึกษา สร้างความร่วมมือระหว่างภาคการศึกษาและภาคธุรกิจ เพื่อให้การศึกษาเชื่อมโยงกับตลาดแรงงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การใช้เทคโนโลยีในการศึกษา ส่งเสริมและพัฒนาแพลตฟอร์มออนไลน์และสื่อการเรียนการสอนดิจิทัล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอน การประเมินผลการศึกษา การพัฒนาระบบ

การประเมินที่มีความโปร่งใสและมีความเที่ยงตรง เพื่อติดตามผลสัมฤทธิ์การศึกษาและปรับปรุงการเรียนการสอน (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2565)

กระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ได้กำหนดยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการใช้สื่อและเทคโนโลยี คือ ยุทธศาสตร์ที่ 4 ขยายโอกาสในการเข้าถึงบริการทางการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการเร่งพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ที่สนับสนุนการศึกษาและการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ มีความหลากหลาย และสามารถให้บริการได้อย่างทั่วถึง นอกจากนี้ ยุทธศาสตร์ที่ 5 มุ่งเน้นการส่งเสริมและพัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา โดยการสร้างเครือข่ายเทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับการเรียนรู้และการบริหารจัดการที่ทันสมัยและไม่มีความซับซ้อน เพื่อให้บริการสามารถเข้าถึงได้อย่างครอบคลุมและมีประสิทธิภาพ ปัจจุบัน เทคโนโลยีสารสนเทศได้มีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์ภายในสังคม การแข่งขันรวมถึงความร่วมมือในทางธุรกิจ เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์จึงเป็นเครื่องมือที่ใช้แพร่หลายโดยเฉพาะในสถานศึกษา ซึ่งเทคโนโลยีสารสนเทศถือเป็นกลยุทธ์สำคัญในยุคปัจจุบันและอนาคต เนื่องจากสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในกิจกรรมต่าง ๆ ช่วยลดต้นทุนและค่าใช้จ่าย รวมทั้งสนับสนุนการสร้างกระบวนการใหม่ ๆ ที่ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สุขุม เฉลยทรัพย์, 2555)

ในช่วงของการปฏิรูปการศึกษา รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการยกระดับคุณภาพของการศึกษา โดยมุ่งเน้นให้การศึกษาเป็นกลไกหลักในการพัฒนาศักยภาพของประชาชน เพื่อมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนประเทศ เทคโนโลยีสารสนเทศจึงกลายเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา สนับสนุนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ทั้งในระบบ นอกกระบบ และตามความสนใจของแต่ละบุคคลโดยเฉพาะในด้านการเรียนการสอน เทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทอย่างชัดเจนในยุคของสังคมฐานความรู้ ซึ่งทุกองค์กรสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว ครอบคลุม และถูกต้อง ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการทำงานภายในองค์กร รวมถึงการปรับโครงสร้างองค์กรจากระบบแนวดิ่งแบบเดิม สู่ระบบแนวราบที่เน้นการทำงานร่วมกันเป็นทีม และส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (ธีระ รุญเจริญ, 2560, หน้า 37)

การประเมิน PISA มุ่งวัดสมรรถนะของนักเรียนใน 3 ด้านหลัก ได้แก่ การอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ โดยแต่ละรอบของการประเมินจะให้ความสำคัญกับด้านใดด้านหนึ่งมากเป็นพิเศษ เช่น รอบปี 2000 และ 2009 เน้นการอ่าน รอบปี 2003 และ 2012 เน้นคณิตศาสตร์ ขณะที่รอบปี 2006 และ 2015 มุ่งประเมินด้านวิทยาศาสตร์เป็นหลัก โดยวิชาที่เน้นจะมีสัดส่วนข้อสอบราว 60% ส่วนที่เหลือกระจายไปยังอีกสองวิชาอย่างละประมาณ 20% สำหรับประเทศไทย ได้ดำเนินการสอบ PISA 2022 แล้วเมื่อเดือนสิงหาคม 2565 และประกาศผลไปเมื่อเดือนธันวาคม 2566 โดยในปี 2567 จะมีการเปิดเผยผลในหมวดความคิดสร้างสรรค์เพิ่มเติม ส่วนรอบถัดไปคือ PISA 2025 ซึ่งจะกลับมา

เน้นด้านวิทยาศาสตร์เช่นเดิม พร้อมเสริมการประเมินเกี่ยวกับการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล โดยประเทศไทยเตรียมจัดสอบรอบทดลองในเดือนสิงหาคม 2567 และสอบจริงในเดือนสิงหาคม 2568 ทั้งนี้ PISA ใช้ประเมินนักเรียนอายุ 15 ปี เพื่อสะท้อนความสามารถในการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริง ซึ่งคะแนนที่ได้ยังถือเป็นดัชนีเปรียบเทียบคุณภาพการศึกษาและศักยภาพการแข่งขันระดับประเทศ โดยกระทรวงศึกษาธิการตั้งเป้าหมายให้ช่องว่างระหว่างกลุ่มโรงเรียนในด้านคะแนน PISA ลดลงอย่างน้อยร้อยละ 20 (พรชัย อินทร์ฉาย, 2566)

ผลการประเมิน PISA เป็นหนึ่งในตัวชี้วัดตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (Y2) ประกอบด้วย ประเด็นที่ 12 การพัฒนาการเรียนรู้ (พ.ศ. 2561-2580) เป้าหมาย 1 “คนไทยมีการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐานสากลเพิ่มขึ้น มีทักษะที่จำเป็นของโลกศตวรรษที่ 21 สามารถแก้ปัญหา ปรับตัว สื่อสาร และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น มีนิสัยใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยกำหนดตัวชี้วัดเป็นคะแนน PISA (คะแนนเฉลี่ย) ด้านการอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ แผนย่อยการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 เป้าหมาย “คนไทยได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐาน มีทักษะการเรียนรู้ และทักษะที่จำเป็นของโลกศตวรรษที่ 21 สามารถเข้าถึงการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตขึ้น” โดยกำหนดตัวชี้วัดเป็นร้อยละของนักเรียนที่มีสมรรถนะไม่ถึงระดับพื้นฐานของทั้ง 3 วิชา ลดลงในแต่ละกลุ่มโรงเรียน

ผลการประเมิน PISA และข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามเป็นหนึ่งในตัวชี้วัด Thailand Digital Outlook ประกอบด้วย ร้อยละของนักเรียนที่ได้คะแนนผลประเมิน PISA ด้านการอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ในระดับสูง (ระดับ 5 ขึ้นไป) (ต่อจำนวนนักเรียนที่ทำการประเมิน PISA ทั้งหมด) ร้อยละของนักเรียนอายุ 15 ปี ที่ใช้อินเทอร์เน็ตครั้งแรกเมื่ออายุ 6 ปี หรือต่ำกว่า ร้อยละของนักเรียนอายุ 15 ปี ที่ใช้อินเทอร์เน็ตเป็นเวลา 2-6 ชั่วโมงนอกโรงเรียน

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) กระทรวงศึกษาธิการ (2567) เป็นผู้ดำเนินโปรแกรมประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล หรือ PISA ในประเทศไทย โดยประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกทั้งในและต่างประเทศเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างเต็มประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมาย สำหรับการดำเนินงานภายในประเทศ สสวท. ได้แต่งตั้งคณะกรรมการระดับชาติ ซึ่งประกอบไปด้วยผู้แทนจากสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานเลขาธิการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร และสำนักประสานและพัฒนากิจการศึกษาท้องถิ่น กรมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย โดยมีบทบาทหน้าที่ในการให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะ และติดต่อประสานงานกับโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง สำหรับประเทศไทยเข้าร่วม PISA ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543

(PISA 2000) และดำเนินการต่อเนื่องมาใน PISA 2003, PISA 2006, PISA 2009, PISA 2012, PISA 2015, PISA 2018 และ PISA 2022 โดยจัดการประเมินต่อเนื่องทุกสามปี ซึ่งขณะนี้อยู่ในช่วงดำเนินงาน PISA 2025

โปรแกรมที่ใช้ในการประเมินนักเรียน คือ โปรแกรมประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล (Programme for International Student Assessment หรือ PISA) ริเริ่มโดยองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organisation for Economic Co-Operation and Development หรือ OECD) มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินคุณภาพของระบบการศึกษาของประเทศต่าง ๆ ในการเตรียมความพร้อมให้เยาวชนมีศักยภาพหรือความสามารถพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลง โดย PISA เน้นการประเมินสมรรถนะของนักเรียนเกี่ยวกับการใช้ความรู้ และทักษะในชีวิตจริงมากกว่าการเรียนรู้ตามหลักสูตรในโรงเรียน ปัจจุบันนี้มีประเทศจากทั่วโลก เข้าร่วม PISA มากกว่า 80 ประเทศ ซึ่ง PISA เลือกประเมินนักเรียนอายุ 15 ปี ซึ่งเป็นวัยที่จบการศึกษาภาคบังคับ การสุ่มตัวอย่างนักเรียนทำตามระบบอย่างเคร่งครัด เพื่อประกันว่านักเรียนเป็นตัวแทนของนักเรียนทั้งระบบ อีกทั้งการวิจัยในทุกขั้นตอนต้องอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของ OECD ทุกประเทศต้องทำตามกฎเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดอย่างเคร่งครัด เพื่อให้การวิจัยมีคุณภาพอยู่ในระดับเดียวกัน และข้อมูลของทุกประเทศมีมาตรฐานเดียวกัน เพื่อให้สามารถนำมาวิเคราะห์ร่วมกันได้ และตามข้อตกลงในการดำเนิน PISA ของ OECD ไม่อนุญาตให้เปิดเผยรายชื่อของโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งประเทศไทยไม่ใช่สมาชิก OECD แต่สมัครเข้าร่วม PISA ในฐานะประเทศร่วม (Partner Countries) เพื่อต้องการตรวจสอบคุณภาพของระบบการศึกษาและสมรรถนะของนักเรียนวัยจบการศึกษาภาคบังคับของชาติเกี่ยวกับความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับอนาคต โดยใช้มาตรฐานของประเทศที่พัฒนาแล้วเป็นเกณฑ์ชี้วัด ผลสัมฤทธิ์จากการทำแบบทดสอบและข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียน รวมทั้งข้อมูลนโยบาย การบริหารจัดการ และการจัดการเรียนการสอนจากผู้บริหารของโรงเรียนทำให้ได้ข้อมูลคุณภาพการศึกษาของประเทศ ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การประเมินและพัฒนานโยบายทางการศึกษาการพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา รวมไปถึงการจัดการเรียนการสอนของประเทศให้มีคุณภาพทัดเทียมกับนานาชาติต่อไป

ผลการทดสอบ PISA (Programme for International Student Assessment) เป็นการวัดทักษะและประเมินสมรรถนะความฉลาดรู้ 3 ด้านของนักเรียน ได้แก่ ความฉลาดรู้ด้านการอ่าน (Reading Literacy) ความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ (Mathematical Literacy) และความฉลาดรู้ด้านวิทยาศาสตร์ (Scientific Literacy) ซึ่งผลการทดสอบล่าสุดของนักเรียนไทยในปี 2564 แสดงให้เห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นหลายประการ โดยพบว่า ผลการทดสอบ PISA ของนักเรียนไทย มีผลสัมฤทธิ์ต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ โดยการอ่านของนักเรียนไทยได้คะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ประมาณ 400 คะแนน ซึ่งอยู่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่มประเทศสมาชิก OECD (Organisation for Economic

Co-operation and Development) อยู่ที่ประมาณ 501 คะแนน ผลการทดสอบวิชาคณิตศาสตร์ คะแนนเฉลี่ยของนักเรียนไทยอยู่ที่ 388 คะแนน และผลการทดสอบวิชาวิทยาศาสตร์ คะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 399 คะแนน ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ย OECD อีกด้วย (สำนักงานบริหารและพัฒนากระบวนการศึกษา , 2565) จากผลการทดสอบ PISA ทำให้ครูระดับมัธยมศึกษาต้องปรับกลยุทธ์การสอน เพื่อรองรับการเรียนรู้ที่แตกต่างกันในนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ซึ่งในปัจจุบัน ครูยังขาดการเตรียมการและวางแผนการสอน ครูหลายคนไม่สามารถจัดเตรียมเนื้อหาและวิธีการสอนได้อย่างมีระบบ ส่งผลให้การเรียนการสอนไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งครูควรมีการวางแผนการสอนอย่างรอบคอบ และเตรียมสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสม ครูขาดการใช้สื่อการสอนที่หลากหลาย มีการใช้สื่อที่จำกัด ทำให้ผู้เรียนมีความสนใจน้อยลง รวมถึงการขาดทักษะในการจัดการห้องเรียน ทำให้นักเรียนไม่สามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และใช้การประเมินผลที่ไม่เหมาะสม ไม่สะท้อนถึงความสามารถที่แท้จริงของนักเรียน ซึ่ง ทิศนา ขัมมณี (2565) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในระดับมัธยมศึกษาว่า Active Learning จะกระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมและรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง ซึ่งนำไปสู่การสร้าง ความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ด้วยการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ผู้เรียนจะได้ฝึกฝนทักษะการคิดวิเคราะห์และ การแก้ปัญหา Active Learning ทำให้การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่สนุกสนานและมีความหมายมากขึ้น ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนมีความผูกพันกับเนื้อหา และการเรียนรู้ สอดคล้องกับ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2566) ที่กล่าวว่า แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 มีกรอบทิศทางการจัดการศึกษาให้คนไทยทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสและความเสมอภาคในการศึกษา ที่มีคุณภาพ พัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะในการทำงานที่ตรงกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม และมีปฏิสัมพันธ์กับกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ผ่านการปฏิบัติที่หลากหลายรูปแบบ มีการวัดและประเมินผลในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้และสมรรถนะของผู้เรียน (Assessment for Learning) การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นการสร้างสรรค์ทางปัญญา (Constructivism) โดยให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้มากกว่าเนื้อหาวิชา เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยง และสร้างความรู้ด้วยตนเองผ่านกิจกรรมที่ลงมือปฏิบัติจริง ครูผู้สอนมีบทบาทในการแนะนำ และอำนวยความสะดวกเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาการคิดขั้นสูง เช่น การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการประเมินค่า ส่งผลให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียนรู้ สามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง มีความคิดสร้างสรรค์ และสามารถสื่อสารได้ดี ซึ่งเป็นคุณลักษณะของผู้เรียนที่พึงประสงค์ตามเป้าหมายการเรียนรู้

โรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีอยู่ในประเทศไทย เปิดทำการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1–6 จำนวนทั้งสิ้น จำนวน 2,363 โรงเรียน (สำนักงานนโยบายและแผนการศึกษา

ขั้นพื้นฐาน, 2567) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในแต่ละภาค การศึกษาระดับมัธยมศึกษา เป็นการศึกษาหลังระดับประถมศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ทั้งวิชาการและวิชาชีพที่เหมาะสมกับวัย ความต้องการ ความสนใจ และความถนัด เพื่อให้บุคคลเข้าใจและรู้จักเลือกอาชีพที่เป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคม แบ่งเป็น 2 ช่วงชั้น คือ ช่วงมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรียกว่ามัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้เรียนเลือกเรียนกลุ่มวิชาการหรือวิชาชีพตามความถนัดของตนเอง ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายผู้เรียนสามารถเรียนกลุ่มวิชาที่ผู้เรียนชื่นชอบเพื่อยึดเป็นอาชีพได้ (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, 2567)

ในยุคศตวรรษที่ 21 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพและศักยภาพในการดำรงชีวิตในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเป็นเรื่องที่ท้าทายอย่างยิ่ง ระบบการศึกษาไทยจึงจำเป็นต้องปรับตัวและยกระดับการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับทักษะที่จำเป็นในยุคปัจจุบัน เช่น การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (Trilling and Fadel, 2009) หนึ่งในแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ได้รับการยอมรับว่าส่งเสริมทักษะเหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพคือ “การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)”

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ กำหนดให้ Active Learning (แอกทีฟเลิร์นนิง) มีคำแปลเป็นภาษาไทยว่า “การจัดการเรียนรู้เชิงรุก” โดยอาจรู้จักกันในชื่อการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (student-centered หรือ child-centered), การเรียนรู้แบบคิดวิเคราะห์ (Critical Thinking), การเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้หรือการเรียนรู้แบบค้นพบ (Inquiry or Discovery-Based) ทั้งนี้ การจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning เน้นให้ผู้เรียนลงมือด้วยตัวเอง ผ่านการปฏิบัติ พูด และคิดวิเคราะห์ ต่างจากการเรียนรู้แบบดั้งเดิมที่เน้นไปที่การฟังและท่องจำ (Rote Learning) หรือการเรียนรู้แบบตั้งรับ Passive Learning ที่ผู้เรียนมีหน้าที่เป็นผู้รับผ่านการอ่าน ฟัง ดู และจดบันทึก การเรียนรู้แบบ Active Learning ยังมีส่วนช่วยพัฒนาทักษะสมอง (EF) ได้อีกด้วย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ได้กำหนดให้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นแนวทางสำคัญในการยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนในสถานศึกษา โดยส่งเสริมให้ครูเปลี่ยนบทบาทจากผู้ถ่ายทอดความรู้เป็นผู้อำนวยความสะดวก และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีบทบาทในการสร้างความรู้ผ่านการมีส่วนร่วม การลงมือปฏิบัติ และการคิดวิเคราะห์อย่างมีระบบ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565) อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาภาคสนามพบว่าสถานศึกษาหลายแห่งยังประสบปัญหาในการบริหารจัดการเพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอย่างเป็นรูปธรรม เช่น ขาดรูปแบบหรือแนวทางการบริหารที่ชัดเจน ขาดระบบสนับสนุนอย่างเป็นระบบ และครูยังขาดความเข้าใจหรือทักษะที่จำเป็นในการดำเนินการตามแนวทางดังกล่าว (ศศิธร บุญมาก, 2563)

นอกจากนี้ งานวิจัยของ กิตติพงษ์ โพธิ์ทอง (2564) ชี้ให้เห็นว่า ความสำเร็จของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษานั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านการบริหารจัดการ เช่น การกำหนดนโยบายที่ชัดเจน การวางแผนเชิงระบบ การส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพครู การจัดสรรทรัพยากร ตลอดจนการติดตามและประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่สามารถนำไปปรับใช้ได้จริงในบริบทของโรงเรียนมัธยมศึกษา

ดังนั้น การวิจัยในครั้งนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งเพื่อพัฒนา “รูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก” ที่มีความเหมาะสม ชัดเจน และสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืนยิ่งขึ้น อันจะเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศโดยรวม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการบริหารสถานศึกษามีความสำคัญ ในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ช่วยสนับสนุนการพัฒนาครูให้ใช้กลยุทธ์การสอนที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งเป็นการสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในการเรียนรู้ ผ่านกระบวนการคิด วิเคราะห์ ปัญหา และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ โดยผู้เรียนสามารถจัดระบบการเรียนรู้ของตนเองได้ ทำให้เกิดการเรียนรู้ตามทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนในยุคปัจจุบัน

คำถามของการวิจัย

1. องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรมีอะไรบ้าง
2. ผลของรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรเป็นอย่างไร
3. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตการวิจัยตามขั้นตอน แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการศึกษา องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งออกดังนี้

ขั้นที่ 1.1 ศึกษาพหุกรณีศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีผลงานด้านรูปแบบการบริหาร การจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. แหล่งข้อมูล

โรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีผลงานด้านรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จำนวน 5 โรงเรียน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ได้แก่

1.1 โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ เทริยมอุดม่น้อมเกล้า

1.2 โรงเรียนบดินทร์เดชา (สิงห์ สิงหเสนีย์)

1.3 โรงเรียนแม่ริมวิทยาคม

1.4 โรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย

1.5 โรงเรียนก้างปลาวิทยาคม

2. ตัวแปรที่ศึกษา

องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบวิเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้ เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขั้นที่ 1.2 ศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยการสัมภาษณ์ จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน

1. แหล่งข้อมูล

ผู้ทรงคุณวุฒิจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 2 คน ผู้บริหาร สถานศึกษา โรงเรียนต้นแบบที่ได้รับรางวัล วิถีปฏิบัติที่เป็นเลิศ Best Practice ด้านการจัดการเรียนรู้ เชิงรุก จำนวน 3 ท่าน ครูผู้สอนระดับเชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จำนวน 2 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

องค์ประกอบรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ สัมภาษณ์ความเหมาะสมขององค์ประกอบรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขั้นตอนที่ 2 รูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งออกเป็น 2 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 2.1 ยกร่างรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขั้นที่ 2.2 ตรวจสอบความสอดคล้องและความเหมาะสมของร่างรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากผู้ทรงคุณวุฒิ ด้วยระบบ Focus Group วิเคราะห์ข้อมูลโดยระบบ Interquartile Range (IQR)

1. แหล่งข้อมูล

เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ตรวจสอบความสอดคล้องและความเหมาะสมของร่างรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 9 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)

2. ตัวแปรที่ศึกษา

ความสอดคล้องและความเหมาะสมของร่างรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ร่างรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. แหล่งข้อมูล

เป็นผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2566 ได้มาโดยการเลือกแบบกลุ่ม (Cluster)

2. ตัวแปรที่ศึกษา

ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถามความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน ผู้วิจัยขออธิบายความหมายของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบ หมายถึง แบบจำลองที่เปรียบเหมือนเครื่องมือช่วยจัดระบบแนวคิด ทฤษฎี และหลักการต่าง ๆ ให้สามารถนำไปใช้ได้อย่างเป็นขั้นตอนและมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการออกแบบกิจกรรมและวางแผนดำเนินงานที่สามารถยึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ โดยรูปแบบประกอบด้วยส่วนสำคัญที่ทำงานสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ ได้แก่

1.1 ด้านวัตถุประสงค์ (Objective) จุดมุ่งหมายของรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยดำเนินการเพื่อพัฒนาผู้บริหารในการบริหารจัดการการเรียนรู้เชิงรุก

1.2 ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) เป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่เอื้อต่อการเริ่มต้นและขับเคลื่อนระบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) การกำหนดนโยบายการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2) การกำหนดกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุก 3) การสนับสนุนทรัพยากรการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

1.3 ด้านกระบวนการ (Process) ลำดับขั้นตอน วิธีการที่ถูกกำหนดขึ้นเพื่อดำเนินงานเพื่อเปลี่ยนแปลงปัจจัยนำเข้า (Input) ให้เกิดผลลัพธ์ (Output) ประกอบด้วย 1) การวางแผน (Planning) 2) การจัดโครงสร้างองค์กร (Organizing) 3) การสั่งการในการขับเคลื่อนตามนโยบาย (Command) 4) การประสานงานและการดำเนินการ (Coordinating) 5) การควบคุมการดำเนินการ (Controlling)

1.4 ด้านผลสัมฤทธิ์ (Result) ผลที่เกิดจากกระบวนการผลิตหรือการดำเนินงานของรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ส่งผลให้ผู้บริหารมีสมรรถนะในการบริหารจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค Active Learning ประกอบด้วย

1.4.1 ผลผลิต (Output)

- 1) นักเรียนมีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21
- 2) ครูมีสมรรถนะในการออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
- 3) ผู้บริหารมีทักษะในการนิเทศ กำกับ ติดตาม การจัดการเรียนรู้เชิงรุก

1.4.2 ผลลัพธ์ (Outcome)

- 1) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น
- 2) ครูมีนวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
- 3) ผู้บริหารมีสมรรถนะในการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

1.5 ด้านปัจจัยแห่งความสำเร็จ (Key Success Factor) ผลต่อความสำเร็จของรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย

1.5.1 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

1.5.2 การมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่าย

1.5.3 การใช้เทคโนโลยี AI สนับสนุนการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก

โดยองค์ประกอบเหล่านี้ทำหน้าที่สนับสนุนซึ่งกันและกัน เพื่อขับเคลื่อนองค์กรให้มีประสิทธิภาพ

2. การบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก หมายถึง การบริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ครอบคลุมการบริหารทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และทั่วไป เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของตนเอง ผ่านการคิด วิเคราะห์ และการแก้ปัญหา ซึ่งช่วยพัฒนาทักษะที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 โดยระบบการบริหารจัดการจะรวมถึงการจัดระเบียบทรัพยากรต่าง ๆ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 วัตถุประสงค์ (Objective) องค์ประกอบที่ 2 ปัจจัยนำเข้า (Input) องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการ (Process) องค์ประกอบที่ 4 ผลผลิต (Output) และองค์ประกอบที่ 5 ปัจจัยแห่งความสำเร็จ (Key Success Factor)

3. การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) หมายถึง กระบวนการที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในการเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการคิดวิเคราะห์ และแก้ปัญหา ผ่านกิจกรรมที่กระตุ้นการเรียนรู้ เช่น การอภิปราย การทำงานกลุ่ม ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง หรือการสังเคราะห์ข้อมูล ผู้เรียนจะได้ลงมือปฏิบัติจริง และใช้ทักษะการคิดขั้นสูงเพื่อเชื่อมโยงความรู้กับประสบการณ์ โดยการเรียนรู้เชิงรุกช่วยพัฒนาทักษะต่าง ๆ เช่น การคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจ และการทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์จริง เพื่อพัฒนาความสามารถและการปรับตัวในชีวิตและการทำงาน

4. หลักการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง หลักการบริหารจัดการโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 5 ประการ ได้แก่ 1) การวางแผน (Planning) 2) การจัดโครงสร้างองค์กร (Organizing) 3) การสั่งการหรือการสั่งงาน (Commanding) 4) การประสานงาน (Coordinating) และ 5) การควบคุม (Controlling) โดยแนวคิดหลักการบริหารสถานศึกษาถือเป็นพื้นฐานของกระบวนการบริหารที่มุ่งพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย

1. ผู้บริหารระดับนโยบายได้ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปพัฒนาการบริหารสถานศึกษาให้ส่งผลลัพธ์ที่ดีต่อคุณภาพของผู้เรียน
3. ครูมัธยมศึกษา สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แนวทางในการพัฒนาตนเอง เพื่อเสริมสร้างให้มีรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในระดับที่สูงขึ้น

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ครั้งนี้ได้ศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยที่จะสามารถนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิจัย โดยสามารถจำแนกเป็นหัวข้อได้ดังนี้

1. แนวคิด และหลักการเกี่ยวกับรูปแบบ
 - 1.1 ความหมายของรูปแบบ
 - 1.2 ประเภทของรูปแบบ
 - 1.3 การพัฒนารูปแบบ
 - 1.4 คุณลักษณะของรูปแบบ
 - 1.5 องค์ประกอบของรูปแบบ
2. การบริหารและการจัดการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 2.1 การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 2.2 แนวคิด ทฤษฎี การบริหารสถานศึกษา
 - 2.3 องค์ประกอบการบริหารสถานศึกษา
3. หลักการ แนวคิด และรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
 - 3.1 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
 - 3.2 ความหมายของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
 - 3.3 ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
 - 3.4 ลักษณะของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
 - 3.5 รูปแบบวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก
4. นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
 - 4.1 ประกาศสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เรื่อง นโยบายและจุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 5.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 5.2 งานวิจัยในต่างประเทศ
6. กรอบแนวคิดการวิจัย

แนวคิด และหลักการเกี่ยวกับรูปแบบ

ความหมายของรูปแบบ

รูปแบบ (Model) ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยกำหนดทิศทาง แนวทางการดำเนินงาน และเป็นกรอบแนวคิดแบบแผนหรือ วิธีการในการออกแบบหรือพัฒนาองค์ประกอบต่าง ๆ ที่จัดวางไว้อย่างมีระบบ เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ตามที่ต้องการ โดยมีนักวิชาการได้ให้ความหมายเกี่ยวกับรูปแบบไว้ดังนี้

Tosi and Carroll (1982) กล่าวว่า รูปแบบเป็นลักษณะภาพจำลองของสถานการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นนามธรรมของของจริง ซึ่งมีตั้งแต่รูปแบบอย่างง่ายไปจนถึงรูปแบบที่มีความซับซ้อน มีทั้งรูปแบบเชิงกายภาพ (Physical Model) ที่เป็นแบบจำลองของวัตถุและรูปแบบเชิงคุณลักษณะ (Qualitation Model) ที่ใช้อธิบายปรากฏการณ์ด้วยภาษาหรือสัญลักษณ์

Bardo and Hartman (1982) ให้ความหมายว่า รูปแบบ หมายถึง สิ่งที่แสดงโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยหรือตัวแปรต่าง ๆ โดยอาศัยองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์ และมีความเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน เพื่อช่วยให้เข้าใจ ข้อเท็จจริงหรือปรากฏการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยเฉพาะ

Dick, et al. (2005) ได้เสนอว่า “รูปแบบ” ควรเป็นการออกแบบที่มีกระบวนการชัดเจน มีขั้นตอนตั้งแต่การวิเคราะห์ผู้เรียน การตั้งจุดประสงค์ ไปจนถึงการออกแบบกิจกรรมและประเมินผล เพื่อให้ได้ผลการเรียนรู้ตามที่ตั้งไว้ องค์ประกอบหลักของรูปแบบการเรียนรู้ตาม Dick and Carey ได้แก่

1. การวิเคราะห์สถานการณ์
2. การกำหนดวัตถุประสงค์
3. การเลือกสื่อ
4. การออกแบบกิจกรรม
5. การประเมินผลและปรับปรุง

Joyce, et al. (2009) ได้เสนอว่า รูปแบบ (Model) หมายถึง โครงสร้างทางความคิดที่ใช้ในการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ โดยแต่ละรูปแบบมีแนวคิดหลัก กลยุทธ์ และขั้นตอนเฉพาะตัว ซึ่งออกแบบมาเพื่อให้บรรลุผลลัพธ์ทางการศึกษาอย่างเป็นระบบ พวกเขาแบ่งรูปแบบออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่:

1. กลุ่มพัฒนากระบวนการทางปัญญา (Information-Processing Models)
2. กลุ่มสร้างพฤติกรรมทางสังคม (Social Interaction Models)
3. กลุ่มพัฒนาตนเอง (Personal Models)
4. กลุ่มปรับพฤติกรรม (Behavioral Systems Models)

อมรา ชะนวนทอง (2545) ได้ให้ความหมายไว้ว่า รูปแบบ คือ แนวทางที่จัดทำขึ้น โดยอิงหลักการหรือทฤษฎี เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริงที่สามารถทำซ้ำได้และเกิดผลลัพธ์ที่ต้องการ อย่างมีประสิทธิภาพ

จิตเจริญ ไชยคำ (2546) ได้ให้ความหมายไว้ว่า รูปแบบ หมายถึง แบบจำลองหรือแนวทาง ที่เสนอวิธีการปฏิบัติหรือแก้ไขปัญหาย่อยอย่างเป็นระบบ ซึ่งมักจะประกอบด้วยขั้นตอนหรือกลไก ที่สัมพันธ์กัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

ศิริชัย กาญจนวาสี (2548, หน้า 47) ได้ให้ความหมายไว้ว่า รูปแบบเป็นเพียงการจำลอง ของจริง หรืออาจมีลักษณะเป็นทฤษฎี หรือเป็นการเชื่อมโยงทฤษฎีสู่รูปธรรมของการปฏิบัติ

เยาวดี รวงชัยกุล วิบูลย์ศรี (2551, หน้า 25-28) อธิบายว่า “รูปแบบ” หรือแบบจำลอง หมายถึง กระบวนการถ่ายทอดแนวคิด ความเข้าใจ หรือจินตนาการของบุคคลต่อเหตุการณ์ หรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ โดยใช้สื่อหรือวิธีการสื่อสารในหลากหลายรูปแบบ เพื่อให้ผู้รับสารเข้าใจได้ง่าย และสามารถนำเสนอเนื้อหาอย่างเป็นระบบและกระชับ

ทิศนา แคมมณี (2551, หน้า 218) ได้ให้ความหมายของ รูปแบบ เป็นรูปธรรมความคิด ที่เป็นนามธรรม ซึ่งบุคคลแสดงออกมาในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เช่น คำอธิบายเป็นแผนผัง ไต่อะแกรมหรือแผนภาพ เพื่อช่วยให้ตนเองและบุคคลอื่นสามารถเข้าใจได้ชัดเจนขึ้น

บุญทัน ดอกไธสง (2551) ได้ให้ความหมายไว้ว่า รูปแบบ หมายถึง ลักษณะหรือวิธีการ ดำเนินกิจกรรมที่จัดวางอย่างมีระบบและมีขั้นตอนแน่นอน เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุผล ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

อนุวัฒน์ สุวรรณมาตย์ (2559) ได้ให้ความหมายไว้ว่า รูปแบบ หมายถึง แบบจำลอง หรือแผนภาพที่สร้างและพัฒนาขึ้น เพื่อแสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ ซึ่งประกอบด้วย 1) แบบจำลอง 2) องค์ประกอบหรือโครงสร้าง 3) ขั้นตอนการดำเนินงาน 4) การประเมินผล และ 5) เงื่อนไขความสำเร็จ

ทัศนีย์ รัตนสุวรรณ (2560) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารงานของ สถานศึกษาเอกชนขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารงานสถานศึกษา เอกชนขั้นพื้นฐานมี 3 องค์ประกอบ ดังนี้

1. ปัจจัยนำเข้า (Inputs) หรือทรัพยากรที่สำคัญในการบริหารงาน ได้แก่ สภาพแวดล้อม ของสถานศึกษา การตอบสนองความต้องการของชุมชนและแหล่งเรียนรู้ในชุมชนนโยบายของรัฐบาล ผู้เรียน ผู้บริหารและครู และงบประมาณ

2. กระบวนการแปลงสภาพ (Transformation Process) เช่น การบริหารจัดการหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

3. ผลผลิต (Outputs) จากการศึกษาเอกสาร ประกอบด้วยผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน และความพึงพอใจ ของผู้ปกครองนักเรียน

สรุปได้ว่า แนวคิดของนักวิชาการที่ศึกษามานั้น ชี้ให้เห็นว่า “รูปแบบ” เปรียบเหมือนเครื่องมือที่ช่วยจัดระบบแนวคิด ทฤษฎี และหลักการต่าง ๆ ให้สามารถนำไปใช้ได้อย่างเป็นขั้นตอน และมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการออกแบบกิจกรรมและวางแผนดำเนินงาน จึงไม่ได้มีบทบาทแค่การจำลองปรากฏการณ์หรือทฤษฎี แต่ก็ยังช่วยให้เข้าใจและดำเนินงานได้อย่างชัดเจนขึ้น และยังนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์อย่างเป็นรูปธรรม และสามารถประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมในหลากหลายบริบท

ประเภทของรูปแบบ

นักวิชาการหลายท่านได้มีการจัดแบ่งประเภทของรูปแบบไว้อย่างหลากหลายแตกต่างกันออกไป ดังนี้

Smith (1973) จำแนกประเภทของรูปแบบ เป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

1. รูปแบบเชิงกายภาพ (Physical Model) ได้แก่

1.1 รูปแบบคล้ายจริง (Iconic Model) มีลักษณะคล้ายของจริง

1.2 รูปแบบเหมือนจริง (Analog Model) มีลักษณะคล้ายปรากฏการณ์จริง ซึ่งแบบจำลองชนิดนี้จะใกล้เคียงความเป็นจริงมากกว่าแบบแรก

2. รูปแบบเชิงลักษณะ (Symbolic Model) ได้แก่

2.1 รูปแบบข้อความ (Verbal Model) หรือรูปแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Model) เป็นการใช้ข้อความปกติในการอธิบายโดยย่อ เช่น พรรณนาลักษณะงาน คำอธิบาย รายวิชา เป็นต้น ซึ่งเป็นรูปแบบที่พบมากที่สุด

2.2 รูปแบบทางคณิตศาสตร์ (Mathematical Model) หรือรูปแบบเชิงปริมาณ (Quantitative Model) เช่น สมการ และโปรแกรมเชิงเส้น

Joyce and Weil (1985) รูปแบบการสอนสามารถจำแนกออกเป็น 4 กลุ่มหลัก ซึ่งอ้างอิงจากหลักการหรือทฤษฎีที่เป็นพื้นฐานในการออกแบบ ได้แก่

1. Information-Processing Model เน้นพัฒนากระบวนการคิดและการจัดการข้อมูลของผู้เรียน โดยมุ่งเสริมความสามารถในการประมวลผลข้อมูลให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. Personal Model ให้ความสำคัญกับการพัฒนารายบุคคล โดยเน้นกระบวนการที่แต่ละคนใช้ในการจัดการกับโลกภายนอกตามความเข้าใจของตนเอง

3. Social Interaction Model มุ่งเน้นการสร้างร่วมมือ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และการเรียนรู้ร่วมกันในบริบทของสังคม

4. Behavior Model อ้างอิงแนวคิดจากพฤติกรรมศาสตร์ โดยเน้นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่สามารถสังเกตได้ มากกว่าการพัฒนาโครงสร้างทางจิตหรือพฤติกรรมภายในที่ไม่สามารถสังเกตโดยตรง

Keeves (1997) ได้แบ่งประเภทของรูปแบบเป็น 4 รูปแบบ คือ

1. รูปแบบเชิงเปรียบเทียบ (Analogue Model) เป็นรูปแบบความคิดที่แสดงออกในลักษณะของการเปรียบเทียบสิ่งต่าง ๆ อย่างน้อยสองสิ่งขึ้นไปในลักษณะรูปธรรม เพื่อใช้อธิบายสร้างความเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรม รูปแบบลักษณะนี้ใช้กันมากทางด้านวิทยาศาสตร์กายภาพ สังคมศาสตร์ และพฤติกรรมศาสตร์

2. รูปแบบเชิงภาษา (Semantic Model) เป็นรูปแบบความคิดที่แสดงออกผ่านทางภาษาโดยใช้ภาษาด้วยการพูดและการเขียน เพื่อใช้อธิบายโครงสร้างทางความคิดองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของปรากฏการณ์ต่าง ๆ รูปแบบลักษณะนี้ใช้กันมากทางด้านศึกษาศาสตร์

3. รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematic Model) เป็นรูปแบบความคิดที่แสดงออกผ่านทางสมการ หรือสูตรทางคณิตศาสตร์ เพื่อเป็นสื่อในการแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ ส่วนมากจะเกิดขึ้นหลังจากได้รูปแบบเชิงภาษาแล้ว รูปแบบลักษณะนี้นิยมใช้ในด้านจิตวิทยา และทางการศึกษา

4. รูปแบบเชิงสาเหตุ (Causal Model) เป็นรูปแบบความคิดที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผลระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ของสถานการณ์หรือปัญหาใด ๆ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์วิถีเส้นทาง จะช่วยให้เข้าใจและสามารถศึกษารูปแบบเชิงภาษาที่มีตัวแปร สลับซับซ้อนได้ดี รูปแบบลักษณะนี้นิยมใช้ในการศึกษา

สมิธและคณะ Smith, et al. (1980, p. 461) ได้แบ่งลักษณะของรูปแบบออกเป็น 2 ประเภทหลัก ดังนี้:

1. รูปแบบทางกายภาพ (Physical Model) เป็นรูปแบบที่มีลักษณะเป็นวัตถุหรือสิ่งของที่จับต้องได้ ซึ่งแบ่งย่อยได้เป็น 2 ประเภท:

1.1 รูปแบบจำลองคล้ายของจริง (Iconic Model): เป็นแบบจำลองที่สร้างขึ้นให้มีลักษณะใกล้เคียงกับสิ่งจริง เช่น หุ่นไล่กา หุ่นโชว์ตามร้านเสื้อผ้า หรือโมเดลเครื่องบิน

1.2 รูปแบบจำลองเสมือนจริง (Analog Model): เป็นรูปแบบที่เลียนแบบการทำงานหรือปรากฏการณ์จริง เช่น เครื่องจำลองการบิน หรือการทดลองวิทยาศาสตร์ในห้องทดลอง ซึ่งให้ความใกล้เคียงกับสภาพจริงมากกว่ารูปแบบ Iconic

2. รูปแบบเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Model) เป็นรูปแบบที่ไม่สามารถจับต้องได้แต่ใช้สัญลักษณ์หรือภาษาช่วยในการอธิบาย แบ่งเป็น 2 ลักษณะย่อย ได้แก่:

2.1 รูปแบบข้อความหรือเชิงคุณภาพ (Verbal or Qualitative Model): ใช้ข้อความธรรมดาเพื่ออธิบายแนวคิดหรือเนื้อหา เช่น คำอธิบายรายวิชา หรือคำบรรยายลักษณะงาน

2.2 รูปแบบทางคณิตศาสตร์หรือเชิงปริมาณ (Mathematical or Quantitative Model): ใช้สมการหรือสูตรคำนวณเพื่อแสดงความสัมพันธ์ เช่น สมการคณิตศาสตร์ หรือโปรแกรมเชิงเส้นต่าง ๆ

ศิริชัย กาญจนวาสี (2548) ได้อธิบายแนวคิดของรูปแบบตามการกระทำ จำแนกประเภทของรูปแบบเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่

1. รูปแบบเชิงบรรยาย เป็นการนำเสนอโดยใช้คำบรรยายถึงหลักการหรือตัวแปร อธิบายถึงปรากฏการณ์ด้วยคำบรรยายความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิด หลักการ หรือตัวแปร
2. รูปแบบเชิงรูปภาพ เป็นการนำเสนอโดยใช้รูปภาพ หรือสัญลักษณ์จำลองแสดงถึงแนวคิด หลักการ หรือตัวแปร และลากเส้นโยงความสัมพันธ์
3. รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ เป็นการนำเสนอโดยใช้สัญลักษณ์แทนความคิด หลักการ หรือตัวแปร และใช้ฟังก์ชันคณิตศาสตร์เชื่อมโยงความสัมพันธ์

ทศนา แคมมณี (2548) ได้ให้คำอธิบายไว้ว่า ประเภทของรูปแบบใช้กันอยู่ทั่วไป 4 ลักษณะ คือ

1. รูปแบบเชิงเปรียบเทียบ ได้แก่ ความคิดที่แสดงออกในลักษณะของการเปรียบเทียบสิ่งต่าง ๆ อย่างน้อย 2 สิ่งขึ้นไป รูปแบบลักษณะนี้ใช้กันมากทางด้านวิทยาศาสตร์กายภาพสังคมศาสตร์ และพฤติกรรมศาสตร์
2. รูปแบบเชิงภาษา ได้แก่ ความคิดที่แสดงออกผ่านทางภาษาพูดและภาษาเขียน
3. รูปแบบเชิงแผนผัง ได้แก่ ความคิดที่แสดงออกผ่านแผนผัง แผนภาพไดอะแกรมกราฟ เป็นต้น
4. รูปแบบเชิงสาเหตุ ได้แก่ ความคิดที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ของสถานการณ์/ปัญหา

สรุปได้ว่า การจำแนกประเภทของรูปแบบหรือแบบจำลองมีความสำคัญทั้งการถ่ายทอดแนวคิดที่ซับซ้อน และการเลือกใช้ให้สอดคล้องกับเป้าหมายของการศึกษา เช่น แบบจำลองเชิงกายภาพ ภาษา คณิตศาสตร์ สาเหตุ ดังนั้นความเข้าใจลักษณะเฉพาะของแต่ละประเภทไม่ใช่แค่เรื่องทฤษฎี โดยเฉพาะในบางกรณีส่งผลต่อประสิทธิภาพการใช้งานในทางการศึกษา

การพัฒนาารูปแบบ

นักวิชาการศึกษาได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบไว้อย่างหลากหลาย ดังนี้

Keefe (1994) ได้นำเสนอหลักการเบื้องต้นที่ควรคำนึงถึงในการออกแบบรูปแบบ (Model) ไว้ 4 ข้อหลัก ได้แก่:

1. รูปแบบควรแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอย่างเป็นระบบ โดยไม่จำกัดเฉพาะความเชื่อมโยงแบบเส้นตรง แม้ว่าความสัมพันธ์เชิงเส้นจะมีประโยชน์ โดยเฉพาะในช่วงเริ่มต้นของการศึกษาหรือพัฒนารูปแบบ

2. รูปแบบควรมีลักษณะเป็นแนวทางในการคาดการณ์ผลลัพธ์ที่สามารถตรวจสอบได้โดยอ้างอิงจากหลักฐานหรือข้อมูลเชิงประจักษ์

3. รูปแบบควรอธิบายกลไกเชิงเหตุผลของปรากฏการณ์ที่ศึกษาได้ ไม่เพียงแค่อธิบายการพยากรณ์ แต่ยังสามารถอธิบายสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างมีเหตุผล

4. นอกเหนือจากคุณสมบัติที่กล่าวมาแล้ว รูปแบบควรช่วยเปิดมุมมองใหม่ หรือสร้างมโนทัศน์ใหม่ที่จะช่วยเชื่อมโยงตัวแปรต่าง ๆ ในลักษณะที่แตกต่างออกไป เพื่อส่งเสริมการขยายองค์ความรู้ในประเด็นที่ศึกษา

Joyce and Weil (1996) ได้เสนอขั้นตอนในการพัฒนารูปแบบอย่างเป็นระบบไว้ดังนี้:

1. เริ่มจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อหรือประเด็นที่จะนำไปพัฒนาเป็นรูปแบบ

2. นำข้อมูลสำคัญจากการวิเคราะห์มากำหนดเป็นเป้าหมาย หลักสูตร และองค์ประกอบหลักอื่น ๆ ที่จำเป็น โดยจัดลำดับความสำคัญและกำหนดรายละเอียดให้ชัดเจนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของรูปแบบ

3. วางแนวทางการนำรูปแบบไปใช้จริง โดยอธิบายวิธีการและเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องในการใช้งาน

4. ทำการประเมินรูปแบบเพื่อทดสอบประสิทธิภาพ โดยแบ่งเป็น:

4.1 การประเมินเชิงทฤษฎี: ตรวจสอบความสอดคล้องขององค์ประกอบภายในรูปแบบ โดยผู้เชี่ยวชาญจะพิจารณาทั้งในด้านทฤษฎีและการประยุกต์ใช้

4.2 การประเมินเชิงปฏิบัติ: ทดลองใช้รูปแบบในสถานการณ์จริง และนำผลก่อน-หลังการใช้มาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน หรือทดสอบความแตกต่างทางสถิติ

5. การปรับปรุงรูปแบบ มี 2 ช่วงหลัก ได้แก่:

ก่อนทดลองใช้: ปรับจากข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้รูปแบบพร้อมใช้งานได้จริง
ระหว่างทดลองใช้: นำรูปแบบไปใช้จริงและปรับแก้ซ้ำจนได้ผลลัพธ์ที่น่าพอใจ

Keeves (1997) ได้กล่าวไว้ว่า การใช้การวิเคราะห์เชิงสาเหตุและรูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ เพื่อสร้างรูปแบบที่สามารถทำนายผลลัพธ์ได้อย่างแม่นยำ กระบวนการพัฒนารูปแบบตามแนวคิดของ Keeves ประกอบด้วยขั้นตอนหลัก ๆ ดังนี้

1. การกำหนดปัญหาและวัตถุประสงค์ ระบุปัญหาหรือความต้องการที่ต้องการแก้ไข และกำหนดวัตถุประสงค์ของการพัฒนารูปแบบ

2. การทบทวนวรรณกรรม ศึกษางานวิจัยและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาแนวทางและหลักการที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนารูปแบบ

3. การออกแบบรูปแบบ สร้างโครงร่างของรูปแบบที่ต้องการพัฒนา โดยคำนึงถึงทฤษฎี หลักการ และบริบทที่เกี่ยวข้อง

4. การทดสอบและประเมินผล นำรูปแบบที่ออกแบบไปทดสอบในสภาพแวดล้อมจริง และประเมินผลการใช้งานเพื่อหาจุดแข็งและจุดอ่อนของรูปแบบ

5. การปรับปรุงและพัฒนา ปรับปรุงรูปแบบตามผลการประเมิน เพื่อให้รูปแบบมีประสิทธิภาพ และเหมาะสมกับบริบทต่าง ๆ

บุญชม ศรีสะอาด (2543, หน้า 104-106) ได้กล่าวถึงการวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ นั้นอาจกระทำได้ 2 ขั้นตอน คือ

1. การสร้างหรือพัฒนารูปแบบเริ่มต้นจากการที่ผู้วิจัยวางสมมติฐานของรูปแบบขึ้น โดยอ้างอิงจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี รูปแบบเดิมที่เคยมีการพัฒนาไว้ รวมถึงผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน เพื่อวิเคราะห์และทำความเข้าใจกับบริบท หรือสภาพการณ์ที่เกี่ยวข้อง จากข้อมูลที่ได้ ผู้วิจัยจะสามารถกำหนดองค์ประกอบและตัวแปรต่าง ๆ รวมถึงรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้นได้อย่างมีเหตุผล โดยอาจเริ่มจากการร่าง โครงสร้างเบื้องต้นของรูปแบบ แล้วค่อยปรับปรุงเพิ่มเติมจากข้อมูลที่ได้ในแต่ละขั้น สิ่งสำคัญ ในขั้นตอนนี้คือการเลือกองค์ประกอบหรือกิจกรรมที่เหมาะสม เพื่อให้ได้รูปแบบที่สามารถใช้งานได้จริง มีความชัดเจน ไม่ซับซ้อน และอธิบายผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ แม้จะมีจำนวนตัวแปรไม่มากนักก็ตาม ทั้งนี้ ในบางกรณี ผู้วิจัยอาจต้องอาศัยความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และความเหมาะสมของรูปแบบที่พัฒนาขึ้น

2. หลังจากการพัฒนารูปแบบเบื้องต้นเสร็จสิ้นแล้ว จำเป็นต้องมีการตรวจสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบดังกล่าวเพิ่มเติม แม้ว่ารูปแบบจะถูกออกแบบโดยอ้างอิงจากทฤษฎี แนวคิด รูปแบบของนักวิชาการก่อนหน้า หรือผ่านการกลั่นกรองโดยผู้เชี่ยวชาญมาแล้วก็ตาม แต่ก็ยังถือว่าเป็นเพียงสมมติฐานเบื้องต้นดังนั้น จึงต้องนำรูปแบบไปทดลองใช้หรือประเมินในสถานการณ์จริง เพื่อพิจารณาว่ามีความเหมาะสมและสามารถใช้งานได้จริงหรือไม่ ซึ่งขั้นตอนนี้บางครั้งจะเรียกว่า “การทดสอบประสิทธิภาพของรูปแบบ”

ดิเรก วรรณเศียร (2545) ได้กล่าวถึงไว้ว่า การพัฒนารูปแบบนั้นไม่มีข้อกำหนดที่แน่นอนตายตัว โดยทั่วไปการพัฒนารูปแบบจะเริ่มต้นจากการศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่จะสร้าง หรือต้องการที่จะพัฒนารูปแบบให้ชัดเจน จากนั้นจึงกำหนดหลักการและองค์ประกอบของรูปแบบที่จะพัฒนาแล้วสร้างรูปแบบขึ้นและนำรูปแบบไปตรวจสอบหาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ หรือทดลองใช้ต่อไป

ศิริชัย กาญจนวาสี (2548) ได้แนะนำแนวทางการพัฒนารูปแบบในการศึกษา โดยใช้กระบวนการศึกษาผลการปฏิบัติในการพัฒนาแบบจำลองทางการศึกษา เพื่อให้สามารถสะท้อนผลลัพธ์ของการเรียนการสอนได้ดียิ่งขึ้น โดยการประเมินผลเพื่อสะท้อนผลลัพธ์ของการเรียนการสอน และการปรับปรุงรูปแบบ ที่เกี่ยวข้องให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนและบริบททางการศึกษา ประกอบด้วยขั้นตอนหลัก ๆ ดังนี้

1. การระบุปัญหา กำหนดปัญหาหรือความต้องการที่ต้องการแก้ไขในบริบทการเรียนการสอน
2. การออกแบบรูปแบบ สร้างโครงร่างของรูปแบบที่ต้องการพัฒนา โดยคำนึงถึงทฤษฎีหลักการ และบริบทที่เกี่ยวข้อง
3. การทดสอบและประเมินผล นำรูปแบบที่ออกแบบไปทดสอบในสภาพแวดล้อมจริง และประเมินผลการใช้งานเพื่อหาจุดแข็งและจุดอ่อนของรูปแบบ
4. การปรับปรุงและพัฒนา ปรับปรุงรูปแบบตามผลการประเมิน เพื่อให้รูปแบบมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับบริบทต่าง ๆ

ทิตินา แคมมณี (2548) ได้เสนอการพัฒนารูปแบบการสอนโดยเน้นการใช้รูปแบบเชิงเปรียบเทียบ เชิงภาษา เชิงแผนผัง และเชิงสาเหตุ เพื่อสร้างความเข้าใจและการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ โดยต้องมีการประเมินผลและปรับปรุงรูปแบบตามผลการใช้งานจริง กระบวนการพัฒนารูปแบบตามแนวคิดของทิตินา ประกอบด้วยขั้นตอนหลัก ๆ ดังนี้

1. การระบุปัญหา กำหนดปัญหาหรือความต้องการที่ต้องการแก้ไขในบริบทการเรียนการสอน
2. การออกแบบรูปแบบ สร้างโครงร่างของรูปแบบที่ต้องการพัฒนา โดยคำนึงถึงทฤษฎีหลักการ และบริบทที่เกี่ยวข้อง
3. การทดสอบและประเมินผล นำรูปแบบที่ออกแบบไปทดสอบในสภาพแวดล้อมจริง และประเมินผลการใช้งานเพื่อหาจุดแข็งและจุดอ่อนของรูปแบบ
4. การปรับปรุงและพัฒนา ปรับปรุงรูปแบบตามผลการประเมิน เพื่อให้รูปแบบมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับบริบทต่าง ๆ

สมาน อัสวภูมิ (2550) เสนอองค์ประกอบของรูปแบบไว้ 7 องค์ประกอบ ได้แก่

1. วัตถุประสงค์ของรูปแบบซึ่งโดยทั่วไปมักจะพัฒนารูปแบบขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาบางอย่างหนึ่ง หรือเพื่อให้การดำเนินงานเกิดผลดีอย่างใดอย่างหนึ่ง
2. ทฤษฎี พื้นฐานและหลักการของรูปแบบ เพื่อให้การดำเนินงานของรูปแบบเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ผู้ออกแบบต้องกำหนดไว้ว่าจะออกแบบรูปแบบนั้นบนฐานคิดของทฤษฎีหรือหลักการใดบ้าง

3. ระบบงานและกลไกของรูปแบบ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามหลักการ และบรรลุตามวัตถุประสงค์ของรูปแบบผู้พัฒนารูปแบบต้องออกแบบระบบงานเพื่อเป็นกลไกในการดำเนินงานของรูปแบบ

4. วิธีการดำเนินงานของรูปแบบ โดยการกำหนดภารกิจหลักกระบวนการวิธีการกิจกรรม และอื่น ๆ ที่ต้องดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของรูปแบบ

5. แนวการประเมินรูปแบบ หมายถึง การกำหนดแนวทางและเครื่องมือในการประเมินผลรูปแบบตามวัตถุประสงค์ของรูปแบบ และการประเมินการดำเนินงานตามรูปแบบว่าเป็นไปตามที่กำหนดไว้หรือไม่เพียงใด เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบการดำเนินงานที่ของรูปแบบ และการบรรลุวัตถุประสงค์ของรูปแบบตลอดจนการกำหนดแนวทางในการพัฒนารูปแบบต่อเนื่องต่อไป

6. คำอธิบายประกอบรูปแบบ หมายถึง การอธิบายคำศัพท์เฉพาะที่นำมาใช้ในการออกแบบรูปแบบ เพื่อสื่อความให้ตรงกันในการนำรูปแบบไปใช้

อุทุมพร จามรมาน (2550, หน้า 23) กล่าวว่า จุดมุ่งหมายที่สำคัญของการสร้างรูปแบบ ก็เพื่อทดสอบ หรือตรวจสอบรูปแบบนั้นด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ การตรวจสอบรูปแบบ มีหลายวิธี ซึ่งอาจใช้การวิเคราะห์จากหลักฐานเชิงคุณภาพ (Qualitative) และเชิงปริมาณ (Quantitative) โดยที่การตรวจสอบรูปแบบจากหลักฐานเชิงคุณภาพอาจใช้ผู้เชี่ยวชาญ เป็นผู้ตรวจสอบ ส่วนการตรวจสอบโมเดลจากหลักฐานเชิงปริมาณใช้เทคนิคทางสถิติ ซึ่งการตรวจสอบรูปแบบควรตรวจสอบคุณลักษณะ 2 อย่าง คือ

1. การตรวจสอบความมากน้อยของความสัมพันธ์ ความเกี่ยวข้อง และเหตุผล ระหว่างตัวแปร
2. การประมาณค่าพารามิเตอร์ของความสัมพันธ์ดังกล่าว ซึ่งการประมาณค่านี้ สามารถประมาณข้ามกาลเวลา กลุ่มตัวอย่าง หรือสถานที่ได้ (Across Time, Sample, Sites) หรืออ้างอิงจากกลุ่มตัวอย่างไปหาประชากรได้ โดยผลการตรวจสอบนำไปสู่คำตอบ 2 ข้อ คือ

2.1 การสร้างรูปแบบใหม่

2.2 การปรับปรุงหรือพัฒนารูปแบบเดิม

สรุปได้ว่า การพัฒนารูปแบบเป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นสร้างแนวทางหรือกรอบการดำเนินงาน โดยเริ่มจากการศึกษาปัญหาและข้อมูลพื้นฐานไปพร้อมกับการวิเคราะห์แนวคิดหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ด้วยการประเมินผลอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เหมาะสมกับบริบทที่แตกต่างกัน โดยมี 6 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) กลไกการดำเนินงาน 4) วิธีการพัฒนา 5) การประเมินผล และ 6) เงื่อนไขความสำเร็จ

คุณลักษณะของรูปแบบ

Keeves (1988) เสนอว่า รูปแบบที่สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ควรมีคุณลักษณะสำคัญ 4 ประการ ได้แก่:

1. รูปแบบควรแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอย่างเป็นระบบและมีโครงสร้าง มากกว่าการเชื่อมโยงแบบหลวม ๆ ที่ไม่มีแบบแผน
2. รูปแบบควรทำหน้าที่เป็นแนวทางในการคาดการณ์ผลลัพธ์ที่สามารถตรวจสอบได้จากการสังเกต และควรสามารถทดสอบความถูกต้องได้โดยอิงจากข้อมูลเชิงประจักษ์
3. รูปแบบที่ดีควรชี้ให้เห็นกลไกเชิงเหตุผลของสิ่งที่ศึกษา เพื่อให้สามารถใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ได้ ไม่ใช่แค่การพยากรณ์เพียงอย่างเดียว
4. นอกจากนี้ รูปแบบควรมีศักยภาพในการต่อยอดองค์ความรู้ โดยช่วยสร้างแนวคิดใหม่ และเชื่อมโยงตัวแปรในลักษณะที่แตกต่างจากเดิม เพื่อขยายความเข้าใจในเรื่องที่กำลังศึกษา

พลสุข หิงคานนท์ (2540, หน้า 53) ได้อธิบายไว้ว่า รูปแบบที่ดีควรมีคุณลักษณะ 4 ประการ คือ

1. ควรประกอบด้วยความสัมพันธ์ของตัวแปรแบบมีโครงสร้าง
 2. มีลักษณะที่สามารถใช้เป็นแนวทางในการพยากรณ์ผล และสามารถตรวจสอบได้ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์
 3. มีโครงสร้างหรือกลไกเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ในเชิงเหตุผลได้อย่างชัดเจน
 4. นำไปสู่การสร้างแนวความคิดใหม่หรือความสัมพันธ์ใหม่ของปรากฏการณ์ที่ศึกษา
- นอกจากนี้คุณลักษณะที่สำคัญที่ควรพิจารณาคือ ความสอดคล้องระหว่างรูปแบบ และทฤษฎีของเรื่อง หรือปรากฏการณ์ที่จะนำรูปแบบดังกล่าวไปอธิบาย

สมาน อัสวภูมิ (2551, หน้า 10) ได้นำเสนอว่า รูปแบบที่มีคุณภาพควรประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 7 ประการ ได้แก่ เป้าหมายที่ชัดเจนของรูปแบบ ทฤษฎีและหลักการที่ใช้เป็นฐานการพัฒนา ระบบและกลไกที่รองรับการดำเนินการ วิธีดำเนินงานในขั้นตอนต่าง ๆ แนวทางในการประเมินผล คำอธิบายหรือรายละเอียดที่ช่วยให้เข้าใจรูปแบบได้ชัดเจน และการกำหนดเงื่อนไขสำหรับการนำไปใช้ในบริบทต่าง ๆ

สรุปได้ว่า รูปแบบที่ดีควรมีลักษณะสำคัญ เช่น มีความสัมพันธ์ในโครงสร้างที่ชัดเจน สามารถคาดการณ์ผลลัพธ์ที่ตรวจสอบได้จากข้อมูลที่เกิดขึ้นจริง สามารถอธิบายกลไกเชิงเหตุผลปรากฏการณ์ที่ศึกษา สร้างแนวคิดและความสัมพันธ์ใหม่ที่ขยายความเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ ได้ นอกจากนี้ รูปแบบควรสอดคล้องกับทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อการอธิบายมีความถูกต้องและเหมาะสม

องค์ประกอบของรูปแบบ

ได้มีนักวิชาการให้ความเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบที่ดีไว้หลายท่าน ดังนี้

Brown and Moberg (1980) ได้อธิบายองค์ประกอบของรูปแบบไว้ว่ามีอยู่ 4 องค์ประกอบ คือ

1. สภาพแวดล้อม (Environment) ได้แก่สภาพแวดล้อมทั่วไประดับสังคม และระดับภารกิจ ซึ่งจะมีผลกระทบภายในองค์กรทั้งด้านการรับรู้และกระบวนการ
2. เทคโนโลยี (Technology) หมายถึง สิ่งที่จะนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดสัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์ขององค์กร โดยเทคโนโลยีมีลักษณะเป็นรูปธรรม เช่น เครื่องมือ เครื่องจักร และเป็นนามธรรม เช่น ความรู้ กระบวนการแก้ปัญหา เพื่อให้ได้มาซึ่งผลผลิต
3. โครงสร้าง (Structure) หมายถึงรูปแบบหรือแบบแผนที่สร้างขึ้น เพื่อแสดงความสัมพันธ์ของส่วนต่าง ๆ ภายในองค์กร อันก่อให้เกิดความชัดเจนแก่ผู้ปฏิบัติการกิจในองค์กร ทำให้สามารถดำเนินการไปสู่เป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ
4. กระบวนการจัดการ (Management Process) และการตัดสินใจสั่งการ (Decision Making) เป็นเทคนิคบริหารจัดการ หรือวิธีที่ผู้บริหารใช้ในการปฏิบัติการกิจให้ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายภายใต้ข้อกำหนดของระบบองค์ประกอบทั้ง 4 มีระบบทำงานร่วมกัน ระบบย่อยของระบบใหญ่ ระบบใหญ่สุดมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

Bush (1986) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบหลักของรูปแบบที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณา รูปแบบขององค์การทางการศึกษา 4 ประการ คือ

1. เป้าหมาย
2. โครงสร้าง
3. สภาพแวดล้อม
4. ภาวะผู้นำ

ศักดิ์จิต มาศจิตต์ (2550) ได้อธิบายเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบว่า มีองค์ประกอบดังนี้ 1) องค์ประกอบพื้นฐาน ประกอบด้วย จุดมุ่งหมาย หลักการ การมีส่วนร่วม และการกำหนดแนวทางการนำรูปแบบไปใช้ 2) องค์ประกอบโครงสร้าง 3) องค์ประกอบกระบวนการดำเนินงาน และ 4) องค์ประกอบด้านการสนับสนุน

ธีระ รุญเจริญ (2553, หน้า 20) ได้สรุปองค์ประกอบของรูปแบบไว้ว่าประกอบด้วย 6 องค์ประกอบด้วยกัน คือ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) ระบบกลไกของรูปแบบ 4) วิธีการดำเนินงานของรูปแบบ 5) แนวทางการประเมินรูปแบบ และ 6) เงื่อนไขของรูปแบบ

พิเชฐ โพธิ์ภักดี (2553, หน้า 159-160) ได้สรุปไว้ว่า รูปแบบประกอบไปด้วยส่วนประกอบ

3 ส่วน คือ

ส่วนที่1 หลักการและวัตถุประสงค์ของรูปแบบประกอบด้วย

1. หลักการของรูปแบบ
2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ

ส่วนที่ 2 โครงสร้างและสาระสำคัญของรูปแบบ ประกอบด้วย

1. ฐานะของสถานศึกษา และความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาส่วนกลาง

2. บทบาท คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้อำนวยการ
3. การกระจายอำนาจภารกิจจัดการศึกษา 4 ด้าน
4. หน่วยงานกำกับติดตาม ตรวจสอบและส่งเสริมสนับสนุนภารกิจของโรงเรียน
5. มาตรฐานและการประกันคุณภาพผู้เรียน

ส่วนที่ 3 การนำสู่การปฏิบัติและเงื่อนไขความสำเร็จ ประกอบด้วย

1. การนำไปสู่การปฏิบัติ
2. เงื่อนไขความสำเร็จ

มีศิลป์ ชินภักดี (2555, หน้า 22) ได้กำหนดองค์ประกอบของรูปแบบไว้ว่า รูปแบบประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

1. ส่วนสถาบันหรือองค์การ ซึ่งประกอบด้วย 1) เทคโนโลยี 2) โครงสร้าง 3) บทบาท 4) เป้าหมาย หรือความคาดหวัง

2. ส่วนบุคคล ซึ่งประกอบด้วย 1) ภาวะผู้นำ 2) บุคลิกภาพ 3) กระบวนการบริหาร 4) การตัดสินใจสั่งการ 5) ความต้องการ

3. ส่วนสภาพแวดล้อม ซึ่งประกอบด้วย 1) ชุมชน 2) แหล่งเรียนรู้ 3) เศรษฐกิจ 4) การมีส่วนร่วม

ตาราง 1 แสดงการวิเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบ

Brown and Moberg (1980)	Bush (1986)	ศักดิ์จิต มาศจิตต์ (2550)	ธีระ ฤญเจริญ (2553)	พิเชฐ โพธิ์ภักดี (2553)	มิตัลป์ ชิงภักดี (2555)	ผลการวิเคราะห์ องค์ประกอบ ของรูปแบบ
1. สภาพแวดล้อม (Environment) ได้แก่ สภาพแวดล้อมทั่วไป ระดับสังคม และ ระดับภารกิจ ซึ่งจะมีผลกระทบ ภายในองค์กร ทั้งด้านการรับรู้ และกระบวนการ	1. เป้าหมาย 2. โครงสร้าง 3. สภาพแวดล้อม 4. ภาวะผู้นำ ระบอบการ มีส่วนร่วม และ การกำหนด แนวทางการนำ รูปแบบไปใช้ 2. องค์ประกอบ โครงสร้าง 3. องค์ประกอบ กระบวนการ ดำเนินงาน 4. องค์ประกอบ ด้านการสนับสนุน	1. องค์ประกอบ พื้นฐาน ประกอบด้วย จุดมุ่งหมาย หลักการ การมี ส่วนร่วม และ การกำหนด แนวทางการนำ รูปแบบไปใช้ 2. องค์ประกอบ โครงสร้าง 3. องค์ประกอบ กระบวนการ ดำเนินงาน 4. องค์ประกอบ ด้านการสนับสนุน	1. หลักการ ของรูปแบบ 2. วัตถุประสงค์ ของรูปแบบ 3. ระบบกลไก ของรูปแบบ 4. วิธีการดำเนินงาน ของรูปแบบ 5. แนวทาง การประเมิน รูปแบบ 6. เงื่อนไข ของรูปแบบ	ส่วนที่1 หลักการ และวัตถุประสงค์ของ รูปแบบประกอบด้วย 1. หลักการของ รูปแบบ 2. วัตถุประสงค์ ของรูปแบบ ส่วนที่ 2 โครงสร้าง และสาระสำคัญของ รูปแบบ ประกอบด้วย 1. ฐานของ สถานศึกษา และ ความสัมพันธ์ ระหว่างสถานศึกษา กับสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษา ส่วนกลาง	1. ส่วนสถาบัน หรือองค์กร ซึ่งประกอบด้วย 1.1 เทคโนโลยี 1.2 โครงสร้าง 1.3 บทบาท 1.4 เป้าหมาย หรือความคาดหวัง 2. ส่วนบุคคล ซึ่งประกอบด้วย 2.1 ภาวะผู้นำ 2.2 บุคลิกภาพ 2.3 กระบวนการ บริหาร 2.4 การ ตัดสินใจสั่งการ 2.5 ความต้องการ	องค์ประกอบของ รูปแบบ ประกอบด้วยส่วน สำคัญที่ทำงาน สัมพันธ์กันอย่าง เป็นระบบ ประกอบด้วย 1. ด้าน วัตถุประสงค์ (Objective) 2. ด้านปัจจัย นำเข้า (Input) 3. ด้านกระบวนการ (Process) 4. ด้านผลลัพธ์ (Result)

ตาราง 1 (ต่อ)

Brown and Moberg (1980)	Bush (1986)	คักัดิจิต มาศิจิตต์ (2550)	ธีระ รุญเจริญ (2553)	พิเชฐ โพธิ์ภักดี (2553)	มิติลป์ ชินภักดี (2555)	ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบ
มีลักษณะเป็น รูปธรรม เช่น เครื่องมือ เครื่องจักร และ เป็นนามธรรม เช่น ความรู้ กระบวนการ แก้ปัญหา เพื่อให้ ได้มาซึ่งผลผลิต						
3. โครงสร้าง (Structure) หมายถึง รูปแบบ หรือแบบแผนที่ สร้างขึ้นเพื่อแสดง ความสัมพันธ์ ของส่วนต่าง ๆ ภายในองค์กร อันก่อให้เกิด				2. บทบาท คณะกรรมการ สถานศึกษาและ ผู้อำนวยการ 3. การกระจาย อำนาจภารกิจ จัดการศึกษา ด้าน 4. หน่วยงานกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ และส่งเสริม สนับสนุนภารกิจ ของโรงเรียน	3. ส่วน สภาพแวดล้อม ซึ่ง ประกอบด้วย 3.1 ชุมชน 3.2 แหล่งเรียนรู้ 3.3 เศรษฐกิจ 3.4 การมีส่วนร่วม	5. ด้านปัจจัยแห่ง ความสำเร็จ (Key Success Factor) องค์ประกอบ เหล่านี้ทำหน้าที่ สนับสนุน ซึ่งกันและกัน เพื่อขับเคลื่อน องค์กรให้มี ประสิทธิภาพ
			5. มาตรฐานและ การประกัน คุณภาพผู้เรียน			

ตาราง 1 (ต่อ)

Brown and Moberg (1980)	Bush (1986)	ศักดิ์จิต มาศจิตต์ (2550)	ธีระ ฤณเจริญ (2553)	พิเชฐ โพธิ์ภักดี (2553)	มีศิลป์ ชินภักดี (2555)	ผลการวิเคราะห์ องค์ประกอบ ของรูปแบบ
ความชัดเจนแก่ ผู้ปฏิบัติงานกิจ ในองค์กร ทำให้ สามารถดำเนินการ ไปสู่เป้าหมาย หรือ วัตถุประสงค์ของ องค์กรได้อย่างมี ประสิทธิภาพ กระบวนการจัดการ (Management Process) และ การตัดสินใจสั่งการ (Decision Making) เป็นเทคนิคบริหาร จัดการ หรือวิธีที่ ผู้บริหารใช้ใน การปฏิบัติงานกิจ						

ตาราง 1 (ต่อ)

Brown and Moberg (1980)	Bush (1986)	ศักดิ์จิต มาศจิตต์ (2550)	ธีระ ฤณเจริญ (2553)	พิเชฐ โพธิ์ภักดี (2553)	มีศิลป์ ชินภักดี (2555)	ผลการวิเคราะห์ องค์ประกอบ ของรูปแบบ
ให้ประสบการณ์ผลสำเร็จ ตามวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมาย ภายใต้ข้อกำหนด ของระบบ องค์ประกอบทั้ง 4 มีระบบทำงาน ร่วมกัน ระบบย่อย ของระบบใหญ่ ระบบใหญ่สุด มีความสัมพันธ์ ซึ่งกันและกัน						

จากการวิเคราะห์ผู้วิจัย พบว่า องค์ประกอบของรูปแบบประกอบด้วยส่วนสำคัญที่ทำงานสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก ดังนี้ 1) ด้านวัตถุประสงค์ (Objective) 2) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) 3) ด้านกระบวนการ (Process) 4) ด้านผลสัมฤทธิ์ (Result) 5) ด้านปัจจัยแห่งความสำเร็จ (Key Success Factor) องค์ประกอบเหล่านี้ทำหน้าที่สนับสนุนซึ่งกันและกันเพื่อขับเคลื่อนองค์กรให้มีประสิทธิภาพ

การบริหารและการจัดการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

Good (1973) ได้นิยามการบริหารการศึกษาไว้ว่า เป็นกระบวนการวินิจฉัย กำกับ สั่งการ และจัดทำงานด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจการภายในโรงเรียน ทั้งในส่วนของการบริหารด้านธุรกิจ การจัดการเรียนการสอน และการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ทางการศึกษาที่กำหนดไว้ การบริหารในลักษณะนี้เกี่ยวข้องกับหลายองค์ประกอบ ไม่ว่าจะเป็นครู นักเรียน บุคลากรในโรงเรียน หลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอน วิธีการสอน อุปกรณ์การเรียน ตลอดจนงานแนะแนว ซึ่งล้วนเป็นส่วนสำคัญของกระบวนการบริหารเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

Harris (1990) อธิบายว่า การบริหารการศึกษาเป็นกระบวนการที่มุ่งสร้างการผสมผสานความสามารถของบุคลากรเข้ากับการใช้ทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์ และสิ่งสนับสนุนอื่น ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพของมนุษย์ในทุกระดับ ไม่เพียงเน้นที่การพัฒนาเยาวชนของชาติเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงการส่งเสริมศักยภาพของบุคลากรภายในโรงเรียนด้วย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552) ระบุว่า ผู้อำนวยการสถานศึกษา ทำหน้าที่เป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการและเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา โดยต้องดำเนินงานให้เป็นไปตามโครงสร้างการบริหารที่กำหนดไว้ตามกฎหมาย ซึ่งขอบเขตหน้าที่และภารกิจเหล่านี้จะต้องเป็นไปตามกฎกระทรวง ระเบียบ และข้อกำหนดจากคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา และต้องครอบคลุมภารกิจที่ได้รับการถ่ายโอนอำนาจจากกระทรวงศึกษาธิการในด้านการบริหารและการจัดการศึกษา

จอมพงศ์ มงคลวนิช (2554) ให้ความหมายว่า การบริหารสถานศึกษา คือกระบวนการดำเนินงานของผู้บริหารที่เป็นระบบ ครอบคลุมทั้งการบริหารด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และงานทั่วไป เพื่อให้สถานศึกษาสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

สรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นกระบวนการสำคัญในการขับเคลื่อนสถานศึกษาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษา โดยให้ครอบคลุมการบริหารด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และทั่วไป เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนด

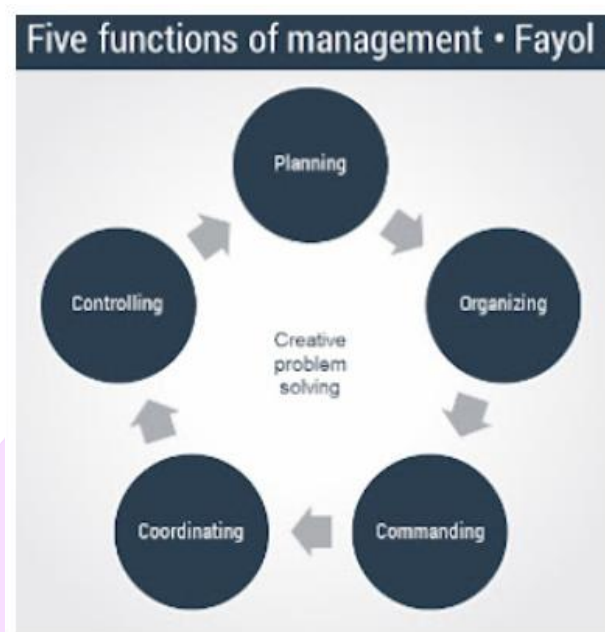
การบริหารที่มีประสิทธิภาพที่ดีจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและบุคลากรในโรงเรียนอย่างยั่งยืน

แนวคิด ทฤษฎี การบริหารสถานศึกษา

ทฤษฎี เป็นระบบความรู้หรือแนวคิดที่ถูกพัฒนา และรวบรวมขึ้นมาเพื่ออธิบายหรือแสดงเหตุผล และสามารถเชื่อมโยงเหตุการณ์หรือสิ่งต่าง ๆ ให้มีความหมายในแงุ่มุมที่เป็นระบบมากขึ้น ทฤษฎีอาจได้รับการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงเมื่อมีข้อมูลใหม่ ๆ หรือการวิจัยที่สามารถยืนยันหรือปรับความเข้าใจเดิมได้ เพื่อให้สามารถอธิบายได้อย่างชัดเจนและมีเหตุผลอย่างเป็นระบบ ซึ่งทฤษฎีการบริหารสถานศึกษา (School Management Theories) เป็นแนวคิดที่ช่วยในการอธิบายการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของนักเรียนและการดำเนินงานของโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

Fayol (1949) หลักการ POCCC เป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ ซึ่งสามารถนำมาเห็นแนวทางหลักในการบริหารจัดการสถานศึกษาได้ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่

1. การวางแผน (Planning) เป็นกระบวนการกำหนดเป้าหมายและแนวทางปฏิบัติเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร โดยต้องคำนึงถึงปัจจัยภายในและภายนอกที่อาจมีผลต่อแผนงาน
2. การจัดโครงสร้างองค์กร (Organizing) การกำหนดโครงสร้างองค์กร จัดสรรทรัพยากร และมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบให้เหมาะสม เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบและมีประสิทธิภาพ
3. การสั่งการหรือการสั่งงาน (Commanding) ผู้นำต้องสั่งการและชี้แนะให้พนักงานปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ รวมถึงการสร้างแรงจูงใจและดูแลให้พนักงานปฏิบัติตามเป้าหมายที่กำหนดไว้
4. การประสานงาน (Coordinating) การเชื่อมโยงและบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานหรือบุคคลภายในองค์กร เพื่อให้การทำงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ลดความขัดแย้ง และเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน
5. การควบคุม (Controlling) การติดตาม ตรวจสอบ และปรับปรุงกระบวนการทำงานให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้ รวมถึงการแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร

ภาพ 1 แสดงหลักการบริหารจัดการ POCCC

ที่มา: Fayol, 1949

Allen (1968) การพัฒนาทฤษฎีการบริหารจัดการโดยเฉพาะในด้านการวางแผน การจัดระเบียบ การนำ และการควบคุม ซึ่งเป็นที่รู้จักกันในชื่อ P-O-L-C (Planning, Organizing, Leading, Controlling) หรือ POLC Model โดยมีหลักการ ดังนี้

1. การวางแผน (Planning) การวางแผนคือกระบวนการตัดสินใจในปัจจุบันเกี่ยวกับสิ่งที่จะทำในอนาคต โดยการประสานทรัพยากรกับวัตถุประสงค์และโอกาสขององค์กร เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

1.1 กำหนด “วิสัยทัศน์” และ “พันธกิจ” ขององค์กร (Defining Organization Vision and Mission)

1.2 สร้าง “เป้าหมาย” และ “วัตถุประสงค์” ให้ชัดเจน (Setting Goals and Objectives)

1.3 คิดค้นกลยุทธ์ที่โดดเด่น (Strategizing)

1.4 วางแผนปฏิบัติการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ (Plan of Action to Achieve Goals)

2. การจัดระเบียบ (Organizing) การจัดระเบียบเกี่ยวข้องกับการระบุและจัดกลุ่มกิจกรรมที่จะดำเนินการ และการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบและอำนาจระหว่างบุคคล เพื่อให้สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.1 กำหนดโครงสร้างองค์กรให้ชัดเจนและไม่ทับซ้อน (Formulate Organizational Structure)

2.2 จัดสรรทรัพยากรให้เหมาะสมลงตัว (Resource Allocation)

2.3 ออกแบบการทำงานของแต่ละตำแหน่งให้ครบถ้วน (Job Design)

3. การนำ (Leading) การนำหมายถึงการให้คำแนะนำและแรงจูงใจแก่บุคลากร เพื่อให้พวกเขาทำงานไปในทิศทางเดียวกันและบรรลุเป้าหมายขององค์กร โดยการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และการสร้างแรงจูงใจเป็นสิ่งสำคัญ

3.1 สร้างภาวะผู้นำและทิศทางของการทำงาน (Leadership & Direction)

3.2 มีไหวพริบการตัดสินใจ (Decision Making)

3.3 กระตุ้นแรงจูงใจในการทำงาน (Motivation)

3.4 สื่อสารและประสานงานให้มีประสิทธิภาพ (Coordination & Communication)

4. การควบคุม (Controlling) การควบคุม คือ กระบวนการตรวจสอบและประเมินผล การดำเนินงาน เพื่อให้มั่นใจว่าองค์กรกำลังดำเนินไปในทิศทางที่ถูกต้อง และสามารถปรับปรุง หรือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างทันท่วงที

4.1 สร้างระบบการทำงานให้ได้มาตรฐานเพื่อให้การทำงานราบรื่น (Process & Standards)

4.2 ติดตามผล รายงานผล ประเมินผล (Review & Evaluation)

4.3 ปฏิบัติการอย่างถูกต้องตามมาตรฐานที่วางไว้ (Corrective Action)

Deming (1986) วงจรการพัฒนาคุณภาพของ Deming (Deming Cycle) หรือที่รู้จักกันในชื่อ PDCA Cycle เป็นแนวคิดที่พัฒนาโดย W. Edwards Deming นักวิทยาศาสตร์และนักบริหาร ชาวอเมริกัน ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนหลัก ดังนี้

Plan (วางแผน)-กำหนดวัตถุประสงค์และกระบวนการที่จำเป็นเพื่อให้บรรลุผลลัพธ์ที่ต้องการ

Do (ปฏิบัติ)-ดำเนินการตามแผนงานที่วางไว้โดยเก็บรวบรวมข้อมูล

Check (ตรวจสอบ)-ศึกษาและวิเคราะห์ผลการปฏิบัติงานเทียบกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

Act (ปรับปรุง)-นำผลการวิเคราะห์มาปรับปรุงแก้ไขกระบวนการดำเนินงานเพื่อพัฒนาต่อไป

วงจรนี้เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องและทำซ้ำเพื่อให้เกิดการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งเน้นการวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบผล และการปรับปรุงแก้ไข เพื่อส่งเสริมให้เกิดนวัตกรรมและการพัฒนาคุณภาพอย่างยั่งยืน นำเสนอหลักการบริหารคุณภาพ 14 ข้อ ดังต่อไปนี้

1. องค์กรควรแสดงความมุ่งมั่นอย่างจริงจังในการยกระดับคุณภาพของผลิตภัณฑ์และบริการ ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว โดยยึดเป้าหมายหลักอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ การพัฒนานวัตกรรม

การลงทุนในการวิจัยและพัฒนา การปรับปรุงกระบวนการทำงานอย่างสม่ำเสมอ และการวางระบบบำรุงรักษาเชิงป้องกันอย่างเป็นระบบ

2. ควรยอมรับแนวคิดใหม่ด้านการบริหารคุณภาพ โดยเปลี่ยนจากแนวปฏิบัติแบบเดิมที่ยึดการทำงานตามคำสั่ง ไปสู่แนวทางที่เน้นความรับผิดชอบต่อส่วนบุคคล ส่งเสริมให้พนักงานทุกคนมีจิตสำนึกต่อผลงานของตน และปลูกฝังวัฒนธรรมแห่งคุณภาพในทุกระดับขององค์กร

3. แนวทางการควบคุมคุณภาพควรเปลี่ยนจากการเน้นตรวจสอบผลผลิตขั้นสุดท้ายมาเป็น การควบคุมคุณภาพตั้งแต่ต้นทาง โดยเน้นการจัดการกับกระบวนการผลิตอย่างรอบคอบ เพื่อลดโอกาสในการเกิดข้อผิดพลาด

4. การดำเนินธุรกิจไม่ควรตัดสินใจเพียงที่ราคาจำหน่าย เพราะราคาต่ำอาจไม่สามารถสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ลูกค้าได้ หากคุณภาพของสินค้าไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่คาดหวัง

5. จงปรับปรุงระบบการผลิตและการให้บริการอย่างต่อเนื่อง โดยใช้วงจรของเดมมิง (Deming) เพื่อการปรับปรุงตามขั้นตอนวางแผน-ลงมือทำ-ตรวจสอบ-ลงมือปฏิบัติ ซึ่งเรียกว่า Plan Do Check Act หรือ PDCA ต่อเนื่องกันไป

6. จงทำการฝึกอบรมอย่างสม่ำเสมอให้แก่พนักงานทุกคน โดยเฉพาะเรื่องของการควบคุมคุณภาพเชิงสถิติและเครื่องมือแห่งคุณภาพ

7. จงสร้างภาวะผู้นำให้เกิดขึ้น ด้วยการให้พนักงานเป็นผู้นำตนเองให้ได้เพื่อรับผิดชอบต่อผลงานของตนเอง โดยการทำให้ถูกต้องตั้งแต่เริ่มต้น ซึ่งนับเป็นพื้นฐานที่สำคัญยิ่งของการสร้างวัฒนธรรมแห่งคุณภาพให้เกิดขึ้นในองค์กร

8. จงขจัดความกลัวให้หมดไป โดยสร้างบรรยากาศของการเรียนรู้ ผู้ที่สงสัยต้องกล้าสอบถามในสิ่งที่ตนไม่รู้และกล้าแสดงออกเพื่อเสนอแนะวิธีการปรับปรุงคุณภาพให้ดีขึ้น

9. จงทำลายสิ่งกีดขวางความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ โดยการกำจัดโครงสร้างที่เป็นอุปสรรคขัดขวางการติดต่อประสานงานกันอย่างมีประสิทธิภาพระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ให้หมดสิ้นไป หรือใช้การกำจัดโครงสร้างองค์กรแบบคร่อมสายงาน (Cross Function) เพื่อให้พนักงานต่างหน่วยงานสามารถร่วมมือกันได้เต็มที่

10. หลีกเลี่ยงการใช้คำขวัญหรือเป้าหมายที่เป็นเพียงนามธรรม หากองค์กรต้องการใช้คำเหล่านี้เพื่อสร้างแรงจูงใจ ควรมีแนวทางการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมประกอบ เพื่อให้สามารถนำไปสู่ผลลัพธ์ที่แท้จริง

11. ยกเลิกการตั้งเป้าตัวเลขหรือโควต้าในเชิงปริมาณเพียงอย่างเดียว เนื่องจากการเน้นตัวเลขมากเกินไปอาจทำให้คุณภาพของงานถูกมองข้าม ผู้บริหารควรเลือกใช้วิธีประเมินผลที่สะท้อนคุณภาพควบคู่ไปกับปริมาณอย่างสมดุล

12. จัดอุปสรรคที่ทำให้พนักงานรู้สึกไม่ภาคภูมิใจในงาน โดยการส่งเสริมให้พนักงานมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่พัฒนาคุณภาพ เช่น กลุ่ม QCC พร้อมทั้งให้รางวัลหรือคำชื่นชมเมื่อพวกเขาเสนอแนวคิดที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กร

13. จัดทำแผนการศึกษาและทำการฝึกอบรมบ่อยครั้ง แผนการศึกษาและการฝึกอบรมเป็นปัจจัยสำคัญที่จะรองรับโครงการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง เพราะเทคโนโลยีการผลิตเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จึงต้องลงทุนระยะยาวในการฝึกอบรมพนักงานเพื่อความอยู่รอดและเจริญก้าวหน้าขององค์กร

14. จงลงมือปฏิบัติเพื่อให้บรรลุสำเร็จการเปลี่ยนแปลง ตัวผู้บริหารก็ต้องจัดองค์การและนำตนเองเข้าสู่กระบวนการเปลี่ยนแปลงเพื่อการปรับปรุงคุณภาพพร้อมกับพนักงาน โดยการลงมือปฏิบัติด้วยให้เป็นส่วนหนึ่งของทีมงาน และเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

การวิเคราะห์องค์กร (Organizational Analysis) เป็นกระบวนการประเมินและศึกษาองค์ประกอบต่างๆ ขององค์กรอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เข้าใจถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคขององค์กรนั้นๆ ซึ่งการวิเคราะห์องค์กรอย่างรอบด้านจะช่วยให้ผู้บริหารมีข้อมูลที่จำเป็นในการกำหนดทิศทางและกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับสถานการณ์และบริบทขององค์กร

Kemmis and McTaggart (1998) กำหนดขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติ ประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การกระทำดำเนินการ (Action) การสังเกตผล (Observation) การสะท้อน/ทบทวน (Reflection)

1. การวางแผน (Planning) การเลือกกิจกรรมที่กำหนดในแผน ต้องเป็นกิจกรรมที่สามารถปฏิบัติได้ดี มีการตรวจสอบอย่างรอบคอบ มีการวิเคราะห์สถานการณ์และกำหนดกลยุทธ์การดำเนินการให้อยู่ในแนวของการปฏิบัติจริงอย่างชัดเจน โดยเน้นให้เห็นการปฏิบัติจริงให้มากที่สุด

2. การปฏิบัติ (Action) เป็นการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ มีการควบคุมการดำเนินงานเป็นอย่างดีเพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด แต่ในทางปฏิบัติอาจจะต้องมีการปรับเปลี่ยนไปจากแผน ดังนั้น แผนจึงต้องมีความยืดหยุ่น

3. การสังเกตผล (Observation) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสังเกต สังเกตการณ์กระทำวิธีการกระทำอิทธิพลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำอื่นและผลของการกระทำตามเนื้อหาที่จะต้องปฏิบัติและผลการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ มีการบันทึกการปฏิบัติงานไว้เป็นหลักฐาน ดังนั้น การสังเกตจึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่ใช้ควบคู่กับการปฏิบัติจริง

4. การสะท้อน/ทบทวน (Reflection) เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่จะนำผลของการปฏิบัติและการสังเกตมารวบรวมวิเคราะห์ผลดี ผลเสีย สรุปผล สะท้อนข้อมูลย้อนกลับไปสู่การวางแผนการดำเนินการในครั้งต่อไป ซึ่งวนกลับไปสู่วงจรการปฏิบัติอีกครั้งหนึ่ง วงจรจึงนี้มีลักษณะเป็นเหมือนขดลวด (Spiral Circle)

Lunenburg and Ornstein (2004, pp. 18-19) ได้นำเสนอรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเชิงระบบไว้ว่าจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งหากทำการวิเคราะห์การดำเนินงานขององค์กรทางการศึกษาและบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาโดยใช้กรอบแนวคิดระบบเปิด (Open-systems Framework) มิติการดำเนินงานของสถานศึกษาสามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ ปัจจัยนำเข้า (Inputs) กระบวนการแปรสภาพ (Transformation Process) และผลผลิต (Outputs) กรอบแนวคิดดังกล่าวนี้ช่วยให้การวิเคราะห์การดำเนินงานของสถานศึกษา และ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระบบการบริหารดำเนินงานของสถานศึกษาทำให้การวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ เป็นไปอย่างรวดเร็วและมีความถูกต้อง และยังสามารถชี้ให้เห็นถึงความพยายามของผู้บริหารในการริเริ่มให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในระบบอีกด้วย ซึ่งรายละเอียดการบริหารสถานศึกษาเชิงระบบ มีดังนี้

1. ปัจจัยนำเข้า (Inputs) สถานศึกษาได้รับการจัดสรรบุคลากร งบประมาณ ความรู้จากสิ่งแวดล้อมภายนอก (รัฐบาล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) รวมทั้งกฎหมาย ระเบียบในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ในขณะที่ ที่กลุ่มต่าง ๆ มีข้อเรียกร้อง หรือความต้องการจากสถานศึกษา เช่น นักเรียนต้องการมีหลักสูตรที่สัมพันธ์และ เป็นประโยชน์ในการประกอบอาชีพ และการศึกษาต่อ ครูต้องการเงินเดือนเพิ่ม สภาพการทำงานที่ดี ผลประโยชน์อื่น ๆ และความมั่นคงในงาน เป็นต้น

2. กระบวนการแปรสภาพ (Transformation Process) องค์กรจะทำการเปลี่ยนแปลงปัจจัยนำเข้าจากสิ่งแวดล้อมภายนอกเพื่อให้ผลผลิต ระบบจะเพิ่มมูลค่าในการปฏิบัติงานผ่านกระบวนการแปรสภาพซึ่งประกอบไปด้วยด้วยการดำเนินงานภายในองค์กรและ การบริหารการดำเนินงานของระบบองค์ประกอบของระบบการบริหารการดำเนินงาน ประกอบด้วย สมรรถนะด้านเทคนิคของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ ทักษะในการตัดสินใจและการสื่อสาร แผนการดำเนินงาน ความสามารถในการบริหารการเปลี่ยนแปลง เป็นต้น

3. ผลผลิต (Outputs) ผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินการแปรสภาพปัจจัยนำเข้าผ่านกระบวนการแปรสภาพ โดยใช้กิจกรรมการบริหาร เช่น การกำหนดโครงสร้างองค์กร การพัฒนาวัฒนธรรม การจูงใจ การตัดสินใจการสื่อสารและการบริหารการเปลี่ยนแปลง การพัฒนาหลักสูตรการบริหาร งานบุคคล และการบริหารงบประมาณ เพื่อทำให้เกิดผลผลิตสำหรับโรงเรียนผลิต ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลการดำเนินงานของครู อัตราการเจริญงอกงามของนักเรียน ความพึงพอใจ เป็นต้น สำหรับสิ่งแวดล้อมภายนอกจะมีปฏิกิริยาและส่งผลต่อผลผลิต และให้ ข้อมูลย้อนกลับแก่ระบบ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการสร้างความสำเร็จของโรงเรียน ข้อมูลย้อนกลับในเชิงลบสามารถช่วยจัดปัญหาความยุ่งยากในการ

Cawsey, et al. (2016) ได้กล่าวถึง กรอบแนวคิดในการวิเคราะห์องค์กร โดยประกอบด้วย ขั้นตอนหลักดังนี้

1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก (External Environment Analysis) วิเคราะห์ปัจจัยทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี กฎหมาย และสภาพการแข่งขัน ใช้เครื่องมือ เช่น PESTEL Analysis, Five Forces Model

2. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (Internal Environment Analysis)

3. วิเคราะห์โครงสร้างองค์กร วัฒนธรรม ทรัพยากรบุคคล กระบวนการทำงาน และระบบสารสนเทศ ใช้เครื่องมือ เช่น Value Chain Analysis, Resource-Based View

4. การประเมินความสามารถหลัก (Core Competencies Assessment) ระบุความสามารถและทรัพยากรหลักที่สร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน

5. การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Analysis) ระบุและวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่สำคัญขององค์กร

6. การวิเคราะห์ความต้องการการเปลี่ยนแปลงขององค์กร นำผลการวิเคราะห์ข้างต้นมาประเมินสิ่งที่องค์กรต้องเปลี่ยนแปลงเพื่อความอยู่รอด

Kotter (2012) ได้กล่าวถึง การวิเคราะห์องค์กรเพื่อการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย

1. การประเมินระดับความเร่งด่วนในการเปลี่ยนแปลง (Establishing a Sense of Urgency) วิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และโอกาสขององค์กรเพื่อสร้างแรงผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

2. การสร้างทีมนำการเปลี่ยนแปลง (Creating the Guiding Coalition) วิเคราะห์บุคลากรหลักและผู้มีอิทธิพลเพื่อรวมกำลังเป็นทีมนำการเปลี่ยนแปลง

3. การพัฒนาวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ (Developing a Vision and Strategy) วิเคราะห์ข้อได้เปรียบขององค์กรและกำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนสำหรับอนาคต

4. การสื่อสารเพื่อขยายผลการเปลี่ยนแปลง (Communicating the Change Vision) วิเคราะห์ช่องทางและวิธีการสื่อสารที่เหมาะสมเพื่อสร้างความเข้าใจและสนับสนุนวิสัยทัศน์

5. การเสริมสร้างอำนาจในการปฏิบัติการเปลี่ยนแปลง (Empowering Broad-Based Action) วิเคราะห์อุปสรรคและสิ่งที่ต้องเปลี่ยนแปลงเพื่อเอื้ออำนาจให้บุคลากรดำเนินการได้อย่างเต็มที่

6. การสร้างความสำเร็จระยะสั้น (Generating Short-Term Wins) วิเคราะห์จุดที่สามารถสร้างความสำเร็จเพื่อเสริมแรงผลักดันต่อไป

7. การคงสภาพการเปลี่ยนแปลงและขยายผลต่อไป (Consolidating Gains and Producing More Change) วิเคราะห์ปัญหาที่เหลืออยู่และโอกาสในการขยายผลการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง

8. การปลูกฝังการเปลี่ยนแปลงในวัฒนธรรมองค์กร (Anchoring New Approaches in the Culture) วิเคราะห์วิธีการที่จะนำการเปลี่ยนแปลงมาเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมองค์กร

ศิริ ถิอาสนา (2557) ได้กล่าวถึง กระบวนการบริหารสถานศึกษาไว้ว่า กระบวนการบริหารสถานศึกษา ให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน โดยใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์จัดการกระบวนการบริหาร หรือหน้าที่การบริหารประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การจัดองค์กร (Organizing) การจัดคณะทำงาน (Stating) การอำนวยการ (Directing) การประสานงาน (Coordinating) การรายงาน (Reporting) และการงบประมาณ (Budgeting)

สรุปได้ว่า แนวคิดและทฤษฎีการบริหารสถานศึกษา เป็นกรอบแนวคิดในการจัดการองค์กร โดยมีจุดเริ่มต้นจากแนวคิด POCCC ซึ่งประกอบด้วย Planning, Organizing, Commanding, Coordinating และ Controlling (Fayol, 1949) ทำให้นักทฤษฎีท่านอื่นนำไปประยุกต์/ปรับปรุง แต่ยังคงองค์ประกอบที่สำคัญไว้เช่น Planning, Organizing และ Controlling ซึ่งถือเป็นส่วนสำคัญของการบริหารสถานศึกษา การบริหารสถานศึกษาควรมุ่งเน้นการวางแผนอย่างเป็นระบบ การจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การส่งเสริมภาวะผู้นำของครู และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนรู้จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการสอน และกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ รวมถึงมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา และเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนสามารถเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงและความท้าทายในอนาคตได้อย่างมั่นใจ โดยแนวคิดการบริหารสถานศึกษาถือเป็นพื้นฐานของกระบวนการบริหารที่มุ่งพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

องค์ประกอบการบริหารสถานศึกษา

Bush (2007) องค์ประกอบหลักที่สำคัญในการบริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะในบริบทของการเป็นผู้นำทางการศึกษาในโรงเรียน ซึ่งสามารถแบ่งได้ดังนี้

1. การเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ (Leadership with Vision) การบริหารสถานศึกษาควรเริ่มจากการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันในโรงเรียน โดยผู้บริหารต้องมีความชัดเจนในการกำหนดทิศทางและเป้าหมายของโรงเรียน พร้อมทั้งสร้างความเข้าใจและการสนับสนุนจากทั้งครู นักเรียน และผู้ปกครอง เพื่อให้วิสัยทัศน์นั้นเกิดการนำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. การบริหารจัดการทรัพยากร (Resource Management) การจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพทั้งในด้านบุคลากร งบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ เพื่อให้สามารถดำเนินการทางการศึกษาตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ โดยการจัดการทรัพยากรต้องมีการวางแผนล่วงหน้าและมีการประเมินผลการใช้งานเพื่อให้ทรัพยากรเกิดประโยชน์สูงสุด
3. การบริหารงานบุคคล (Human Resource Management) หนึ่งในองค์ประกอบสำคัญของการบริหารสถานศึกษาคือการดูแลและพัฒนาบุคลากร โดยเฉพาะครูและบุคลากรทางการศึกษา

ผู้บริหารต้องสามารถคัดเลือก พัฒนา และสร้างแรงจูงใจให้กับครูและบุคลากรในโรงเรียน เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่และบรรลุผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา

4. การสร้างและสนับสนุนวัฒนธรรมการเรียนรู้ (Building and Supporting a Learning Culture) การสร้างวัฒนธรรมที่เน้นการเรียนรู้ในโรงเรียนเป็นสิ่งสำคัญ ผู้บริหารต้องส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ในทุกระดับ ทั้งในด้านวิชาการและทักษะชีวิต ผ่านการสนับสนุนกิจกรรมที่ส่งเสริมการพัฒนานักเรียนและครูอย่างต่อเนื่อง

5. การประเมินและปรับปรุงคุณภาพ (Evaluation and Improvement of Quality) การประเมินผลการดำเนินงานและการศึกษาในโรงเรียนต้องมีความชัดเจนและมีเครื่องมือในการวัดผลที่เหมาะสม เช่น การประเมินการเรียนรู้ของนักเรียน การประเมินผลการสอนของครู และการประเมินผลการบริหารจัดการของผู้บริหาร เพื่อใช้ในการปรับปรุงการดำเนินงานและพัฒนาคุณภาพของโรงเรียน

6. การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder Involvement) การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียในโรงเรียน เช่น ผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรภายนอก ถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการบริหารสถานศึกษา การร่วมมือจากหลายฝ่ายสามารถช่วยเสริมสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ดี และสนับสนุนการดำเนินงานตามเป้าหมายของโรงเรียน

7. การจัดการความเปลี่ยนแปลง (Change Management) นำในสถานศึกษาต้องสามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยการบริหารการเปลี่ยนแปลงต้องเน้นที่การวางแผนและการจัดการที่ดี เพื่อให้ผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่ายสามารถปรับตัวและมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทิสนา แคมมณี (2548) ได้พูดถึงองค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาในเชิงลึก โดยเน้นถึงกระบวนการที่มีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา และการพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกด้านของการบริหารสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วยหลายองค์ประกอบหลัก ๆ ที่สำคัญ ได้แก่

1. การบริหารจัดการเชิงวิชาการ (Academic Administration) การออกแบบและการจัดการหลักสูตรการศึกษา รวมถึงการส่งเสริมกระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ เพื่อยกระดับคุณภาพทางการศึกษาของนักเรียน โดยมุ่งเน้นการวางแผนและดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเรียนการสอนในโรงเรียน

2. การบริหารงานบุคคล (Human Resource Administration) การคัดเลือก พัฒนา และสนับสนุนครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมีความสามารถในการดำเนินการตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด การฝึกอบรมและการพัฒนาเป็นปัจจัยสำคัญในการปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานในโรงเรียน

3. การบริหารจัดการทรัพยากร (Resource Administration) การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ และเทคโนโลยีในการสนับสนุนการศึกษารวมถึงการจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการเรียนการสอน

4. การบริหารกิจกรรมและนักเรียน (Student Affairs Administration) การจัดการกิจกรรมต่าง ๆ ที่สนับสนุนการพัฒนานักเรียน ทั้งในด้านการเรียนรู้ด้านวิชาการและการพัฒนาทักษะชีวิต เช่น กิจกรรมทางสังคม กีฬา และการพัฒนาความสามารถพิเศษ

5. การประเมินผลการดำเนินงาน (Evaluation and Assessment) การประเมินผลทั้งในด้านการเรียนการสอนและการบริหารจัดการต่าง ๆ โดยการใช้ข้อมูลและผลลัพธ์จากการประเมินเพื่อปรับปรุงและพัฒนา รูปแบบการบริหารงานในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง

6. การมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้ปกครอง (Community and Parental Involvement) การสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและผู้ปกครอง เพื่อสนับสนุนการพัฒนาผู้เรียนให้มีความสำเร็จทั้งในด้านวิชาการและการพัฒนาทางสังคม

อุทุมพร จามรมาน (2550)) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบสำคัญในการบริหารสถานศึกษาหลายด้าน โดยมีการเน้นที่กระบวนการบริหารและการพัฒนาโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. การบริหารวิชาการ (Academic Administration) การบริหารวิชาการมีความสำคัญในการพัฒนาเนื้อหาหลักสูตรและการสอน โดยมุ่งเน้นการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับการพัฒนาของผู้เรียนและเป้าหมายการศึกษาในระดับต่าง ๆ การพัฒนาหลักสูตรและการประเมินผลการเรียนเป็นส่วนสำคัญในกระบวนการนี้

2. การบริหารงานบุคคล (Human Resource Administration) การบริหารบุคลากรในการบริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการเลือกสรรและพัฒนาครูและบุคลากรที่มีศักยภาพ ซึ่งต้องเน้นการพัฒนาทักษะและการฝึกอบรมเพื่อยกระดับประสิทธิภาพการทำงานของครูและบุคลากรทุกคนในโรงเรียน

3. การบริหารงบประมาณ (Financial Administration) การจัดการงบประมาณถือเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในการสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนและการพัฒนาโรงเรียน การใช้งบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพช่วยให้โรงเรียนสามารถพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

4. การบริหารกิจการนักเรียน (Student Affairs Administration) การบริหารกิจการนักเรียนมุ่งเน้นการพัฒนาและดูแลนักเรียนในทุกด้านทั้งด้านวิชาการและด้านสังคม โดยการสร้างกิจกรรมที่สนับสนุนการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนอย่างเหมาะสม

5. การมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Involvement) การมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการบริหารสถานศึกษาช่วยให้โรงเรียนสามารถตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและสังคมได้ดีขึ้น การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนและการสร้างกิจกรรมที่ตอบสนองต่อบริบทท้องถิ่น

6. การประเมินผลและการปรับปรุง (Evaluation and Improvement) การประเมินผลและการปรับปรุงเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง การประเมินผลช่วยให้ทราบถึงจุดแข็งและจุดอ่อนของการบริหารและการเรียนการสอน ซึ่งทำให้สามารถปรับปรุงกระบวนการและกลยุทธ์ได้ตรงกับความต้องการของผู้เรียนและสถานการณ์

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552) แบ่งขอบข่ายและภารกิจงานออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคลและด้านการบริหารทั่วไป สรุปได้ดังนี้

1. การบริหารงานวิชาการ

1.1 หลักการและแนวคิด

1.1.1 ยึดหลักให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เป็นไปตามกรอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนและสังคม อย่างแท้จริง โดยมีครูผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วม

1.1.2 มุ่งส่งเสริมสถานศึกษาให้จัดกระบวนการเรียนรู้ โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด

1.1.3 มุ่งส่งเสริมให้ชุมชนและสังคมมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้ รวมทั้งเป็นเครือข่ายและแหล่งเรียนรู้

1.1.4 กระบวนการเรียนรู้ และสามารถตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษาได้ทุกช่วงชั้น ทั้งระดับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา

1.1.5 มุ่งส่งเสริมให้มีการร่วมมือเป็นเครือข่าย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพในการจัดและพัฒนาคุณภาพการศึกษา

1.2 ขอบข่ายและภารกิจงาน

1.2.1 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

1.2.2 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

1.2.3 การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน

1.2.4 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

1.2.5 การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา

1.2.6 การพัฒนาแหล่งเรียนรู้

1.2.7 การนิเทศการศึกษา

1.2.8 การแนะแนวการศึกษา

1.2.9 การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

1.2.10 การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน

1.2.11 การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น

1.2.12 การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กรหน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

2. การบริหารงบประมาณ

2.1 หลักการและแนวคิดการบริหารงบประมาณของสถานศึกษามุ่งเน้นความเป็นอิสระในการบริหารจัดการ มีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ยึดหลักการบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ และบริหารงานงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ให้มีการจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา รวมทั้งจัดหารายได้จากบริการมาใช้บริหารจัดการเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีขึ้นต่อผู้เรียน

2.2 วัตถุประสงค์เพื่อให้สถานศึกษาบริหารงานด้านงบประมาณมีความเป็นอิสระ คล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้

2.2.1 เพื่อให้ได้ผลผลิต ผลลัพธ์เป็นไปตามข้อตกลงการให้บริการ

2.2.2 เพื่อให้สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการทรัพยากรที่ได้อย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ

2.3 ขอบข่ายและภารกิจงาน

2.3.1 การจัดทำและเสนอของบประมาณ

2.3.2 การจัดสรรงบประมาณ

2.3.3 การตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการใช้เงินและผล การดำเนินงาน

2.3.4 การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

2.3.5 การบริหารการเงิน

2.3.6 การบริหารบัญชี

2.3.7 การบริหารพัสดุและสินทรัพย์

3. การบริหารงานบุคคล

3.1 หลักการและแนวคิด

3.1.1 ปัจจัยการบริหารทั้งหลาย คนถือเป็นปัจจัยทางการบริหารที่สำคัญที่สุด

3.1.2 การบริหารงานบุคคลจะมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผู้บริหารจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และมีความสามารถสูงในการบริหารงานบุคคล

3.1.3 การจัดบุคลากรให้ปฏิบัติงานได้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถจะมีส่วนทำให้บุคลากรมีขวัญกำลังใจ มีความสุขในการปฏิบัติงาน ส่งผลให้งานประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ

3.1.4 การพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องจะทำให้บุคลากรเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและกระตือรือร้นพัฒนางานให้ดียิ่งขึ้น

3.1.5 การบริหารงานบุคคลเน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากรและผู้มีส่วนได้เสียเป็นสำคัญ

3.2 ขอบข่ายและภารกิจงาน

3.2.1 การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง

3.2.2 การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง

3.2.3 การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ

3.2.4 วินัยและการรักษาวินัย

3.2.5 การออกจากราชการ

4. การบริหารทั่วไป

4.1 หลักการและแนวคิด

4.1.1 ให้ความสำคัญกับการเปิดโอกาสให้สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการศึกษาได้ด้วยตนเองอย่างเต็มที่ ภายใต้การกำกับ ส่งเสริม และประสานงานเชิงนโยบายจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งมีหน้าที่สนับสนุนให้สถานศึกษาดำเนินงานให้สอดคล้องกับนโยบายและมาตรฐานการศึกษาระดับชาติ

4.1.2 มุ่งส่งเสริมประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารและการจัดการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ตามหลักการการบริหารงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงาน โดยเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ตามกฎเกณฑ์ กติกา ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง

4.1.3 มุ่งพัฒนาองค์กรทั้งระดับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ให้เป็นองค์กรสมัยใหม่ โดยนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้อย่างเหมาะสม สามารถเชื่อมโยงติดต่อสื่อสารได้อย่างรวดเร็วด้วยระบบเครือข่าย และเทคโนโลยีที่ทันสมัย

4.1.4 การบริหารงานทั่วไปเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยประสานส่งเสริมและสนับสนุนการบริหารงานอื่น ๆ บรรลุผลตามมาตรฐานคุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทหลักในการประสานส่งเสริม สนับสนุนและการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการให้

บริหารการศึกษาทุกระดับ ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ตามบทบาทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาตลอดจนการจัดและให้บริการการศึกษา ของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่น

4.2 ขอบข่ายและภารกิจงาน

4.2.1 การดำเนินงานธุรการ

4.2.2 งานเลขานุการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4.2.3 งานพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ

4.2.4 การประสานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา

4.2.5 การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร

4.2.6 งานเทคโนโลยีสารสนเทศ

4.2.7 การส่งเสริม สนับสนุนด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และบริหารทั่วไป

4.2.8 การจัดสถานที่และสภาพแวดล้อม

4.2.9 การจัดทำสำมะโนผู้เรียน

4.2.10 การรับนักเรียน

4.2.11 การส่งเสริมและประสานงานการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย

4.2.12 การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

4.2.13 งานส่งเสริมงานกิจการนักเรียน

4.2.14 การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา

4.2.15 การส่งเสริม สนับสนุน และประสานงานการศึกษาของบุคคล ชุมชนองค์กร

หน่วยงานและสถาบัน สังคมอื่นที่จัดการศึกษา

4.2.16 งานประสานราชการกับเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานอื่น

4.2.17 งานบริการสาธารณะ

4.2.18 งานที่ไม่ได้ระบุไว้ในงานอื่น

สรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีองค์ประกอบสำคัญที่มุ่งพัฒนาและสร้างความสำเร็จทางการศึกษา เพื่อยกระดับประสิทธิภาพองค์กรและคุณภาพผู้เรียนและบุคลากร แบ่งเป็น 7 องค์ประกอบ ดังนี้การเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์

1. ผู้บริหารควรมีวิสัยทัศน์ชัดเจน กำหนดทิศทางและเป้าหมายร่วม พร้อมสร้างความเข้าใจและการสนับสนุนจากทุกฝ่าย

2. การบริหารจัดการทรัพยากร การจัดการบุคลากร งบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ต้องมีประสิทธิภาพ และคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด

3. การบริหารงานบุคคล การคัดเลือกและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาควรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมประสิทธิภาพการทำงาน
4. การสร้างและสนับสนุนวัฒนธรรมการเรียนรู้ผู้บริหารควรสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ทั้งด้านวิชาการและทักษะชีวิต เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน
5. การประเมินและปรับปรุงคุณภาพการประเมินผลด้านการเรียนการสอนและการบริหารจัดการ เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการพัฒนาโรงเรียนอย่างเป็นระบบ
6. การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย การมีส่วนร่วมจากผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรภายนอก มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ดี
7. การจัดการความเปลี่ยนแปลงการบริหารการเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพช่วยให้บุคลากรปรับตัวและมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง

หลักการ แนวคิด และรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562) อธิบายว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในชั้นเรียน เสริมสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและผู้เรียน โดยเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ภายใต้บทบาทใหม่ของครูในฐานะผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) ซึ่งคอยจุดประกายแรงบันดาลใจ ให้คำปรึกษา ชี้แนะแนวทาง และทำหน้าที่เป็นโค้ชและพี่เลี้ยง (Coach & Mentor) นอกจากนี้ ครูยังควรเลือกใช้เทคนิคการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย (Meaningful Learning) สามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เข้าใจตนเอง ใช้ความคิดอย่างมีเหตุผล วิเคราะห์ สังเคราะห์ และสร้างสรรค์ผลงานที่แสดงออกถึงสมรรถนะสำคัญในศตวรรษที่ 21 ทั้งในด้านวิชาการ ชีวิต และอาชีพ โดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนบรรลุผลการเรียนรู้ตามช่วงวัยอย่างเหมาะสม

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2563) ได้อธิบายลักษณะของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ว่าเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีบทบาทอย่างเต็มที่ในกิจกรรมการเรียนรู้ ด้วยความกระตือรือร้นและการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ซึ่งการมีส่วนร่วมนี้ควรเกิดขึ้นในหลากหลายมิติ ไม่เพียงเฉพาะด้านใดด้านหนึ่งเท่านั้น แต่รวมถึงการเคลื่อนไหวทางร่างกาย (Physically Active) การคิดวิเคราะห์ด้วยสติปัญญา (Intellectually Active) การมีส่วนร่วมทางอารมณ์และจิตใจ (Emotionally Active) ตลอดจนการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Socially Active) เมื่อผู้เรียนมีความตื่นตัวในทุกมิติดังกล่าว การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจะมีคุณภาพและคงอยู่ในระยะยาวมากยิ่งขึ้น

โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกครอบคลุมมิติสำคัญ 4 ประการ ได้แก่

1. ด้านร่างกาย (Physically Active): ผู้เรียนควรได้เคลื่อนไหวอย่างเหมาะสมตามวัย และความสนใจ ซึ่งจะช่วยกระตุ้นระบบการรับรู้ ส่งเสริมการเรียนรู้ที่ดีขึ้น การเปลี่ยนอิริยาบถระหว่างกิจกรรมจะช่วยให้ผู้เรียนคงความสนใจได้อย่างต่อเนื่อง

2. ด้านสติปัญญา (Intellectually Active): ผู้เรียนควรมีโอกาสในการคิดอย่างหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ หรือตั้งคำถามในเรื่องที่ตนสนใจ เพราะกระบวนการคิดที่เชื่อมโยงกับประเด็นที่มีความหมายต่อตนเองจะก่อให้เกิดการมีส่วนร่วม (Engagement) และส่งผลต่อคุณภาพการเรียนรู้

3. ด้านสังคม (Socially Active): การเรียนรู้ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้นำเสนอความคิดเห็น แลกเปลี่ยนมุมมอง ฟังข้อมูลย้อนกลับ และเรียนรู้จากกันและกัน ซึ่งจะช่วยพัฒนาทักษะทางสังคม และส่งเสริมความเข้าใจในประเด็นต่าง ๆ อย่างลึกซึ้ง

4. ด้านอารมณ์และจิตใจ (Emotionally Active): การจัดกิจกรรมควรเชื่อมโยงกับความรู้สึกของผู้เรียน โดยกิจกรรมที่สามารถกระทบต่ออารมณ์ในทางบวกมักจะทำให้เกิดความหมายส่วนตัว ในเรื่องที่เรียน ส่งผลให้เกิดแรงจูงใจและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

ทั้งนี้ การจัดการเรียนรู้เชิงรุกสามารถประยุกต์ใช้ได้หลากหลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของบริบท และการเลือกใช้รูปแบบการเรียนการสอน วิธีการสอน และเทคนิคต่าง ๆ ที่มีอยู่ในองค์ความรู้ทางการสอน ซึ่งครูจำเป็นต้องพิจารณาเลือกให้เหมาะกับเป้าหมายและผู้เรียนในแต่ละสถานการณ์

สุริยนต์ กัลยานี (2566) การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นกลยุทธ์การเรียนรู้ที่สะท้อนความเชื่อว่า ผู้เรียนควรมีบทบาทและความรับผิดชอบในกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง เนื้อหาการเรียนรู้ไม่ได้ถูกนำเสนอเป็นข้อมูลสมบูรณ์และสมบูรณ์จากผู้สอนเพียงอย่างเดียว แต่ผู้เรียนจะต้องมีการมีส่วนร่วมในการค้นหาข้อมูล เรียนรู้เอง และวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเข้าใจและนำไปใช้ในบริบทต่าง ๆ ดังนี้

1. บทบาทของผู้เรียน ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในกระบวนการเรียนรู้ พวกเขาต้องมีความรับผิดชอบในการค้นหาข้อมูล การทบทวน และการสร้างความเข้าใจ

2. การกำหนดกิจกรรมเรียนรู้: การจัดการเรียนรู้เชิงรุกจะครอบคลุมกิจกรรมเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น การอ่านหนังสือ เขียนบันทึก การสนทนา การสำรวจข้อมูล และการเล่นหน้าที่ในการแก้ปัญหา

3. การกระตุ้นการเรียนรู้ ผู้สอนมีบทบาทในการกระตุ้นการเรียนรู้ของนักเรียน โดยการสร้างคำถามที่เรียนรู้และสนใจ การตอบคำถามของนักเรียน และการให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นที่สนับสนุนการเรียนรู้

4. การส่งเสริมการสร้างความรู้ การจัดการเรียนรู้เชิงรุกส่งเสริมการสร้างความรู้ที่คุณจะจดจำได้นานและสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์จริงได้

5. การเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น การพัฒนาความรู้โดยการสนทนาและการร่วมกับผู้อื่นเป็นส่วนสำคัญของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

6. การประเมินผล การประเมินการเรียนรู้เชิงรุกต้องเน้นการวัดความเข้าใจและการประยุกต์ความรู้ในสถานการณ์จริง เช่น การแก้ปัญหาหรือการสร้างผลงาน การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเน้นการเรียนรู้ที่ยั่งยืนและการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนเอง โดยเป็นกระบวนการที่สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงในการศึกษาและการทำงานในสมัยที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว

7. การกระตุ้นความรู้สึกรักของนักเรียน การใช้คำถามที่ท้าทายและกระตุ้นความคิดเพื่อกระตุ้นความรู้สึกรักของนักเรียนให้พิจารณาและวิเคราะห์เนื้อหาเอง เช่น การใช้คำถามปลายเปิดเพื่อสร้างความซึ่แข็งและกระตุ้นการพิจารณา

8. การสร้างการมุ่งมั่นในการเรียนรู้ การให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้โดยเชื่อมโยงหรือต่อยอดจากความรู้ที่มีอยู่และสร้างการเรียนรู้ที่นักเรียนมุ่งมั่นและมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนรู้

9. การใช้เทคนิคและเครื่องมือ การใช้เทคนิคและเครื่องมือที่เหมาะสมเช่น เรื่องราวเสมือนจริง (Simulations), การสนทนาระหว่างนักเรียน (Discussion), การเรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative Learning), และเทคโนโลยีการเรียนรู้ออนไลน์ เพื่อสร้างการเรียนรู้ที่สนใจและมีประสิทธิภาพ

10. การให้คำแนะนำและติดตาม การให้คำแนะนำและติดตามความก้าวหน้าของนักเรียนโดยสนับสนุน และแบ่งปันข้อมูลเพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถปรับปรุงการเรียนรู้ของตนเองได้

การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นกลยุทธ์ที่มีเป้าหมายในการสร้างการเรียนรู้ที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อนักเรียนและสถาบันการศึกษาโดยทั่วไป เนื่องจากนักเรียนมีโอกาสเรียนรู้ในสภาพแวดล้อมที่สนุกสนานและเติบโตอย่างมีประสิทธิภาพ

ศุภจิต พันธ์ และคณะ (2566) การจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกเป็นการเรียนรู้ที่เน้นด้านพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ตามความถนัดของผู้เรียน ทำให้ได้ลงมือปฏิบัติ คิดและตัดสินใจในการทำกิจกรรมต่าง ๆ มีการสะท้อนความคิด และความรู้ที่ได้รับไปแก้ปัญหา

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง โดยเน้นการพัฒนาทักษะทั้งทางวิชาการ ทักษะชีวิต และทักษะสังคมที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 เป็นกระบวนการการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีบทบาทและความรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเอง โดยผู้เรียนจะมีส่วนร่วมในการค้นหาข้อมูล การคิด วิเคราะห์ และการแก้ปัญหาผ่านกิจกรรมที่ผู้สอนจัดให้ เป็นการกระตุ้นการเรียนรู้ทั้งในด้านร่างกาย สติปัญญา

อารมณ์ และสังคม ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงและสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความหมายของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ดังนี้

Meyers and Jones (1993) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุกทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกระตุ้นการคิด และส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถสรุปและปรับใช้ความรู้ในชีวิตจริงได้ดียิ่งขึ้น โดยมีการเรียนรู้ผ่านการอภิปราย, การทำงานกลุ่ม และการใช้กิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การเรียนรู้ในลักษณะนี้จึงไม่จำกัดเพียงแค่การจดจำข้อมูล แต่ยังช่วยเพิ่มทักษะในการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา

Chickering and Gamson (1987) กล่าวถึงคุณลักษณะของการเรียนรู้เชิงรุกที่ช่วยพัฒนาผู้เรียนในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การส่งเสริมความกระตือรือร้นในกระบวนการเรียนรู้, การให้โอกาสในการตัดสินใจเกี่ยวกับการเรียนรู้ และการสร้างสภาพแวดล้อมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ตลอดเวลา นอกจากนี้ ยังกล่าวถึงการเรียนรู้ที่สามารถสร้างการเรียนรู้ร่วมกับเพื่อน ๆ และทำให้เกิดความเข้าใจในประเด็นต่าง ๆ อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น

บุญชม ศรีสะอาด (2546) กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้เชิงรุกว่า เป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านการฝึกปฏิบัติจริง โดยผู้สอนจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีบทบาทในการคิดวิเคราะห์ และเรียนรู้จากประสบการณ์การทำงานร่วมกับผู้อื่น เป็นการเรียนรู้ที่มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและทักษะต่างๆ ที่สามารถนำไปใช้ในสถานการณ์จริง

อภิรักษ์ ชัยกุล (2554) ได้อธิบายไว้ว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุกไม่เพียงแต่เป็นการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการคิด แต่ยังช่วยเสริมสร้างทักษะการสื่อสารและการทำงานเป็นทีม ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้สามารถดำเนินชีวิตและทำงานในสังคมที่มีความซับซ้อนได้ดีขึ้น การเรียนรู้เชิงรุกจึงไม่จำกัดแค่การศึกษาภาคทฤษฎี แต่ยังมุ่งเน้นไปที่การฝึกปฏิบัติและการสร้างประสบการณ์ตรง

บุหงา วัฒนะ (2546) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้เชิงรุก หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างมีความหมาย โดยการ ร่วมมือระหว่างนักเรียนด้วยกัน ในการนี้ ผู้สอนต้องลดบทบาทในการสอน และการให้ข้อความรู้แก่ ผู้เรียนโดยตรง แต่ไปเพิ่มกระบวนการและกิจกรรมที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการที่จะ ทำกิจกรรมต่าง ๆ มากขึ้นอย่างหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์โดยการพูด การ เขียน หรือการอภิปรายกับเพื่อน ๆ

สุชาติ แก้วพิกุล (2555, หน้า 12) กล่าวว่า การสอนอย่างกระตือรือร้น (Active Learning) เป็นการสอนโดยเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมเพื่อทำความเข้าใจด้วยตนเองหรือร่วมกันกับ

เพื่อนผู้เรียนจะได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง อันจะนำไปสู่การสร้างความรู้จากสิ่งที่ปฏิบัติในระหว่าง การเรียนการสอนโดยการพูดและการฟัง การเขียน การอ่าน และการสะท้อนความคิด

เดชณัย จุ้ยชุม และคณะ (2559, หน้า 7) กล่าวว่า Active Learning คือ กระบวนการ ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้มีโอกาสลงมือกระทำมากกว่าการฟังอย่างเดียว ต้องจัด กิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการอ่าน การเขียน การโต้ตอบและการวิเคราะห์ปัญหา อีกทั้งให้ผู้เรียน ได้ใช้กระบวนการคิดขั้นสูง ได้แก่ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การประเมินค่า

พาศิษฐ์ อดุสสำหรับราชการ (2558, หน้า 10-11) กล่าวถึง การเรียนรู้เชิงรุกเป็นแนวการจัดการ เรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อสร้างศักยภาพสูงสุดแก่ผู้เรียนให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และพัฒนา ความเชื่อมั่นในตนเอง ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือกระทำโดยการพูดคุย การเขียน การอ่าน การสะท้อน หรือการตั้งคำถามหรือการเรียนการสอนที่มีความเคลื่อนไหวใช้ได้ทั้งกลุ่มเล็กและห้องเรียนใหญ่ ๆ ผู้เรียนอาจทำงานคนเดียวหรือทำเป็นกลุ่มก็ได้

ปริญญช พรหมภษิต (2559) การจัดการเรียนรู้แบบใฝ่รู้ (Active Learning) คือ กระบวนการเรียนการสอนที่เน้นการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิควิธีที่หลากหลายโดยให้ความสำคัญ กับผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการเพื่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ด้วยกันเอง เน้นการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริงและใช้การสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียน สามารถสร้างองค์ความรู้ขึ้นได้ด้วยตนเองและสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ ได้โดยผู้สอน มีบทบาทเพียงเป็นผู้อำนวยความสะดวกและเป็นผู้วางแผนในการจัดกิจกรรมในชั้นเรียน

มนตรี ศิริจันทร์ชื่น (2554) อธิบายว่า การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) คือ แนวทาง การจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมอย่างจริงจังผ่านการลงมือปฏิบัติ มากกว่าการฟัง หรือการอ่านเพียงอย่างเดียวโดยกิจกรรมการเรียนรู้จะมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้คิด วิเคราะห์ แลกเปลี่ยน ความคิดเห็น และแก้ไขปัญหาผ่านกระบวนการคิดขั้นสูง เช่น การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมิน ค่า ซึ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนเปลี่ยนบทบาทจากผู้รับสาร มาเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562) อธิบายว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงกับ กระบวนการเรียนการสอน โดยเน้นการปฏิสัมพันธ์ทั้งในด้านความคิดและการกระทำ ผู้เรียน จะไม่ได้เป็นเพียงผู้รับสาร แต่จะต้องอ่าน เขียน ตั้งคำถาม แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และลงมือปฏิบัติจริง

กิจกรรมการเรียนรู้ควรออกแบบให้กระตุ้นกระบวนการคิดขั้นสูง (Higher-Order Thinking) เช่น การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินผล โดยคำนึงถึงพื้นฐานความรู้เดิมและ ความสนใจของผู้เรียน เพื่อเปลี่ยนบทบาทจากผู้รับความรู้มาเป็นผู้ร่วมสร้างองค์ความรู้ร่วมกัน

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นกระบวนการที่เน้นการมี ส่วนร่วมของผู้เรียนในการเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการคิดวิเคราะห์ และแก้ปัญหา

ผ่านกิจกรรมที่กระตุ้นการเรียนรู้ เช่น การอภิปราย การทำงานกลุ่ม ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง หรือการสังเคราะห์ข้อมูล ผู้เรียนจะได้ลงมือปฏิบัติจริง และใช้ทักษะการคิดขั้นสูงเพื่อเชื่อมโยงความรู้กับประสบการณ์ โดยการเรียนรู้เชิงรุกช่วยพัฒนาทักษะต่าง ๆ เช่น การคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจ และการทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์จริง เพื่อพัฒนาความสามารถ และการปรับตัวในชีวิตและการทำงาน

ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถจดจำและรักษาผลการเรียนรู้ได้ยาวนานกว่าการเรียนรู้แบบรับอย่างเดียว (Passive Learning) ทั้งนี้เพราะ Active Learning สอดคล้องกับการทำงานของสมอง โดยเฉพาะกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับความจำ ผู้เรียนจะสามารถเก็บข้อมูลไว้ในความจำระยะยาวได้ดีขึ้นเมื่อได้เรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน ครูผู้สอน และสิ่งแวดล้อมโดยรอบ แนวคิดนี้สอดคล้องกับ “กรวยแห่งการเรียนรู้” (Cone of Experience) ของ Dale (1969) ซึ่งเป็นโมเดลสำคัญที่อธิบายว่า ประสบการณ์ที่มีความเป็นรูปธรรมและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมจริง จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหา และจดจำสิ่งที่เรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยโมเดลนี้แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการเรียนรู้ที่อาศัยประสบการณ์ตรง เช่น การสาธิต การฝึกปฏิบัติ และการลงมือทำจริง จะช่วยให้ผลการเรียนรู้คงทนและลึกซึ้งยิ่งกว่าการเรียนรู้จากการฟังหรือการอ่านเพียงอย่างเดียว

โครงสร้างของกรวยแห่งการเรียนรู้ของ Edgar Dale แบ่งออกเป็น 11 ระดับ โดยแต่ละระดับจะมีการเรียนรู้ที่ต่างกัน ทั้งในเรื่องของการรับข้อมูลและการมีส่วนร่วม สามารถอธิบายได้ดังนี้

1. ประสบการณ์ตรง (Direct or Purposeful Experiences) เป็นประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมมากที่สุด สื่อการสอนที่สร้างประสบการณ์ให้ผู้เรียนสามารถรับรู้และเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองจะทำให้ประสาทสัมผัสทั้งห้าได้รับรู้
2. ประสบการณ์จำลอง (Contrived Experience) เป็นสื่อการสอนที่ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริงที่สุดแต่ไม่ใช่ความเป็นจริง อาจเป็นสิ่งของจำลอง หรือสถานการณ์จำลองสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้มาศึกษาแทน เช่น หุ่นจำลอง ของตัวอย่าง การแสดง เหตุการณ์จำลองทางดาราศาสตร์ เป็นต้นจำลอง
3. ประสบการณ์นาฏการหรือการแสดง (Dramatized Experience) เป็นสื่อการสอนที่ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์ ในการแสดงบทบาทสมมติ หรือการแสดงละคร เป็นประสบการณ์ที่จัดขึ้นแทนประสบการณ์ตรงหรือเหตุการณ์จริงที่เกิดขึ้นในอดีตหรืออาจเป็นความคิด เพื่อเป็นนิมิตใช้สอนในเนื้อหาที่ข้อจำกัดเรื่องยุคสมัยหรือเวลา

4. การสาธิต (Demonstration) เป็นสื่อการสอนที่ผู้เรียนเรียนรู้จากการดูการแสดง หรือการกระทำประกอบคำอธิบาย เพื่อให้เห็นลำดับขั้นตอนของการกระทำนั้น ๆ เช่น การสาธิต การอาบน้ำเด็กแรกเกิด การสาธิตการผายปอด การสาธิตการแกะสลักผลไม้ เป็นต้น

5. การเรียนรู้นอกสถานที่ (Field Trip) เป็นการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ ออกไปเรียนรู้จากแหล่งความรู้ภายนอกห้องเรียนในบริบทจริง เช่น การเยี่ยมชมโบราณสถาน โรงงาน หรือแหล่งอุตสาหกรรม เพื่อให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง เรียนรู้จากสถานการณ์จริง และสามารถเชื่อมโยงความรู้กับสิ่งที่พบเห็นได้อย่างหลากหลาย

6. นิทรรศการ (Exhibition) เป็นการจัดแสดงสิ่งของหรือผลงานเพื่อถ่ายทอดความรู้ แก่ผู้เรียน โดยอาจประกอบด้วยป้ายนิทรรศการ ผลงานนักเรียน การสาธิต หรือการนำเสนอผ่านสื่อ เช่น ภาพยนตร์ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ทางสายตาและเข้าใจเนื้อหาได้อย่างลึกซึ้งมากขึ้น

7. โทรทัศน์ (Television) เป็นการใช้โทรทัศน์เป็นสื่อในการสอนโดยเฉพาะเน้นที่โทรทัศน์ การศึกษาและโทรทัศน์เพื่อการเรียนการสอน เป็นการสอนหรือให้ข้อมูลความรู้แก่ผู้เรียนหรือผู้ชม ทางบ้าน การใช้สื่อการสอนในกรณีนี้ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้จากการชมโทรทัศน์

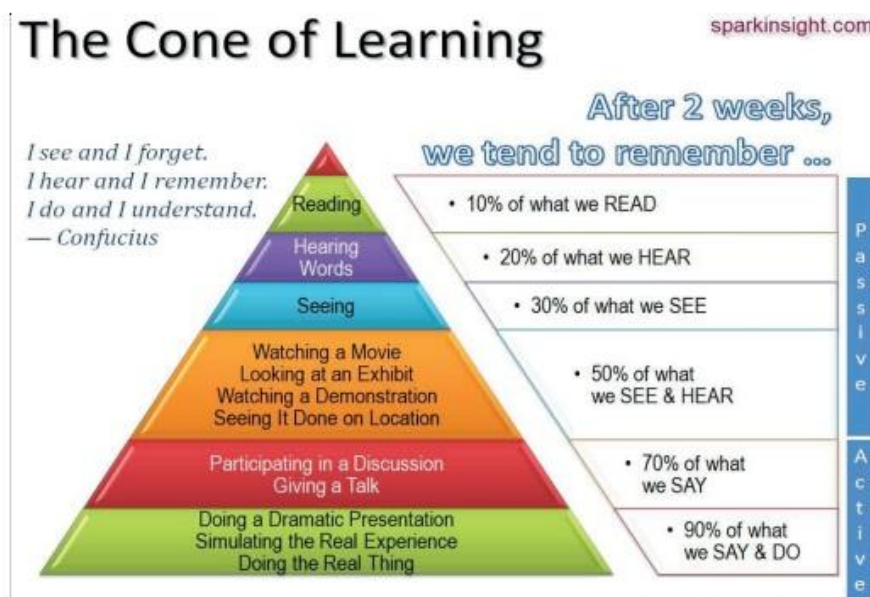
8. ภาพยนตร์ (Motion Picture) เป็นการใช้ภาพยนตร์ที่มีลักษณะเป็นภาพเคลื่อนไหว มีเสียงประกอบ และบันทึกลงในแผ่นฟิล์ม มาเป็นสื่อในการสอน ผู้เรียนจะเรียนรู้หรือได้ประสบการณ์ ทั้งจากภาพและเสียง

9. ภาพนิ่ง วิทย์ แผ่นเสียง (Recording, Radio and Still Picture) เป็นสื่อการสอนที่ให้ ประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนสัมผัสได้เพียงด้านเดียว เช่น สื่อภาพนิ่งอาจเป็นรูปภาพ สไลด์ ซึ่งผู้เรียนเรียนรู้จากการดู สื่อวิทยุ หรือแผ่นเสียงเป็นสื่อที่ผู้เรียนเรียนรู้จากการฟัง ข้อมูลหรือสาระความรู้ เป็นสื่อประเภทให้ประสบการณ์ถึงแม้ผู้เรียนจะอ่านหนังสือไม่ออก

10. ทศนสัญลักษณ์ (Visual Symbol) เป็นสัญลักษณ์ที่สามารถรับรู้ได้ด้วยระบบประสาท สัมผัสทางตา มีความเป็นนามธรรมมากขึ้น จำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงประสบการณ์ของผู้เรียน เป็นพื้นฐานในการเลือกนำไปใช้ สื่อที่จัดอยู่ในประเภทนี้ คือ แผนภูมิ แผนสถิติ ภาพโฆษณา การ์ตูน แผนที่ และสัญลักษณ์ต่างเป็นต้น สื่อเหล่านี้เป็นสื่อที่มีลักษณะเป็นสัญลักษณ์สำหรับถ่ายทอด ความหมายให้เข้าใจได้รวดเร็วขึ้น

11. วจนสัญลักษณ์ (Verbal Symbol) เป็นสัญลักษณ์ทางภาษา ซึ่งเป็นนามธรรมมากที่สุด ได้แก่ การใช้ตัวหนังสือแทนคำพูด ได้แก่ คำพูด คำอธิบาย หนังสือ เอกสาร แผ่นปลิว แผ่นพับ ที่ใช้ตัวอักษร ตัวเลข แทนความหมายของสิ่งต่าง ๆ นับเป็นประสบการณ์ที่เป็นนามธรรมมากที่สุด

โดยกรวยแห่งการเรียนรู้ของ Edgar Dale การทำให้ผลการเรียนรู้ยังคงอยู่ได้ในปริมาณ ที่มากกว่าและมีระยะยาวนานกว่าซึ่งอธิบายไว้ดังภาพ 2

ภาพ 2 แสดงกรวยแห่งการเรียนรู้

ที่มา: Dale, 1969

จากภาพ 2 แสดงให้เห็นถึงหลักการของกรวยแห่งการเรียนรู้ ซึ่งเน้นความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการเรียนรู้กับปริมาณการจดจำของผู้เรียน โดยวิธีการเรียนรู้ที่ใช้การอ่านหรือท่องจำเพียงอย่างเดียว ผู้เรียนจะสามารถจดจำเนื้อหาได้ประมาณ 10% หากเป็นการฟังบรรยายเพียงอย่างเดียว โดยไม่มีการมีส่วนร่วมหรือปฏิสัมพันธ์อื่น ๆ ระหว่างเรียน ผู้เรียนจะสามารถจำเนื้อหาได้ราว 20% แต่เมื่อมีการเสริมภาพประกอบหรือสื่อช่วยสอน จะช่วยเพิ่มอัตราการจดจำของผู้เรียนเป็น 30% เมื่อครูจัดกิจกรรมเพิ่มเติม เช่น การชมภาพยนตร์ การสาธิต การจัดนิทรรศการ หรือการพาไปทัศนศึกษา นอกห้องเรียน อัตราการจดจำสามารถเพิ่มขึ้นได้ถึง 50% หากผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง เช่น การอภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ฝึกใช้ทักษะการคิดวิเคราะห์ ประเมิน สังเคราะห์ หรือประยุกต์ความรู้ จะช่วยยกระดับผลการเรียนรู้ได้มากขึ้นถึง 70% ส่วนกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงในสถานการณ์จำลอง เช่น การนำเสนอผลงาน การฝึกทักษะในบริบทจริง หรือการเชื่อมโยงความรู้กับสถานการณ์ในชีวิต จะส่งผลให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพสูงสุด โดยผู้เรียนสามารถจดจำได้มากถึง 90%

Deslauriers, et al. (2019) ได้ทำวิจัย เรื่อง เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างการเรียนแบบบรรยาย (Lecture) และการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ในชั้นเรียนฟิสิกส์เบื้องต้นที่มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด โดยชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่าง “ความรู้สึที่ได้เรียนรู้” และ “การเรียนรู้

ที่แท้จริง” ของนักเรียน ซึ่งการเรียนรู้เชิงรุกช่วยพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกับผู้อื่น อันเป็นทักษะที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 การเรียนรู้เชิงรุกยังช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และยังช่วยพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการทำงานในอนาคต

ไชยยศ เรืองสุวรรณ (2553) ได้เสนอคุณลักษณะสำคัญของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ไว้ดังนี้:

1. เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งส่งเสริมการพัฒนาทางสมองของผู้เรียน โดยเฉพาะในด้านการคิด การแก้ปัญหา และการประยุกต์ใช้ความรู้
2. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในกระบวนการเรียนรู้
3. สนับสนุนให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้และวางระบบการเรียนรู้ของตนเอง
4. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างผู้เรียนทั้งในด้านการสร้างความรู้และการมีปฏิสัมพันธ์ โดยเน้นการทำงานร่วมกันมากกว่าการแข่งขัน
5. ผู้เรียนได้ฝึกการรับผิดชอบร่วมกัน มีวินัยในการทำงาน และเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตน
6. กระตุ้นให้ผู้เรียนฝึกฝนทักษะการอ่าน การพูด การฟัง และการคิดอย่างลึกซึ้ง พร้อมทั้งจัดระบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง
7. เน้นกิจกรรมที่พัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของผู้เรียน
8. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถบูรณาการข้อมูล ข่าวสาร และหลักการต่าง ๆ เพื่อสร้างความเข้าใจที่เป็นระบบ
9. บทบาทของครูจะเปลี่ยนไปเป็นผู้จัดกระบวนการและอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง
10. ความรู้ที่เกิดขึ้นจะมาจากประสบการณ์ตรง การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง และการสรุปบทวนของผู้เรียน

เยาวเรศ ภักดีจิตร (2557) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ว่า เป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะความคิดระดับสูงของผู้เรียน โดยช่วยให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินข้อมูลในสถานการณ์ใหม่ ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งกระบวนการเรียนรู้เชิงรุกนี้จะกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งมีลักษณะสำคัญ ได้แก่

1. ลดการถ่ายทอดความรู้จากผู้สอนสู่ผู้เรียน โดยเน้นการพัฒนาทักษะให้เกิดกับผู้เรียนเอง
2. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียนโดยการลงมือปฏิบัติ มากกว่าการนั่งฟังเพียงอย่างเดียว
3. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การอ่าน การอภิปราย และการเขียน
4. เน้นการสำรวจเจตคติและคุณค่าที่มีอยู่ในตัวผู้เรียน
5. ผู้เรียนได้พัฒนาการคิดระดับสูงในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินผลการนำไปใช้

6. ทั้งผู้เรียนและผู้สอนได้รับข้อมูลป้อนกลับจากการสะท้อนความคิดอย่างรวดเร็ว

จิราภรณ์ ยกอินทร์ (2560) กล่าวถึงความสำคัญของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น โดยการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ศึกษาค้นคว้า แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสรุปความคิดร่วมกับเพื่อนในชั้นเรียน ซึ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการทำงานเป็นกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัฒนา หงสกุล (2562, 29 กันยายน) กล่าวถึงความสำคัญของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ว่าเป็นแนวทางที่จำเป็นต่อการปฏิรูประบบการศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0 โดยเน้นการเปลี่ยนแปลงจากการเรียนรู้แบบถ่ายทอดความรู้จากผู้สอนสู่ผู้เรียน ไปสู่การเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีบทบาทในการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านการมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น ประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ การกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน การนำเสนอสถานการณ์ท้าทาย การอภิปราย และสะท้อนความคิด การร่วมกันสร้างองค์ความรู้ และการประเมินผลร่วมกัน โดยใช้กิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การอภิปรายกลุ่มย่อย การใช้กรณีศึกษา และการทำงานกลุ่ม เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์และพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) มีความสำคัญที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ ค้นคว้า และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ช่วยพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา และทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยกระตุ้นให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์และประเมินข้อมูลในสถานการณ์ใหม่ ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ กระบวนการนี้ลดการถ่ายทอดความรู้จากผู้สอนสู่ผู้เรียน และเน้นการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การอภิปรายและการทำงานกลุ่ม ส่งผลให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21

ลักษณะของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

Bonwell and Eison (1991) การมีส่วนร่วมของผู้เรียน: ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ เช่น การอ่าน การเขียน การอภิปราย และการแก้ปัญหา ซึ่งช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและทักษะที่ลึกซึ้ง

1. การเน้นพัฒนาทักษะ การเรียนรู้เชิงรุกมุ่งเน้นที่การพัฒนาทักษะของผู้เรียนมากกว่าการถ่ายทอดข้อมูลเพียงอย่างเดียว
2. การคิดระดับสูง ผู้เรียนมีโอกาสดำเนินการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินผลข้อมูล ซึ่งช่วยพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาและตัดสินใจอย่างมีวิจารณญาณ
3. การสะท้อนความคิด ผู้เรียนได้รับโอกาสในการสะท้อนความคิดเกี่ยวกับสิ่งที่เรียนรู้ ซึ่งช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและการเรียนรู้ที่ยั่งยืน

4. การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้สอน การเรียนรู้เชิงรุกส่งเสริมให้เกิดการสื่อสาร และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนและเพื่อนร่วมชั้นเรียน ซึ่งช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและมุมมองที่หลากหลาย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562, หน้า 5) ได้เสนอคุณลักษณะที่สำคัญของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ซึ่งสามารถสรุปได้เป็นประเด็นหลักดังนี้:

1. เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการคิด การแก้ปัญหา และสามารถนำความรู้ไปใช้ในบริบทจริงได้อย่างเหมาะสม
2. ผู้เรียนมีบทบาทในการร่วมออกแบบกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง พร้อมทั้งสร้างองค์ความรู้ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับผู้อื่นในลักษณะของการร่วมมือ มากกว่าการแข่งขัน
3. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในทุกขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดความตื่นตัวและมีประสบการณ์ตรงในการเรียนรู้
4. ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงข้อมูล สารสนเทศ และข่าวสารจากหลากหลายแหล่ง เข้าสู่กระบวนการคิดวิเคราะห์และประเมินค่าด้วยตนเอง
5. ช่วยปลูกฝังวินัยการทำงานร่วมกันในกลุ่ม ส่งเสริมความรับผิดชอบและการเคารพบทบาทของผู้อื่นในกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน
6. การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเป็นผลมาจากการได้ลงมือทำ มีประสบการณ์ตรง และเกิดการสรุปบทเรียนด้วยตนเอง
7. ครูหรือผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้สนับสนุนและผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ โดยเน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติและมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

นันทสิทธิ์ ธาตาวีทย์ (2559, หน้า 19-21) Active Learning เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ผู้สอนสร้างสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน เช่น เตรียมตัวอย่างภาพ วิดีทัศน์และวีดิทัศน์การ เมื่อผู้เรียนดำเนินกิจกรรมจะเกิดแนวคิดและสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้วยตนเองจากความรู้เดิมที่มีอยู่ โดยผู้เรียนทำกิจกรรมในระหว่างเวลาเรียน เช่น การอภิปราย การลงมือปฏิบัติ การตอบคำถาม การอ่านซึ่งผู้เรียนต้องศึกษาเนื้อหาที่เกี่ยวข้องของต่าง ๆ ก่อนเขาเรียน ดังนั้นครูจะต้องเป็นผู้รู้ และเชี่ยวชาญในเนื้อหาที่ทันสมัย ูกระบวนการที่จะพัฒนาวิธีการเรียนรู้และใช้วิธีการเพื่อที่จะถ่ายทอดเนื้อหา สร้างมาตรฐานการเรียนรู้และสิ่งแวดล้อมในชั้นเรียนเป็นผู้ให้คำแนะนำ อำนวยความสะดวกในชั้นเรียนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตและมีการสะท้อนผลการสอนเพื่อปรับปรุงและพัฒนาต่อไป Active Learning จึงเป็นการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตนเอง (Transformative Learning) เกิดภาวะผู้นำมีทักษะในการนำการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) เน้นการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ (Learning Skills) เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต เน้นเนื้อหา การบูรณาการเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงและนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงภายใต้กิจกรรม

วิธีการ และกระบวนการที่หลากหลาย สนุกสนาน กระตือรือร้น มีชีวิตชีวาไม่น่าเบื่อ โดยมีผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ มีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ได้ฝึกทักษะการคิดในระดับสูง เกิดทักษะการเรียนรู้และทักษะการดำรงชีวิตอย่างถาวร สรุปได้ว่า ลักษณะการจัดการเรียนรู้ของ Active Learning ดังนี้

1. ผู้สอนควรกำหนด เป้าประสงค์(Purposive) โดยเป้าหมายนั้นควรสัมพันธ์กับกิจกรรม/งานที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้เน้นการพัฒนาทักษะผู้เรียนมากกว่าเนื้อหา เน้นการสร้างความสนใจในการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต
2. ผู้เรียนควรมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวคิด การวางแผนการเรียนรู้ การยอมรับ การประเมินผล และการนำเสนอผลงาน
3. วิธีการจัดการเรียนรู้สามารถสะท้อนสิ่งที่ผู้เรียนเรียนรู้ได้จากกิจกรรมและความสามารถของผู้เรียน ได้รับข้อมูลสะท้อนกลับจากผู้สอนทันทีทันใดในการทำกิจกรรม
4. ควรมีกิจกรรมการเจรจาและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนและผู้สอน
5. ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนวิพากษ์วิจารณ์ในสิ่งที่ผู้เรียนชื่นชอบและไม่ชอบ รวมทั้งวิจารณ์เกี่ยวกับเนื้อหาในการเรียนรู้
6. ผู้สอนต้องออกแบบการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจและความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละคน แต่ละกิจกรรมที่ต้องมีความหมายเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับชีวิตจริงแก้ปัญหาได้ตามสภาพจริง (Authentic Situation)
7. การจัดการเรียนรู้ที่มีการสร้างสถานการณ์เพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดในระดับสูง (Higher Order Thinking) ได้แก่ การวิเคราะห์การสังเคราะห์และการประเมินผลเพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหา หรือสถานการณ์นั้น
8. การจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่เรียนกับชีวิตจริงหรือสถานการณ์จริง รวมถึงการบูรณาการวิชาต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้
9. การจัดการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกเรียนเหมือนไม่เรียน สนุกสนาน ไม่น่าเบื่อ จัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้อึดต่อการทำงานร่วมกับผู้อื่น ใช้กระบวนการกลุ่มและมีการประเมินผลที่หลากหลายทั้งตัวผู้เรียน เพื่อนและผู้สอน
10. การจัดการเรียนรู้ที่ไม่จำกัดเฉพาะการเรียนรู้ภายในห้องเรียน สามารถเรียนรู้ได้ทุกสถานการณ์ ทั้งในห้องเรียน นอกห้องเรียน ที่บ้านและสามารถเรียนรู้ได้จากบุคคลทุกคนที่เกี่ยวข้อง ทำให้ความรู้ไม่มีขอบเขตจำกัด

สรุปได้ว่า ลักษณะของการเรียนรู้เชิงรุก มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาทักษะการคิดและการแก้ปัญหาของผู้เรียน มากกว่าการถ่ายทอดข้อมูลเพียงอย่างเดียว โดยผู้เรียนจะได้รับโอกาสในการตัดสินใจ และประเมินข้อมูลอย่างมีวิจารณญาณ นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้สอนและ

เพื่อนร่วมชั้นเรียน ซึ่งช่วยสร้างมุมมองที่หลากหลายในการเรียนรู้ร่วมกัน โดยผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้าใจผ่านกิจกรรมต่างๆ เช่น การอ่าน การเขียน การอภิปราย และการแก้ปัญหา ซึ่งช่วยส่งเสริมทักษะการคิดและความสามารถในการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น กิจกรรมเหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล แต่ยังสร้างโอกาสให้พวกเขาสะท้อนความคิดเพื่อพัฒนาความเข้าใจในเนื้อหาอีกด้วย

รูปแบบวิธีการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก

การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นกระบวนการที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในการเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งช่วยเพิ่มการมีส่วนร่วม ความคิดสร้างสรรค์ และการคิดวิเคราะห์ รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) มีรูปแบบที่หลากหลาย เช่น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562) การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) สามารถนำมาปรับใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้หลายลักษณะ เช่น จัดเฉพาะในบางหน่วยการเรียนรู้หรือเฉพาะบทหรือทั้งรายวิชา ซึ่งการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) จะเป็นการนำเอาวิธีการสอนหลากหลายวิธีมาผสมผสาน โดยครูจะวางแผนคัดเลือก เทคนิคการสอนที่เหมาะสมกับธรรมชาติรายวิชา เหมาะสมกับเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ ลักษณะของผู้เรียน รวมไปถึงการออกแบบสัดส่วนของเทคนิคหลัก เทคนิครองในการจัดการเรียนรู้แต่ละครั้งในลักษณะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) มีวิธีการจัดการเรียนรู้หลากหลายวิธี ซึ่งในการนำเสนอครั้งนี้กำหนดไว้ 5 รูปแบบ ดังนี้

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (Activity-Based Learning)

เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนามาจากแนวคิดการจัดการเรียนการสอนที่เผยแพร่ในปลายศตวรรษที่ 20 ที่เรียกว่า การเรียนรู้ที่เน้นบทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้เรียนหรือการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ซึ่งหมายถึง รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และบทบาทในการเรียนรู้ของผู้เรียน “ใช้กิจกรรมเป็นฐาน” หมายถึง การนำกิจกรรมเป็นที่ตั้งเพื่อที่จะฝึกหรือพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนด

ประเภทของการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน

การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน มีหลากหลายกิจกรรมการเลือกใช้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสม สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมนั้น ๆ ว่ามุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้หรือพัฒนาในเรื่องใดสามารถจำแนกออกเป็น 4 ประเภทหลัก คือ

1. กิจกรรมเชิงสำรวจ เสาหา ค้นคว้า (Exploratory) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการรวบรวม สังเกตความรู้ ความคิดรวบยอด และทักษะ

2. กิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ (Constructive) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการรวบรวมสังสมประสบการณ์โดยผ่านการปฏิบัติ หรือการทำงานที่ริเริ่มสร้างสรรค์

3. กิจกรรมเชิงการแสดงออก(Expressional) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการนำเสนอผลงานการอภิปรายในชั้นเรียนที่ใช้ได้ทั้งในห้องเรียนปกติ, การอภิปรายออนไลน์, การโต้วาที, การแสดงบทบาทสมมติ, การเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์, ปฏิบัติจากกรณีศึกษา, เกมในชั้นเรียน, แกลเลอรีวอลล์ ฯลฯ

4. กิจกรรมผ่านการทำงาน (Work-based Learning) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมผู้เรียนให้เกิดพัฒนาการทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้เนื้อหาสาระ การฝึกปฏิบัติจริง ฝึกฝนทักษะทางสังคม ทักษะชีวิต ทักษะวิชาชีพการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง โดยสถานศึกษามักร่วมมือกับแหล่งงานในชุมชนรับผิดชอบการจัดการเรียนรู้ร่วมกันตั้งแต่การกำหนดวัตถุประสงค์ การกำหนดเนื้อหากิจกรรมและวิธีการประเมินผล

2. รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning) เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมเพื่อนำไปสู่ความรู้ความเข้าใจเชิงนามธรรมเหมาะกับรายวิชาที่เน้นปฏิบัติ หรือเน้นการฝึกทักษะ สามารถใช้จัดการเรียนรู้ได้ทั้งเป็นกลุ่มและเป็นรายบุคคล หลักการจัดการเรียนรู้ คือ ครูวางแผนจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนมีประสบการณ์จำเป็นต่อการเรียนรู้กระตุ้นให้ผู้เรียนสะท้อน ความคิด อภิปราย สิ่งที่ได้รับจากสถานการณ์และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง

หลักการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ควรจะฝึกผู้เรียนให้มีทักษะต่อไปนี้

1. ผู้เรียนต้องมีความมุ่งมั่นที่จะมีส่วนร่วมกับการเรียนรู้ ไม่ใช่ตั้งใจจะมาเป็นผู้รับ “ป้อน” ความรู้อย่างเดียว
2. ผู้เรียนต้องได้รับการฝึกเรื่องกระบวนการสะท้อนคิด (Reflection) มาพอสมควร
3. ผู้เรียนควรได้ฝึกกระบวนการคิดวิเคราะห์ Analytical และ Conceptualization Skill มาก่อน โดยเฉพาะหากเป็นการเรียนรู้เชิงเทคนิคที่มีความซับซ้อน เช่น การเรียนวิชาแพทย์ จำเป็นที่ระบบการศึกษาจะต้องมีช่วงเวลาฝึกฝนผู้เรียนใหม่ทักษะนี้มาตั้งแต่เริ่มแรก
4. ผู้เรียนควรได้รับการฝึก Decision Making และ Problem Solving Skills เพื่อจะได้เป็นกลไกสำคัญในการสรุปและเลือกใช้องค์ความรู้ที่ได้ใหม่นี้ในอนาคต

3. รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนตั้งสมมติฐาน สาเหตุและกลไกของการเกิดปัญหานั้น รวมถึงการค้นคว้าความรู้พื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับปัญหาเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาต่อไป โดยผู้เรียนอาจไม่มีความรู้ในเรื่องนั้น ๆ มาก่อน แต่อาจใช้ความรู้ที่ผู้เรียนมีอยู่เดิมหรือเคยเรียนมา นอกจากนี้ยังมุ่งให้ผู้เรียนเฝ้าหาความรู้เพื่อแก้ไขปัญหา ได้คิดเป็น ทำเป็น มีการตัดสินใจที่ดี

และสามารถเรียนรู้การทำงานเป็นทีม โดยเน้นให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง และสามารถนำทักษะจากการเรียนมาช่วยแก้ปัญหาในชีวิตการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) ประกอบด้วยกระบวนการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน 6 ลำดับ ดังนี้:

ขั้นตอนที่ 1: การระบุปัญหา (Problem Identification) เป็นการทำความเข้าใจประเด็นปัญหาหรือความท้าทายที่ผู้เรียนต้องเผชิญ โดยมีการวิเคราะห์ข้อจำกัด เงื่อนไข หรือบริบทของสถานการณ์ เพื่อตีกรอบขอบเขตของปัญหา ซึ่งจะนำไปสู่แนวทางในการแก้ไขหรือสร้างชิ้นงาน

ขั้นตอนที่ 2: การสืบค้นข้อมูลและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง (Related Information Search) ผู้เรียนจะรวบรวมข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี หรือศาสตร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อดี ข้อจำกัด และความเป็นไปได้ของแนวทางในการแก้ปัญหา

ขั้นตอนที่ 3: การออกแบบแนวทางการแก้ปัญหา (Solution Design) เป็นการนำข้อมูลที่ได้ออกแบบชิ้นงานหรือวิธีการในการแก้ปัญหา โดยต้องพิจารณาทรัพยากร เงื่อนไข และข้อจำกัดในบริบทที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 4: การวางแผนและดำเนินการ (Planning and Development) กำหนดขั้นตอนของการพัฒนาแนวทางหรือสร้างชิ้นงาน แล้วดำเนินการตามแผนที่วางไว้ เพื่อทดลองแก้ปัญหาตามแนวทางที่ออกแบบ

ขั้นตอนที่ 5: การทดสอบ ประเมินผล และปรับปรุง (Testing, Evaluation and Design Improvement) ทำการทดสอบชิ้นงานหรือวิธีการที่พัฒนา แล้วประเมินผลการใช้งานเพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน และนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการปรับปรุงให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ 6: การนำเสนอ (Presentation) ผู้เรียนจะนำเสนอแนวคิด วิธีการหรือชิ้นงานที่พัฒนาให้แก่ผู้อื่น พร้อมเปิดรับข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาต่อไป

4. รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน (Project Based Learning) เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานสามารถจัดเป็นกิจกรรมกลุ่มหรือกิจกรรมเดี่ยวก็ได้ให้พิจารณาจากความยาก-ง่าย ความเหมาะสมของโจทย์งานและคุณลักษณะที่ต้องการพัฒนา วางแผน และกำหนดเกณฑ์อย่างกว้าง ๆ แล้วให้ผู้เรียนวางแผนดำเนินการ ศึกษาค้นคว้าข้อมูลด้วยตนเองโดยผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้ให้คำปรึกษา จากนั้นให้ผู้เรียนนำเสนอแนวคิด การออกแบบชิ้นงาน พร้อมให้เหตุผลประกอบจากการค้นคว้า ให้ผู้สอนพิจารณา ร่วมกับการอภิปรายในชั้นเรียน จากนั้นผู้เรียนลงมือปฏิบัติทำชิ้นงานและส่งความคืบหน้าตามกำหนดการประเมินผลจะประเมินตามสภาพจริง โดยมีเกณฑ์

การประเมินกำหนดไว้ล่วงหน้าและแจ้งให้ผู้เรียนทราบก่อนลงมือทำโครงการและมีการเชิญผู้ทรงคุณวุฒิร่วมประเมินผล

ประเภทโครงการที่แบ่งตามลักษณะกิจกรรม ดังนี้

1. โครงการเชิงสำรวจ (Survey Project) ลักษณะกิจกรรมคือผู้เรียนสำรวจและรวบรวมข้อมูลแล้วนำข้อมูลเหล่านั้นมาจำแนกเป็นหมวดหมู่และนำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้เห็นลักษณะหรือความสัมพันธ์ในเรื่องที่ต้องการศึกษาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น
2. โครงการเชิงการทดลอง (Experiential Project) ขั้นตอนการดำเนินงานของโครงการประเภทนี้จะประกอบด้วยการกำหนดปัญหา การกำหนดจุดประสงค์ การตั้งสมมติฐานการออกแบบการทดลอง การดำเนินการทดลอง การรวบรวมข้อมูล การตีความหมายข้อมูลและการสรุป
3. โครงการเชิงพัฒนาสร้างสิ่งประดิษฐ์แบบจำลอง (Development Project) โครงการประเภทนี้เป็นการบูรณาการความรู้จากศาสตร์แขนงต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นวิทยาศาสตร์หรือศาสตร์ด้านอื่น ๆ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการออกแบบและสร้างสิ่งประดิษฐ์หรืออุปกรณ์ในลักษณะของแบบจำลอง โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อใช้ประโยชน์ในทางปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างสิ่งใหม่ หรือการพัฒนา ปรับปรุง และเพิ่มประสิทธิภาพให้กับสิ่งที่มีอยู่เดิม โครงการลักษณะนี้อาจเน้นประโยชน์ใช้สอยในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านวิทยาศาสตร์ ด้านสังคม หรือเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการอธิบายแนวคิดเชิงทฤษฎีและหลักการต่าง ๆ ได้อย่างเป็นรูปธรรม
4. โครงการเชิงแนวคิดทฤษฎี (Theoretical Project) โครงการประเภทนี้มุ่งเน้นการนำเสนอแนวคิด หลักการ หรือทฤษฎีใหม่ ๆ ที่เกิดจากการวิเคราะห์หรือจินตนาการของผู้จัดทำ ซึ่งอาจแสดงออกในรูปแบบของสมการ สูตร หรือคำอธิบายทางวิชาการ โดยผู้จัดทำสามารถกำหนดกติกา ข้อตกลง หรือเงื่อนไขจำเพาะขึ้นเอง เพื่อใช้เป็นกรอบในการนำเสนอแนวคิดดังกล่าว หรืออาจเลือกใช้กรอบทฤษฎีที่มีอยู่เดิมมาเป็นฐานในการอธิบายเพิ่มเติมก็ได้ลักษณะของผลงานอาจเป็นการเสนอแนวคิดใหม่ที่ยังไม่เคยมีผู้ใดกล่าวถึงมาก่อน หรือเป็นการตีความที่แตกต่างจากทฤษฎีเดิม อีกทั้งอาจเป็นการขยายหรือปรับปรุงแนวคิดที่มีอยู่แล้วให้ลึกซึ้งหรือกว้างขวางยิ่งขึ้น การจัดทำโครงการลักษณะนี้จำเป็นต้องอาศัยการค้นคว้าองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน และมีการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลอย่างมีเหตุผลและเป็นระบบ
5. โครงการด้านบริการสังคมและส่งเสริมความเป็นธรรมในสังคม (Community Service and Social Justice Project) เป็นโครงการที่มุ่งให้ผู้เรียนศึกษาคนควาประเด็นที่เป็นปัญหาความต้องการในชุมชนท้องถิ่นและดำเนินกิจกรรมเพื่อการให้บริการทางสังคม หรือร่วมกับชุมชนองค์กรอื่น ๆ ในการแก้ปัญหาหรือพัฒนาในเรื่องนั้น ๆ
6. โครงการด้านศิลปะและการแสดง (Art and Performance Project) เป็นโครงการที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนศึกษา คนควา นำความรู้ที่ได้จากการเรียนตามหลักสูตร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

ด้านภาษาและสังคม มาต่อยอด สร้างผลงานด้านศิลปะและการแสดง เช่น งานศิลปกรรม ประติมากรรม หนังสือการตูน การแต่งเพลง ดนตรี แสดงคอนเสิร์ต การแสดงละคร การสร้าง ภาพยนตร์สั้น ฯลฯ

7. โครงการเชิงบูรณาการการเรียนรู้ เป็นโครงการที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนบูรณาการ เชื่อมโยงความรู้จากต่างสาระการเรียนรู้ตั้งแต่สองสาขาวิชาขึ้นไป มาดำเนินการแก้ปัญหา หรือสร้าง ประเด็นการศึกษาค้นคว้า ทั้งในแง่มิติเชิงประวัติศาสตร์ทักษะการประกอบอาชีพข้ามสาขาวิชา การแก้ปัญหาส่งแวดล้อม สังคม ที่ต้องนำความรู้ต่างสาขามาประยุกต์ใช้ การคิดค้นสร้างนวัตกรรม จากการบูรณาการความรู้ ฯลฯ

การจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน มี 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นนำเสนอ หมายถึง ขั้นที่ผู้สอนให้ผู้เรียนศึกษาใบความรู้ กำหนดสถานการณ์ ศึกษาสถานการณ์ เล่นเกม ดูรูปภาพ หรือผู้สอนใช้เทคนิคการตั้งคำถามเกี่ยวกับสาระการเรียนรู้ ที่กำหนดในแผนการจัดการเรียนรู้แต่ละแผน เช่น สาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรและสาระการเรียนรู้ ที่เป็นขั้นตอนของโครงงานเพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการเรียนรู้
2. ขั้นวางแผน หมายถึง ขั้นที่ผู้เรียนร่วมกันวางแผน โดยการระดมความคิด อภิปราย หรือขอสรุปของกลุ่ม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ
3. ขั้นปฏิบัติ หมายถึง ขั้นที่ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรม เขียนสรุปรายงานผลที่เกิดขึ้น จากการวางแผนร่วมกัน
4. ขั้นประเมินผล หมายถึง ขั้นการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง โดยให้บรรล จุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้ โดยมีผู้สอน ผู้เรียนและเพื่อนร่วมกัน ประเมิน

5. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการทางวิทยาศาสตร์หรือวิจัย (Research-based Learning) เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการวิจัยถือว่าเป็นหัวใจของผู้เรียนเพราะเป็น การเรียนที่เน้นการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของผู้เรียนโดยตรง เป็นการพัฒนาระบบการแสวงหา ความรู้และการทดสอบความสามารถทางการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนศึกษา งานวิจัย เพื่อเรียนรู้องค์ความรู้หลักการและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัยเรื่องนั้น ๆ วิธีการตั้งโจทย์ปัญหา วิธีการแก้ปัญหาผลการวิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้และศึกษาต่อไป ทำให้ผู้เรียนเข้าใจ กระบวนการทำวิจัยมากขึ้น การสอนโดยใช้ผลการวิจัยประกอบการสอน เป็นการให้ผู้เรียนได้รับรู้วาทฤษฎีข้อความรู้ใหม่ ๆ ในศาสตร์ของตนในปัจจุบันเป็นอย่างไร นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างศรัทธาต่อ ผู้สอนรวมทั้งทำให้ผู้สอนไม่เกิดความเบื่อหน่ายที่ต้องสอนเนื้อหาเดิม ๆ

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

1. กำหนดวัตถุประสงค์ทั่วไปของรายวิชาที่สอน

2. ศึกษา/ทำความเข้าใจผู้เรียนเพื่อให้ทราบความรู้และทักษะที่เคยมีมาก่อน
3. กำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะที่ต้องการให้เกิดการเรียนรู้
4. กำหนดกลยุทธ์และเทคนิคการสอน และกิจกรรมการเรียนรู้
5. เลือกแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสม
6. กำหนดตารางเวลา-สิ่งอำนวยความสะดวก-ผู้ช่วยเหลือ
7. ดำเนินการตามแผนที่วางไว้
8. ตรวจสอบว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามที่ได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้
9. ประเมินความสำเร็จของผู้เรียนและกระบวนการเรียนการสอน

จากลักษณะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่กล่าวมาข้างต้นทั้ง 5 รูปแบบต่างมี พื้นฐานมาจากแนวคิดเดียวกันคือให้ผู้เรียนเป็นผู้มีบทบาทหลักในการเรียนรู้ของตนเอง คือ ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้จากข้อมูลที่ได้รับมาใหม่ด้วยการนำไปประกอบกับประสบการณ์เดิมในอดีต เน้นความตื่นตัวในกิจกรรมด้านพฤติกรรม (Behavioral Active) ทำให้เกิดความตื่นตัวในกิจกรรมด้านกรู้คิด (Cognitively Active) โดยสรุป คือ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่ทำให้ผู้เรียนสามารถรักษาผลการเรียนรู้ให้อยู่คงทนและพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะและความพร้อมในการเรียนรู้ที่เหมาะสมในระดับหนึ่ง ซึ่งทักษะพื้นฐาน เช่น การอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ และทักษะการใช้ภาษาต่างประเทศนับเป็นเรื่องที่สำคัญที่ผู้เรียนจะต้องมีความพร้อมเพื่อที่จะก้าวสู่การจัดการเรียนรู้ (Active Learning) ได้โดยสมบูรณ์

McKinney (2008 อ้างถึงใน มนตรี ศิริจันทร์ชื่น, 2554, หน้า 27-28) ได้เสนอรูปแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ไว้อย่างหลากหลาย โดยสามารถสรุปได้เป็น 12 รูปแบบ ดังนี้:

1. Think-Pair-Share: ผู้เรียนเริ่มจากการคิดคนเดียวเกี่ยวกับประเด็นที่กำหนด (2-3 นาที) จากนั้นจับคู่แลกเปลี่ยนความคิดกับเพื่อน (3-5 นาที) และปิดท้ายด้วยการนำเสนอความเห็นต่อชั้นเรียน
2. Collaborative Learning Group: การทำงานกลุ่มขนาดเล็ก (3-6 คน) เพื่อเรียนรู้ร่วมกันผ่านการอภิปรายและการแบ่งหน้าที่
3. Student-led Review Sessions: ผู้เรียนเป็นผู้นำในการทบทวนความรู้และตั้งคำถาม โดยครูมีหน้าที่ช่วยเหลือในกรณีที่พบอุปสรรค
4. Games: การใช้เกมเป็นเครื่องมือในการเรียนการสอน ไม่ว่าจะเป็นการเริ่มบทเรียน การฝึกทักษะ หรือการประเมินผล
5. Video Analysis or Reactions: ผู้เรียนชมวิดีโอ (5-20 นาที) แล้วสะท้อนความคิดเห็นผ่านการพูด การเขียน หรือการอภิปรายกลุ่ม

6. Student Debates: ผู้เรียนเตรียมข้อมูลและนำเสนอความคิดเห็นในรูปแบบการโต้เถียงเพื่อยืนยันแนวคิดของตนหรือกลุ่ม

7. Student-generated Exam Questions: ให้ผู้เรียนสร้างคำถามหรือแบบทดสอบจากเนื้อหาที่เรียนมา เพื่อสะท้อนความเข้าใจของตน

8. Mini-research Projects: จัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการวิจัย โดยเริ่มจากการตั้งประเด็น วางแผน ลงมือศึกษา และนำเสนอผลลัพธ์ คล้ายกับ Project-based หรือ Problem-based Learning

9. Case Study Analysis: ผู้เรียนวิเคราะห์กรณีศึกษา แสดงแนวคิดและเสนอแนวทางแก้ไข ร่วมกับการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่ม

10. Journaling: ผู้เรียนเขียนบันทึกประจำวันหรือเหตุการณ์สำคัญ พร้อมสะท้อนความคิดหรือความรู้สึกจากสิ่งที่ได้พบ

11. Newsletter Writing: การทำงานร่วมกันของผู้เรียนในการจัดทำจดหมายข่าวซึ่งประกอบด้วยบทความ ข่าวสาร หรือข้อมูลที่น่าสนใจ เพื่อเผยแพร่ต่อผู้อื่น

12. Concept Mapping: การออกแบบแผนผังความคิด เพื่อแสดงความเชื่อมโยงของแนวคิดหลักและรายละเอียด อาจทำแบบเดี่ยวหรือกลุ่ม และนำเสนอเพื่อเปิดโอกาสให้เพื่อนร่วมชั้นสอบถามและแสดงความเห็นเพิ่มเติม

สุชาติดา แก้วพิกุล (2555, หน้า 23-25) ได้สรุปลักษณะการจัดการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้น (Active Learning) เป็น 3 รูปแบบ ดังนี้

1. กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ Active Learning สำหรับนักเรียนรายบุคคล เช่น

1.1 Think-Pair Share ผู้สอนตั้งปัญหา ผู้เรียนคิดหาคำตอบด้วยตนเองก่อนสัก 4-5 นาที ต่อมาจับคู่กับเพื่อน อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน หลังจากนั้นจึงสุ่มเรียกมานำเสนอ

1.2 Voting ให้ผู้เรียนยกมือ เพื่อตอบคำถามของผู้สอนในลักษณะแสดงความคิดเห็นด้วยและไม่เห็นด้วย หรือแข่งกันตอบ

2. กิจกรรมการจัดการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้นสำหรับนักเรียนที่ทำเป็นคู่ เช่น Minute Paper หลังจากบรรยายไป 15 นาที ผู้สอนสั่งให้ผู้เรียนสรุปที่เรียนไป 2 ประโยค ใน 1 นาที แล้วให้จับคู่แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ผู้สอนอาจสุ่มเรียกผู้เรียนมานำเสนอหน้าชั้น

3. กิจกรรมการเรียนรู้ Active Learning สำหรับนักเรียนที่ทำเป็นกลุ่ม เช่น

3.1 Jigsaw ผู้สอนเลือกเนื้อหาที่สามารถแบ่งออกเป็นส่วน ๆ ได้ หรือเลือกบทความที่มีเนื้อหาสอดคล้องกัน 3-4 ชิ้น แบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่มเท่า ๆ กันเนื้อหา ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนมา 1 คน เลือกเนื้อหาให้อ่านทำความเข้าใจร่วมกัน หาคำตอบร่วมกันในกลุ่ม แล้วกลับไปสอนที่กลุ่มเดิมของตนจนทุกคนได้สอนครบ

3.2 Round Table แบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่ม เพื่อตอบคำถาม โดยแต่ละกลุ่มได้รับกระดาษคำตอบ 1 แผ่น และปากกา 1 ด้าม ให้แต่ละกลุ่มเขียนคำตอบลงกระดาษ แล้วเวียนให้กลุ่มอื่นดูคำถามคำตอบของกลุ่ม ผู้สอนอาจสุ่มเรียกมานำเสนอหน้าชั้น

3.3 Trade of Problem แบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่ม ในแต่ละกลุ่มจะได้บัตรคำถามไม่เหมือนกัน ให้แต่ละกลุ่มจะได้บัตรคำถามไม่เหมือนกันให้แต่ละกลุ่มเขียนคำตอบที่บัตรคำถาม ด้านหลัง เสร็จแล้วส่งให้เพื่อนกลุ่มอื่น ในขณะที่เดียวกันกลุ่มตนเองก็ได้รับบัตรคำถามจากกลุ่มอื่น โดย ยังไม่ดูคำตอบ ให้สมาชิกในกลุ่มอ่านคำถามและร่วมกันคิดหาคำตอบ

3.4 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยแผนผังแนวคิด (Concept Map) กิจกรรมนี้เริ่มจากการแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มย่อย พร้อมแจกอุปกรณ์ เช่น ปากกาและแผ่นใสให้แต่ละกลุ่มทำงานร่วมกัน โดยให้เขียนประเด็นหลักที่ได้จากบทเรียนไว้ตรงกลาง จากนั้นเขียนหัวข้อรองที่เกี่ยวข้องล้อมรอบ พร้อมเชื่อมโยงกับหัวข้อหลักโดยใช้เส้นหรือสัญลักษณ์ตามความเข้าใจ เพื่อสะท้อนโครงสร้างความคิดและความเชื่อมโยงของเนื้อหา ในการจัดกิจกรรมแบบ Active Learning สามารถเลือกใช้กิจกรรมต่อไปนี้ประกอบได้

3.4.1 การเรียนรู้ผ่านเกม (Games-Based Learning) การใช้เกมเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นช่วงนำเข้าสู่บทเรียน ระหว่างการสอน หรือในขั้นประเมินผล ช่วยกระตุ้นความสนใจ และทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างสนุกสนาน

3.4.2 การวิเคราะห์วิดีโอ (Video Analysis) กิจกรรมที่ให้ผู้เรียนชมวิดีโอในช่วงเวลาสั้น (ประมาณ 5–20 นาที) แล้วสะท้อนความคิดหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็น อาจทำผ่านการอภิปราย เขียนตอบ หรือสรุปร่วมกันในกลุ่ม

3.4.3 การโต้วาที (Student Debates) จัดให้ผู้เรียนแสดงมุมมองของตนโดยอ้างอิงจากประสบการณ์หรือสิ่งที่เรียนรู้ เพื่อสนับสนุนแนวคิดของตนเองหรือกลุ่ม เป็นการฝึกการใช้เหตุผลและทักษะการสื่อสาร

3.4.4 การสร้างแบบทดสอบโดยผู้เรียน (Student-Created Questions) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนออกแบบคำถามหรือแบบทดสอบจากเนื้อหาที่เรียน ช่วยให้ผู้เรียนทบทวนและทำความเข้าใจเนื้อหาอย่างลึกซึ้ง

3.4.5 การเรียนรู้ผ่านกระบวนการวิจัย (Mini Research / Project-Based Learning) นักเรียนจะกำหนดหัวข้อที่สนใจ วางแผนการเรียนรู้ ค้นคว้า และสรุปผลหรือจัดทำชิ้นงาน อาจอยู่ในรูปแบบโครงงาน หรือการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL)

3.4.6 การวิเคราะห์กรณีศึกษา (Case Study Analysis) ผู้เรียนศึกษากรณีตัวอย่าง แล้วร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา หาทางออก และนำเสนอความคิดเห็น เป็นการฝึกทักษะคิดวิเคราะห์และการทำงานเป็นทีม

3.4.7 การเขียนบันทึกสะท้อนคิด (Journaling) กิจกรรมให้ผู้เรียนเขียนบันทึกเกี่ยวกับประสบการณ์ที่ได้พบเจอ ความรู้สึก หรือสิ่งที่ได้เรียนรู้ในแต่ละวัน พร้อมเสนอแนวคิดเพิ่มเติมจากสิ่งที่เขียน

3.4.8 การผลิตจดหมายข่าว (Newsletter Creation) ผู้เรียนรวมกลุ่มกันเขียนบทความ ข่าวสาร หรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบทเรียน แล้วออกแบบเป็นจดหมายข่าวเพื่อเผยแพร่ให้ผู้อื่น เป็นการบูรณาการทักษะการสื่อสารและการทำงานร่วมกัน

3.4.9 การทบทวนเนื้อหาโดยผู้เรียน (Student-Led Review) ให้ผู้เรียนเป็นผู้นำในการทบทวนบทเรียน โดยใช้วิธีอธิบายหรืออภิปรายสิ่งที่เรียนมา โดยมีครูคอยให้คำแนะนำหากมีประเด็นที่ไม่เข้าใจ

ฟาติฮะห์ อุตส่าห์ราชการ (2558, หน้า 12) ได้นำเสนอแนวทางในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในบริบทของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โดยเน้นให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของผู้เรียน และการส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความหมายในบริบทจริง ดังต่อไปนี้

1. ควรออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยพิจารณาความต้องการและความสนใจของผู้เรียนเป็นหลัก พร้อมทั้งมุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน
2. ส่งเสริมสภาพแวดล้อมในชั้นเรียนให้เอื้อต่อการสื่อสารอย่างเปิดกว้าง ทั้งระหว่างผู้เรียนกับครู และผู้เรียนกับเพื่อนร่วมชั้น เพื่อสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์
3. กระตุ้นให้กระบวนการเรียนรู้มีความเคลื่อนไหวและมีชีวิตชีวา โดยจัดกิจกรรมที่หลากหลาย สร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างสม่ำเสมอ และรู้สึกมีเป้าหมายในการเรียนรู้
4. ควรออกแบบกิจกรรมที่เน้นการทำงานแบบกลุ่ม เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการทำงานร่วมกัน และเสริมสร้างทักษะด้านความร่วมมือและความรับผิดชอบร่วมกันในกลุ่ม
5. กิจกรรมควรมีความหลากหลายและมีความท้าทายอย่างเหมาะสมทั้งในแง่ของเนื้อหา วิธีการเรียนรู้ และเครื่องมือที่ใช้ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สัมผัสประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลาย
6. การบริหารจัดการเวลาในการเรียนรู้ควรมีความชัดเจน โดยครอบคลุมทั้งแผนเนื้อหาและกิจกรรม เพื่อให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพภายในกรอบเวลาที่กำหนดไว้

7. ครูควรแสดงบทบาทที่เปิดกว้าง พร้อมรับฟังความคิดเห็นที่หลากหลายของผู้เรียน และสนับสนุนให้ผู้เรียนได้แสดงออกทางความคิดและศักยภาพอย่างเต็มที่ เพื่อส่งเสริมการพัฒนา รอบด้านของผู้เรียน

คณะกรรมการจัดการความรู้ของคณะมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ กำแพงเพชร ปีการศึกษา 2558 ได้ดำเนินการจัดการความรู้ในประเด็น “การจัดการ เรียนรู้แบบใฝ่รู้ (Active Learning) ตามแนวทางของเกณฑ์การประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ที่สำนักงาน คณะกรรมการการอุดมศึกษาได้กำหนดไว้และได้ข้อสรุปเป็นองค์ความรู้ ออกมาเป็น “ขุมความรู้” เพื่อเป็นแนวปฏิบัติในการจัดการเรียนรู้ของคณาจารย์คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และเผยแพร่ให้นักวิชาการที่สนใจ แนวปฏิบัติในการจัดการเรียนรู้ แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้น 1 ขั้นเตรียมตัว

1. ผู้สอนทำความเข้าใจในหลักการของ Active Learning เปิด Mind Set ใจกว้างและ ยอมรับในความสามารถ การแสดงออกและความคิดของผู้เรียน

2. สร้างความเข้าใจกับผู้เรียน สร้างความเชื่อมั่นให้ผู้เรียนมีความเชื่อถือในตัวเอง

3. การออกแบบการจัดการเรียนรู้ โดย

3.1 พิจารณารายละเอียดคำอธิบายของรายวิชา

3.2 พิจารณามาตรฐานผลการเรียนรู้ 5 ด้าน

3.3 กำหนดเนื้อหาที่เหมาะสมที่สามารถใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ได้

3.4 กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับนักศึกษา

3.5 ออกแบบวิธีการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคที่หลากหลาย โดยมีแนวทางสำคัญ

2 แนวทาง คือ

3.5.1 การกำหนดองค์ประกอบที่สำคัญในกระบวนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย

1) การแลกเปลี่ยนประสบการณ์

2) การสร้างองค์ความรู้ร่วมกัน (สะท้อนความคิดและอภิปราย)

3) การนำเสนอความรู้ (ความคิดรวบยอด)

4) การลงมือปฏิบัติหรือประยุกต์ใช้ (ประยุกต์แนวคิด) โดยแต่ละองค์ประกอบ สามารถสลับลำดับขั้นกันได้ ตามความเหมาะสมของเนื้อหาวิชา

3.5.2 การออกแบบปฏิสัมพันธ์ในแต่ละกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเลือกใช้ กลุ่มใหญ่ กลุ่ม 2 คน กลุ่ม 3 คน กลุ่ม 3-4 คน หรือ กลุ่ม 5-6 คน

3.6 จัดเตรียมทรัพยากร/สื่อ/อุปกรณ์/สถานที่ที่จำเป็น

ขั้นที่ 2 ขั้นดำเนินการ

ผู้สอนดำเนินการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โดยในขั้นตอนนี้ผู้สอนจะดำเนินการตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่วางไว้ เลือกใช้เทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายมาผสมผสานกัน ขึ้นอยู่กับลักษณะของเนื้อหาและรายวิชา วัตถุประสงค์และมาตรฐานผลการเรียนของรายวิชา ลักษณะของผู้เรียน รวมถึงปัญหาที่เกิดจากการเรียนการสอนที่ผ่านมา มีการปรับกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

ขั้นที่ 3 ขั้นประเมินผล

1. เน้นการประเมินผลระหว่างการจัดการเรียนรู้ โดยสังเกตพฤติกรรม การตอบ คำถาม ความคิดสร้างสรรค์ในการจัดกิจกรรมของนักศึกษา
2. การประเมินตามสภาพจริง
3. การประเมินพัฒนาการของผู้เรียน ขั้นที่ 4 ขั้นปรับปรุง
4. ปรับปรุงระหว่างการจัดกิจกรรมตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น
5. ปรับปรุงหลังการจัดกิจกรรม/ปรับในหัวข้อหรือเนื้อหาอื่น
6. ปรับปรุงรายวิชาอื่น

สรุปได้ว่า รูปแบบ กระบวนการที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งช่วยเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสามารถปรับใช้ได้หลากหลายตามลักษณะของวิชาและผู้เรียน โดยครูจะเป็นผู้วางแผนเลือกใช้เทคนิคการสอนที่เหมาะสม ซึ่งใช้กิจกรรมที่ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การทำงานร่วมกันในกลุ่ม และการประยุกต์ใช้ความรู้ในการแก้ปัญหาจริง เช่น การเรียนรู้แบบ Think-Pair-Share, Jigsaw, หรือการสร้างแผนผังความคิด, การเรียนรู้แบบเกม, การวิเคราะห์วิดีโอ, การโต้เถียง และการใช้โครงงานหรือกรณีศึกษา เป็นต้น ซึ่งทั้งหมดนี้ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิดและทำงานร่วมกับผู้อื่น เป็นการสร้างประสบการณ์ให้กับผู้เรียน

ตาราง 2 แสดงการสังเคราะห์การบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

การบริหารสถานศึกษา	องค์ประกอบ ของรูปแบบ	การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)	ผลการสังเคราะห์ การบริหารจัดการ เรียนรู้เชิงรุก
การบริหารสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน เป็นกระบวนการ สำคัญในการขับเคลื่อน สถานศึกษาเพื่อให้บรรลุ เป้าหมายทางการศึกษา โดยให้ครอบคลุม การบริหารด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และ ทั่วไป เพื่อพัฒนาคุณภาพ การศึกษาให้เป็นไปตาม วัตถุประสงค์ที่ได้กำหนด การบริหารที่มี ประสิทธิภาพที่ดีจะส่งผล ต่อการพัฒนาคุณภาพ ผู้เรียนและบุคลากร ในโรงเรียนอย่างยั่งยืน	องค์ประกอบของ รูปแบบประกอบด้วย ส่วนสำคัญที่ทำงาน สัมพันธ์กันอย่างเป็น ระบบประกอบด้วย 1. ด้านวัตถุประสงค์ (Objective) 2. ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) 3. ด้านกระบวนการ (Process) 4. ด้านผลสัมฤทธิ์ (Result) 5. ด้านปัจจัยแห่ง ความสำเร็จ (Key Success Factor) องค์ประกอบ เหล่านี้ทำหน้าที่ สนับสนุนซึ่งกันและ กัน เพื่อขับเคลื่อน องค์กรให้มี ประสิทธิภาพ	การจัดการเรียนรู้เชิงรุก เป็นกระบวนการที่ทำให้ ผู้เรียนมีส่วนร่วม ในกระบวนการเรียนรู้ ของตนเอง โดยเน้น การพัฒนาทักษะทั้งทาง วิชาการ ทักษะชีวิต และ ทักษะสังคมที่สำคัญ ในศตวรรษที่ 21 เป็นกระบวนการ การเรียนการสอนที่มุ่งเน้น ให้ผู้เรียนมีบทบาทและ ความรับผิดชอบในการ เรียนรู้ของตนเอง โดยผู้เรียนจะมีส่วนร่วม ในการค้นหาข้อมูล การคิด วิเคราะห์ และ การแก้ปัญหาผ่านกิจกรรม ที่ผู้สอนจัดให้ เป็นการ กระตุ้นการเรียนรู้ทั้งใน ด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ซึ่งจะ ช่วยให้ผู้เรียนได้ลงมือ ปฏิบัติจริงและสามารถนำ ความรู้ไปใช้ ในชีวิตจริงได้อย่างมี ประสิทธิภาพ	การบริหารที่มีประสิทธิภาพ ควรครอบคลุมด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และทั่วไป เพื่อพัฒนา คุณภาพการศึกษาให้ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ที่กำหนด โดยการจัดการ เรียนรู้เชิงรุกเป็น กระบวนการที่ส่งเสริมให้ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการ เรียนรู้ของตนเอง ผ่านการคิด วิเคราะห์ และการแก้ปัญหา ซึ่งช่วย พัฒนาทักษะที่สำคัญ ในศตวรรษที่ 21 โดยระบบ การบริหารจัดการจะ รวมถึงการจัดระเบียบ ทรัพยากรต่าง ๆ มี 5 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 วัตถุประสงค์ (Objective) องค์ประกอบที่ 2 ปัจจัย นำเข้า (Input) องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการ (Process) องค์ประกอบที่ 4 ผลผลิต (Output) และ องค์ประกอบที่ 5 ปัจจัย แห่งความสำเร็จ (Key Success Factor)

จากการสังเคราะห์การบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก พบว่า การบริหารที่มีประสิทธิภาพ ครอบคลุมด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และทั่วไป เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของตนเอง ผ่านการคิด วิเคราะห์ และการแก้ปัญหา ซึ่งช่วยพัฒนาทักษะที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 โดยระบบการบริหารจัดการจะรวมถึงการจัดระเบียบทรัพยากรต่าง ๆ มี 5 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 วัตถุประสงค์ (Objective) องค์ประกอบที่ 2 ปัจจัยนำเข้า (Input) องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการ (Process) องค์ประกอบที่ 4 ผลผลิต (Output) และ องค์ประกอบที่ 5 ปัจจัยแห่งความสำเร็จ (Key Success Factor)

นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

ประกาศสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เรื่อง นโยบายและจุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาคนในทุกมิติ และทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ สร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม สร้างการเติบโต บนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ และแผนปฏิรูปประเทศ ด้านการศึกษา มีแนวทางการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีพัฒนาการ สมรรถนะ และคุณลักษณะที่ดีสมวัยทุกด้านมีการปฏิรูปการเรียนรู้สำหรับศตวรรษที่ 21 ปรับบทบาทครูให้เป็นครูยุคใหม่ เพิ่มประสิทธิภาพ ระบบบริหารจัดการศึกษาในทุกระดับ และสร้างระบบการศึกษา เพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการระดับนานาชาติ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 มีกรอบทิศทางในการจัดการศึกษาให้คนไทยทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสและความเสมอภาคในการศึกษาที่มีคุณภาพ พัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะในการทำงานที่สอดคล้อง กับความต้องการของตลาดงาน และการพัฒนาประเทศ สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566–2570 ที่มีเป้าหมายการพัฒนา โดยเฉพาะหมุดหมายที่ 12 ไทยมีกำลังคน สมรรถนะสูง มุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต รวมทั้งนโยบายและจุดเน้น ของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ที่ได้กำหนดโดยสอดคล้องกับแผนระดับต่าง ๆ ของประเทศ ดังกล่าวข้างต้น

ดังนั้น เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเดินหน้าอย่างสอดคล้องกับทิศทางของรัฐบาล และนโยบายจากกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการกำกับดูแลระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศ ได้มุ่งเน้นการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยในช่วงปีงบประมาณ พ.ศ. 2564–2565 ได้มีการกำหนดแนวทาง “การศึกษาขั้นพื้นฐานวิถีใหม่ วิถีคุณภาพ” ที่เน้นการพัฒนาในสี่มิติหลัก ได้แก่ ความปลอดภัยในการจัดการเรียนรู้ ความเสมอภาค

ด้านโอกาสทางการศึกษา การยกระดับคุณภาพผู้เรียน และการเพิ่มประสิทธิภาพของระบบการจัดการศึกษาต่อมา เพื่อก้าวสู่การพัฒนาการศึกษาที่ตอบโจทย์อนาคตมากยิ่งขึ้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ประกาศนโยบายและจุดเน้นสำหรับปีงบประมาณ พ.ศ. 2567–2568 โดยมีเป้าหมายเพื่อยกระดับ “การศึกษาขั้นพื้นฐานวิถีคุณภาพ สู่วิถีนาคต” ให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมทั้งในระดับนโยบายเชิงระบบและในระดับการดำเนินการภายในสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2567) ได้กำหนดนโยบายและจุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีงบประมาณ 2567–2568 เพื่อขับเคลื่อนและดำเนินการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ โดยมีแนวทาง ดังนี้

1. ปลุกฝังความรักในสถาบันหลักของชาติ และน้อมนำพระบรมราโชบายด้านการศึกษามุ่งสู่การปฏิบัติ
 - 1.1 ขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา เพื่อการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน
 - 1.2 ขับเคลื่อนพระบรมราโชบายด้านการศึกษาของในหลวงรัชกาลที่ 10 สู่การปฏิบัติ
 - 1.3 ปลุกฝังความรักในสถาบันหลักของชาติ
2. จัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมือง ศิลธรรม และประชาธิปไตย
 - 2.1 พัฒนาการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมือง ศิลธรรม และประชาธิปไตยในสังคมร่วมสมัย
 - 2.2 พัฒนานวัตกรรมจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมือง ศิลธรรม ประชาธิปไตย และส่งเสริมความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ สู่ห้องเรียนวิถีใหม่ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล
3. ปรับกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้ทันสมัยและหลากหลาย
 - 3.1 ส่งเสริมให้มีการต่อยอดแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อพัฒนาสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน
 - 3.2 พัฒนาศักยภาพและคุณลักษณะผู้เรียนตามความถนัด ความสนใจ ด้วยการเรียนรู้อย่างมีความสุข
 - 3.3 ส่งเสริมผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสิ่งแวดล้อม และมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
4. ส่งเสริมการอ่าน เพื่อเป็นวิถีในการค้นหาความรู้และต่อยอดองค์ความรู้ที่สูงขึ้น
 - 4.1 ส่งเสริมการอ่านเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต
 - 4.2 พัฒนาความสามารถด้านการอ่านตามแนวทางการประเมิน PISA
5. ส่งเสริม สนับสนุนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

5.1 ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะด้านการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม การมีจิตอาสา ทำความดีด้วยหัวใจ

5.2 สร้างผู้นำด้วยกระบวนการลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอื่น ๆ

5.3 ส่งเสริมกิจกรรมสถานักเรียน ชุมนุม ชมรม และการมีส่วนร่วมให้เกิดวิถีประชาธิปไตย ในโรงเรียน เป็นพลเมืองที่ดี และแสดงออกอย่างสร้างสรรค์

6. จัดการศึกษาแบบเรียนรวม

6.1 พัฒนาองค์ความรู้ เจตคติและทักษะการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

6.2 สร้างเครือข่ายบูรณาการความร่วมมือช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระหว่างสถานศึกษากับทีมสหวิชาชีพ

6.3 นิเทศ กำกับ ติดตาม โดยร่วมมือกับเครือข่ายในทุกภาคส่วน

7. จัดการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ

7.1 ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพผู้เรียนตามพหุปัญญา

7.2 พัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษ ด้านคณิตศาสตร์ ด้านวิทยาศาสตร์ ด้านภาษา ด้านทัศนศิลป์ ด้านดนตรี ด้านนาฏศิลป์ ด้านกีฬา และด้านอื่น ๆ

7.3 ส่งเสริมความเป็นเลิศของผู้มีความสามารถพิเศษ และ Soft Power อย่างเต็มศักยภาพเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

8. เสริมสร้างความปลอดภัยของสถานศึกษา

8.1 ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพของสถานศึกษา เพื่อให้เป็นพื้นที่ปลอดภัย อบอุ่น มีความสุข เอื้อต่อการเรียนรู้

8.2 สร้างเครือข่ายและกลไกในการดูแลความปลอดภัยให้กับผู้เรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา และสถานศึกษา

8.3 สร้างภูมิคุ้มกันผู้เรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา ไม่ให้เข้าไปข้องเกี่ยวกับ ยาเสพติด

8.4 รับเรื่องร้องเรียน ร้องทุกข์ ดูแลความปลอดภัยของผู้เรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษาผ่านระบบ OBEC Safety Center

9. เพิ่มโอกาสและสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา

9.1 พัฒนาระบบการป้องกัน การเฝ้าระวัง และการดูแลช่วยเหลือเด็กกลุ่มเสี่ยง เด็กตกหล่น เด็กออกกลางคัน เด็กไร้สัญชาติ เด็กพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารและพื้นที่เกาะ

ตามความต้องการจำเป็นรายบุคคลเพื่อไม่ให้หลุดจากระบบการศึกษา โดยบูรณาการความร่วมมือกับบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

9.2 ส่งเสริม สนับสนุนให้เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เด็กพิการและเด็กด้อยโอกาสได้รับโอกาสเข้าถึงการศึกษา แหล่งเรียนรู้ และการฝึกอาชีพที่หลากหลายเหมาะสมตามศักยภาพ เพื่อให้มีทักษะในการดำเนินชีวิต สามารถพึ่งตนเองได้

10. พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา

10.1 พัฒนาผู้บริหารสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรส่วนกลาง ให้เป็นผู้นำเชิงกลยุทธ์ นำนโยบายสู่การปฏิบัติ และมีทักษะในการบริหารสถานการณ์

10.2 พัฒนาสมรรถนะศึกษานิเทศก์ ในการนิเทศ และการชี้แนะ (Coaching)

10.3 พัฒนาสมรรถนะครู ด้านภาษาอังกฤษ ภาษาจีน เทคโนโลยีดิจิทัล การจัดการเรียนรู้จิตวิญญาณความเป็นครู และทักษะอื่นที่จำเป็น

10.4 พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้มีความรู้และสมรรถนะด้านวิชาการ ด้านทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

นโยบายระยะเร่งด่วน (Quick Win) ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ลดภาระครูและบุคลากรทางการศึกษา

ลดภาระครูและบุคลากรทางการศึกษา

1. เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคล

1.1 ปรับปรุงหลักเกณฑ์และวิธีการ การแต่งตั้ง การย้าย การช่วยราชการ และการขอมี

1.2 พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

2. การแก้ไขปัญหาหนี้สินครู

2.1 จัดตั้งศูนย์และสถานีแก้หนี้สินครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกระดับ

2.2 จัดทำข้อมูลสารสนเทศ และแนวทางแก้ไขปัญหาหนี้สินครูและบุคลากรทางการศึกษา

2.3 ดำเนินการแก้ไขปัญหาหนี้สินครูและบุคลากรทางการศึกษา

3. การบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก และโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

3.1 จัดทำแผนการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก และโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

3.2 จัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก และโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

3.3 เสนอปรับเกณฑ์อัตรากำลังผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรสายสนับสนุน

3.4 จัดทำคำสั่งมอบอำนาจเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ โดยให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นผู้ดำเนินการแทนโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 60 คน และเลื่อนวิทยฐานะ

3.5 จัดทำรูปแบบการบริหารเจ้าหน้าที่ธุรการ ในโรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนขยายโอกาส

3.6 สร้างและใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ในระบบดิจิทัล และส่งเสริมการใช้ DLTV

4. ลดภาระการประเมินของสถานศึกษา

4.1 สํารวจรายการประเมิน การรายงานข้อมูล และโครงการของสถานศึกษา

4.2 จัดทำรูปแบบและแนวทางการประเมินเพื่อลดภาระของสถานศึกษา

4.3 ติดตามผลการประเมินตามแนวทางเพื่อลดภาระการประเมินของสถานศึกษา

5. สร้างความตระหนักในการป้องกันการทุจริต

5.1 เสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

5.2 สรรหา บรรจุและแต่งตั้ง โยกย้าย ตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ยึดถือระบบคุณธรรม และความโปร่งใส

5.3 จัดซื้อจัดจ้างวัสดุ ครุภัณฑ์ อาหารกลางวัน อย่างมีคุณภาพและถูกต้องตามระเบียบกฎหมาย ที่เกี่ยวข้อง

6. การสื่อสาร และประชาสัมพันธ์องค์กร

6.1 พัฒนาการสื่อสารทุกช่องทาง

6.2 ติดตามและวิเคราะห์ประเด็นข่าวที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

6.3 ผลิตและเผยแพร่สื่อประชาสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์ สพฐ.

6.4 สร้างเครือข่าย และประยุกต์ใช้ AI เพื่อการประชาสัมพันธ์

ลดภาระนักเรียนและผู้ปกครอง

1. การเรียนรู้ทุกที่ทุกเวลา (Anywhere Anytime) ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล

1.1 จัดหาเครื่องมือ พร้อมอุปกรณ์เทคโนโลยีที่ทันสมัยสำหรับการเรียนรู้

1.2 จัดหาระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงของสถานศึกษา

1.3 พัฒนา ส่งเสริม และขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้ผ่านแพลตฟอร์มการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัล ให้แก่ผู้เรียนทุกที่ทุกเวลา

2. สร้างความเข้มแข็งระบบแนะแนว การชี้แนะ (Coaching) และการดูแลสุขภาพกาย และสุขภาพจิตของผู้เรียน

2.1 พัฒนาระบบการแนะแนวและการชี้แนะแนวทาง (Coaching)

2.2 พัฒนาครูแนะแนวแกนนำ และพัฒนาให้ครูทุกคนให้การแนะแนวนักเรียนได้

2.3 ส่งเสริมสุขภาพจิตนักเรียนวิถีใหม่ด้วย School Health Hero และส่งเสริมสุขภาพกาย

รอบด้าน

3. ส่งเสริมระบบธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank)

3.1 พัฒนาระบบการเทียบโอนความรู้ และประสบการณ์เพื่อใช้ในการสะสมหน่วยกิต และผลการเรียนของผู้เรียน ผ่านระบบธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank)

3.2 พัฒนาระบบธนาคารหน่วยกิตดิจิทัล

3.3 เชื่อมโยง API ระหว่างสถานศึกษา หน่วยงานต้นสังกัด และระบบธนาคารหน่วยกิต

แห่งชาติทางการศึกษา

4. 1 อำเภอ 1 โรงเรียนคุณภาพ

4.1 จัดทำแผนการพัฒนาโรงเรียนคุณภาพ

4.2 กำหนดเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนคุณภาพ

4.3 สนับสนุนและพัฒนาโรงเรียนคุณภาพที่ สอดคล้องกับบริบทและความต้องการ เพื่อการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ

5. เสริมสร้างทักษะอาชีพ และการมีรายได้ระหว่างเรียน

5.1 พัฒนานักธุรกิจน้อยมีคุณธรรม นำสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์

5.2 ส่งเสริมให้นักเรียนทำงานหารายได้ในช่วงปิดภาคเรียนฤดูร้อน

5.3 ส่งเสริมประสบการณ์อาชีพของนักเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้

5.4 พัฒนาต่อยอดห้องแล็บสอนอาชีพ ในโรงเรียนต้นแบบสหกรณ์โรงเรียน

5.5 ส่งเสริมการศึกษาร่วมหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ทวิศึกษา) ระดับมัธยมศึกษา

ตอนปลาย

จุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. เร่งแก้ปัญหากลุ่มผู้เรียนที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 โดยเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงการศึกษา ฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ (Learning Loss Recovery) ให้กับผู้เรียนทุกระดับ รวมทั้งลดความเครียดและสุขภาพจิตของผู้เรียน

2. เสริมสร้างระบบและกลไกในการดูแลความปลอดภัยนักเรียน ด้วยระบบมาตรฐานความปลอดภัย กระทรวงศึกษาธิการ (MOE Safety Platform)

3. ส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยที่มีอายุ 3-6 ปี และผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เข้าถึงโอกาสทางการศึกษา และป้องกันการหลุดออกจากระบบ รวมทั้งช่วยเหลือเด็กตกหล่น เด็กออกกลางคัน และเด็กพิการที่ค้นพบจากการปฎิหมุดบ้านเด็กพิการให้กลับเข้าสู่ระบบการศึกษา

4. พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่เน้นสมรรถนะและการจัดทำกรอบหลักสูตร รวมทั้งจัดกระบวนการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมืองและศีลธรรม ให้เหมาะสมตามวัยของผู้เรียน
5. จัดการอบรมครูโดยใช้พื้นที่เป็นฐาน ควบคู่กับการให้ความรู้ด้านการวางแผนและการสร้างวินัยด้านการเงินและการออม เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สินครู
6. ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ ผ่านกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม และมีปฏิสัมพันธ์กับกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติที่หลากหลายรูปแบบ (Active Learning) มีการวัด และประเมินผลในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้และสมรรถนะของผู้เรียน (Assessment for Learning) ทุกระดับ
7. ยกระดับคุณภาพของนักเรียนประจำพักนอน สำหรับโรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่สูง ห่างไกล และถิ่นทุรกันดาร
8. มุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ทุกระดับ
9. เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษา โดยการกระจายอำนาจและใช้พื้นที่เป็นฐาน เพื่อสร้างความเข้มแข็ง โดยการจัดสรรกรอบวงเงินงบประมาณ (Block Grant) ตามหลักธรรมาภิบาลให้กับ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

มณีรัตน์ อภิวัฒนวรรณ (2559) ได้ทำวิจัย เรื่อง การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการ ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม ศึกษาสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์การบริหารงานวิชาการ ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้ สำหรับสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม และพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการ ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้ สำหรับสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัย พบว่า องค์ประกอบและตัวชี้วัดการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้ สำหรับสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ 44 ตัวชี้วัด โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด สภาพปัจจุบันการบริหารงานวิชาการ ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับ คะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ ได้แก่ การส่งเสริมสื่อและแหล่งเรียนรู้ การมีส่วนร่วมในการจัด กิจกรรมการเรียนรู้และการวัดและการประเมินผล สภาพที่พึงประสงค์การบริหารงานวิชาการ ด้านการพัฒนาระบบการ

เรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ ได้แก่ การจัดกิจกรรม การเรียนรู้ การส่งเสริม และการพัฒนาครูและการวัดและการประเมินผล แนวทางการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนา กระบวนการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม 1) การส่งเสริม และการพัฒนาครู จัดอบรมและส่งครูเข้ารับการอบรมจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดทำวิจัยอย่างต่อเนื่อง จัดครูเข้าสอนให้เหมาะสม นิเทศการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และนำผลการนิเทศไปใช้ในการปรับปรุงแก้ไข 2) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จัดทำหลักสูตร แผนการเรียนรู้ และมีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง วิเคราะห์ผู้เรียนรายบุคคล จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียน เป็นสำคัญฝึกทักษะกระบวนการคิด การแก้ไขปัญหา ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ และ 3) การวัดและการประเมินผล กำหนด ระเบียบ แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดผล และประเมินผลใช้วิธีการวัดผลและประเมินผลที่หลากหลาย ตรวจสอบเครื่องมือวัดผลและ ประเมินผลให้มีคุณภาพวัดและประเมินผลตามสภาพจริง กำกับ ติดตาม นำผลการวัดและประเมินผล ไปใช้

รุ่งฤดี นนทภา (2560) ได้ทำวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการ ด้านการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนเทศบาล 1.กาฬสินธุ์พิทยาสีห์ มีวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอนพัฒนารูปแบบการบริหารงาน วิชาการด้านการจัดการเรียนการสอนประเมินผลรูปแบบการพัฒนางานวิชาการด้านการจัดการเรียน การสอนของโรงเรียนเทศบาล 1 กาฬสินธุ์พิทยาสีห์ ผลการวิจัย พบว่า โรงเรียนมีสภาพการบริหาร งานวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอนโดยรวมในระดับมากเรียงลำดับจากน้อยสุดไปมากที่สุด ดังนี้ การจัดทำแผนการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการใช้สื่อการเรียนการสอนและแหล่งการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมพัฒนาห้องสมุดห้องปฏิบัติการต่าง ๆ การจัดการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระ การกิจกรรม คือ การพัฒนาครูในการจัดทำแผนการเรียนรู้ด้วยการประชุมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาครู การผลิตสื่อการเรียนการสอนด้วยการประชุมเชิงปฏิบัติการ และการพัฒนาการจัดกิจกรรมห้องสมุด บรรณานิเทศน์แนะนำหนังสือใหม่ คຸ່ມຄຳສືບທຳນາທິທີ່ห้องสมุดอ่านไວ ຄັນໄວ ອ່ານໄດ້ ອ່ານດີ ມີรางวัล ผลประเมินผลรูปแบบการพัฒนางานวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอน กิจกรรมทั้งสามสามารถ พัฒนาการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอนสำหรับโรงเรียนเทศบาล 1 กาฬสินธุ์พิทยาสีห์ ได้อย่างเหมาะสม การพัฒนาครูในการจัดทำแผนการเรียนรู้ด้วยการประชุมเชิงปฏิบัติการ มีผลการประเมิน โดยรวมอยู่ในระดับมาก การพัฒนาครูในการผลิตสื่อและใช้สื่อการเรียนการสอน ด้วยการประชุมเชิงปฏิบัติการมีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก และการพัฒนาการจัดกิจกรรม ห้องสมุดบรรณานิเทศน์แนะนำหนังสือใหม่ คຸ່ມຄຳສືບທຳນາທິທີ່ห้องสมุดอ่านໄວ ຄັນໄວ ອ່ານໄດ້ ອ່ານດີ

มีรางวัล มีผลกระทบประเมินอยู่ในระดับมาก ผลการศึกษาความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอนโดยรวมอยู่ในระดับมาก

เชษฐชาย วรรณประพันธ์ (2564) ได้ทำการวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาโรงเรียนลำพระเพลิงพิทยาคม การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนลำพระเพลิงพิทยาคมภายใต้การดำเนินการ 4 ระยะ คือ ระยะที่ 1 เป็นการศึกษารูปแบบและแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) รวมถึงการศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ของบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนลำพระเพลิงพิทยาคม ระยะที่ 2 เป็นการพัฒนาแบบการบริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา ระยะที่ 3 เป็นการทดลองใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา และระยะที่ 4 เป็นการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการบริหารสถานศึกษา ผลการวิจัย พบว่า สภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ของครูและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนลำพระเพลิงพิทยาคม โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้เชิงรุก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกผ่านกระบวนการคิดและการลงมือปฏิบัติ ด้านการใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้เชิงรุก ด้านการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกและด้านการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ส่วนแนวทางการบริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมและพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) พบว่า 1) ควรให้การส่งเสริมการมีอิสระทางความคิด และการปฏิบัติของผู้เรียนโดยเสริมสร้างกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดสร้างสรรค์ 2) ควรส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือในการจัดการเรียนรู้ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน 3) ควรสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนกล้าแสดงความรู้ความสามารถตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียน 4) การบริหารจัดการให้ครอบคลุมการสร้างความตระหนักในการพัฒนาวิชาชีพ และทักษะต่าง ๆ ของผู้เรียนให้สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 5) สร้างวัฒนธรรมองค์กรโดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกคน กระตุ้นการเรียนรู้ร่วมกันและควรมีเครือข่ายสถานศึกษาในการร่วมพัฒนาคุณภาพการศึกษา 6) ควรมีการติดตาม นิเทศและประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อสะท้อนผลการดำเนินการตามเป้าหมาย 2. รูปแบบการบริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาที่พัฒนาขึ้นด้วยหลักการบริหาร STEM Model ที่ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) การกำหนดกลยุทธ์ (Strategy: S) 2) มุ่งเน้นการทำงานเป็นทีม (Team Work: T) 3) เน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Exchange: E) และ 4) การบริหาร

จัดการยุคใหม่ (Modern Management: M) เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ด้วยกระบวนการ 5 ขั้นตอน 1) การสร้างความตระหนัก (Awareness) 2) การพัฒนาสมรรถนะครู (Teacher Development) 3) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (Learning Development) 4) การนิเทศ (Supervision) 5) การประเมินผล (Assessment: A) 3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาโรงเรียนลำพระเพลิงพิทยาคม สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา พบว่า 3.1 สมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครู หลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนาด้วยรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3.2 พฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนก่อนและหลังการพัฒนาด้วยรูปแบบการบริหารสถานศึกษา ในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมการเรียนรู้หลังเรียน อยู่ในระดับมากขึ้น

เสกสรร สิริวิชช์ (2564) ได้ดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานวิชาการ ของโรงเรียนบ้านปางขอน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการในปัจจุบัน วิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพล ต่อการดำเนินงาน และเสนอแนวทางที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัย แบบผสมผสานระหว่างข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเพื่อให้ครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ อย่างรอบด้าน ผลการศึกษา พบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมีความเข้มแข็งในด้านการพัฒนา หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ซึ่งดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและอยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจ อย่างไรก็ตาม การส่งเสริมแหล่งเรียนรู้และการนิเทศการศึกษายังมีช่องว่างที่ควรปรับปรุงเพิ่มเติม ขณะที่การวัดผลและเทียบโอนผลการเรียนยังคงดำเนินการได้ในระดับที่เหมาะสมกับเป้าหมาย ของโรงเรียน ในด้านของปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหาร พบว่า ปัจจัยภายในตามหลัก 4M (Man, Money, Material, Management) ยังมีอุปสรรคสำคัญ โดยเฉพาะการขาดแคลนบุคลากร การเบิกจ่ายงบประมาณ ที่ไม่คล่องตัว การขาดเทคโนโลยีที่เพียงพอ และความต่อเนื่องของกระบวนการบริหาร ขณะที่ปัจจัย ภายนอก เช่น ความสัมพันธ์กับชุมชน กลุ่มผู้ปกครอง และลักษณะเฉพาะของนักเรียนที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ ล้วนเป็นปัจจัยที่ท้าทายและมีผลต่อคุณภาพของการบริหารงานวิชาการโดยตรง ในส่วนของแนวทางการพัฒนา เสกสรรได้เสนอให้การบริหารงานวิชาการครอบคลุมทั้ง 5 ด้านสำคัญ ได้แก่ การส่งเสริม ครูให้จัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง การจัดระบบเอกสารหลักสูตรให้เข้าถึงง่าย การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ร่วมกับชุมชน การนิเทศที่สอดคล้องกับปัญหาในพื้นที่ และการประเมินผลที่ใช้ ข้อมูลจริงในบริบทของผู้เรียน นอกจากนี้ ยังเสนอให้ยึดหลักการบริหารตามกระบวนการ POCCC โดยเฉพาะการวางแผนบุคลากรให้เหมาะสมกับรายวิชา การจัดโครงสร้างงานอย่างเป็นระบบ การนิเทศและกำกับดูแลโดยหัวหน้าวิชาการ การประสานงานแบบลำดับขั้นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ

การกระจายอำนาจ และการควบคุมด้วยการส่งเสริมให้ครูใช้เครื่องมือวัดผลที่อิงจากสถานการณ์จริงของการเรียนรู้ จากผลการศึกษาดังกล่าว สะท้อนให้เห็นถึงแนวทางการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็กที่มีความยืดหยุ่นและเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในท้องถิ่น โดยต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากหลายภาคส่วน ทั้งครู ชุมชน และผู้ปกครอง เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เกิดผลลัพธ์อย่างแท้จริงในระดับพื้นที่

อรไท แสงลุน (2564) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโดยใช้การศึกษาชั้นเรียนผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู โดยใช้การศึกษาชั้นเรียนร่วมกันผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ ดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาสภาพปัญหา และแนวทางการส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู 2) การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบ 3) ทดลองใช้รูปแบบ 4) ประเมินรูปแบบ กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูอาสาสมัครสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 30 คน ผลการวิจัย พบว่า สภาพการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ปัญหาการจัดการเรียนรู้ในระดับปานกลาง และแนวทางการส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู คือ การเรียนรู้ร่วมกันผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพในการพัฒนาครูให้ทำงานร่วมกันด้วยกระบวนการของการศึกษาชั้นเรียนร่วมกัน ผลการทดลองใช้รูปแบบการส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโดยใช้การศึกษาชั้นเรียนร่วมกันผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโดยใช้การศึกษาชั้นเรียนร่วมกันผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพมากกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ร้อยละ 70.0 (3.50 คะแนนขึ้นไป) เท่ากับ 0.86 คะแนน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 4) ผลการประเมินรูปแบบการส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโดยใช้การศึกษาชั้นเรียนร่วมกันผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (Mean = 4.58, S.D. = 0.36)

ชยพล ดีอุ่น และธีระภัทร ประสมสุข (2565) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การบริหารจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning ของสถานศึกษาศูนย์ เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาลุ่มน้ำลำปาง อำเภอบางมะผ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการบริหารจัดการเรียนรู้ ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการเรียนรู้ และเพื่อตรวจสอบแนวทางการส่งเสริมการบริหารจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning ของสถานศึกษาศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาลุ่มน้ำลำปางอำเภอบางมะผ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 ประชากร คือ ผู้บริหารสถานศึกษา 9 คน ครูผู้สอน 107 คน รวม 116 คน เครื่องมือที่ใช้การวิจัย คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แบบสัมภาษณ์ โดยวิเคราะห์ สังเคราะห์เนื้อหา

แบบประเมินตรวจสอบ โดยคำร้อยละ แล้วสรุปเป็นเชิงพรรณนา ผลการวิจัย พบว่า การบริหารจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning ของสถานศึกษาศูนย์ เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา กลุ่มน้ำตาง อำเภอบางมะฝ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา แม่ฮ่องสอน เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ นโยบายเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ รองลงมา คือ ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีการวัดผลประเมินผลการจัดการเรียนรู้ ด้านการนิเทศการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ และด้านส่งเสริมให้ครู และบุคลากรทางการศึกษามีความสามารถในกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning ตามลำดับ แนวทางการส่งเสริมการบริหารจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning คือ ควรให้การร่วมมือ กับนโยบายและต้องปฏิบัติตามแนวทาง Active Learning เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ควรให้การยอมรับยกย่องชมเชยครูเมื่อปฏิบัติงานได้สำเร็จ ควรมีการวัดผลประเมินผลที่ โปร่งใสและยุติธรรมผลการตรวจสอบแนวทาง การส่งเสริมการบริหารจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning มีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ คิดเป็นร้อยละ 100

อรรณณ วรณนุทัย (2565) ศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับนักศึกษาสอนศาสนา การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อพัฒนาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับนักศึกษาสอนศาสนา 2) เพื่อพัฒนาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับผู้สอน 3) เพื่อพัฒนาและศึกษาประสิทธิภาพรูปแบบฯ 4) เพื่อทดลองใช้และศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบฯ โดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา ดังนี้ 1) ศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ 2) พัฒนารูปแบบฯ 3) ทดลองใช้รูปแบบฯ 4) ประเมินประสิทธิผลและปรับปรุงรูปแบบฯ โดยใช้แบบการวิจัยแบบศึกษากลุ่มเดียวก่อนหลังการทดลอง (One-Group Pretest-Posttest Design) กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาสอนศาสนาชั้นปีที่ 2 สถาบันพระคริสตธรรมกรุงเทพ จำนวน 13 คน ผลการวิจัย พบว่า (1) องค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับนักศึกษาสอนศาสนา แบ่งได้เป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ความเข้าใจ มีตัวบ่งชี้ 5 ข้อ 2) ทักษะ มีตัวบ่งชี้ 12 ข้อ 3) เจตคติ มีตัวบ่งชี้ 6 ข้อ ผลการประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.64) และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน (ค่าเฉลี่ย 4.60) (2) องค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับผู้สอน แบ่งได้เป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ความเข้าใจ มีตัวบ่งชี้ 5 ข้อ 2) ทักษะ มีตัวบ่งชี้ 8 ข้อ 3) เจตคติมีตัวบ่งชี้ 4 ข้อ ผลการประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.86) และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน (ค่าเฉลี่ย 4.79) (3) รูปแบบฯ มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) แนวคิดพื้นฐาน 2) หลักการ 3) วัตถุประสงค์ 4) กระบวนการเรียนรู้ มี 5 ขั้นตอน (LANLA Model) คือ ขั้นที่ 1 นำผู้เรียนให้กระตือรือร้น ขั้นที่ 2 ใช้คำสอนเชิงรุก ขั้นที่ 3 ประยุกต์ใช้ในยุค

New Normal ขั้นที่ 4 นำเสนอผลลัพธ์การเรียนรู้ ขั้นที่ 5 ประเมินผลร่วมกัน 5) การประเมินผล โดยรูปแบบฯ มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.66) (4) ผลการศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบฯ พบว่า สมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความพึงพอใจต่อรูปแบบฯ อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.46)

ณัจฉริยา ภาธรธนฤต (2566) ศึกษางานวิจัย เรื่อง การบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โดยผลการศึกษาวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยาอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการวัดและประเมินผล ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า บุคลากรที่มีอายุ และระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ไม่แตกต่างกัน แต่บุคลากรที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารงาน วิชาการด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

งานวิจัยในต่างประเทศ

Keith and Michael (2008) ศึกษางานวิจัย เรื่อง การเรียนรู้เชิงรุกสำหรับรูปแบบการจัดการชั้นเรียน เสนอแบบจำลองการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับการจัดการชั้นเรียนเป็นวิธีการสร้างโครงสร้างประสบการณ์การเรียนรู้เชิงรุก แบบจำลองนี้ได้รับการออกแบบและทดสอบในหลักสูตรการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์เบื้องต้น ขั้นตอนต่าง ๆ ในแบบจำลองได้รับการอธิบายด้วยตัวอย่างกิจกรรมในชั้นเรียนแบบจำลองได้รับการประเมินสองครั้งในชุดการทดลองกึ่งทดลอง และให้การสนับสนุนในระดับจำกัดสำหรับการปรับปรุงประสิทธิภาพของนักเรียนผ่านการใช้แบบจำลอง ผลการศึกษาทั้งสองชุดนี้ มีข้อจำกัดว่าแบบจำลองการจัดการชั้นเรียนแบบ Active Learning เป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพในการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน การศึกษานี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญทางสถิติในคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการทดสอบ การจำลองแสดงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการทดสอบแตกต่างกันเล็กน้อย ผลลัพธ์อาจเกิดจากระยะเวลาของเงื่อนไขการทดลอง ซึ่งอาจต้องใช้ระยะเวลาที่มากกว่าครั้งนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการทดลองทั้งสองกลุ่มที่เรียนรู้แบบ Active Learning ทำคะแนนได้สูงกว่ากลุ่มควบคุม โดยกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมีคะแนนสูงกว่ากลุ่มควบคุม โดยใช้ค่าอัลฟา = .10 ข้อมูลเหล่านี้จึงมีความสำคัญทางสถิติ โดยมีค่า $P = .076$

Rodney, et al. (2015) ศึกษาวิจัย เรื่อง การเรียนรู้เชิงรุก: ความสำคัญของการพัฒนา การวัดผลที่ครอบคลุม บทความนี้รายงานการสำรวจเกี่ยวกับความถูกต้องของมาตราส่วน ที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในการวัดระดับที่นักศึกษาในระดับอุดมศึกษาใช้กลยุทธ์การเรียนรู้แบบแอคทีฟ มาตราส่วนดังกล่าวคือมาตราส่วนการเรียนรู้แบบแอคทีฟในการสำรวจการมีส่วนร่วมของนักศึกษา ของ ออสเตรเลีย มาตราส่วนนี้ใช้มาตราส่วนการเรียนรู้แบบแอคทีฟและการทำงานร่วมกันของ การสำรวจระดับชาติเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของนักศึกษาเป็นหลัก โดยการศึกษาครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย เฉพาะเพื่อตรวจสอบผลกระทบที่เกิดจากการเพิ่มรายการจำนวนเล็กน้อยลงในมาตราส่วนการเรียนรู้ แบบแอคทีฟ ซึ่งออกแบบมาเพื่อจับกิจกรรมที่น่าสนใจบางอย่างซึ่งส่วนใหญ่มักจะเป็นกิจกรรม ออนไลน์ รายการเหล่านี้ได้รับการพัฒนาขึ้นเพื่อตอบสนองต่อข้อกังวลที่ว่านักศึกษาที่เรียนในโหมด ทางไกลมักรายงานคะแนนเฉลี่ยที่ต่ำกว่าในมาตราส่วนการเรียนรู้แบบแอคทีฟเมื่อเทียบกับนักศึกษา ที่เรียนในมหาวิทยาลัย รายการเพิ่มเติมนี้เกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การทำงานออนไลน์ กับนักศึกษาและคณาจารย์คนอื่นๆ ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าคะแนนเฉลี่ยในมาตราส่วน การสำรวจการมีส่วนร่วมของนักศึกษาของออสเตรเลียและการสำรวจระดับชาติเกี่ยวกับการมี ส่วนร่วมของนักศึกษา เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญเมื่อมีการรวมรายการใหม่ และความแตกต่าง บางประการระหว่างนักศึกษาที่เรียนในมหาวิทยาลัยและการศึกษาทางไกลก็ลดลงอย่างมีนัยสำคัญ ผลการศึกษานี้มีผลกระทบต่อการพัฒนาเครื่องมือที่แข็งแกร่งและครอบคลุมมากขึ้นในการวัด การเรียนรู้แบบแอคทีฟ

Madison, et al. (2022) ศึกษาวิจัย เรื่อง กลยุทธ์การอธิบายและการอำนวยความสะดวกช่วยลดการต่อต้านการเรียนรู้เชิงรุกของนักเรียน มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการเรียนรู้ แบบ Active learning ช่วยเพิ่มการเรียนรู้การมีส่วนร่วม และความสนใจใน STEM ของนักเรียน และส่งผลให้จำนวนและความหลากหลายของผู้สำเร็จการศึกษาเพิ่มขึ้นด้วย อย่างไรก็ตาม การนำไปใช้ยังคงล่าช้า ส่วนหนึ่งเป็นเพราะอาจารย์กังวลเรื่องการต่อต้านของนักเรียน ดังนั้น นักวิจัย จึงเสนอกลยุทธ์การสอนแบบอธิบายและอำนวยความสะดวกที่ออกแบบมาเพื่อลดการต่อต้านนี้ โดยใช้แบบสำรวจจากสถาบันที่เปิดสอน 2 ปีและ 4 ปี รวมถึงสถาบันที่ให้บริการแก่กลุ่มน้อย เราจะตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างการตอบสนองทางอารมณ์และพฤติกรรมของนักเรียน ต่อการเรียนรู้แบบ Active learning การใช้กลยุทธ์ของอาจารย์ และประเภทของการเรียนรู้ แบบ Active learning การวิเคราะห์เผยให้เห็นระดับการต่อต้านของนักเรียนที่ต่ำและมีความสัมพันธ์ ที่สำคัญระหว่างทั้งการใช้กลยุทธ์การอธิบายและการอำนวยความสะดวกและการตอบสนองเชิงบวก ของนักเรียน

Merga and Melka (2023) ศึกษาวิจัย เรื่อง การใช้เทคนิคการเรียนรู้เชิงรุก ในโรงเรียนประถมศึกษาของเอธิโอเปีย การปฏิบัติและความท้าทาย มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมิน

การนำไปปฏิบัติและความท้าทายของกลยุทธ์การเรียนรู้แบบแอกทีฟในโรงเรียนประถมศึกษาของรัฐในเขตอีสต์ไวลเลกาโซนของรัฐในภูมิภาคโอโรเมีย รวบรวมข้อมูลจากครู 146 คนในโรงเรียนประถมศึกษา 10 แห่ง ซึ่งคัดเลือกโดยใช้เครื่องมือสุ่มตัวอย่างที่เข้าถึงได้ พื้นที่วิจัยมีความเชื่อมโยงและประสบการณ์ที่ดีขึ้นกับผู้อำนวยการโรงเรียน 10 คน รองผู้อำนวยการโรงเรียน 5 คน ศูนย์การศึกษาด้านการสอน 10 แห่ง และหัวหน้ากลุ่ม 5 คน ซึ่งคัดเลือกโดยใช้การสุ่มแบบมีจุดประสงค์ การศึกษานี้ใช้แบบสอบถาม การสังเกต และการสัมภาษณ์เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการนำการเรียนรู้แบบแอกทีฟไปใช้ ข้อมูลเชิงปริมาณได้รับการวิเคราะห์โดยใช้ซอฟต์แวร์ SPSS เวอร์ชัน 20 ในขณะที่ข้อมูลเชิงคุณภาพได้รับการรวบรวมโดยใช้คำถามปลายเปิด ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า โดยทั่วไปแล้วผู้สอนสนับสนุนการเรียนรู้แบบแอกทีฟ แต่พวกเขาไม่ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ มากนักเนื่องจากรูปแบบการบรรยายแบบดั้งเดิม ขนาดชั้นเรียนที่ใหญ่ และขาดสื่อการสอน การศึกษานี้แนะนำว่าผู้ปฏิบัติงานการเรียนรู้แบบแอกทีฟควรพิจารณาวิธีอื่น ๆ เช่น ขนาดกลุ่มที่เล็กลงหรือทัศนศึกษา แม้ว่าการรักษาขนาดชั้นเรียนที่เหมาะสมจะไม่สามารถทำได้ก็ตาม สำนักงานการศึกษาโอโรเมีย สำนักงานการศึกษาระดับเขตและโซน และฝ่ายบริหารโรงเรียนควรพัฒนาโซลูชันที่สร้างสรรค์เพื่อแก้ไขปัญหาเหล่านี้

Supachai, et al. (2023) ศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อพัฒนาสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่ดีในโรงเรียนประถมศึกษา วัดดูประสงค์เพื่อพัฒนาและศึกษาประสิทธิผลและประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการการเรียนรู้แบบ Active Learning เพื่อพัฒนาสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่ดีของนักเรียนประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในโรงเรียนสาธิตแห่งหนึ่ง เครื่องมือวิจัยประกอบด้วยคู่มือรูปแบบการจัดการการเรียนรู้แบบ Active Learning แผนการสอนการเรียนรู้แบบ Active Learning แบบทดสอบสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่ดี และแบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ เปอร์เซ็นต์ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบ t ของกลุ่มตัวอย่างแบบพึ่งพา ผลการวิจัยมีดังนี้ 1) รูปแบบการจัดการการเรียนรู้แบบ Active Learning 6 ขั้นตอนได้รับการออกแบบเพื่อพัฒนาสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่ดีของนักเรียนประถมศึกษา (ขั้นตอนที่ 1 สถานการณ์ต่อปัญหา, ขั้นตอนที่ 2 ความรู้เดิม, ขั้นตอนที่ 3 ความร่วมมือ, ขั้นตอนที่ 4 การรวบรวมข้อมูล, ขั้นตอนที่ 5 การประยุกต์ใช้แบบ Active และขั้นตอนที่ 6 นำไปสู่การสะท้อนและการประเมิน) การประเมินความสอดคล้อง (ความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ของรายการ มาตราส่วน 5 จุด) ของแบบจำลองโดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญส่งผลให้ได้ระดับสูงสุด (ค่าเฉลี่ย = 4.69, S.D. = 0.47) 2) ประสิทธิภาพของแบบจำลองการจัดการการเรียนรู้เชิงรุกในการพัฒนาทักษะการเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้นได้รับการวัดจากความรู้ ทักษะการคิดขั้นสูง และคุณลักษณะ สำหรับองค์ประกอบที่วัด

แต่ละองค์ประกอบ การปรับปรุงคะแนนเฉลี่ยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 3) ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการการเรียนรู้เชิงรุกอยู่ในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย = 4.47, S.D. = 0.74)

กรอบแนวคิดการวิจัย

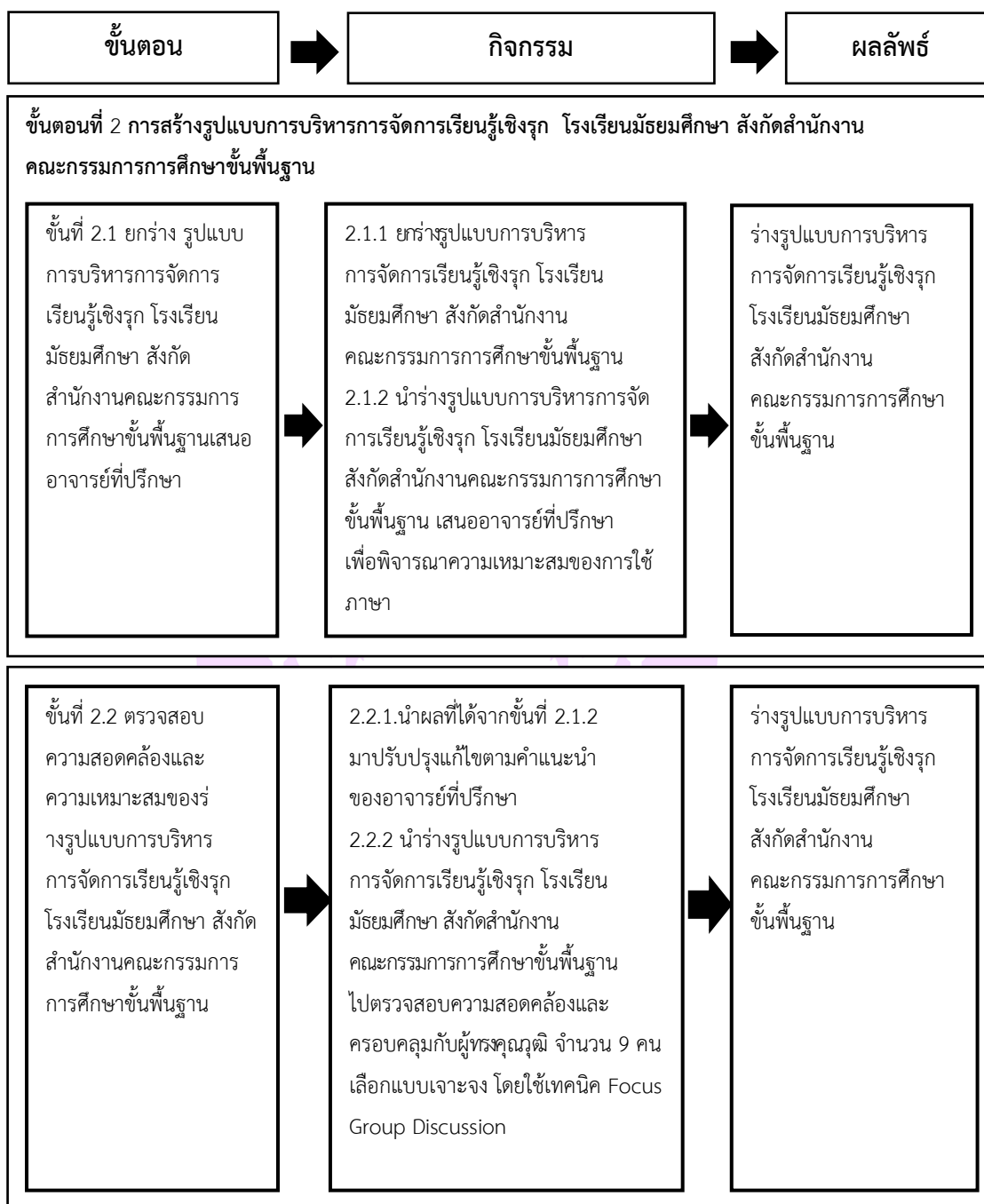
ภาพ 3 แสดงกรอบแนวคิดของการวิจัย

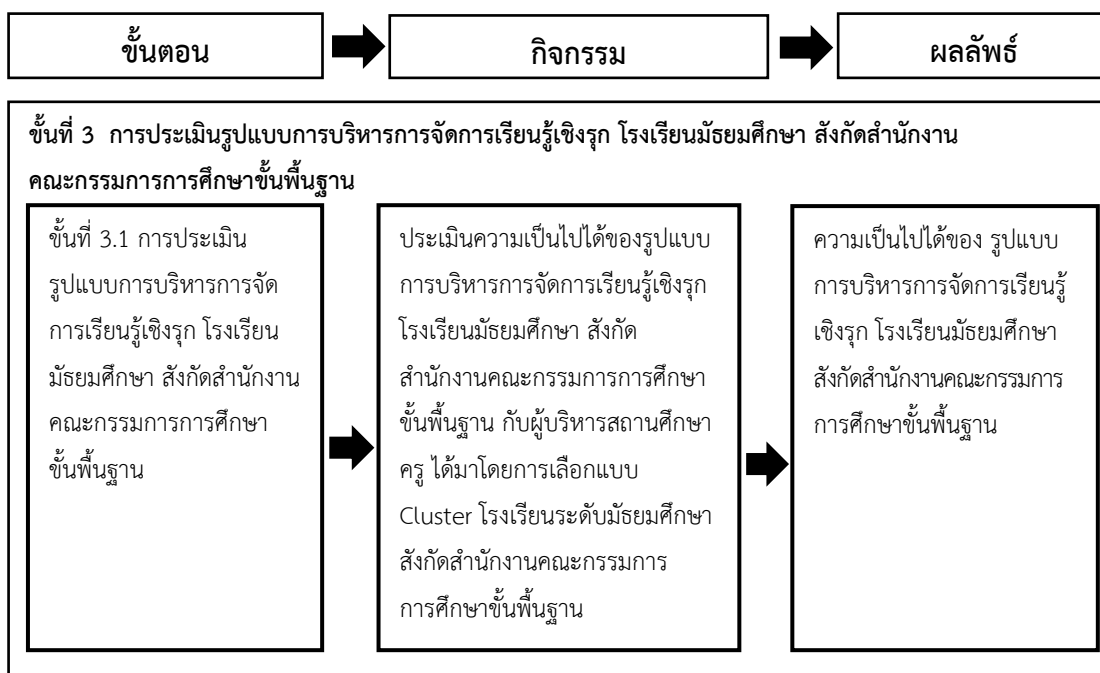
บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) และใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data Collection) วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีขั้นตอนวิธีดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังภาพ

ภาพ 4 แสดงขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ในการศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยได้ดำเนินการแบ่งออกเป็น 2 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1.1 ศึกษาพหุกรณีเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 5 โรงเรียน

1. แหล่งข้อมูล

สถานศึกษาจำนวน 5 แห่ง ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ถือเกณฑ์การคัดเลือก ดังนี้ 1. เป็นผู้บริหารโรงเรียนที่บริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2. วิสัยทัศน์และนโยบาย มีนโยบายส่งเสริม Active Learning 3. ครูมีทักษะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 4. โรงเรียนได้รับรางวัล Best Practice จากการนำเสนอผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ซึ่งมีสถานศึกษา ดังนี้

ตาราง 3 แสดงสถานศึกษาจำนวน 5 แห่ง

ลำดับ ที่	ชื่อโรงเรียน	สังกัด	ขนาด โรงเรียน	ผลงาน Active Learning ด้าน
1	โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ เตรียมอุดมอ่อนเกล้า	สพม.กรุงเทพ 2	ใหญ่พิเศษ	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้
2	โรงเรียนบดินทร์เดชา (สิงห์ สิงหเสนีย์)	สพม.กรุงเทพ 2	ใหญ่พิเศษ	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้
3	โรงเรียนแมริมวิทยาคม	สพม.เชียงใหม่	ใหญ่	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้
4	โรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย	สพม.ร้อยเอ็ด	ใหญ่พิเศษ	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้
5	โรงเรียนก้างปลาวิทยาคม	สพม.เขต 12 นครศรีธรรมราช	กลาง	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

2. ตัวแปรที่ศึกษา

องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสังเกตเอกสาร
ซึ่งรวบรวมข้อมูลโดยใช้เอกสาร ได้แก่ เอกสารการประกันคุณภาพภายใน การประกันคุณภาพ
ภายนอก เอกสารรางวัลทรงคุณค่า สพฐ. OBEC Awards ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียน
มัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการจัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ ในการศึกษาเอกสาร
การประกันคุณภาพภายใน การประกันคุณภาพภายนอก เอกสารรางวัลทรงคุณค่า สพฐ. OBEC
Awards เพื่อเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสังเกตเอกสารที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล จากการศึกษาพหุกรณีด้วยเอกสารรายงานผล
การปฏิบัติงานของสถานศึกษา (SAR) ย้อนหลัง 2 ปีการศึกษา และเอกสารรางวัลทรงคุณค่า สพฐ.
OBEC Awards ของสถานศึกษาด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

ขั้นที่ 1.2 การศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน (ดังรายชื่อปรากฏในภาคผนวก ข) ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) มีเกณฑ์การคัดเลือก คือ

- 1) เป็นผู้ทรงคุณวุฒิจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 2 คน
- 2) ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนต้นแบบที่ได้รับรางวัล วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ Best practice ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จำนวน 3 คน
- 3) ครูผู้สอนยอดเยี่ยม ระดับมัธยมศึกษา ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก วิทยฐานะเชี่ยวชาญ จำนวน 2 คน

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ลักษณะของเครื่องมือ คือ แบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง เพื่อดำเนินการวิจัย เกี่ยวกับองค์ประกอบและแนวทางรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. วิธีการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

2.1 ศึกษาเอกสาร หลักการ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างและพัฒนาแบบสอบถาม วิเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.2 สร้างแบบสัมภาษณ์โดยกำหนดประเด็นข้อคำถามให้สอดคล้องและมีความเหมาะสมกับองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และนำร่างแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณา ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสมของการใช้ภาษา และนำข้อเสนอมาปรับปรุงแก้ไข

2.3 นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน (ดังรายชื่อปรากฏในภาคผนวก ก) เพื่อพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสม และสอดคล้อง รวมถึงการใช้ภาษาแล้ว นำผลการพิจารณามาคำนวณความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ถู้อเกินผ่านมีค่าตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป (อิทธิพัทธ์ สุตันทพรกุล, 2561) จากผลการวิเคราะห์ค่า IOC ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ได้ค่าระหว่าง 0.80–1.00 นำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงและแก้ไขแบบสัมภาษณ์

2.4 การหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม ความเหมาะสม โดยใช้วิธีดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (อิทธิพัทธ์ สุตันทพรกุล, 2561) ถู้อเกินผ่านตั้งแต่ .60 ขึ้นไป

2.5 จัดพิมพ์ฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากคณะวิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา ในการจัดทำหนังสือ เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ และส่งหนังสือเพื่อขอเก็บข้อมูลการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลการประเมินแบบสัมภาษณ์องค์ประกอบและแนวทางของรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การสร้างรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งออกเป็น 2 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 2.1 ยกร่างรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. ยกร่างรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. ผู้วิจัยนำร่างรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาความเหมาะสมและการใช้ภาษาและนำข้อเสนอแนะจากอาจารย์ที่ปรึกษาไปดำเนินการปรับปรุงแก้ไขจัดทำเป็นร่างรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. ได้ร่างรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ปรับปรุงเรียบร้อยแล้ว

ขั้นที่ 2.2 การตรวจสอบความสอดคล้องและความเหมาะสมของร่างรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการสอบถามของผู้ทรงคุณวุฒิ ด้วยเทคนิค Focus Group Discussion

1. แหล่งข้อมูล

เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวข้องกับรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 เป็นผู้บริหารระดับสูงสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 2 คน มีคุณวุฒิการศึกษาตั้งแต่ปริญญาเอกขึ้นไปและมีประสบการณ์เกี่ยวกับการบริหารจัดการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 15 ปี

กลุ่มที่ 2 เป็นนักวิชาการในสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 2 คน ซึ่งเป็นผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบด้านการบริหารจัดการศึกษา มีคุณวุฒิการศึกษาตั้งแต่ปริญญาเอกขึ้นไปและตำแหน่งทางวิชาการตั้งแต่ผู้ช่วยศาสตราจารย์ขึ้นไป

กลุ่มที่ 3 เป็นผู้บริหารการศึกษา จำนวน 3 คน ซึ่งเป็นผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบด้านการบริหารจัดการศึกษา ได้รับรางวัลด้านการบริหารจัดการศึกษา (สพฐ. OBEC Awards) มีคุณวุฒิการศึกษาตั้งแต่ปริญญาเอกขึ้นไป เป็นหรือเคยเป็นผู้บริหารการศึกษาหรือสถานศึกษาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 15 ปี วิทยฐานะไม่ต่ำกว่าชำนาญการพิเศษ

กลุ่มที่ 4 เป็นคุณครู จำนวน 2 คน เป็นคุณครูสอนในสถานศึกษาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 15 ปี วิทยฐานะเชี่ยวชาญ ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) โดยได้รับรางวัลครูผู้สอนยอดเยี่ยม active teacher ระดับมัธยมศึกษา ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (สพฐ. OBEC Awards)

ในการนี้ ผู้วิจัยได้ขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาความเหมาะสมในการติดต่อขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม (ดังรายชื่อปรากฏในภาคผนวก ค)

2. ตัวแปรที่ศึกษา

ความสอดคล้องและความเหมาะสมของร่างรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับประเด็นการสอบถามร่างรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

3.1 ศึกษาเอกสาร แนวคิด หลักการ แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์สังเคราะห์ องค์ประกอบของร่างรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อกำหนดสร้างแบบสอบถามความคิดเห็น ระบุรายการข้อมูลที่ต้องการศึกษาของแต่ละประเด็น

3.2 กำหนดประเด็นและสร้างแบบสอบถาม และนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาความเหมาะสมและการใช้ภาษา สอดคล้องกับกรอบแนวคิดองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และปรับปรุงตามคำแนะนำ

3.3 ตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน (ดังรายชื่อปรากฏในภาคผนวก ก)

พิจารณาความสอดคล้องและความเหมาะสม และนำผลที่ได้มาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ถู้อเกินผ่านมีค่าตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป (อิทธิพัทธ์ สุวทันพรกุล, 2561) โดยหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสัมภาษณ์ กึ่งโครงสร้าง โดยใช้วิธีดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (อิทธิพัทธ์ สุวทันพรกุล, 2561) ถู้อเกินผ่านตั้งแต่ .60 ขึ้นไป จากผลการวิเคราะห์ค่า IOC หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ได้ค่าระหว่าง 0.90–1.00

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูล โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ของความคิดเห็น และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ใช้เกณฑ์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ของความสอดคล้องความคิดเห็นมากกว่า 3.51 ขึ้นไป และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ไม่เกิน 1.00 จึงถือว่ามีความเหมาะสม และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ของข้อเสนอแนะต่าง ๆ ผู้ทรงคุณวุฒิด้วยวิธีการหาฉันทมติแบบพหุลักษณะ (Multi-Attribute Consensus Reaching) และนำมาปรับปรุงแก้ไขร่างรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.4 นำร่างรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไปทดลองใช้กับผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษา หรืออดีตผู้บริหารสถานศึกษา วิชยฐานะผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ ที่ไม่ใช่กลุ่มผู้ให้ข้อมูล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา นำข้อเสนอแนะที่ได้มาปรับปรุง

3.5 จัดพิมพ์ฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากวิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา ในการทำหนังสือถึงผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อขอเชิญเข้าร่วมสนทนากลุ่ม ในวันศุกร์ ที่ 7 มีนาคม พ.ศ. 2568

4.2 ผู้วิจัยส่งหนังสือขอเชิญเข้าร่วมสนทนากลุ่มถึงผู้ทรงคุณวุฒิทางไปรษณีย์ โดยแนบร่างรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลแล้วเสร็จ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ มาวิเคราะห์ด้วยการสร้างข้อสรุปโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

เป็นผู้บริหารสถานศึกษา ระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้มาโดยการเลือกแบบกลุ่ม (Cluster) ถือเกณฑ์การพิจารณา มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป

2. ตัวแปรที่ศึกษา

ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

3.1 ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสร้างและพัฒนาเครื่องมือเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อกำหนดประเด็นของแบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

3.2 กำหนดประเด็นแบบประเมินเกี่ยวกับความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของการบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert rating scale) โดยกำหนดเกณฑ์ดังนี้

5 หมายถึง ความเป็นไปได้อย่างมากที่สุด

4 หมายถึง ความเป็นไปได้อย่างมาก

3 หมายถึง ความเป็นไปได้ปานกลาง

2 หมายถึง ความเป็นไปได้น้อย

1 หมายถึง ความเป็นไปได้ที่น้อยที่สุด

3.3 นำร่างแบบประเมินเกี่ยวกับความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์และการใช้ภาษา โดยปรับบางข้อรายการให้มีความเหมาะสมกับการนำไปสู่การปฏิบัติจริง

3.4 นำร่างแบบประเมินเกี่ยวกับความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไปให้ผู้เชี่ยวชาญชุดเดียวกันพิจารณา จำนวน 5 คน เพื่อพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสมและสอดคล้อง รวมถึงการใช้ภาษาแล้ว นำผลการพิจารณาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ถูกละเว้นมีค่าตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป จากผลการวิเคราะห์ค่า IOC หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ได้ค่าระหว่าง 0.80–1.00 (อิทธิพัทธ์ สุวทันพรกุล, 2561) แล้วนำข้อแก้ไขมาปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

3.5 นำแบบประเมินไปทดลองใช้กับผู้บริหารสถานศึกษา ได้มาโดยการเลือกแบบกลุ่ม (Cluster) เป็นผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป และประสบการณ์การบริหารสถานศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) และค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) ของแบบประเมิน ถูกละเว้นของ (อิทธิพัทธ์ สุวทันพรกุล, 2561) และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

3.6 จัดพิมพ์ฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากวิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา ในการทำหนังสือถึงผู้ทรงคุณวุฒิ

4.2 ผู้วิจัยส่งหนังสือและแบบประเมินความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ถึงผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

5.1 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือ

5.1.1 หาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม และแบบประเมิน โดยใช้วิธีดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (อิทธิพัทธ์ สุวทันพรกุล, 2561) ถูกละเว้นมีค่า ตั้งแต่ .60 ขึ้นไป

5.1.2 หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) และค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) รายชื่อของแบบสอบถามการบริหารงาน ใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบอัลฟา (α -Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach, 1990)

1) ค่าความเชื่อมั่น ถ้อยแถลงดังนี้ (อิทธิพัทธ์ สุวทันพรกุล, 2561)

ค่าความเชื่อมั่น 0.91-1.00 หมายถึง มีความเชื่อมั่นระดับสูงมาก

ค่าความเชื่อมั่น 0.71-0.90 หมายถึง มีความเชื่อมั่นระดับสูง

ค่าความเชื่อมั่น 0.41-0.70 หมายถึง มีความเชื่อมั่นระดับปานกลาง

ค่าความเชื่อมั่น 0.01-0.40 หมายถึง มีความเชื่อมั่นระดับต่ำ

2) ค่าอำนาจจำแนก ถ้อยแถลงดังนี้ (อิทธิพัทธ์ สุวทันพรกุล, 2561)

ค่าอำนาจจำแนก 0.60-1.00 หมายถึง มีอำนาจจำแนกได้ดีมาก

ค่าอำนาจจำแนก 0.40-0.59 หมายถึง มีอำนาจจำแนกได้ดี

ค่าอำนาจจำแนก 0.20-0.39 หมายถึง มีอำนาจจำแนกได้พอใช้

ค่าอำนาจจำแนก 0.10-0.19 หมายถึง มีอำนาจจำแนกได้ค่อนข้างต่ำ

ค่าอำนาจจำแนก 0.00-0.09 หมายถึง มีอำนาจจำแนกได้ต่ำมาก

5.2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การหาค่าเฉลี่ยความคิดเห็น และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มทดลองใช้ และข้อเสนอแนะด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) รูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ของความคิดเห็น และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และใช้เกณฑ์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ของความสอดคล้องความคิดเห็นมากกว่า 3.51 ขึ้นไป และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ไม่เกิน 1.0 แปลความ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51–5.00 หมายถึง ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51–4.50 หมายถึง ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51–3.50 หมายถึง ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51–2.50 หมายถึง ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00–1.50 หมายถึง ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาพหุกรณีศึกษา สถานศึกษา องค์ประกอบรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ส่วนที่ 2 ผลศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตอนที่ 2 ผลการสร้างรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ส่วนที่ 1 ผลการยกร่าง รูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ส่วนที่ 2 ผลการประเมินความสอดคล้องและความเหมาะสมของร่างรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตอนที่ 3 ผลการประเมินรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผลการศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาจากการวิเคราะห์กรณีศึกษาหลายแห่งเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สรุปไว้ในตารางที่ 4

ตาราง 4 แสดงผลการศึกษาร่องประกอบของรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

องค์ประกอบ	ผลการศึกษา
องค์ประกอบที่ 1	
วัตถุประสงค์ (Objective)	
สถานศึกษาที่ 1	เพื่อให้สถานศึกษามีการบริหารจัดการ ที่ส่งเสริมให้ครู และผู้เรียน มีทักษะ กระบวนการคิด ทักษะการแก้ปัญหา การจัดการเรียนรู้ ตามแนวทางการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
สถานศึกษาที่ 2	เพื่อให้สถานศึกษามีการพัฒนา รูปแบบการบริหารการจัดการเรียน การสอนที่ ส่งเสริม การจัดการเรียนรู้เชิงรุก อย่างชัดเจน
สถานศึกษาที่ 3	เพื่อพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจในแนวทาง การบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
สถานศึกษาที่ 4	-
สถานศึกษาที่ 5	เพื่อให้การบริหารงานวิชาการมีประสิทธิภาพ มุ่งเน้น แนวทาง การจัดการเรียนรู้ด้วยการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
สรุปเพื่อนำไปพัฒนา รูปแบบ	เพื่อพัฒนาผู้บริหารในการบริหารจัดการเรียนรู้ด้วยแนวทาง การบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
องค์ประกอบที่ 2	
ปัจจัยนำเข้า (Input)	
สถานศึกษาที่ 1	1) นโยบายการศึกษา ด้วยแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2) วิสัยทัศน์ 3) งบประมาณ 4) ทรัพยากร 5) บุคลากร
สถานศึกษาที่ 2	1) นโยบายจากหน่วยงานต้นสังกัด ด้วยแนวทางการจัดการเรียนรู้ เชิงรุก 2) วิสัยทัศน์และพันธกิจ 3) งบประมาณ 4) ทรัพยากร 5) บุคลากร
สถานศึกษาที่ 3	1) นโยบายการศึกษา ด้วยแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2) วิสัยทัศน์ 3) กลยุทธ์ 4) ทรัพยากร 5) บุคลากร 6) งบประมาณ
สถานศึกษาที่ 4	1) นโยบาย 2) วิสัยทัศน์และกลยุทธ์ 3) งบประมาณ 4) ทรัพยากร 5) บุคลากร

ตาราง 4 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ผลการศึกษา
สถานศึกษาที่ 5	1) นโยบายจากหน่วยงานต้นสังกัด ด้วยแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2) วิสัยทัศน์และกลยุทธ์ 3) งานวิชาการ 4) งบประมาณ 5) ทรัพยากร 6) บุคลากร
สรุปเพื่อนำไปพัฒนารูปแบบ	1) นโยบายการศึกษาด้วยแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2) วิสัยทัศน์และกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ ด้วยแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 3) ทรัพยากรสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ ด้วยแนวทาง การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Man, Money, Material and Method) 4) หลักสูตรอบรมพัฒนาครูผู้สอนด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการ (Process)	
สถานศึกษาที่ 1	1) การประชุมวางแผนพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ด้วยแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2) การดำเนินการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 3) การนิเทศติดตาม 4) การประเมินผลการดำเนินการ
สถานศึกษาที่ 2	1) การวางแผนพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ด้วยแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2) การพัฒนาครูและผู้บริหารในการส่งเสริมตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 3) การดำเนินการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 4) การควบคุมการดำเนินการ 5) การประเมินผลการดำเนินการ
สถานศึกษาที่ 3	1) การวางแผนตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2) การดำเนินการตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 3) การพัฒนาบุคลากร 4) การติดตามประเมินผล
สถานศึกษาที่ 4	1) ครูและผู้บริหารร่วมการประชุมวางแผนพัฒนาการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2) การดำเนินการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ด้วยการใช้เทคโนโลยีการศึกษาตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 3) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูในโรงเรียนและเครือข่ายจากภายนอก การติดตามความก้าวหน้าของการพัฒนา 4) การประเมินผลการดำเนินการ

ตาราง 4 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ผลการศึกษา
สถานศึกษาที่ 5	1) การวางแผนพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ด้วยแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2) การดำเนินการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 3) การสร้างการสื่อสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจและมั่นใจในการดำเนินการร่วมกัน 4) การติดตามความก้าวหน้าของการพัฒนา 5) การประเมินผลการปฏิบัติงาน
สรุปเพื่อนำไปพัฒนารูปแบบ	1) การวางแผน (Planning) การวางแผนพัฒนาการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวทาง การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ตามความต้องการจำเป็นของครูและผู้บริหาร โดยกำหนดเป้าหมายการพัฒนาโดยตรงตามวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน 2) การจัดองค์กร (Organizing) การจัดองค์กรเพื่อการพัฒนาครูและผู้บริหารในการส่งเสริมความรู้และทักษะในด้าน การจัดการเรียนรู้เชิงรุก การใช้เทคโนโลยีการศึกษา การจัดการประชุมปฏิบัติการ (Workshop) ให้ครูได้ทดลองและปรับใช้วิธีการสอนแบบเชิงรุก 3) การสั่งการ (Commanding) การสั่งการและการสื่อสารวิธีการดำเนินการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอย่างละเอียด เพื่อให้เกิดความเข้าใจและมั่นใจในการดำเนินการร่วมกัน 4) การประสานงาน (Coordinating) การประสานงานสร้างเครือข่ายเพื่อส่งเสริม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูในโรงเรียนและเครือข่ายจากภายนอก การติดตามความก้าวหน้าของการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ 5) การควบคุม (Controlling) การประเมินผล การดำเนินการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินผลมาปรับแก้ไขและพัฒนาในอนาคต
องค์ประกอบที่ 4	
ผลผลิต (Output)	
สถานศึกษาที่ 1	สถานศึกษามีการบริหารจัดการ ที่ส่งเสริมให้ครู และผู้เรียนมีทักษะกระบวนการคิด ทักษะการแก้ปัญหา การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
สถานศึกษาที่ 2	สถานศึกษามีการพัฒนาแบบการบริหาร การจัดการเรียนการสอนที่ ส่งเสริม การจัดการเรียนรู้เชิงรุก อย่างชัดเจน

ตาราง 4 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ผลการศึกษา
สถานศึกษาที่ 3	ผู้บริหารสถานศึกษาได้พัฒนาให้มีความรู้ความเข้าใจในแนวทาง Active Learning
สถานศึกษาที่ 4	การบริหารสถานศึกษามีการพัฒนาให้เอื้อและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
สถานศึกษาที่ 5	การบริหารงานวิชาการมีประสิทธิภาพ มุ่งเน้น แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
สรุปเพื่อนำไปพัฒนารูปแบบ	ผู้บริหารมีสมรรถนะในการบริหารจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
องค์ประกอบที่ 5 ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback)	
สถานศึกษาที่ 1	การวัดผลและการประเมินประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและความคิดเห็นจากผู้เรียนหลังการเรียนรู้
สถานศึกษาที่ 2	-
สถานศึกษาที่ 3	การรับฟังความคิดเห็นจากผู้เรียนและการรับฟังความคิดเห็นจากครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และนำความคิดเห็นมาปรับปรุงการออกแบบกิจกรรมในอนาคต
สถานศึกษาที่ 4	-
สถานศึกษาที่ 5	การวัดผลและประเมินกิจกรรมการเรียนรู้ การรับฟังความคิดเห็นจากผู้เรียน และ การรับฟังความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้องหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
สรุปเพื่อนำไปพัฒนารูปแบบ	การวัดผลและประเมินประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การรับฟังความคิดเห็นจากผู้เรียน ผู้ที่เกี่ยวข้องและการรับฟังความคิดเห็นจากครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและนำความคิดเห็นมาปรับปรุงการออกแบบกิจกรรมในอนาคต

ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 คน

ตาราง 5 แสดงผลการศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

คำถามการสัมภาษณ์	ผลการสัมภาษณ์
คำถามการสัมภาษณ์ ข้อที่ 1	ในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีจำนวน 5 องค์ประกอบ คือ 1) ด้านวัตถุประสงค์ (Objective) 2) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) 3) ด้านกระบวนการ (Process) 4) ด้านผลผลิต (Output) และ 5) ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ท่านคิดว่า องค์ประกอบด้านวัตถุประสงค์ (Objective) ควรมีแนวทางอย่างไร
ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 1	องค์ประกอบด้านวัตถุประสงค์ (Objective) ควรมีการตั้งวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาผู้บริหารในการบริหารจัดการการเรียนรู้เชิงรุก โดยการบริหารจัดการ จะนำไปสู่การพัฒนาในทุก ๆ ด้าน
ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 2	องค์ประกอบด้านวัตถุประสงค์ (Objective) ควรมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีความร่วมมือระหว่างครูและนักเรียน โดยมุ่งเน้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผน คิดวิเคราะห์ และแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ
ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 3	องค์ประกอบด้านวัตถุประสงค์ (Objective) ควรให้ความสำคัญต่อการบริหารจัดการการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะผู้เรียนให้มีทักษะการเรียนรู้ที่สำคัญในศตวรรษที่ 21
ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 4	องค์ประกอบด้านวัตถุประสงค์ (Objective) ควรดำเนินการเพื่อพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความรู้และทักษะด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและนำแนวคิดนี้ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

ตาราง 5 (ต่อ)

คำถามการสัมภาษณ์	ผลการสัมภาษณ์
ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 5	องค์ประกอบด้านวัตถุประสงค์ (Objective) ควรมีวัตถุประสงค์เพื่อ การพัฒนาการบริหารจัดการ การจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน และติดตามผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียน
ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 6	องค์ประกอบด้านวัตถุประสงค์ (Objective) ควรมีวัตถุประสงค์เพื่อ พัฒนาระบบการเรียนการสอนให้เป็นกิจกรรมที่เน้นการมีส่วนร่วม และการสร้างประสบการณ์ให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างเต็ม ศักยภาพ
ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 7	องค์ประกอบด้านวัตถุประสงค์ (Objective) ควรมีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนา ผู้บริหาร ครูและนักเรียน ให้มีความรู้และทักษะ ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
สรุปผลการสัมภาษณ์ เพื่อนำไปพัฒนารูปแบบ	เพื่อพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ครูและนักเรียน ในการบริหาร การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
คำถามการสัมภาษณ์ ข้อที่ 2	ในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียน มัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีองค์ประกอบของรูปแบบการพัฒนาฯ จำนวน 5 องค์ประกอบ คือ 1) ด้านวัตถุประสงค์ (Objective) 2) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) 3) ด้านกระบวนการ (Process) 4) ด้านผลผลิต (Output) และ 5) ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ท่านคิดว่า องค์ประกอบด้านปัจจัย นำเข้า (Input) ควรมีแนวทางอย่างไร
ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 1	องค์ประกอบด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ของรูปแบบการบริหาร การจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรประกอบด้วย 1) นโยบาย การจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2) การสนับสนุนทรัพยากรที่เหมาะสมสำหรับ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก 3) แนวทางการบริหารที่สอดคล้องกับ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก

ตาราง 5 (ต่อ)

คำถามการสัมภาษณ์	ผลการสัมภาษณ์
ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 2	องค์ประกอบด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ของรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรประกอบด้วย 1) นโยบายการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2) การกำหนดกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุก 3) ทรัพยากรสำหรับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 3	องค์ประกอบด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ของรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรประกอบด้วย 1) นโยบายการศึกษา 2) วิสัยทัศน์และกลยุทธ์ 3) ทรัพยากร 4) การพัฒนาครู 5) การพัฒนาระบบเทคโนโลยีที่สนับสนุนการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 4	องค์ประกอบด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ของรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรประกอบด้วย 1) นโยบายการของต้นสังกัด 2) กลยุทธ์สำหรับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 3) การสนับสนุนทรัพยากร 4) การพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 5	องค์ประกอบด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ของรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรประกอบด้วย 1) นโยบายผู้บริหารสถานศึกษา 2) จัดสรรทรัพยากรงบประมาณ 3) สื่อและเทคโนโลยีสำหรับการจัดการเรียนรู้
ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 6	องค์ประกอบด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ของรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรประกอบด้วย 1) นโยบายการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2) การสร้างกลยุทธ์ 3) ทรัพยากรที่เหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

ตาราง 5 (ต่อ)

คำถามการสัมภาษณ์	ผลการสัมภาษณ์
ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 7	องค์ประกอบด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ของรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรประกอบด้วย 1) นโยบายการศึกษา 2) วิสัยทัศน์ 3) ทรัพยากรที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 4) การจัดสรรงบประมาณที่เพียงพอ
สรุปผลการสัมภาษณ์เพื่อนำไปพัฒนารูปแบบ	องค์ประกอบด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ของรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 1) นโยบายด้านการบริหารจัดการการเรียนรู้เชิงรุก 2) การกำหนดกลยุทธ์และวิสัยทัศน์การจัดการเรียนรู้เชิงรุก 3) การสนับสนุนทรัพยากร ที่เหมาะสมสำหรับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 4) การพัฒนาระบบเทคโนโลยีที่สนับสนุนการจัดการเรียนรู้ 5) การพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 6) แนวทางการบริหารที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 7) การจัดสรรงบประมาณที่เพียงพอและสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
คำถามการสัมภาษณ์ข้อที่ 3	ในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีองค์ประกอบของรูปแบบการพัฒนาฯ จำนวน 5 องค์ประกอบ คือ 1) ด้านวัตถุประสงค์ (Objective) 2) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) 3) ด้านกระบวนการ (Process) 4) ด้านผลผลิต (Output) และ 5) ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ท่านคิดว่า องค์ประกอบด้านกระบวนการ (Process) ควรมีแนวทางอย่างไร
ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 1	องค์ประกอบด้านกระบวนการ (Process) ของรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรประกอบด้วย 1) วางแผนและกำหนดเป้าหมายร่วมกัน 2) ออกแบบกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ 3) จัดเตรียมทรัพยากรและเครื่องมือสนับสนุน 4) ดำเนินกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ 5) ติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน

ตาราง 5 (ต่อ)

คำถามการสัมภาษณ์	ผลการสัมภาษณ์
ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 2	องค์ประกอบด้านกระบวนการ (Process) ของรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรประกอบด้วย 1) วางแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2) ดำเนินการตามแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 3) นิเทศติดตามการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 4) วัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 3	องค์ประกอบด้านกระบวนการ (Process) ของรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรประกอบด้วย 1) วางแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2) การดำเนินการ 3) การวัดและประเมินผล การดำเนินงาน 4) ปรับปรุงและพัฒนากระบวนการอย่างต่อเนื่อง 5) สร้างความร่วมมือและสื่อสารภายในโรงเรียน
ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 4	องค์ประกอบด้านกระบวนการ (Process) ของรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรประกอบด้วย 1) ศึกษาสภาพปัญหา 2) กำหนดกลยุทธ์ 3) การดำเนินการ 4) นิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล 5) สรุปและรายงานผลการดำเนินการ
ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 5	องค์ประกอบด้านกระบวนการ (Process) ของรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรประกอบด้วย 1) การวางแผน 2) การจัดโครงสร้างองค์กร 3) การสั่งการในการขับเคลื่อนตามนโยบาย 4) การประสานงานและการดำเนินการ 5) การควบคุมการดำเนินการ

ตาราง 5 (ต่อ)

คำถามการสัมภาษณ์	ผลการสัมภาษณ์
ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 6	องค์ประกอบด้านกระบวนการ (Process) ของรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์บริบทของโรงเรียน 2) การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมาย 3) การวางแผนกลยุทธ์และการจัดทำแผนปฏิบัติการ 4) การจัดโครงสร้างและพัฒนาบุคลากร 5) การดำเนินการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในห้องเรียน 6) การนิเทศ ติดตามและประเมินผล 7) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเผยแพร่ผลสำเร็จ
ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 7	องค์ประกอบด้านกระบวนการ (Process) ของรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรประกอบด้วย 1) วางแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2) การดำเนินการ 3) ประเมินผลการดำเนินงาน 4) ปรับปรุงการดำเนินการ
สรุปผลการสัมภาษณ์เพื่อนำไปพัฒนารูปแบบ	องค์ประกอบด้านกระบวนการ (Process) ของรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์บริบทของโรงเรียน 2) การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมาย 3) วางแผนและกำหนดเป้าหมายร่วมกัน 4) จัดเตรียมทรัพยากรและเครื่องมือสนับสนุน 5) ดำเนินการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 6) ควบคุม นิเทศ ติดตามและประเมินผล 7) แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ปรับปรุงการดำเนินการและรายงานผลการดำเนินการ
คำถามการสัมภาษณ์ข้อที่ 4	ในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีองค์ประกอบของรูปแบบการพัฒนาฯ จำนวน 5 องค์ประกอบ คือ 1) ด้านวัตถุประสงค์ (Objective) 2) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) 3) ด้านกระบวนการ (Process) 4) ด้านผลผลิต (Output) และ 5) ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ท่านคิดว่า องค์ประกอบด้านผลผลิต (Output) ควรมีแนวทางอย่างไร

ตาราง 5 (ต่อ)

คำถามการสัมภาษณ์	ผลการสัมภาษณ์
ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 1	องค์ประกอบด้านผลผลิต (Output) ของรูปแบบการบริหาร การจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ ผู้บริหารได้รับการพัฒนา ในการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยการบริหารจัดการ จะนำไปสู่การพัฒนาในทุก ๆ ด้าน
ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 2	องค์ประกอบด้านผลผลิต (Output) ของรูปแบบการบริหาร การจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ สถานศึกษามีบรรยากาศ การเรียนรู้ที่มีความร่วมมือระหว่างครูและนักเรียน โดยมุ่งเน้นให้ นักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผน คิดวิเคราะห์ และแก้ปัญหาอย่างมี ประสิทธิภาพ
ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 3	องค์ประกอบด้านผลผลิต (Output) ของรูปแบบการบริหาร การจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ มีการสถานศึกษามีการบริหาร การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะผู้เรียนให้มีทักษะ การเรียนรู้ที่สำคัญในศตวรรษที่ 21
ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 4	องค์ประกอบด้านผลผลิต (Output) ของรูปแบบการบริหาร การจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ สถานศึกษามีการพัฒนาครู และบุคลากรให้มีความรู้และทักษะด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และนำแนวคิดนี้ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ
ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 5	องค์ประกอบด้านผลผลิต (Output) ของรูปแบบการบริหาร การจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ มีการพัฒนาการบริหาร จัดการ การจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนและติดตามผลที่เกิดขึ้นกับ นักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

ตาราง 5 (ต่อ)

คำถามการสัมภาษณ์	ผลการสัมภาษณ์
ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 6	องค์ประกอบด้านผลผลิต (Output) ของรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ สถานศึกษาได้มีการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้เป็นกิจกรรมที่เน้นการมีส่วนร่วมและการสร้างประสบการณ์ให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพ
ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 7	องค์ประกอบด้านผลผลิต (Output) ของรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ ผู้บริหาร ครูและนักเรียนได้รับการพัฒนาให้มีความรู้และทักษะด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
สรุปผลการสัมภาษณ์เพื่อนำไปพัฒนารูปแบบ	องค์ประกอบด้านผลผลิต (Output) ของรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูได้รับการพัฒนาการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุกส่งผลให้นักเรียนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ
คำถามการสัมภาษณ์ข้อที่ 5	ในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีองค์ประกอบของรูปแบบการพัฒนาฯ จำนวน 5 องค์ประกอบ คือ 1) ด้านวัตถุประสงค์ (Objective) 2) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) 3) ด้านกระบวนการ (Process) 4) ด้านผลผลิต (Output) และ 5) ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ท่านคิดว่า องค์ประกอบด้านกระบวนการ ด้านข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ควรมีแนวทางอย่างไร
ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 1	ควรเพิ่มและนำเสนอเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตาราง 5 (ต่อ)

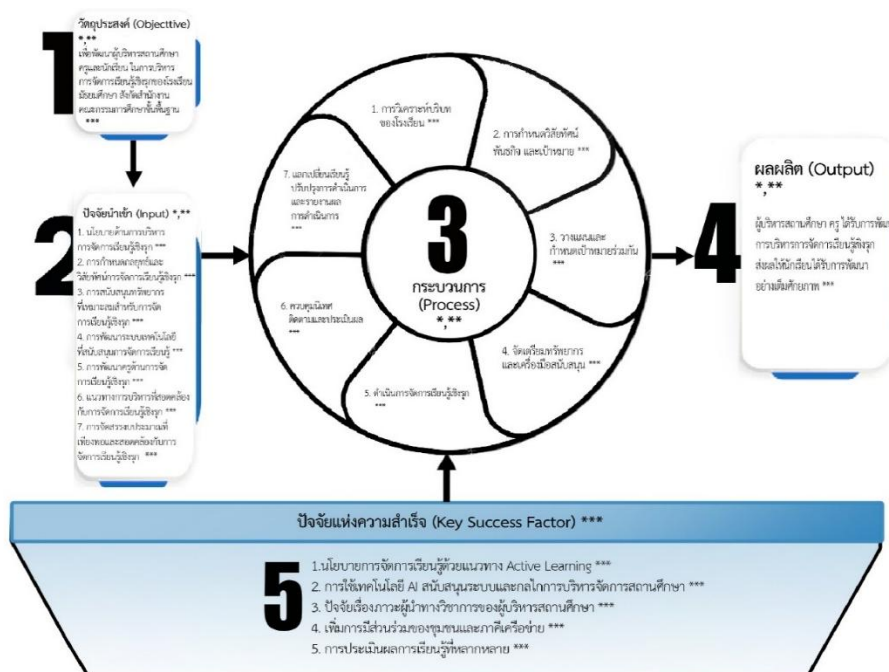
คำถามการสัมภาษณ์	ผลการสัมภาษณ์
ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 2	เสนอให้ปรับเปลี่ยนองค์ประกอบด้านข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ของรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จ (Key Success Factors) เพราะเป็นองค์ประกอบหรือปัจจัยที่สำคัญที่ก่อให้เกิดผลกระทบหรือผลลัพธ์สูงสุดในการบรรลุเป้าหมาย เช่น การสร้างปัจจัยแห่งความสำเร็จ เรื่อง การใช้เทคโนโลยี AI สนับสนุนระบบและกลไกการบริหารจัดการสถานศึกษา
ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 3	องค์ประกอบด้านข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ควรประกอบด้วย 1) ข้อมูลสำรวจความเข้าใจและความสามารถของผู้เรียน 2) ข้อมูลผลการปฏิบัติและพฤติกรรมของผู้เรียน 3) ข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 4) ข้อมูลข้อเสนอแนะและคำแนะนำข้อมูลการปรับปรุงกิจกรรมหรือกระบวนการเรียนรู้ 5) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ
ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 4	ควรปรับเปลี่ยนหรือเพิ่มองค์ประกอบปัจจัยแห่งความสำเร็จ (Key Success Factors) เช่น ปัจจัยเรื่องภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา
ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 5	ควรเปลี่ยนองค์ประกอบด้านข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) เป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จ (Key Success Factors)
ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 6	องค์ประกอบด้านข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ของรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรประกอบด้วย 1) ความสมดุลระหว่างข้อมูลเชิงบวกและข้อมูลเชิงลบของการดำเนินการรูปแบบฯ 2) การส่งเสริมการสะท้อนคิดของการดำเนินการรูปแบบฯ 3) การมีส่วนร่วมของการดำเนินการรูปแบบฯ 4) การนำไปใช้ได้จริง (Actionable) 5) ความต่อเนื่องและเป็นระบบของรูปแบบฯ และควรเพิ่มประเด็นปัจจัยแห่งความสำเร็จ

ตาราง 5 (ต่อ)

คำถามการสัมภาษณ์	ผลการสัมภาษณ์
ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 7	ควรเพิ่มเป็นองค์ประกอบด้านปัจจัยแห่งความสำเร็จ (Key Success Factors) ในรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา เช่น 1) นโยบายการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวทาง Active Learning 2) เพิ่มการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่าย 3) การประเมินผลการเรียนรู้ที่หลากหลาย
สรุปผลการสัมภาษณ์เพื่อนำไปพัฒนารูปแบบ	องค์ประกอบด้านปัจจัยแห่งความสำเร็จ (Key Success Factors) ประกอบด้วย 1) นโยบายการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวทาง Active Learning 2) การใช้เทคโนโลยี AI สนับสนุนระบบและกลไกการบริหารจัดการสถานศึกษา 3) ปัจจัยเรื่องภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา 4) เพิ่มการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่าย 5) การประเมินผลการเรียนรู้ที่หลากหลาย

ตอนที่ 2 ผลการสร้างรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากการสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อกำหนดรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยผู้วิจัยนำหลักการแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงผลการวิเคราะห์ข้อมูลและการศึกษาพบหุกรณีศึกษา 5 สถานศึกษา รวมถึงการศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า องค์ประกอบและแนวทางการพัฒนาของรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 วัตถุประสงค์ (Objective) องค์ประกอบที่ 2 ปัจจัยนำเข้า (Input) องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการ (Process) องค์ประกอบที่ 4 ผลผลิต (Output) และ องค์ประกอบที่ 5 ปัจจัยแห่งความสำเร็จ (Key Success Factor) ดังภาพ 4

แหล่งที่มา : *การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง, **การศึกษาทฤษฎีการศึกษา 5 สถานศึกษา, ***การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

ภาพ 5 (ร่าง) รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผลการสร้างรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการยกร่างรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากการสังเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนที่ 1 ทำให้ได้ร่างรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมี 5 องค์ประกอบ ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านวัตถุประสงค์ (Objective)

เพื่อพัฒนา ผู้บริหาร ครูและนักเรียน ให้มีความรู้และทักษะด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ในการบริหารจัดการการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. องค์ประกอบด้านปัจจัยนำเข้า (Input)

องค์ประกอบด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ของรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย

- 2.1 นโยบายด้านการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
- 2.2 การกำหนดกลยุทธ์และวิสัยทัศน์การจัดการเรียนรู้เชิงรุก
- 2.3 การสนับสนุนทรัพยากรที่เหมาะสมสำหรับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
- 2.4 การพัฒนาระบบเทคโนโลยีที่สนับสนุนการจัดการเรียนรู้
- 2.5 การพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
- 2.6 แนวทางการบริหารที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
- 2.7 การจัดสรรงบประมาณที่เพียงพอและสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

3. องค์ประกอบด้านกระบวนการ (Process)

องค์ประกอบด้านกระบวนการ (Process) ของรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย

- 3.1 การวิเคราะห์บริบทของโรงเรียน
- 3.2 การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมาย
- 3.3 วางแผนและกำหนดเป้าหมายร่วมกัน
- 3.4 จัดเตรียมทรัพยากรและเครื่องมือสนับสนุน
- 3.5 ดำเนินการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
- 3.6 ควบคุมนิเทศ ติดตามและประเมินผล
- 3.7 แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ปรับปรุงการดำเนินการและรายงานผลการดำเนินการ

4. องค์ประกอบด้านผลผลิต (Output)

องค์ประกอบด้านผลผลิต (Output) ของรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ได้รับการพัฒนาการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุกส่งผลให้นักเรียนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ

5. องค์ประกอบด้านปัจจัยแห่งความสำเร็จ (Key Success Factors)

องค์ประกอบด้านปัจจัยแห่งความสำเร็จ (Key Success Factors) ประกอบด้วย

- 5.1 นโยบายการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวทาง Active Learning
- 5.2 การใช้เทคโนโลยี AI สนับสนุนระบบและกลไกการบริหารจัดการสถานศึกษา
- 5.3 ปัจจัยเรื่องภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา
- 5.4 เพิ่มการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่าย
- 5.5 การประเมินผลการเรียนรู้ที่หลากหลาย

ส่วนที่ 2 ผลการประเมินความสอดคล้องและความเหมาะสมของร่างรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผู้วิจัยได้ดำเนินการประเมินความสอดคล้องและความเหมาะสมของร่างรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Focus Group Discussion) จำนวน 9 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการเรียนรู้ด้วยแนวทาง Active Learning แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 เป็นผู้บริหารระดับสูงสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 2 คน มีคุณวุฒิการศึกษาตั้งแต่ปริญญาเอกขึ้นไปและมีประสบการณ์เกี่ยวกับการบริหารจัดการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 15 ปี

กลุ่มที่ 2 เป็นนักวิชาการในสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 2 คน ซึ่งเป็นผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบด้านการบริหารจัดการศึกษา มีคุณวุฒิการศึกษาตั้งแต่ปริญญาเอกขึ้นไปและตำแหน่งทางวิชาการตั้งแต่ผู้ช่วยศาสตราจารย์ขึ้นไป

กลุ่มที่ 3 เป็นผู้บริหารการศึกษา จำนวน 3 คน ซึ่งเป็นผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบด้านการบริหารจัดการศึกษา ได้รับรางวัลด้านการบริหารจัดการศึกษา (สพฐ. OBEC Awards) มีคุณวุฒิการศึกษาตั้งแต่ปริญญาเอกขึ้นไป เป็นหรือเคยเป็นผู้บริหารการศึกษาหรือสถานศึกษาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 15 ปี วิทยฐานะไม่ต่ำกว่าชำนาญการพิเศษ

กลุ่มที่ 4 เป็นคุณครู จำนวน 2 คน เป็นคุณครูสอนในสถานศึกษาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 15 ปี วิทยฐานะเชี่ยวชาญ ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โดยได้รับรางวัลครูผู้สอนยอดเยี่ยม Active Teacher ระดับมัธยมศึกษา ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (สพฐ. OBEC Awards)

ผลจากการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ (Focus Group Discussion) ได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เพื่อให้รูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังแสดงในตาราง 6

ตาราง 6 แสดงข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อร่างรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

รายการประเมิน	ความเห็น		การปรับปรุงแก้ไข ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ
	คงเดิม	แก้ไข	
1. องค์ประกอบด้านวัตถุประสงค์ (Objective) เพื่อพัฒนา ผู้บริหาร ครูและนักเรียน ให้มีความรู้และทักษะด้านการจัดการ เรียนรู้เชิงรุกในการการบริหารจัดการ การเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน		✓	เพื่อพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ในการบริหารจัดการการเรียนรู้ เชิงรุกของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. องค์ประกอบด้านปัจจัยนำเข้า (Input)			
2.1 นโยบายด้านการบริหาร การจัดการเรียนรู้เชิงรุก	✓		2.1 การกำหนดนโยบายการจัดการ เรียนรู้เชิงรุก
2.2 การกำหนดกลยุทธ์และวิสัยทัศน์ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก	✓		2.2 การกำหนดกลยุทธ์การจัดการ เรียนรู้เชิงรุก
2.3 การสนับสนุนทรัพยากร ที่เหมาะสมสำหรับการจัดการ เรียนรู้เชิงรุก	✓		2.3 การสนับสนุนทรัพยากร การจัดการเรียนรู้เชิงรุก
2.4 การพัฒนาระบบเทคโนโลยี ที่สนับสนุนการจัดการเรียนรู้		✓	
2.5 การพัฒนาครูด้านการจัดการ เรียนรู้เชิงรุก		✓	
2.6 แนวทางการบริหารที่สอดคล้อง กับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก		✓	
2.7 การจัดสรรงบประมาณที่ เพียงพอและสอดคล้องกับการ จัดการเรียนรู้เชิงรุก		✓	

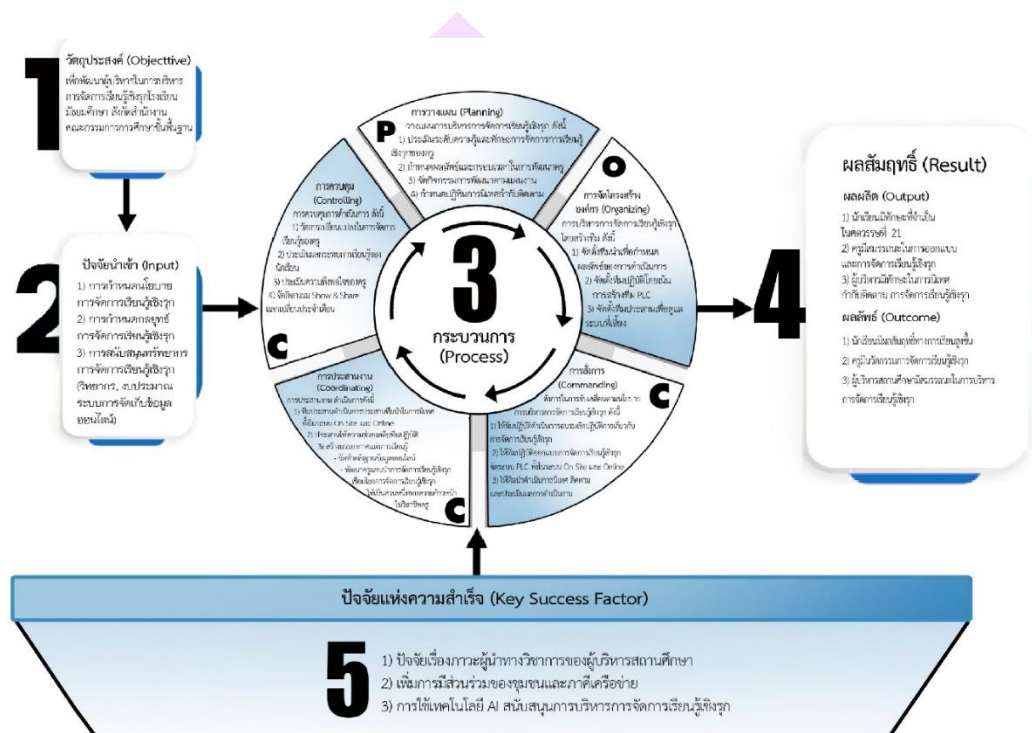
ตาราง 6 (ต่อ)

รายการประเมิน	ความเห็น		การปรับปรุงแก้ไข ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ
	คงเดิม	แก้ไข	
3. องค์ประกอบด้านกระบวนการ (Process)			
3.1 การวิเคราะห์บริบทของโรงเรียน		✓	3.1 การวางแผน (Planning)
3.2 การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมาย		✓	3.2 การจัดโครงสร้างองค์กร (Organizing)
3.3 วางแผนและกำหนดเป้าหมาย ร่วมกัน		✓	3.3 การสั่งการในการขับเคลื่อน ตามนโยบาย (Command)
3.4 จัดเตรียมทรัพยากรและ เครื่องมือสนับสนุน		✓	3.4 การประสานงานและ การดำเนินการ (Coordinating)
3.5 ดำเนินการจัดการเรียนรู้เชิงรุก		✓	3.5 การควบคุมการดำเนินการ (Controlling)
3.6 ควบคุมนิเทศ ติดตามและ ประเมินผล			
3.7 แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ปรับปรุง การดำเนินการและรายงาน ผลการดำเนินการ			
4. องค์ประกอบด้านผลผลิต (Output)		✓	4. องค์ประกอบด้านผลสัมฤทธิ์ (Results)
องค์ประกอบด้านผลผลิต (Output) ของรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้ เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ได้รับการพัฒนาการบริหารจัดการ เรียนรู้เชิงรุกส่งผลให้นักเรียนได้รับ การพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ			4.1 ผลผลิต (Output) 4.1.1 นักเรียนมีทักษะ ที่จำเป็นในศตวรรษ ที่ 21 4.1.2 ครูมีสมรรถนะในการ ออกแบบการจัดการ เรียนรู้เชิงรุก

ตาราง 6 (ต่อ)

รายการประเมิน	ความเห็น		การปรับปรุงแก้ไข ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ
	คงเดิม	แก้ไข	
			4.1.3 ผู้บริหารมีทักษะ ในการนิเทศ กำกับ ติดตาม การจัดการ เรียนรู้เชิงรุก
			4.2 ผลลัพธ์ (Outcome)
			4.2.1 นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนสูงขึ้น
			4.2.2 ครูมีนวัตกรรมในการ จัดการเรียนรู้เชิงรุก
			4.2.3 ผู้บริหารมีสมรรถนะ ในการบริหาร การจัดการเรียนรู้ เชิงรุก
5. องค์ประกอบด้านปัจจัยแห่ง ความสำเร็จ (Key Success Factor)		✓	ควรตัดองค์ประกอบด้านปัจจัย แห่งความสำเร็จ (Key Success Factor) ให้เหลือแต่สิ่งที่เป็
5.1 นโยบายการจัดการเรียนรู้ด้วย แนวทาง Active Learning		✓	องค์ประกอบด้านปัจจัยแห่ง
5.2 การใช้เทคโนโลยี AI สนับสนุน ระบบและกลไกการบริหาร จัดการสถานศึกษา		✓	ความสำเร็จอย่างแท้จริง ดังนี้ 5.1 ภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษา
5.3 ปัจจัยเรื่องภาวะผู้นำทาง วิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา		✓	5.2 การมีส่วนร่วมของชุมชน และภาคีเครือข่าย
5.4 เพิ่มการมีส่วนร่วมของชุมชน และภาคีเครือข่าย		✓	5.3 การใช้เทคโนโลยี AI สนับสนุน การบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก
5.5 การประเมินผลการเรียนรู้ ที่หลากหลาย		✓	

จากตาราง 6 ผู้วิจัยได้นำผลการพิจารณาร่างรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาทำการปรับปรุงแก้ไขตาม ข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิทำให้ได้รูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังภาพ 5

ภาพ 6 แสดงรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากภาพ 5 มีรายละเอียดของรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านวัตถุประสงค์ (Objective)

เพื่อพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารจัดการการเรียนรู้เชิงรุกของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. องค์ประกอบด้านปัจจัยนำเข้า (Input)

องค์ประกอบด้านปัจจัยนำเข้า (Input) เป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่เอื้อต่อการเริ่มต้นและขับเคลื่อนระบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษา ประกอบด้วย

2.1 การกำหนดนโยบายการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดนโยบายชัดเจนระดับสถานศึกษา โดยให้สถานศึกษากำหนด วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายที่เน้นการเรียนรู้เชิงรุกในทุกระดับชั้น มีนโยบายส่งเสริมให้ครูทุกคน พัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

ขั้นตอนที่ 2 สื่อสารนโยบายแก่ทุกภาคส่วนให้รับทราบ โดยการนำเสนอนโยบาย ผ่านเวทีประชุมครู การประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานฯ และการประชุมผู้ปกครอง การจัดกิจกรรม Kick Off หรือเวทีแลกเปลี่ยนเพื่อสร้างการรับรู้และความเข้าใจร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างและพัฒนาระบบติดตามผลตามนโยบายและระบบรายงานผล หรือแผนการดำเนินงานประจำปีที่สะท้อนความคืบหน้าของนโยบาย มีการประเมินผลการดำเนินนโยบายเพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่อง

2.2 การกำหนดกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุก 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์บริบทและความต้องการของผู้เรียน โดยการใช้ข้อมูล จากการประเมินนักเรียนและบริบทของโรงเรียนมาวางแผนทางกลยุทธ์ให้เหมาะสมและสร้างกลยุทธ์ ที่ตอบสนองความหลากหลายของผู้เรียนและพื้นที่

ขั้นตอนที่ 2 สร้างแผนกลยุทธ์การเรียนรู้เชิงรุก โดยการพัฒนาแผนที่มีความหมาย ที่ชัดเจน เช่น การอบรมครู การสร้างนวัตกรรมการสอน การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้เชื่อมโยงแผน กับแผนพัฒนาสถานศึกษาระยะสั้น-ระยะยาว

ขั้นตอนที่ 3 ขับเคลื่อนกลยุทธ์ผ่านทีมงาน มีการจัดตั้งทีมงานเฉพาะด้าน ประกอบด้วย ทีมนำ ทีมปฏิบัติ และ ทีมประสาน โดยการมอบหมายภารกิจตามความเชี่ยวชาญ และกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จอย่างชัดเจน

2.3 การสนับสนุนทรัพยากรการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 จัดสรรทรัพยากรงบประมาณ โดยการวางแผนการใช้จ่ายที่เน้น การพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูและการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของนักเรียน ประกอบด้วย ค่าจ้างวิทยากร ค่าวัสดุ ค่าสื่อการเรียนรู้ การส่งเสริมการหาทุนหรือความร่วมมือ เพิ่มเติมจากหน่วยงานภายนอก

ขั้นตอนที่ 2 จัดหาสื่อ เทคโนโลยี และพื้นที่การเรียนรู้ โดยการจัดหาเครื่องมือ ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ประกอบด้วย อุปกรณ์ ICT สื่อดิจิทัล พื้นที่จัดกิจกรรมแบบ Active Learning จัดให้มีห้องเรียนต้นแบบหรือพื้นที่เรียนรู้เสริม เช่น ห้อง STEAM หรือ Learning Space

ขั้นตอนที่ 3 พัฒนาสมรรถนะบุคลากรในการใช้ทรัพยากร ฝึกอบรมการใช้ เทคโนโลยีหรือสื่อการจัดการเรียนรู้รูปแบบใหม่ ๆ เพื่อให้ครูสามารถประยุกต์ใช้ได้จริงในห้องเรียน และมีการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูที่มีความเชี่ยวชาญกับครูทั่วไปอย่างสม่ำเสมอ

3. องค์ประกอบด้านกระบวนการ (Process)

องค์ประกอบด้านกระบวนการ (Process) ของรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การจัดโครงสร้างองค์กร (Organizing) การสั่งการในการขับเคลื่อนตามนโยบาย (Command) การประสานงานและการดำเนินการ (Coordinating) และการควบคุมการดำเนินการ (Controlling) มีรายละเอียด ดังนี้

3.1 การวางแผน (Planning) 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ประเมินระดับความรู้และทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูสำรวจความรู้ ความเข้าใจ และทักษะของครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การสังเกตการสอน และการวิเคราะห์แผนการจัดการเรียนรู้ วิเคราะห์ผลการประเมินเพื่อค้นหาจุดแข็ง จุดอ่อน และความต้องการในการพัฒนาและจัดทำรายงานผลการประเมินเพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผน

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดผลลัพธ์และกรอบเวลาในการพัฒนาครู มีการตั้งเป้าหมายผลลัพธ์ของการพัฒนา โดยครูสามารถออกแบบแผนการเรียนรู้เชิงรุกได้อย่างเหมาะสม หรือสามารถใช้แนวทาง Active Learning ได้หลากหลายวงรอบระยะเวลาในการดำเนินการพัฒนา เช่น ภาคเรียนละ 1 ครั้ง หรือเป็นรายไตรมาส แบ่งช่วงการพัฒนาเป็นระยะ เช่น ระยะต้น (การสร้างความรู้ความเข้าใจ) ระยะกลาง (การฝึกปฏิบัติ) และระยะปลาย (การประเมินและสะท้อนผล)

ขั้นตอนที่ 3 จัดกิจกรรมการพัฒนาตามแผนเพื่อการออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับเป้าหมายและความต้องการของครู เช่น อบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) การเรียนรู้แบบ PLC (ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ) การโค้ชแบบรายบุคคลหรือกลุ่ม การศึกษาดูงานจากโรงเรียนต้นแบบจัดเตรียมสื่อ บุคลากร และทรัพยากรที่จำเป็นสำหรับการพัฒนา การดำเนินกิจกรรมตามแผน และเก็บข้อมูลผลการเข้าร่วมและความพึงพอใจ

ขั้นตอนที่ 4 กำหนดปฏิทินการนิเทศกำกับติดตามโดยมีการวางแผนการนิเทศอย่างเป็นระบบ เช่น นิเทศทุกเดือนหรือทุกหน่วยการเรียนรู้จัดทำปฏิทินระบุวันที่ ผู้รับผิดชอบ และลักษณะของกิจกรรม เช่น การสังเกตการสอน การสะท้อนผล และการให้คำปรึกษาติดตามความก้าวหน้าและปรับแผนการพัฒนาให้เหมาะสมกับสถานการณ์จัดเก็บผลการนิเทศเพื่อนำไปวิเคราะห์และรายงานผลการพัฒนา

3.2 การจัดโครงสร้างองค์กร (Organizing) 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 จัดตั้งทีมงานเพื่อกำหนดผลลัพธ์ของการดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการหรือทีมงาน โดยคัดเลือกจากผู้บริหาร ครูผู้นำทางวิชาการ หรือครูที่มีศักยภาพในการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงระดมความคิดเห็นเพื่อกำหนดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

เช่น ผู้เรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์ ครูสามารถออกแบบกิจกรรมแบบ Active Learning ได้อย่างมีประสิทธิภาพมีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และตัวชี้วัดความสำเร็จร่วมกัน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานของทั้งระบบวางแผนการติดตามผลลัพธ์ตามระยะเวลาที่กำหนด

ขั้นตอนที่ 2 จัดตั้งทีมปฏิบัติ โดยเน้นการสร้างทีม PLC ดำเนินการคัดเลือกครูผู้มีความเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนรู้จากแต่ละกลุ่มสาระหรือระดับชั้น เพื่อจัดตั้งเป็น ทีม PLC (Professional Learning Community) และกำหนดบทบาทหน้าที่ของทีม PLC เช่น การแลกเปลี่ยนแนวทางการสอน การร่วมกันออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ การทดลองใช้และสะท้อนผล การสร้างปฏิทินการประชุม การเรียนรู้ร่วมกัน และกิจกรรมการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง และจัดบันทึกผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาปรับปรุงอย่างเป็นระบบ

ขั้นตอนที่ 3 จัดตั้งทีมประสาน เพื่อดูแลระบบพี่เลี้ยง (Mentoring System) คัดเลือกครูที่มีประสบการณ์สูงและมีทักษะด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ให้ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง (Mentor) จัดระบบจับคู่ระหว่างพี่เลี้ยงกับครูที่ต้องการการพัฒนา เพื่อให้คำแนะนำ ให้กำลังใจ และช่วยเหลือเชิงวิชาการในการจัดการเรียนรู้วางแผนและดำเนินกิจกรรมพี่เลี้ยง เช่น การสังเกตการสอน การสะท้อนผล การให้คำปรึกษารายบุคคลหรือกลุ่มนิเทศและประเมินประสิทธิภาพของระบบพี่เลี้ยงอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างแท้จริง

3.3 การสั่งการในการขับเคลื่อนตามนโยบาย (Command) 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 มอบหมายให้ทีมปฏิบัติดำเนินการอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ทีมนำออกคำสั่งหรือประกาศเพื่อแต่งตั้งทีมปฏิบัติให้รับผิดชอบในการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยทีมปฏิบัติกำหนดหลักสูตรหรือหัวข้อการอบรมที่ครอบคลุมแนวคิด หลักการ และรูปแบบของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เช่น Problem-based Learning, Project-based Learning, Active Learning Tools ดำเนินการอบรมโดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมและการฝึกปฏิบัติจริง เพื่อให้ครูได้ทดลองใช้เครื่องมือหรือเทคนิคที่สามารถนำไปใช้ได้ทันทีในห้องเรียน มีการประเมินผลการอบรมทั้งในด้านความพึงพอใจและผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของครูผู้เข้าอบรม

ขั้นตอนที่ 2 มอบหมายให้ทีมปฏิบัติออกแบบและดำเนินการจัดการเรียนรู้เชิงรุก พร้อมจัดระบบ PLC ทั้งแบบออนไลน์และออนไซต์ สั่งการให้ทีมปฏิบัติดำเนินการวางแผน ออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยใช้เทคนิคเชิงรุกในรายวิชาที่รับผิดชอบ ดำเนินการจัดตั้งกลุ่ม PLC ในแต่ละระดับชั้นหรือกลุ่มสาระเพื่อให้ครูร่วมกันออกแบบ แบ่งปัน แลกเปลี่ยน และทบทวนการจัดการเรียนรู้ กำหนดช่องทางการดำเนินงาน PLC ทั้งแบบ Online (ผ่านแพลตฟอร์ม เช่น Google Meet, LINE, Facebook Group) และ On-Site (พบปะพูดคุยร่วมกันในโรงเรียน) รวบรวมและจัดทำรายงานผลการดำเนินการ เช่น แผนการสอน วิดีโอการจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ หรือผลสะท้อนจากนักเรียน

ขั้นตอนที่ 3 มอบหมายให้ทีมนำ ดำเนินการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล การดำเนินงาน โดยทีมนำมีการวางแผนการนิเทศในแต่ละช่วงเวลาและกำหนดวิธีการนิเทศ เช่น การสังเกต ชั้นเรียน การสัมภาษณ์ครู การวิเคราะห์แผนการจัดการเรียนรู้ ดำเนินการนิเทศอย่างเป็นระบบ โดยใช้เครื่องมือที่ชัดเจน เช่น แบบฟอร์มประเมิน แบบบันทึกข้อเสนอแนะจัดการสะท้อนผล ร่วมกับครูผู้สอนหลังการนิเทศ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ข้อเสนอแนะ และแนวทางพัฒนาต่อไปสรุปผล การนิเทศและจัดประชุมสรุปบทเรียน เพื่อพัฒนากระบวนการอย่างต่อเนื่อง

3.4 การประสานงานและการดำเนินการ (Coordinating) 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ทีมประสานดำเนินการประสานงานกับทีมนำเพื่อการนิเทศทั้งแบบ On-site และ Online โดยทีมประสานจัดทำารางนัดหมายร่วมกับทีมนำ เพื่อวางแผนการนิเทศ ทั้งแบบลงพื้นที่ (On-site) และแบบออนไลน์ (Online) มีการประสานให้จัดเตรียมเอกสาร แผนการสอนและตารางสอนของครูที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การนิเทศเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพดูแลระบบ การสื่อสาร เช่น การใช้แอปพลิเคชันหรือแพลตฟอร์มออนไลน์สำหรับนัดหมาย ส่งรายงาน และ ประเมินผลการนิเทศ

ขั้นตอนที่ 2 ประสานงานและให้ความช่วยเหลือทีมปฏิบัติ เพื่อประสานติดตาม และให้การสนับสนุนครูในทีมปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง เช่น การช่วยแก้ไขปัญหาในการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ หรือการใช้เทคโนโลยีในการสอน จัดให้มีช่องทางการติดต่อที่สะดวกและรวดเร็ว เช่น กลุ่มไลน์หรือระบบสนับสนุนผ่านอีเมล เพื่อให้ทีมปฏิบัติสามารถขอความช่วยเหลือได้ทันทีรวบรวม ปัญหาและข้อเสนอแนะจากทีมปฏิบัติเพื่อสะท้อนกลับไปยังทีมนำในการปรับปรุงแผนการขับเคลื่อน

ขั้นตอนที่ 3 สร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียน มีรายละเอียด ดังนี้

1. จัดทำคลังฐานข้อมูลออนไลน์สำหรับรวบรวมแผนจัดการเรียนรู้เชิงรุกจัดระบบ ฐานข้อมูลกลาง เช่น เว็บไซต์หรือ Google Drive เพื่อรวบรวมแผนการจัดการเรียนรู้ สื่อ และ กิจกรรมที่ได้รับการพิสูจน์ว่าได้ผลจริงส่งเสริมให้ครูนำเสนอผลงานของตนเองลงในระบบเพื่อแลกเปลี่ยน เรียนรู้และเป็นแนวทางสำหรับครูคนอื่น

2. พัฒนาครูแกนนำการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในแต่ละกลุ่มสาระคัดเลือกครูที่มีความสามารถโดดเด่นในแต่ละกลุ่มสาระมาเป็นครูแกนนำ ดำเนินการพัฒนาอย่างต่อเนื่องผ่านการอบรม การประชุมแลกเปลี่ยน หรือการเข้าร่วมเครือข่ายวิชาชีพหมอบหมายบทบาทในการเป็นวิทยากร หรือพี่เลี้ยงให้ครูแกนนำได้ถ่ายทอดความรู้ให้เพื่อนครู

3. เชื่อมโยงการจัดการเรียนรู้เชิงรุกกับระบบความก้าวหน้าในวิชาชีพครูบูรณาการ แนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกไว้ในองค์ประกอบของการประเมินตำแหน่งวิชาชีพ เช่น ว PA (วิทยฐานะ), แฟ้มสะสมงาน และการประเมินผลการสอนส่งเสริมให้ครูตระหนักถึงความสำคัญ

ของ Active Learning ว่าเป็นส่วนหนึ่งของความก้าวหน้าในอาชีพ มีการประสานกับหน่วยงานต้นสังกัดเพื่อสนับสนุนด้านนโยบายและระบบประเมินผลที่เอื้อต่อการใช้แนวทางเชิงรุก

3.5 การควบคุมการดำเนินการ (Controlling) 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 วัดการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้ของครู ดำเนินการกำหนดเกณฑ์และเครื่องมือในการประเมินพฤติกรรมการสอนของครู เช่น แบบสังเกตชั้นเรียน แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ หรือแบบสอบถามตนเอง ดำเนินการสังเกตการจัดการเรียนรู้จริงในห้องเรียน โดยทีมผู้บริหารหรือครูพี่เลี้ยง เปรียบเทียบผลก่อนและหลังการดำเนินโครงการ เพื่อวิเคราะห์ความก้าวหน้าในการนำ Active Learning ไปใช้ และรายงานผลเป็นรายบุคคลและภาพรวมเพื่อสะท้อนจุดแข็งและข้อควรพัฒนา

ขั้นตอนที่ 2 ประเมินผลกระทบต่อการเรียนรู้ของนักเรียนโดยการใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน เช่น ความมีส่วนร่วม การคิดวิเคราะห์ การตั้งคำถาม ดำเนินการสำรวจความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนรู้ที่ได้รับ ผ่านแบบสอบถามหรือกิจกรรมสะท้อนความรู้สึกและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงของครู ส่งผลต่อคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนหรือไม่

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินความพึงพอใจของครูต่อกระบวนการขับเคลื่อนการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยจัดทำแบบสอบถามเพื่อวัดความพึงพอใจของครูในด้านต่าง ๆ เช่น กระบวนการอบรม การนิเทศ การสนับสนุน การทำงานในทีม PLC และดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มย่อย (Focus Group) เพื่อเก็บข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับความรู้สึกของครูต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น นำข้อมูลมาดำเนินการวิเคราะห์เพื่อนำไปปรับปรุงการสนับสนุนครูในรอบถัดไป

ขั้นตอนที่ 4 จัดกิจกรรม Show & Share เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประจำเดือน โดยกำหนดปฏิทินกิจกรรม Show & Share อย่างสม่ำเสมอ เช่น ทุกสิ้นเดือน โดยเชิญครูที่มีแนวปฏิบัติที่ดีมาแบ่งปันประสบการณ์ ส่งเสริมให้ครูทุกคนมีโอกาสนำเสนอการออกแบบแผนการเรียนรู้ สื่อการสอน หรือผลสะท้อนจากนักเรียน บันทึกและเผยแพร่แนวทางที่ดี (Best Practices) ที่นำเสนอไว้ในกิจกรรม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง นำผลการดำเนินการมาประเมินตนเองและทีมอย่างไม่เป็นทางการ เพื่อสร้างแรงจูงใจและความภาคภูมิใจในผลงาน

4. องค์ประกอบด้านผลสัมฤทธิ์ (Results)

องค์ประกอบด้านผลสัมฤทธิ์ (Results) ของรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย ผลผลิต (Output) และผลลัพธ์ (Outcome) มีรายละเอียด ดังนี้

4.1 ผลผลิต (Output)

4.1.1 นักเรียนมีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ครูจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญผ่านกิจกรรม Active Learning ทำให้สามารถการแก้ปัญหา การทำงานกลุ่ม การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล นักเรียนได้รับโอกาสฝึกคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา สื่อสาร และทำงานร่วมกับผู้อื่น วัดผลด้วยแบบประเมินทักษะ 21st Century Skills ทั้งจากครู เพื่อน และตนเอง

4.1.2 ครูมีสมรรถนะในการออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ครูผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการ และการมีส่วนร่วมใน PLC อย่างสม่ำเสมอ ได้รับการนิเทศและคำแนะนำจากพี่เลี้ยง และผู้บริหาร โดยการประเมินจากแผนการจัดการเรียนรู้ ผลการจัดการเรียนรู้ และการสะท้อนตนเองของครู

4.1.3 ผู้บริหารมีทักษะในการนิเทศ กำกับ ติดตาม การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ผู้บริหารได้เข้าร่วมอบรมและเวิร์กช็อปด้านการนิเทศการสอนแบบใหม่ ลงพื้นที่นิเทศชั้นเรียนจริง ทั้งแบบ On-site และ Online มีการใช้เครื่องมือการนิเทศแบบมีส่วนร่วม และสะท้อนผลการเรียนรู้เพื่อพัฒนาครู

4.2 ผลลัพธ์ (Outcome)

4.2.1 นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น มีความเข้าใจเชิงลึกในเนื้อหาวิชา และสามารถเชื่อมโยงความรู้กับสถานการณ์จริงได้ผลคะแนนสอบหรือการประเมินที่สะท้อนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมีแนวโน้มสูงขึ้น นักเรียนมีแรงจูงใจและความสุขในการเรียนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

4.2.2 ครูมีนวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ได้รับการพัฒนาและใช้สื่อการจัดการเรียนรู้เทคโนโลยี หรือรูปแบบกิจกรรมใหม่ ๆ ที่เหมาะสมกับผู้เรียน นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ได้รับการเผยแพร่ในกิจกรรม Show & Share หรือการประกวดนวัตกรรมจัดการเรียนรู้ และสามารถสะท้อนแนวคิด ทฤษฎี และผลลัพธ์ที่เกิดจากการใช้นวัตกรรมนั้นได้อย่างเป็นระบบ

4.2.3 ผู้บริหารมีสมรรถนะในการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยผู้บริหารสามารถวางแผน ดำเนินงาน และประเมินระบบการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษาได้อย่างรอบด้าน มีการใช้ข้อมูลและผลการนิเทศมาใช้ในการวางแผนพัฒนาครูอย่างเป็นระบบ ผู้บริหารแสดงบทบาทในการเป็นผู้นำทางวิชาการที่ส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงอย่างแท้จริง

5. ปัจจัยแห่งความสำเร็จ (Key Success Factors)

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ (Key Success Factors) ของรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา 2) การมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่าย และ 3) การใช้เทคโนโลยี AI สนับสนุนการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีรายละเอียด ดังนี้

5.1 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

5.1.1 ผู้บริหารแสดงบทบาทผู้นำทางวิชาการอย่างชัดเจน มีการสื่อสารวิสัยทัศน์ และเป้าหมายของการพัฒนาด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกให้ครูได้เข้าใจ และใช้ภาวะผู้นำเชิงพัฒนา เพื่อจูงใจและสร้างแรงบันดาลใจแก่ครู รวมถึงการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และเปิดกว้างต่อการเปลี่ยนแปลง

5.1.2 มีการบริหารจัดการเชิงระบบเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้เชิงรุก จัดสรรงบประมาณ เวลา และทรัพยากรให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาครู วางโครงสร้างและกลไกการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลอย่างมีระบบ ใช้ข้อมูลจากการนิเทศและการประเมินมาวิเคราะห์ วางแผน และตัดสินใจในการพัฒนาครู

5.2 การมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่าย

5.2.1 สร้างความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน และภาคีในพื้นที่ โดยการจัดประชุม หรือเวทีสื่อสารเพื่อให้ชุมชนเข้าใจแนวทางการเรียนรู้เชิงรุก เชิญชวนภาคีเครือข่าย เช่น ศูนย์การเรียนรู้ ท้องถิ่น วิทยากรภายนอก มาร่วมพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้

5.2.2 เปิดพื้นที่การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมโดยการจัดกิจกรรมบูรณาการความรู้ ท้องถิ่นหรือทักษะอาชีพจากชุมชนในห้องเรียน ส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้จากสถานการณ์จริง ผ่านการศึกษานอกห้องเรียนร่วมกับชุมชน

5.2.3 สร้างระบบสนับสนุนระยะยาวจากภาคีเครือข่ายวางแผนความร่วมมือ เป็นระยะเวลาต่อเนื่อง ไม่ใช่เพียงกิจกรรมครั้งเดียวบูรณาการเครือข่ายเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนา สถานศึกษาและการพัฒนาครูอย่างยั่งยืน

5.3 การใช้เทคโนโลยี AI สนับสนุนการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก

5.3.1 บูรณาการ AI เพื่อวางแผนและออกแบบการเรียนรู้ มีการออกแบบแผน การจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน เช่น Personalized Learning Planประยุกต์ใช้ เครื่องมือ AI เช่น Chat GPT หรือแพลตฟอร์มแนะนำแหล่งเรียนรู้เพื่อเสริมกิจกรรมในชั้นเรียน

5.3.2 ใช้ AI ในการติดตามและประเมินผล วิเคราะห์ผลการเรียนรู้ของนักเรียน จากแบบฝึก หรือพฤติกรรมมีส่วนร่วมในกิจกรรม มีการนำเสนอรายงานผลเพื่อใช้วางแผน การนิเทศ หรือพัฒนาครูรายบุคคลอย่างแม่นยำ

5.3.3 พัฒนา Digital Literacy ของครูและนักเรียนจัดอบรมครูให้สามารถใช้ เทคโนโลยี AI อย่างเข้าใจและปลอดภัย สนับสนุนให้นักเรียนให้ใช้ AI เป็นเครื่องมือเสริมการเรียนรู้ เช่น การตั้งคำถาม ค้นคว้า และสร้างสรรค์งาน

ตอนที่ 3 ผลการประเมินความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผลการประเมินความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ด้วยค่าสถิติพื้นฐาน ในภาพรวม สรุปได้ดังแสดงผลในตาราง 7

ตาราง 7 แสดงผลการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

รายการประเมิน	ความเป็นไปได้ n = 291		ระดับความเป็นไปได้	ความเป็นประโยชน์ n = 291		ระดับความเป็นประโยชน์
	$\bar{X}$	S.D.		$\bar{X}$	S.D.	
1. องค์ประกอบที่ 1 วัตถุประสงค์ (Objective)						
เพื่อพัฒนาผู้บริหารในการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	4.70	0.54	มากที่สุด	4.68	0.47	มากที่สุด
รวม	4.70	0.54	มากที่สุด	4.68	0.47	มากที่สุด
2. องค์ประกอบที่ 2 ปัจจัยนำเข้า (Input)						
2.1 การกำหนดนโยบายการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	4.68	0.50	มากที่สุด	4.71	0.46	มากที่สุด
2.2 การกำหนดกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุก	4.71	0.46	มากที่สุด	4.73	0.45	มากที่สุด
2.3 การสนับสนุนทรัพยากรการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (วิทยากร, งบประมาณ, ระบบการจัดเก็บข้อมูล)	4.68	0.49	มากที่สุด	4.69	0.46	มากที่สุด
รวม	4.69	0.39	มากที่สุด	4.70	0.36	มากที่สุด

ตาราง 7 (ต่อ)

รายการประเมิน	ความเป็น ไปได้		ระดับความ เป็นไปได้	ความเป็น ประโยชน์		ระดับ ความเป็น ประโยชน์
	n = 291			n = 291		
	$\bar{X}$	S.D.		$\bar{X}$	S.D.	
3. องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการ (Process)						
3.1 การวางแผน (Planning) การวางแผนการจัดการจัดการการเรียนรู้เชิงรุก ดังนี้						
3.1.1 ประเมินระดับความรู้และทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู	4.72	0.46	มากที่สุด	4.71	0.46	มากที่สุด
3.1.2 กำหนดผลลัพธ์และกรอบเวลาในการพัฒนาครู	4.68	0.50	มากที่สุด	4.70	0.54	มากที่สุด
3.1.3 จัดกิจกรรมการพัฒนาตามแผนงาน	4.72	0.46	มากที่สุด	4.72	0.46	มากที่สุด
3.1.4 กำหนดปฏิทินการนิเทศกำกับติดตาม	4.71	0.47	มากที่สุด	4.73	0.47	มากที่สุด
3.2 การจัดองค์กร (Organizing) การบริหารการจัดการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยสร้างทีม ดังนี้						
3.2.1 จัดตั้งทีมงานเพื่อกำหนดผลลัพธ์ของการดำเนินการ	4.71	0.47	มากที่สุด	4.75	0.45	มากที่สุด
3.2.2 จัดตั้งทีมปฏิบัติโดยเน้นการสร้างทีม PLC	4.70	0.48	มากที่สุด	4.72	0.46	มากที่สุด
3.2.3 จัดตั้งทีมประสานเพื่อดูแลระบบพี่เลี้ยง	4.77	0.44	มากที่สุด	4.75	0.45	มากที่สุด
3.3 การสั่งการ (Commanding) สั่งการในการขับเคลื่อนตามนโยบายการบริหารการจัดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ดังนี้						
3.3.1 ให้ทีมปฏิบัติดำเนินการอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	4.71	0.47	มากที่สุด	4.71	0.47	มากที่สุด
3.3.2 ให้ทีมปฏิบัติออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกจัดระบบ PLC ทั้งในระบบ On Site และระบบ Online	4.77	0.44	มากที่สุด	4.76	0.46	มากที่สุด

ตาราง 7 (ต่อ)

รายการประเมิน	ความเป็นไปได้		ระดับความเป็นไปได้	ความเป็นประโยชน์		ระดับความเป็นประโยชน์
	n = 291			n = 291		
	$\bar{X}$	S.D.		$\bar{X}$	S.D.	
3.3.3 ให้ทีมนำดำเนินการนอกเขตติดตามและประเมินผลการทำงาน	4.76	0.46	มากที่สุด	4.75	0.46	มากที่สุด
3.4 การประสานงาน (Coordinating) การประสานงาน ดำเนินการดังนี้						
3.4.1 ทีมประสานงาน การประสานทีมนำในการนิเทศทั้งในระบบ On Site และระบบ Online	4.73	0.47	มากที่สุด	4.70	0.54	มากที่สุด
3.4.2 ประสานให้ความช่วยเหลือทีมปฏิบัติ	4.72	0.46	มากที่สุด	4.74	0.46	มากที่สุด
3.4.3 สร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้	4.70	0.54	มากที่สุด	4.72	0.46	มากที่สุด
- จัดทำหลักฐานข้อมูลออนไลน์						
- พัฒนาครูแกนนำการจัดการเรียนรู้เชิงรุก						
- เชื่อมโยงการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ให้เป็นส่วนหนึ่งของความก้าวหน้าในวิชาชีพครู						
3.5 การควบคุม (Controlling) การควบคุมการดำเนินการ ดังนี้						
3.5.1 วัดการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้ของครู	4.70	0.49	มากที่สุด	4.73	0.46	มากที่สุด
3.5.2 ประเมินผลกระทบการเรียนรู้ของนักเรียน	4.78	0.44	มากที่สุด	4.76	0.46	มากที่สุด
3.5.3 ประเมินความพึงพอใจของครู	4.77	0.44	มากที่สุด	4.78	0.44	มากที่สุด

ตาราง 7 (ต่อ)

รายการประเมิน	ความเป็นไปได้		ระดับความเป็นไปได้	ความเป็นประโยชน์		ระดับความเป็นประโยชน์
	n = 291			n = 291		
	$\bar{X}$	S.D.		$\bar{X}$	S.D.	
3.5.4 จัดกิจกรรม Show & Share แลกเปลี่ยนประจำเดือน	4.77	0.44	มากที่สุด	4.76	0.46	มากที่สุด
รวม	4.71	0.35	มากที่สุด	4.72	0.36	มากที่สุด
4. องค์ประกอบที่ 4 ผลสัมฤทธิ์ (Result)						
4.1 ด้านผลผลิต (Output)						
4.1.1 นักเรียนมีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21	4.74	0.46	มากที่สุด	4.74	0.46	มากที่สุด
4.1.2 ครูมีสมรรถนะในการออกแบบและการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	4.75	0.44	มากที่สุด	4.75	0.45	มากที่สุด
4.1.3 ผู้บริหารมีทักษะในการนิเทศกับติดตามการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	4.76	0.46	มากที่สุด	4.74	0.47	มากที่สุด
4.2 ด้านผลลัพธ์ (Outcome)						
4.2.1 นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น	4.50	0.68	มาก	4.50	0.68	มาก
4.2.2 ครูมีวินัยกรรมกรจัดการการเรียนรู้เชิงรุก	4.73	0.46	มากที่สุด	4.73	0.46	มากที่สุด
4.2.3 ผู้บริหารสถานศึกษามีสมรรถนะในการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	4.74	0.46	มากที่สุด	4.77	0.44	มากที่สุด
รวม	4.70	0.35	มากที่สุด	4.70	0.36	มากที่สุด
5. องค์ประกอบที่ 5 ปัจจัยแห่งความสำเร็จ (Key Success Factor)						
5.1 ปัจจัยเรื่องภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา	4.76	0.44	มากที่สุด	4.78	0.42	มากที่สุด
5.2 เพิ่มการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่าย	4.78	0.43	มากที่สุด	4.77	0.43	มากที่สุด
5.3 การใช้เทคโนโลยี AI สนับสนุนการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	4.77	0.44	มากที่สุด	4.75	0.45	มากที่สุด
รวม	4.77	0.36	มากที่สุด	4.77	0.37	มากที่สุด

จากตาราง 7 พบว่า ผลการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.71$, S.D. = 0.35) เมื่อจำแนกเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า องค์ประกอบที่ 5 ปัจจัยแห่งความสำเร็จ มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.77$, S.D. = 0.36) รองลงมา ได้แก่ องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการ (Process) มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับ มากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.71$, S.D. = 0.35) รองลงมา ได้แก่ องค์ประกอบที่ 4 ผลสัมฤทธิ์ (Result) มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับ มากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.70$, S.D. = 0.35) องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด ได้แก่ องค์ประกอบที่ 2 ปัจจัยนำเข้า (Input) มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับ มากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.69$, S.D. = 0.39) จึงสรุปได้ว่า ความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนาการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผ่านเกณฑ์การประเมิน

ในส่วนของการประเมินความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาพรวม ความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.71$, S.D. = 0.35) เมื่อจำแนกเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า องค์ประกอบที่ 5 ปัจจัยแห่งความสำเร็จ มีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.77$, S.D. = 0.37) รองลงมา ได้แก่ องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการ (Process) มีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับ มากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.72$, S.D. = 0.36) รองลงมา มี 2 องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ได้แก่ องค์ประกอบที่ 2 ปัจจัยนำเข้า (Input) และองค์ประกอบที่ 4 ผลสัมฤทธิ์ (Result) มีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับ มากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.70$, S.D. = 0.36) องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 ปัจจัยนำเข้า (Input) มีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับ มากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.68$, S.D. = 0.47) จึงสรุปได้ว่า ความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผ่านเกณฑ์การประเมิน

บทที่ 5

บทสรุป

ในการวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และ 3) เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ การศึกษาองค์ประกอบของ 1รูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งออกเป็น 2 ข้อย่อย ดังนี้

1. การศึกษาพหุกรณีเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 5 โรงเรียน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ถูเลือกคัดเลือก ดังนี้ เป็นโรงเรียนที่บริหารจัดการเรียนรู้ด้วยการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบบันทึกการศึกษาและสังเคราะห์เอกสาร การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสร้างข้อสรุป

2. การศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) มีเกณฑ์การคัดเลือก คือ

1) เป็นผู้ทรงคุณวุฒิจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 2 คน 2) ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนต้นแบบที่ได้รับรางวัล วิถีปฏิบัติที่เป็นเลิศ Best practice ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จำนวน 3 คน 3) ครูผู้สอนยอดเยี่ยม ระดับมัธยมศึกษา ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก วิทยฐานะเชี่ยวชาญ จำนวน 2 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง เกี่ยวกับองค์ประกอบและแนวทางรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสร้างข้อสรุป

ขั้นตอนที่2 การสร้างรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การสร้างรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งออกเป็น 2 ข้อย่อย ดังนี้

1. การยกร่างรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานผู้วิจัยได้นำข้อมูลองค์ประกอบและแนวทางการบริหาร
การจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา ที่ได้จากการศึกษาขั้นตอนที่ 1 มายกร่างรูปแบบ
การบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน จากนั้นนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาความเหมาะสมและการใช้
ภาษา และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

2. การตรวจสอบความสอดคล้องและความเหมาะสมของร่างรูปแบบการบริหารการจัดการ
เรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการ
สอบถามของผู้ทรงคุณวุฒิ ด้วยเทคนิค Focus Grub Discussion โดยแหล่งข้อมูลเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ
จำนวน 9 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ที่มีความรู้และประสบการณ์
เกี่ยวข้องกับรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 เป็นผู้บริหารระดับสูงสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 2 คน มีคุณวุฒิ
การศึกษาตั้งแต่ปริญญาเอกขึ้นไปและมีประสบการณ์เกี่ยวกับการบริหารจัดการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
เป็นเวลาไม่น้อยกว่า 15 ปี

กลุ่มที่ 2 เป็นนักวิชาการในสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 2 คน ซึ่งเป็นผู้ที่มีหน้าที่
รับผิดชอบด้านการบริหารจัดการศึกษา มีคุณวุฒิการศึกษาตั้งแต่ปริญญาเอกขึ้นไปและตำแหน่ง
ทางวิชาการตั้งแต่ผู้ช่วยศาสตราจารย์ขึ้นไป

กลุ่มที่ 3 เป็นผู้บริหารการศึกษา จำนวน 3 คน ซึ่งเป็นผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบด้านการ
บริหารจัดการศึกษา ได้รับรางวัลด้านการบริหารจัดการศึกษา (สพฐ. OBEC Awards)
มีคุณวุฒิการศึกษาตั้งแต่ปริญญาเอกขึ้นไป เป็นหรือเคยเป็นผู้บริหารการศึกษาหรือสถานศึกษา
เป็นเวลาไม่น้อยกว่า 15 ปี วิทยฐานะไม่ต่ำกว่าชำนาญการพิเศษ

กลุ่มที่ 4 เป็นคุณครู จำนวน 2 คน เป็นคุณครูสอนในสถานศึกษาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า
15 ปี วิทยฐานะเชี่ยวชาญ ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) โดยได้รับรางวัลครูผู้สอน
ยอดเยี่ยม Active Teacher ระดับมัธยมศึกษา ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (สพฐ. OBEC Awards)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ าร่างรูปแบบฯ และแบบประเมินความสอดคล้องและความเหมาะสมรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสร้างข้อสรุป

ขั้นตอนที่ การประเมิน 3รูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ในขั้นตอนดังกล่าวนี้ เป็นการประเมินความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ ผู้นำรูปแบบฯ ไปใช้ ได้แก่ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2567 การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) ได้มาจากจำนวนโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดทั้งหมด จำนวน 291 แห่ง จาก 4 ภูมิภาค คือ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ โดยการจัดกลุ่มโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ วิเคราะห์ข้อมูล

สรุปผลการวิจัย

1. จากผลการศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า รูปแบบดังกล่าวประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่

1.1 องค์ประกอบด้านวัตถุประสงค์ (Objective)

เพื่อพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารจัดการการเรียนรู้เชิงรุกของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.2 องค์ประกอบด้านปัจจัยนำเข้า (Input)

องค์ประกอบด้านปัจจัยนำเข้า (Input) เป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่เอื้อต่อการเริ่มต้นและขับเคลื่อนระบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษา ประกอบด้วย

1.2.1 การกำหนดนโยบายการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

1.2.2 การกำหนดกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุก

1.2.3 การสนับสนุนทรัพยากรการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

1.3 องค์ประกอบด้านกระบวนการ (Process)

1.3.1 การวางแผน (Planning)

1.3.2 การจัดโครงสร้างองค์กร (Organizing)

1.3.3 การสั่งการในการขับเคลื่อนตามนโยบาย (Command)

1.3.4 การประสานงานและการดำเนินการ (Coordinating)

1.3.5 การควบคุมการดำเนินการ (Controlling)

1.4 องค์ประกอบด้านผลสัมฤทธิ์ (Results)

1.4.1 ผลผลิต (Output)

- 1) นักเรียนมีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21
- 2) ครูมีสมรรถนะในการออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
- 3) ผู้บริหารมีทักษะในการนิเทศ กำกับ ติดตาม การจัดการเรียนรู้เชิงรุก

1.4.2 ผลลัพธ์ (Outcome)

- 1) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น
- 2) ครูมีนวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
- 3) ผู้บริหารมีสมรรถนะในการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

1.5 ปัจจัยแห่งความสำเร็จ (Key Success Factors)

1.5.1 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

1.5.2 การมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่าย

1.5.3 การใช้เทคโนโลยี AI สนับสนุนการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก

2. ผลการสร้างรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สรุปได้ดังนี้

2.1 องค์ประกอบด้านวัตถุประสงค์ (Objective)

เพื่อพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.2 องค์ประกอบด้านปัจจัยนำเข้า (Input)

องค์ประกอบด้านปัจจัยนำเข้า (Input) เป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่เอื้อต่อการเริ่มต้นและขับเคลื่อนระบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษา ประกอบด้วย

2.2.1 การกำหนดนโยบายการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดนโยบายชัดเจนระดับสถานศึกษา โดยให้สถานศึกษา กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายที่เน้นการเรียนรู้เชิงรุกในทุกระดับชั้น มีนโยบายส่งเสริมให้ครูทุกคนพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

ขั้นตอนที่ 2 สื่อสารนโยบายแก่ทุกภาคส่วนให้รับทราบ โดยการนำเสนอ นโยบายผ่านเวทีประชุมครู การประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานฯ และการประชุมผู้ปกครอง การจัดกิจกรรม Kick off หรือเวทีแลกเปลี่ยนเพื่อสร้างการรับรู้และความเข้าใจร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างและพัฒนาระบบติดตามผลตามนโยบายและระบบรายงานผลหรือแผนการดำเนินงานประจำปีที่สะท้อนความคืบหน้าของนโยบาย มีการประเมินผลการดำเนินนโยบายเพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่อง

2.2.2 การกำหนดกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุก 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์บริบทและความต้องการของผู้เรียน โดยการใช้ข้อมูลจากการประเมินนักเรียนและบริบทของโรงเรียนมาวางแผนทางกลยุทธ์ที่เหมาะสมและสร้างกลยุทธ์ที่ตอบสนองความหลากหลายของผู้เรียนและพื้นที่

ขั้นตอนที่ 2 สร้างแผนกลยุทธ์การเรียนรู้เชิงรุก โดยการพัฒนาแผนที่มีความเป้าหมายที่ชัดเจน เช่น การอบรมครู การสร้างนวัตกรรมการสอน การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ เชื่อมโยงแผนกับแผนพัฒนาสถานศึกษาระยะสั้น ระยะยาว

ขั้นตอนที่ 3 ขับเคลื่อนกลยุทธ์ผ่านทีมงาน มีการจัดตั้งทีมงานเฉพาะด้าน ประกอบด้วย ทีมนำ ทีมปฏิบัติ และ ทีมประสาน โดยการมอบหมายภารกิจตามความเชี่ยวชาญ และกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จอย่างชัดเจน

2.2.3 การสนับสนุนทรัพยากรการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 จัดสรรทรัพยากรงบประมาณโดยการวางแผนการใช้จ่ายที่เน้นการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูและการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของนักเรียน ประกอบด้วย ค่าจ้างวิทยากร ค่าวัสดุ ค่าสื่อการเรียนรู้ การส่งเสริมการหาทุนหรือความร่วมมือเพิ่มเติมจากหน่วยงานภายนอก

ขั้นตอนที่ 2 จัดหาสื่อ เทคโนโลยี และพื้นที่การเรียนรู้ โดยการจัดหาเครื่องมือที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ประกอบด้วย อุปกรณ์ ICT สื่อดิจิทัล พื้นที่จัดกิจกรรมแบบ Active Learning จัดให้มีห้องเรียนต้นแบบหรือพื้นที่เรียนรู้เสริม เช่น ห้อง STEAM หรือ Learning Space

ขั้นตอนที่ 3 พัฒนาสมรรถนะบุคลากรในการใช้ทรัพยากรฝึกอบรมการใช้เทคโนโลยีหรือสื่อการจัดการเรียนรู้รูปแบบใหม่ ๆ เพื่อให้ครูสามารถประยุกต์ใช้ได้จริงในห้องเรียน และมีการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูที่มีความเชี่ยวชาญกับครูทั่วไปอย่างสม่ำเสมอ

2.3 องค์ประกอบด้านกระบวนการ (Process)

องค์ประกอบด้านกระบวนการ (Process) ของรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การจัดโครงสร้างองค์กร (Organizing) การสั่งการในการขับเคลื่อนตามนโยบาย (Command) การประสานงานและการดำเนินการ (Coordinating) และการควบคุมการดำเนินการ (Controlling) มีรายละเอียด ดังนี้

2.3.1 การวางแผน (Planning) 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ประเมินระดับความรู้และทักษะการจัดการการเรียนรู้เชิงรุกของครู สำรวจความรู้ ความเข้าใจ และทักษะของครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การสังเกตการสอน และการวิเคราะห์แผนการจัดการเรียนรู้ วิเคราะห์ผลการประเมินเพื่อค้นหาจุดแข็ง จุดอ่อน และความต้องการในการพัฒนาและจัดทำรายงานผลการประเมินเพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผน

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดผลลัพธ์และกรอบเวลาในการพัฒนาครู มีการตั้งเป้าหมายผลลัพธ์ของการพัฒนา โดยครูสามารถออกแบบแผนการเรียนรู้เชิงรุกได้อย่างเหมาะสม หรือสามารถใช้แนวทาง Active Learning ได้หลากหลายวางกรอบระยะเวลาในการดำเนินการพัฒนา เช่น ภาคเรียนละ 1 ครั้ง หรือเป็นรายไตรมาส แบ่งช่วงการพัฒนาเป็นระยะ เช่น ระยะต้น (การสร้าง ความเข้าใจ) ระยะกลาง (การฝึกปฏิบัติ) และระยะปลาย (การประเมินและสะท้อนผล)

ขั้นตอนที่ 3 จัดกิจกรรมการพัฒนาตามแผน เพื่อการออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับเป้าหมายและความต้องการของครู เช่น อบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) การเรียนรู้แบบ PLC (ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ) การโค้ชแบบรายบุคคลหรือกลุ่ม การศึกษาดูงานจากโรงเรียนต้นแบบจัดเตรียมสื่อ บุคลากร และทรัพยากรที่จำเป็นสำหรับการพัฒนา การดำเนินกิจกรรมตามแผนและเก็บข้อมูลผลการเข้าร่วมและความพึงพอใจ

ขั้นตอนที่ 4 กำหนดปฏิทินการนิเทศกำกับติดตามโดยมีการวางแผนการนิเทศอย่างเป็นระบบ เช่น นิเทศทุกเดือนหรือทุกหน่วยการเรียนรู้จัดทำปฏิทินระบุวันที่ ผู้รับผิดชอบ และลักษณะของกิจกรรม เช่น การสังเกตการสอน การสะท้อนผล และการให้คำปรึกษา ติดตามความก้าวหน้าและปรับแผนการพัฒนาให้เหมาะสมกับสถานการณ์จัดเก็บผลการนิเทศเพื่อนำไปวิเคราะห์และรายงานผลการพัฒนา

2.3.2 การจัดโครงสร้างองค์กร (Organizing) 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 จัดตั้งทีมงาน เพื่อกำหนดผลลัพธ์ของการดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการหรือทีมงาน โดยคัดเลือกจากผู้บริหาร ครูผู้นำทางวิชาการ หรือครูที่มีศักยภาพในการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงระดมความคิดเห็นเพื่อกำหนดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เช่น ผู้เรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์ ครูสามารถออกแบบกิจกรรมแบบ Active Learning ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และตัวชี้วัดความสำเร็จร่วมกัน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานของทั้งระบบวางแผนการติดตามผลลัพธ์ตามระยะเวลาที่กำหนด

ขั้นตอนที่ 2 จัดตั้งทีมปฏิบัติ โดยเน้นการสร้างทีม PLC ดำเนินการคัดเลือกครูผู้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้จากแต่ละกลุ่มสาระหรือระดับชั้น เพื่อจัดตั้งเป็น ทีม PLC (Professional Learning Community) และกำหนดบทบาทหน้าที่ของทีม PLC เช่น การแลกเปลี่ยนแนวทางการสอน

การร่วมกันออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ การทดลองใช้และสะท้อนผล การสร้างปฏิทินการประชุม การเรียนรู้ร่วมกัน และกิจกรรมการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง และจัดบันทึกผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาปรับปรุงอย่างเป็นระบบ

ขั้นตอนที่ 3 จัดตั้งทีมประสาน เพื่อดูแลระบบพี่เลี้ยง (Mentoring System) คัดเลือกครูที่มีประสบการณ์สูงและมีทักษะด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ให้ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง (Mentor) จัดระบบจับคู่ระหว่างพี่เลี้ยงกับครูที่ต้องการการพัฒนา เพื่อให้คำแนะนำ ให้กำลังใจ และช่วยเหลือเชิงวิชาการในการจัดการเรียนรู้วางแผนและดำเนินกิจกรรมพี่เลี้ยง เช่น การสังเกต การสอน การสะท้อนผล การให้คำปรึกษารายบุคคลหรือกลุ่มนิเทศและประเมินประสิทธิภาพของระบบพี่เลี้ยงอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างแท้จริง

2.3.3 การสั่งการในการขับเคลื่อนตามนโยบาย (Command) 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 มอบหมายให้ทีมปฏิบัติดำเนินการอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ทีมนำออกคำสั่งหรือประกาศเพื่อแต่งตั้งทีมปฏิบัติให้รับผิดชอบในการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยทีมปฏิบัติกำหนดหลักสูตรหรือหัวข้อการอบรมที่ครอบคลุมแนวคิด หลักการ และรูปแบบของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เช่น Problem-based Learning, Project-based Learning, Active Learning Tools ดำเนินการอบรมโดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมและการฝึกปฏิบัติจริง เพื่อให้ครูได้ทดลองใช้เครื่องมือหรือเทคนิคที่สามารถนำไปใช้ได้ทันทีในห้องเรียน มีการประเมินผลการอบรมทั้งในด้านความพึงพอใจและผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของครูผู้เข้าอบรม

ขั้นตอนที่ 2 มอบหมายให้ทีมปฏิบัติออกแบบและดำเนินการจัดการเรียนรู้เชิงรุก พร้อมจัดระบบ PLC ทั้งแบบออนไลน์และออนไซต์ สั่งการให้ทีมปฏิบัติดำเนินการวางแผน ออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยใช้เทคนิคเชิงรุกในรายวิชาที่รับผิดชอบ ดำเนินการจัดตั้งกลุ่ม PLC ในแต่ละระดับชั้นหรือกลุ่มสาระเพื่อให้ครูร่วมกันออกแบบ แบ่งปัน แลกเปลี่ยน และทบทวนการจัดการเรียนรู้ กำหนดช่องทางการดำเนินงาน PLC ทั้งแบบ Online (ผ่านแพลตฟอร์ม เช่น Google Meet, LINE, Facebook Group) และ On-Site (พบปะพูดคุยร่วมกัน ในโรงเรียน) รวบรวมและจัดทำรายงานผลการดำเนินการ เช่น แผนการสอน วิดีโอการจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ หรือผลสะท้อนจากนักเรียน

ขั้นตอนที่ 3 มอบหมายให้ทีมนำ ดำเนินการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล การดำเนินงาน โดยทีมนำมีการวางแผนการนิเทศในแต่ละช่วงเวลาและกำหนดวิธีการนิเทศ เช่น การสังเกต ชั้นเรียน การสัมภาษณ์ครู การวิเคราะห์แผนการจัดการเรียนรู้ ดำเนินการนิเทศอย่างเป็นระบบ โดยใช้เครื่องมือที่ชัดเจน เช่น แบบฟอร์มประเมิน แบบบันทึกข้อเสนอแนะจัดการ สะท้อนผลร่วมกับครูผู้สอนหลังการนิเทศ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ข้อเสนอแนะ และแนวทางพัฒนา ต่อไปสรุปผลการนิเทศและจัดประชุมสรุปบทเรียน เพื่อพัฒนากระบวนการอย่างต่อเนื่อง

2.3.4 การประสานงานและการดำเนินการ (Coordinating) 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ทีมประสานดำเนินการประสานงานกับทีมนำเพื่อการนิเทศทั้งแบบ Onsite และ Online โดยทีมประสานจัดทำตารางนัดหมายร่วมกับทีมนำ เพื่อวางแผนการนิเทศทั้งแบบลงพื้นที่ (Onsite) และแบบออนไลน์ (Online) มีการประสานให้จัดเตรียมเอกสาร แผนการสอน และตารางสอนของครูที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การนิเทศเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดูและระบบการสื่อสาร เช่น การใช้แอปพลิเคชันหรือแพลตฟอร์มออนไลน์สำหรับนัดหมาย ส่งรายงาน และประเมินผล การนิเทศ

ขั้นตอนที่ 2 ประสานงานและให้ความช่วยเหลือทีมปฏิบัติ เพื่อประสานติดตามและให้การสนับสนุนครูในทีมปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง เช่น การช่วยแก้ไขปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หรือการใช้เทคโนโลยีในการสอน จัดให้มีช่องทางการติดต่อที่สะดวกและรวดเร็ว เช่น กลุ่มไลน์หรือระบบสนับสนุนผ่านอีเมล เพื่อให้ทีมปฏิบัติสามารถขอความช่วยเหลือได้ทันที รวบรวมปัญหาและข้อเสนอแนะจากทีมปฏิบัติเพื่อสะท้อนกลับไปยังทีมนำในการปรับปรุงแผนการขับเคลื่อน

ขั้นตอนที่ 3 สร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียน มีรายละเอียด ดังนี้

(1) จัดทำคลังฐานข้อมูลออนไลน์สำหรับรวบรวมแผนจัดการเรียนรู้เชิงรุก จัดระบบฐานข้อมูลกลาง เช่น เว็บไซต์หรือ Google Drive เพื่อรวบรวมแผนการจัดการเรียนรู้ สื่อ และกิจกรรมที่ได้รับการพิสูจน์ว่าได้ผลจริงส่งเสริมให้ครูนำเสนอผลงานของตนเองลงในระบบ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเป็นแนวทางสำหรับครูคนอื่น

(2) พัฒนาครูแกนนำการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในแต่ละกลุ่มสาระคัดเลือกครูที่มีความสามารถโดดเด่นในแต่ละกลุ่มสาระมาเป็นครูแกนนำ ดำเนินการพัฒนาอย่างต่อเนื่องผ่านการอบรม การประชุมแลกเปลี่ยน หรือการเข้าร่วมเครือข่ายวิชาชีพมอบหมายบทบาทในการเป็นวิทยากร หรือพี่เลี้ยงให้ครูแกนนำได้ถ่ายทอดความรู้ให้เพื่อนครู

(3) เชื่อมโยงการจัดการเรียนรู้เชิงรุกกับระบบความก้าวหน้าในวิชาชีพครู บูรณาการแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกไว้ในองค์ประกอบของการประเมินตำแหน่งวิชาชีพ เช่น วPA (วิทยฐานะ), แฟ้มสะสมงาน และการประเมินผลการสอนส่งเสริมให้ครูตระหนักถึงความสำคัญของ Active Learning ว่าเป็นส่วนหนึ่งของความก้าวหน้าในอาชีพ มีการประสานกับหน่วยงานต้นสังกัดเพื่อสนับสนุนด้านนโยบายและระบบประเมินผลที่เอื้อต่อการใช้แนวทางเชิงรุก

2.3.5 การควบคุมการดำเนินการ (Controlling) 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 วัดการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้ของครู ดำเนินการกำหนดเกณฑ์และเครื่องมือในการประเมินพฤติกรรมกรรมการสอนของครู เช่น แบบสังเกตชั้นเรียน แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ หรือแบบสอบถามตนเอง ดำเนินการสังเกตการจัดการเรียนรู้จริง

ในห้องเรียนโดยทีมผู้บริหารหรือครูพี่เลี้ยง เปรียบเทียบผลก่อนและหลังการดำเนินโครงการ เพื่อวิเคราะห์ความก้าวหน้าในการนำ Active Learning ไปใช้ และรายงานผลเป็นรายบุคคล และภาพรวมเพื่อสะท้อนจุดแข็งและข้อควรพัฒนา

ขั้นตอนที่ 2 ประเมินผลกระทบต่อการเรียนรู้ของนักเรียนโดยการใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน เช่น ความมีส่วนร่วม การคิดวิเคราะห์ การตั้งคำถาม ดำเนินการสำรวจความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนรู้ที่ได้รับ ผ่านแบบสอบถามหรือกิจกรรมสะท้อนความรู้สึกและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงของครู ส่งผลต่อคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนหรือไม่

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินความพึงพอใจของครูต่อกระบวนการขับเคลื่อนการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยจัดทำแบบสอบถามเพื่อวัดความพึงพอใจของครูในด้านต่าง ๆ เช่น กระบวนการอบรม การนิเทศ การสนับสนุน การทำงานในทีม PLC และดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มย่อย (Focus Group) เพื่อเก็บข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับความรู้สึกของครูต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น นำข้อมูลมาดำเนินการวิเคราะห์เพื่อนำไปปรับปรุงการสนับสนุนครูในรอบถัดไป

ขั้นตอนที่ 4 จัดกิจกรรม Show & Share เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประจำเดือน โดยกำหนดปฏิทินกิจกรรม Show & Share อย่างสม่ำเสมอ เช่น ทุกสิ้นเดือน โดยเชิญครูที่มีแนวปฏิบัติที่ดีมาแบ่งปันประสบการณ์ ส่งเสริมให้ครูทุกคนมีโอกาสนำเสนอการออกแบบแผนการเรียนรู้ สื่อการสอน หรือผลสะท้อนจากนักเรียน บันทึกและเผยแพร่แนวทางที่ดี (Best Practices) ที่นำเสนอไว้ในกิจกรรม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง นำผลการดำเนินการมาประเมินตนเองและทีมอย่างไม่เป็นทางการ เพื่อสร้างแรงจูงใจและความภาคภูมิใจในผลงาน

2.4 องค์ประกอบด้านผลสัมฤทธิ์ (Results)

องค์ประกอบด้านผลสัมฤทธิ์ (Results) ของรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย ผลผลิต (Output) และผลลัพธ์ (Outcome) มีรายละเอียด ดังนี้

2.4.1 ผลผลิต (Output)

1) นักเรียนมีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ครูจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญผ่านกิจกรรม Active Learning ทำให้สามารถแก้ปัญหา การทำงานกลุ่ม การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล นักเรียนได้รับโอกาสฝึกคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา สื่อสาร และทำงานร่วมกับผู้อื่น วัดผลด้วยแบบประเมินทักษะ 21st Century Skills ทั้งจากครู เพื่อน และตนเอง

2) ครูมีสมรรถนะในการออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ครูผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการ และการมีส่วนร่วมใน PLC อย่างสม่ำเสมอได้รับการนิเทศและคำแนะนำจากพี่เลี้ยง

และผู้บริหาร โดยการประเมินจากแผนการจัดการเรียนรู้ ผลการจัดการเรียนรู้ และการสะท้อนตนเองของครู

3) ผู้บริหารมีทักษะในการนิเทศ กำกับ ติดตาม การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ผู้บริหารได้เข้าร่วมอบรมและเวิร์กช็อปด้านการนิเทศการสอนแบบใหม่ ลงพื้นที่นิเทศชั้นเรียนจริง ทั้งแบบ onsite และ online มีการใช้เครื่องมือการนิเทศแบบมีส่วนร่วม และสะท้อนผลการเรียนรู้เพื่อพัฒนาครู

2.4.2 ผลลัพธ์ (Outcome)

1) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น มีความเข้าใจเชิงลึกในเนื้อหาวิชา และสามารถเชื่อมโยงความรู้กับสถานการณ์จริงได้ผลคะแนนสอบหรือการประเมินที่สะท้อนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมีแนวโน้มสูงขึ้น นักเรียนมีแรงจูงใจและความสุขในการเรียนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

2) ครูมีนวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ได้รับการพัฒนาและใช้สื่อการจัดการเรียนรู้เทคโนโลยี หรือรูปแบบกิจกรรมใหม่ ๆ ที่เหมาะสมกับผู้เรียน นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ได้รับการเผยแพร่ในกิจกรรม Show & Share หรือการประกวดนวัตกรรมการเรียนรู้ และครูสามารถสะท้อนแนวคิด ทฤษฎี และผลลัพธ์ที่เกิดจากการใช้นวัตกรรมนั้นได้อย่างเป็นระบบ

3) ผู้บริหารมีสมรรถนะในการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยผู้บริหารสามารถวางแผน ดำเนินงาน และประเมินระบบการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษาได้อย่างรอบด้าน มีการใช้ข้อมูลและผลการนิเทศมาใช้ในการวางแผนพัฒนาครูอย่างเป็นระบบ ผู้บริหารแสดงบทบาทในการเป็นผู้นำทางวิชาการที่ส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงอย่างแท้จริง

2.5 ปัจจัยแห่งความสำเร็จ (Key Success Factors)

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ (Key Success Factors) ของรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย (1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา (2) การมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่าย และ (3) การใช้เทคโนโลยี AI สนับสนุนการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีรายละเอียดดังนี้

2.5.1 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

1) ผู้บริหารแสดงบทบาทผู้นำทางวิชาการอย่างชัดเจน มีการสื่อสารวิสัยทัศน์และเป้าหมายของการพัฒนาด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกให้ครูได้เข้าใจ และใช้ภาวะผู้นำเชิงพัฒนาเพื่อจูงใจและสร้างแรงบันดาลใจแก่ครู รวมถึงการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและเปิดกว้างต่อการเปลี่ยนแปลง

2) มีการบริหารจัดการเชิงระบบเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้เชิงรุก จัดสรรงบประมาณ เวลา และทรัพยากรให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาครู วางโครงสร้างและกลไกการนิเทศติดตาม และประเมินผลอย่างมีระบบ ใช้ข้อมูลจากการนิเทศและการประเมินมาวิเคราะห์ วางแผน และตัดสินใจในการพัฒนาครู

2.5.2 การมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่าย

1) สร้างความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน และภาคีในพื้นที่ โดยการจัดประชุมหรือเวทีสื่อสารเพื่อให้ชุมชนเข้าใจแนวทางการเรียนรู้เชิงรุก เชิญชวนภาคีเครือข่าย เช่น ศูนย์การเรียนรู้ ท้องถิ่น วิทยากรภายนอก มาร่วมพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้

2) เปิดพื้นที่การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมโดยการจัดกิจกรรมบูรณาการความรู้ ท้องถิ่นหรือทักษะอาชีพจากชุมชนในห้องเรียน ส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้จากสถานการณ์จริง ผ่านการศึกษานอกห้องเรียนร่วมกับชุมชน

3) สร้างระบบสนับสนุนระยะยาวจากภาคีเครือข่ายวางแผนความร่วมมือเป็นระยะเวลาดำเนินการ ไม่ใช่เพียงกิจกรรมครั้งเดียวบูรณาการเครือข่ายเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาสถานศึกษาและการพัฒนาครูอย่างยั่งยืน

2.5.3 การใช้เทคโนโลยี AI สนับสนุนการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก

1) บูรณาการ AI เพื่อวางแผนและออกแบบการเรียนรู้ มีการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน เช่น Personalized Learning Plan ประยุกต์ใช้เครื่องมือ AI เช่น Chat GPT หรือแพลตฟอร์มแนะนำแหล่งเรียนรู้เพื่อเสริมกิจกรรมในชั้นเรียน

2) ใช้ AI ในการติดตามและประเมินผล วิเคราะห์ผลการเรียนรู้ของนักเรียนจากแบบฝึก หรือพฤติกรรมมีส่วนร่วมในกิจกรรม มีการนำเสนอรายงานผลเพื่อใช้วางแผนการนิเทศ หรือพัฒนาครูรายบุคคลอย่างแม่นยำ

3) พัฒนา Digital Literacy ของครูและนักเรียนจัดอบรมครูให้สามารถใช้เทคโนโลยี AI อย่างเข้าใจและปลอดภัย สนับสนุนให้นักเรียนให้ใช้ AI เป็นเครื่องมือเสริมการเรียนรู้ เช่น การตั้งคำถาม ค้นคว้า และสร้างสรรค์งาน

3. ผลการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากผลการประเมิน พบว่า ความเป็นไปได้ของรูปแบบ ในภาพรวมมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด และผ่านเกณฑ์การประเมิน ในส่วนของความเป็นประโยชน์ ในภาพรวม มีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุดและผ่านเกณฑ์การประเมิน โดยผลการประเมินความเป็นไปได้ อยู่ในระดับ

มากที่สุด ($\bar{X} = 4.71$, S.D. = 0.35) และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.71$, S.D. = 0.35)

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาการพัฒนาแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยขอนำเสนอการอภิปรายผลการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

1. การศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยจากผลการศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการศึกษาพุทธิและการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา ได้แก่ 1) องค์ประกอบด้านวัตถุประสงค์ (Objective) 2) องค์ประกอบด้านปัจจัยนำเข้า (Input) 3) องค์ประกอบด้านกระบวนการ (Process) 4) องค์ประกอบด้านผลสัมฤทธิ์ (Results) และ 5) องค์ประกอบด้านปัจจัยแห่งความสำเร็จ (Key Success Factors) ที่ปรากฏผลเช่นนี้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบจากแนวคิดของนักการศึกษา คือ Brown and Moberg (1980); Bush (1986); ศักดิ์จิต มาศจิตต์ (2550); (ธีระ รุญเจริญ, 2553) ที่ได้วิเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาว่า มีส่วนประกอบที่สำคัญ 5 ประการ คือ 1) จุดมุ่งหมาย 2) ปัจจัยนำเข้า 3) กระบวนการ 4) ผลผลิต 5) ข้อมูลย้อนกลับ ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรรพรรณ วรรณฤทัย (2565) ได้ดำเนินการวิจัย เรื่อง การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับนักศึกษาสอนศาสนา ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบฯ มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) แนวคิดพื้นฐาน 2) หลักการ 3) วัตถุประสงค์ 4) กระบวนการเรียนรู้ 5) การประเมินผล โดยรูปแบบฯ มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.66) (4) ผลการศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบฯ พบว่า สมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความพึงพอใจต่อรูปแบบฯ อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.46)

2. การสร้างรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ 1) ด้านวัตถุประสงค์ 2) ด้านปัจจัยนำเข้า 3) ด้านกระบวนการ 4) ด้านผลสัมฤทธิ์ 5) ด้านปัจจัยแห่งความสำเร็จ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้วิจัยได้ยกร่างบนหลักการหลักการ POCCC ของ Fayol (1949) ซึ่งเป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ ซึ่งสามารถนำมาเห็นแนวทางหลักในการบริหารจัดการสถานศึกษาได้ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) การวางแผน (Planning) เป็นกระบวนการกำหนดเป้าหมายและแนวทางปฏิบัติเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์

ขององค์กร โดยต้องคำนึงถึงปัจจัยภายในและภายนอกที่อาจมีผลต่อแผนงาน 2) การจัดโครงสร้างองค์กร (Organizing) การกำหนดโครงสร้างองค์กร จัดสรรทรัพยากร และมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบให้เหมาะสม เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบและมีประสิทธิภาพ 3) การสั่งการหรือการสั่งงาน (Commanding) ผู้นำต้องสั่งการและชี้แนะให้พนักงานปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ รวมถึงการสร้างแรงจูงใจและดูแลให้พนักงานปฏิบัติตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ 4) การประสานงาน (Coordinating) การเชื่อมโยงและบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานหรือบุคคลภายในองค์กร เพื่อให้การทำงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ลดความขัดแย้งและเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน และ 5) การควบคุม (Controlling) การติดตาม ตรวจสอบ และปรับปรุงกระบวนการทำงานให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้ รวมถึงการแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร สอดคล้องกับ เสกสรรค์ สิทธิวงศ์ (2564) ได้วิจัย เรื่อง แนวทางการบริหารงานวิชาการโรงเรียนบ้านปางขอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 ผลการวิจัย พบว่า แนวทางการบริหารโดยยึดกระบวนการ POCCC ประกอบด้วย ด้านการวางแผน (Planning) ควรมีการจัดบุคลากรลงสอนในแต่ละสาระการเรียนรู้ ในกรณีที่ไม่มีครูตรงตามวิชาเอกและมีการนิเทศ กำกับติดตาม เพื่อชี้แนะแนวทางในการจัดการเรียนรู้ สำหรับครูที่บรรจุใหม่รวมถึงมีการจัดประชุมหรือสัมมนาเพื่อให้ความรู้ในด้านการบริหารงานวิชาการ แก่คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการจัดโครงสร้างองค์กร (Organizing) ควรจัดครูที่มีให้ลงตามวิชาเอกของตน ด้านการบังคับบัญชา (Command) ควรมีการกำกับติดตาม นิเทศให้ความรู้โดยหัวหน้างานวิชาการหรือผู้บริหารสถานศึกษาหัวหน้าช่วงชั้นเกี่ยวกับงานด้านวิชาการ ด้านการประสานงาน (Coordinate) ควรให้มีการประสานงานกันเป็นลำดับขั้น เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย และคล่องตัวในด้านการบริหารงาน 4 ฝ่าย และด้านการควบคุม (Control) ควรส่งเสริมให้ครูดำเนินการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ โดยเน้นการประเมินผลตามสภาพจริง

3. การประเมินรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการประเมินความเป็นประโยชน์ และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ผลการประเมินความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาพรวมมีความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.71$, S.D. = 0.35) เมื่อจำแนกเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ องค์ประกอบที่ 5 ปัจจัยแห่งความสำเร็จ (Key Success Factor) มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.77$, S.D. = 0.36) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผลการประเมินที่สูงในด้าน

ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีสาเหตุหลักมาจากการที่รูปแบบนี้มีการออกแบบอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมทุกองค์ประกอบของการบริหารจัดการที่สำคัญ โดยเฉพาะองค์ประกอบที่ 5 ปัจจัยแห่งความสำเร็จ (Key Success Factor) ที่มีค่าเฉลี่ยความเป็นไปได้สูงสุด มีการเน้นบทบาทผู้เรียนและการใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลายและเหมาะสมกับบริบทการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 รวมถึงการใช้เทคโนโลยี AI สนับสนุนการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก อีกทั้งยังมีการพัฒนาศักยภาพครูอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลให้รูปแบบนี้มีความเป็นไปได้สูงและเกิดประโยชน์อย่างแท้จริงต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา สอดคล้องกับข้อคิดเห็นในการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และการดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ที่ต่างเห็นตรงกันว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จ (Key Success Factor) เป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของการดำเนินการ สอดคล้องกับ (สุนิสา ดวงขตา และสตีพร เขาวนชัย, 2565, หน้า 92-93) ที่ได้ศึกษา เรื่อง แนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3 พบว่า ด้านที่ควรส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ของครูผู้สอนสูงสุด คือ ครูมีแหล่งการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ได้ในทุกสถานการณ์ เช่น มุมหนังสือ มุม ICT สรุปลได้ 3 แนวทาง ดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุน ให้ครูผู้สอนจัดมุมหนังสือภายในห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองทั้งในเวลาเรียนปกติและนอกเวลาเรียน และสนับสนุนงบประมาณให้ครูผู้สอนจัดบรรยากาศการเรียนรู้ การจัดที่เล่น มุมประสบการณ์ต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจมีส่วนร่วมในการหาคำตอบด้วยตนเอง รวมทั้งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จัดนิทรรศการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การพัฒนาสื่อการสอน ICT ที่สะท้อนความรู้ให้แก่ผู้เรียน โดยมุ่งเน้นให้ครูผู้สอนนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดบรรยากาศในห้องเรียน ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ควรส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ของครูผู้สอนสูงสุด คือ ครูมีวิจรรย์ญาณในการเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม สรุปลได้ 3 แนวทาง ดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุน ให้ครูผู้สอนพัฒนาตนเองผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการใช้สื่ออย่างมีวิจรรย์ญาณในสังคมยุคดิจิทัล เพื่อพัฒนาครูผู้สอนให้มีความรู้ ความเข้าใจในการเลือกใช้สื่อ เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับผู้เรียน รวมทั้งสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี เพื่อให้ครูผู้สอนมีความรู้ ความเข้าใจในการใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีที่เหมาะสม และจัดเครือข่ายหรือกลุ่มโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างครูผู้สอนให้มีทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยีในการบูรณาการ กับการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน ผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ภายในกลุ่มโรงเรียน สอดคล้องกับ ณัฏฐริยา ภาธรธนฤต (2566, หน้า 75) ที่ได้ศึกษา เรื่อง การบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา โดยจากการวิเคราะห์ พบว่า จากการวิเคราะห์

การบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการวัดและประเมินผล อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน ด้านการพัฒนาส่งเสริมสื่อเทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้และด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับมากสอดคล้องกับ สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2567) ได้นำเสนอนโยบายตามประกาศสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เรื่อง นโยบายและจุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งถือเป็นหน่วยงานหลักที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศจึงมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาการศึกษามาอย่างต่อเนื่อง โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564–2565 ได้กำหนดแนวทางการพัฒนา “การศึกษาขั้นพื้นฐานวิถีใหม่วิถีคุณภาพ” ใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความปลอดภัย ด้านโอกาส ด้านคุณภาพ และด้านประสิทธิภาพและเพื่อเป็นการต่อยอดพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้เป็น “วิถีอนาคตวิถีคุณภาพ” จึงกำหนด นโยบายและจุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีงบประมาณพ.ศ. 2567–2568 โดยให้มีการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ ผ่านกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม และมีปฏิสัมพันธ์กับกิจกรรมการเรียนรู้ ปรับกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้ทันสมัยและหลากหลาย ส่งเสริมให้มีการต่อยอดแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อพัฒนาสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การดำเนินการตามรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จะสำเร็จได้หน่วยงานต้นสังกัด ควรสนับสนุนให้มีการนำรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุกไปใช้ และทำการประเมินผลเพื่อนำไปพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง
2. ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลสำคัญในการขับเคลื่อนที่จะส่งผลให้การดำเนินการประสบความสำเร็จ ทั้งนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรวิเคราะห์สภาพบริบท เสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารงาน มีภาวะผู้นำทางวิชาการสูง มีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงานของครูอย่างต่อเนื่อง
3. การกำหนดนโยบายเพื่อนำไปสู่การบริหารจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้เชิงรุก กระบวนการที่ต้องมีความชัดเจน ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา ต้องตระหนักและเห็น ความสำคัญของการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย แผนการพัฒนาการศึกษาที่เน้นการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวทาง Active Learning และต้องดำเนินการอย่างจริงจัง ตั้งแต่ระดับนโยบายการศึกษาจนถึง

ระดับผู้ปฏิบัติ ปรับโครงสร้างองค์กรและจัดสภาพแวดล้อม และบรรยากาศแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. การศึกษารูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้เชิงรุก สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
3. การศึกษารูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษาหรือโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดอื่น

บรรณานุกรม

- กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2565). รายงานประจำปี 2564. กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม
- กิตติพงษ์ โพธิ์ทอง. (2564). การบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนมัธยมศึกษา. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ]
- จอมพงศ์ มงคลวนิช. (2554). การบริหารสถานศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 10). สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิตเจริญ ไชยคำ. (2546). การบริหารการศึกษา. แม็คกรอ-ฮิล.
- จิราภรณ์ ยกอินทร์. (2560). การจัดการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ Active Learning. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.
- ชยพล ดีอ่อน และธีระภัทร ประสมสุข. (2565). การบริหารจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning ของสถานศึกษาศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาลุ่มน้ำลำปาง อำเภอปางมะผ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1. *Journal of Modern Learning Development*, 7(4), 10-23.
- เชษฐชาย วรณประพันธ์. (2564). รูปแบบการบริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาโรงเรียนลำพระเพลิงพิทยาคม. http://www.kroobannok.com/board_view.php?b_id=181317
- ไชยยศ เรืองสุวรรณ. (2553). Active Learning. คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ณัจฉริยา ภาธรธนฤต. (2566). การบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (ACTIVE LEARNING) ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยพะเยา]. ฐานข้อมูลเครือข่าย ThaiLis
- ดิเรก วรณเศียร. (2545). วิจัยทางการศึกษา: แนวคิดและการปฏิบัติ. สุวีริยาสาส์น.
- เดชดนัย จุ้ยชุม, เกษรา บ่าวเข้มซ้อย และศิริกัญญา แก่นทอง. (2559). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ทักษะการคิดของนักศึกษาในรายวิชาทักษะการคิด (Thinking Skills) รหัสวิชา 11-024-112 ประจำปีการศึกษา 2558 ด้วยการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Active Learning). *วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 3(2), 47-57.
- ทัศนีย์ รัตนสุวรรณ. (2560). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานของสถานศึกษาเอกชนขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิภาพ. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา]. [thaiedresearch.org. http://backoffice.thaiedresearch.org/uploads/paper/5e129bd6ef7e2d00ada8acaaeb95ff4c.pdf](http://backoffice.thaiedresearch.org/uploads/paper/5e129bd6ef7e2d00ada8acaaeb95ff4c.pdf)

- ทิตินา แคมมณี. (2548). *รูปแบบการเรียนการสอน : ทางเลือกที่หลากหลาย*. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตินา แคมมณี. (2551). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 12). สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตินา แคมมณี. (2565). การใช้การเรียนรู้เชิงรุกในระบบการศึกษาไทย. *วารสารการศึกษาวิจัย*, 15(3), 98-112.
- ธีระ รุญเจริญ. (2553). *ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษา ยุคปฏิรูปการศึกษาเพื่อปฏิรูปรอบ 2 และประเมินภายนอกกรอบ*. ข้าวฟ่าง.
- ธีระ รุญเจริญ. (2560). *การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 5). เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- นนทสิทธิ์ ธาตาวีทย์. (2559). *การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning* (พิมพ์ครั้งที่ 2). ทริปเพิ้ล. เอ็ดดูเคชั่น.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2543). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 7). สุวีริยาสาส์น.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2546). *การพัฒนาหลักสูตรและการวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตร*. สุวีริยาสาส์น.
- บุญทัน ดอกไธสง. (2551). *ทฤษฎีองค์การและการออกแบบองค์การ* (พิมพ์ครั้งที่ 9). วี.ริสเสิร์ช.
- บุหงา วัฒนะ. (2546). Active Learning. *วารสารวิชาการ*, 10(9), 30-34.
- ปริญญช พรหมภาสิต. (2559). *คู่มือการจัดการเรียนรู้ “Active Learning (AL) for HuSo at KPRU”*. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- พรชัย อินทร์ฉาย. (2566). *การสอบ PISA ให้อะไรกับการศึกษาไทย*. onec.go.th.
https://backoffice.onec.go.th/uploaded2/Outstand/202208/PISA_Thai.pdf.
- พิเชฐ โพธิ์ภักดี. (2553). *การวิจัยและพัฒนาในรูปแบบ (Research and Development Model)*. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พูลสุข หิงคานนท์. (2540). *การวิจัยพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน*. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พาติยะห์ อุตส่าห์ราชการ. (2558). *รูปแบบการเรียนการสอนแบบ Active Learning เพื่อพัฒนาแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์ เรื่อง คลื่นไหวสะเทือน*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา].
ฐานข้อมูลเครือข่าย ThaiLis.
- มนีรัตน์ อภิวัฒนวรรณ. (2559). *การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม]. ฐานข้อมูลเครือข่าย ThaiLis.
- มนตรี ศิริจันทร์ชื่น. (2554). *การสอนนักศึกษาในกลุ่มใหญ่ในรายวิชา Gsoc 2101 ชุมชนกับการพัฒนา โดยใช้การสอนแบบ Active learning และการใช้บทเรียนแบบ e-learning*. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

- มีศิลป์ ชินภักดี. (2555). *การพัฒนารูปแบบการบริหารการปฏิรูปการศึกษาสำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง]. ฐานข้อมูลเครือข่าย ThaiLis.
- เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี. (2551). *แนวคิด ทฤษฎี และเทคนิคการประเมินผลการศึกษา*. สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เยาวเรศ รักดีจิตร. (2557). *Active Learning* กับการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. [เอกสารประกอบการสอน]. สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- รุ่งฤดี นนทภา. (2560). *การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนเทศบาล 1 กาฬสินธุ์พิทยาสีธิ์ สังกัดเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม]. ฐานข้อมูลเครือข่าย ThaiLis.
- วัฒนา หงสกุล. (2562, 29 กันยายน). การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในยุคไทยแลนด์ 4.0 : Active learning management in Thailand 4.0. ใน *การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ Graduate School Conference 2018*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2567). *มัธยมศึกษา*. wikipedia.org. <https://th.wikipedia.org/wiki/มัธยมศึกษา>
- ศัจจิตย์ ตาลพันธ์, เอกราช โสมิตพิมานเวช และกนกอร สมปราชญ์. (2566). การจัดการเรียนรู้เชิงรุก. *วารสารมณีเชษฐาราม วัตถุประสงค์*, 6(5), 642-656.
- ศศิธร บุญมาก. (2563). ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1. *วารสารครุศาสตร์*, 48(2), 112-126.
- ศักดิ์จิต มาศจิตต์. (2550). *การพัฒนารูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 11*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์]. ฐานข้อมูลเครือข่าย ThaiLis.
- ศิริ ถิอาสนา. (2557). *การบริหารการศึกษา*. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2548). *รูปแบบของระบบการบริหารจัดการศึกษาแบบบูรณาการ สำหรับเขตพื้นที่การศึกษา*. *วารสารครุศาสตร์*, 34, 2.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2562). *การแถลงข่าวผลการประเมิน PISA 2018*. ipst.ac.th. <https://pisathailand.ipst.ac.th/news-12>.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2566). *แผนการดำเนินงาน สสวท. งบประมาณ พ.ศ. 2566*. ipst.ac.th. <https://www.ipst.ac.th/news/39235/20230330-report-ipst.html>.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) กระทรวงศึกษาธิการ. (2567). *PISA*. ipst.ac.th. <https://pisathailand.ipst.ac.th/about-pisa/>.

- สมาน อัครภูมิ. (2550). *การวิจัยและพัฒนารูปแบบในงานวิจัยทางการศึกษา*. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมาน อัครภูมิ. (2551). *การบริหารการศึกษาสมัยใหม่ : แนวคิด ทฤษฎี และการปฏิบัติ* (พิมพ์ครั้งที่ 4). อุบลกิจออฟเซตการพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). *แนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา*. สำนักพัฒนาระบบบริหารงานบุคคลและนิติการ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). *แนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21*. สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). *แนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษา*. กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2567). *นโยบายและจุดเน้นสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีงบประมาณ 2567-2568*. obec.go.th.
<https://www.obec.go.th/policy-obec>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). *มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561*. สำนักงานมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). *แนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)*. กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2567). *PISA*. bopp.go.th. http://www.bopp.go.th/?page_id=2291.
- สุชุม เฉลยทรัพย์. (2555). *เทคโนโลยีสารสนเทศ*. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- สุชาติ แก้วพิกุล. (2555). *การพัฒนากิจกรรมคณิตศาสตร์ที่ใช้การจัดการเรียนการสอนอย่างกระตือรือร้น โดยเน้นการเรียนรู้เป็นรายคู่ เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์และความสุขในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ต่ำ*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ]. ฐานข้อมูลเครือข่าย ThaiLis.
- สุนิสา ดวงขตา และสธิพร เขาวนชัย. (2565). *แนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3*. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร, 20(2), 350-366.
- สุริยนต์ กัลยาณี. (2566). *การพัฒนาการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21*. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

- เสกสรร สติธวิงค์. (2564). *แนวทางการบริหารงานวิชาการโรงเรียนบ้านปางขอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย]. Downloads/journaleducru.com. file:///C:/Users/testadmin/Downloads/journaleducru,+บทความ_นายเสกสรร+สติธวิงค์.pdf.
- อนุวัฒน์ สุวรรณมาตย์. (2559). *รูปแบบการบริหารงานวัดและประเมินผลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม]. buu.ac.th. <https://opac1.lib.buu.ac.th/medias3/edu28n3p179-192.pdf>
- อภิรักษ์ ชัยกุล. (2554). *การจัดการเรียนรู้เชิงรุก*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อมรา ชนวนทอง. (2545). *การวิจัยเชิงคุณภาพ*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อรไท แสงสุน. (2564). *การพัฒนาแบบการส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโดยใช้การศึกษาชั้นเรียนผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยนเรศวร]. ฐานข้อมูลเครือข่าย ThaiLis.
- อรรณณ วรณฤทัย. (2565). *การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาสอนศาสนา*. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 7(6), 17-32.
- อิทธิพัทธ์ สุวทันพรกุล. (2561). *การวิจัยทางการศึกษา : แนวคิดและการประยุกต์ใช้*. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุทุมพร จามรมาน. (2550). *แนวทางการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Allen, L. A. (1968). *The Management Profession*. McGraw-Hill.
- Bardo, J. W. and Hartman, J. J. (1982). *Urban Society: A Systemic Introduction*. Peacock.
- Bonwell, C. C. and Eison, J. A. (1991). *Active Learning: Creative Excitement in the Classroom*. ERIC.
- Brown, W. B. and Moberg, D. J. (1980). *Organization Theory and Management: A Macro Approach*. John Wiley and Sons.
- Bush, T. (1986). *Theories of Educational Management*. Harper and Row.
- Bush, T. (2007). *Educational Leadership and Management: Theory, Policy, and Practice*. South African. *Journal of Education*, 27(3), 391-406.
- Cawsey, T. F., Deszca, G. and Ingols, C. (2016). *Organizational Change: An action-oriented Toolkit* (3rd ed.). SAGE.
- Chickering, A. W. and Gamson, Z. F. (1987). *Seven Principles for Good Practice in Undergraduate Education*. *AAHE Bulletin*, 39(7), 3-7.

- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of Psychological Testing* (5th ed.). Harper & Row.
- Dale, E. (1969). *Audio-visual Methods in Teaching* (3rd ed.). Dryden.
- Deming, W. E. (1986). *Out of the Crisis*. Massachusetts Institute of Technology, Center for Advanced Engineering Study.
- Deslauriers, L., Logan, S. M., Kelly, M., Greg, K. and Kristina, C. (2019). Measuring Actual Learning Versus Feeling of Learning in Response to Being Actively Engaged in the Classroom. *PNAS*, 116(93), 19251-19257.
- Dick, W., Carey, L. and Carey, J. O. (2005). *The Systematic Design of Instruction* (5th ed.). Addison-Wesley.
- Fayol, H. (1949). *General and Industrial Management* (C. Storrs, Trans.). Pitman.
- Good, C. V. (1973). *Dictionary of Education* (3rd ed.). McGraw-Hill.
- Harris, B. M. (1990). *Educational Administration: Concepts and Practices* (4th ed.). Allyn and Bacon.
- Joyce, B. and Weil, M. (1985). *Models of Teaching* (2nd ed.). Prentice-Hall.
- Joyce, B. and Weil, M. (1996). *Models of Teaching* (5th ed.). Allyn and Bacon.
- Joyce, B., Weli, M. and Calhoun, E. (2009). *Models of Teaching* (8th ed.). Pearson.
- Keefe, J. W. (1994). *A Holistic Model of School Restructuring*. National Association of Secondary School Principals (NASSP).
- Keeves, J. P. (1997). *Educational Research, Methodology, and Measurement: An International Handbook* (2nd ed.). Pergamon.
- Keeves, P. J. (1988). *Educational Research, Methodology and Measurement: An international Handbook*. Pergamon.
- Keith, W. and Michael, Y. (2008). *Active Learning for Classroom Management Model*. [informingscience.org. https://proceedings.informingscience.org/InSITE2008/InSITE08p231-239Whit484.pdf](https://proceedings.informingscience.org/InSITE2008/InSITE08p231-239Whit484.pdf).
- Kemmis, S. and McTaggart, R. (1998). *The Action Research Planner* (3rd ed.). Deakin University Press.
- Kotter, J. P. (2012). *Leading Change*. Harvard Business Review.
- Lunenburg, F. C. and Ornstein, A. C. (2004). *Educational Administration: Concepts and Practices* (4th ed.). Wadsworth/Thomson Learning.

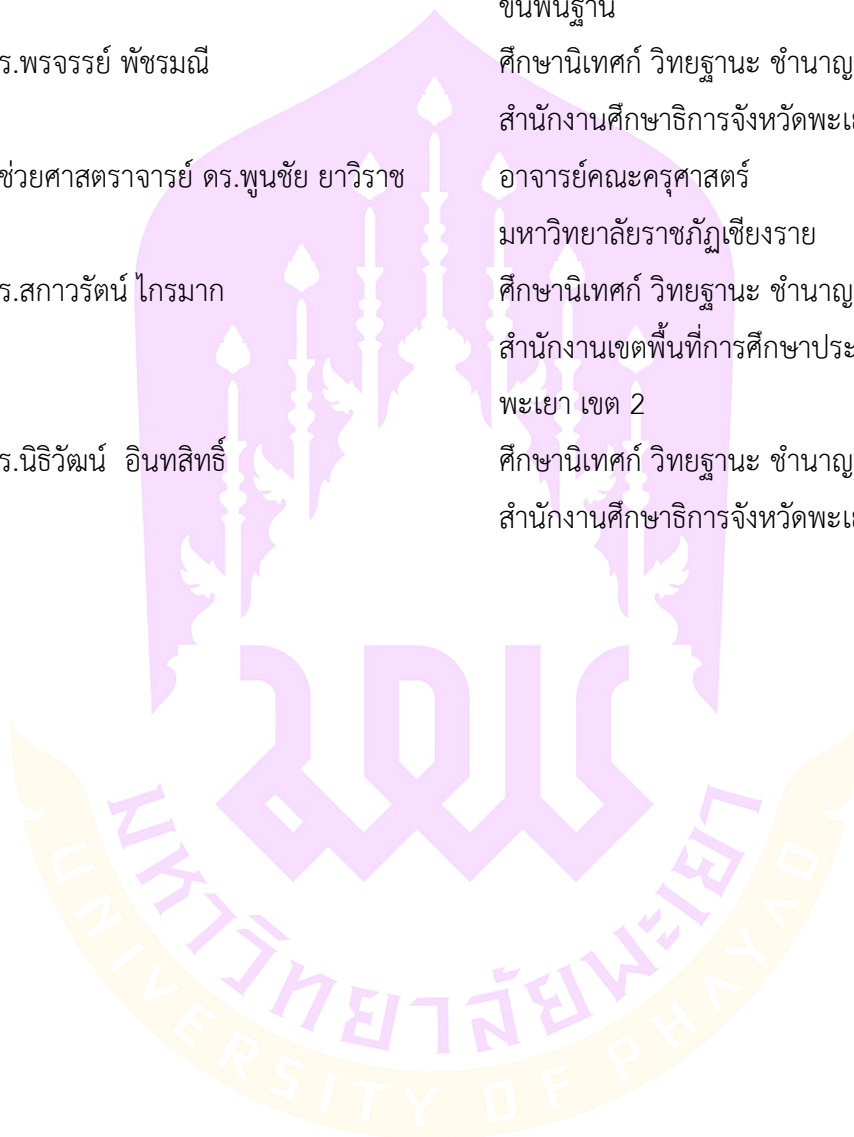
- Madison, A. Carroll, L. Finelli, C. J. Michael, J. P. Matthew, C. G. Husman, J. and Maura, B. (2022). An Analysis of an Instructional Development Workshop to Promote the Adoption of Active Learning in STEM: Potential Implications for Faculty Developers. *International Journal of Engineering Education*, 38(4), 990-1009.
- Merga, H. and Melka, H. (2023). *The Utilization of Active Learning Techniques in Ethiopian Primary Schools: Practice and Challenges*. <https://doi.org/10.20372/star.v12i4.08>.
- Meyers, C. and Jones, T. B. (1993). *Promoting Active Learning: Strategies for the College Classroom*. Jossey-Bass.
- Rodney, C., Stuart, P. and Pauline, H. (2015). Active Learning: The Importance of Developing a Comprehensive Measure. *Active Learning in Higher Education*, 16(3).
- Smith, B. O., Stanley, W. O. and Shores, J. H. (1980). *Fundamentals of Curriculum: A Resource Handbook for Educators* (3rd ed.). Rand McNally College.
- Smith, M. K. (1973). *Educational Theory and Practice*. Houghton Mifflin.
- Supachai, S., Kittichai, S. and Rungtiwa, Y. (2023). Development of Active Learning Management Model for Active Citizenship Competencies Enhancement in Elementary School. *International Journal of Evaluation and Research in Education (IJERE)*, 12(4), 2215-2221.
- Tosi, H. L. and Carroll, S. J. (1982). *Management*. John Wiley & Sons.
- Trilling, B. and Fadel, C. (2009). *21st Century Skills: Learning for Life in Our Times*. Jossey-Bass.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

1. ดร.พิทักษ์ โสตถยาคม	ผู้อำนวยการสำนักงานบริหาร พื้นที่นวัตกรรม
การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน
2. ดร.พรจรรย์ พัชรฉวี	ศึกษานิเทศก์ วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ
สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดพะเยา
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พูนชัย ยาวีราช	อาจารย์คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
4. ดร.สกวรัตน์ ไกรมาก	ศึกษานิเทศก์ วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
พะเยา เขต 2
5. ดร.นิธิวัฒน์ อินทสิทธิ์	ศึกษานิเทศก์ วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ
สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดพะเยา

ภาคผนวก ค รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

1. รศ.ดร.ประวิต เอราวรรณ์ เลขาธิการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
2. ดร.ปฐมภรณ์ ปันอินทร์ รองผู้อำนวยการสำนักติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน
สำนักติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. รศ.ดร.เอกรินทร์ สังข์ทอง หัวหน้าโครงการวิจัยการพัฒนากลไกความร่วมมือในการขับเคลื่อน
พื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิกร
สุมาลี ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายนวัตกรรมและพันธกิจเพื่อสังคม
คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
5. ดร.ศักดา ชัยภัย ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น
6. ดร.ผกาภรณ์ พลายสังข์ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2
7. ดร.ปริศนา วรรณรักษ์ รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่
8. นายวุฒิพล รัตนพร ครู วิทยฐานะ เชี่ยวชาญ
โรงเรียนสอาดเผดิมวิทยา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร
9. นายศตภิชช์ ไกรเชื้อ ครู วิทยฐานะ เชี่ยวชาญ
โรงเรียนกันทรารมณีน
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28

ภาคผนวก ง แบบสั้งเคราะห์เอกสาร

แบบสั้งเคราะห์เอกสาร

**เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน**

แบบสั้งเคราะห์เอกสาร

เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

นายสงกรานต์ บุญมี ผู้วิจัย

การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา

โทรศัพท์ 093-047-5205

E-mail : Songkran@chiangkham.ac.th

คำชี้แจง

เอกสารฉบับนี้เป็นแบบสังเคราะห์ความรู้เรื่อง “รูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน” จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวม วิเคราะห์ และสรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี และแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ตลอดจนการบริหารจัดการในระดับสถานศึกษาที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้เชิงรุกอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

สาระในเอกสารประกอบด้วยการศึกษาทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง การสังเคราะห์รูปแบบหรือแนวทางการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุกจากแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ เช่น ผลงานวิจัย บทความทางวิชาการ นโยบายทางการศึกษา รวมถึงกรณีศึกษาจากโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานด้านนี้ โดยเนื้อหาถูกออกแบบให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุกในบริบทของแต่ละสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม

เอกสารนี้เหมาะสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักวิชาการศึกษา นักศึกษาครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ ตลอดจนผู้สนใจทั่วไปที่ต้องการพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ให้มีความสอดคล้องกับนโยบายการขับเคลื่อนการเรียนรู้เชิงรุกของกระทรวงศึกษาธิการ อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือหนึ่งที่สามารถใช้เพื่อการพัฒนาองค์กรหรือการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาในระดับโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อทุกท่านที่นำไปใช้ และสามารถต่อยอดความรู้เพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมด้านการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นต่อไป

1. แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

ประเด็นที่ศึกษา	สรุปผลการสังเคราะห์เอกสาร
1.	1.
2.	2.
3.	3.

2. แนวทางการจัดการศึกษาในสถานศึกษา

ประเด็นที่ศึกษา	สรุปผลการสังเคราะห์เอกสาร
1.	1.
2.	2.
3.	3.

3. กลยุทธ์ของสถานศึกษา (Strategy)

ประเด็นที่ศึกษา	สรุปผลการสังเคราะห์เอกสาร
1.	1.
2.	2.
3.	3.

4. กระบวนการบริหารและการจัดการ

ประเด็นที่ศึกษา	สรุปผลการสังเคราะห์เอกสาร
1.	1.
2.	2.
3.	3.

5. กระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

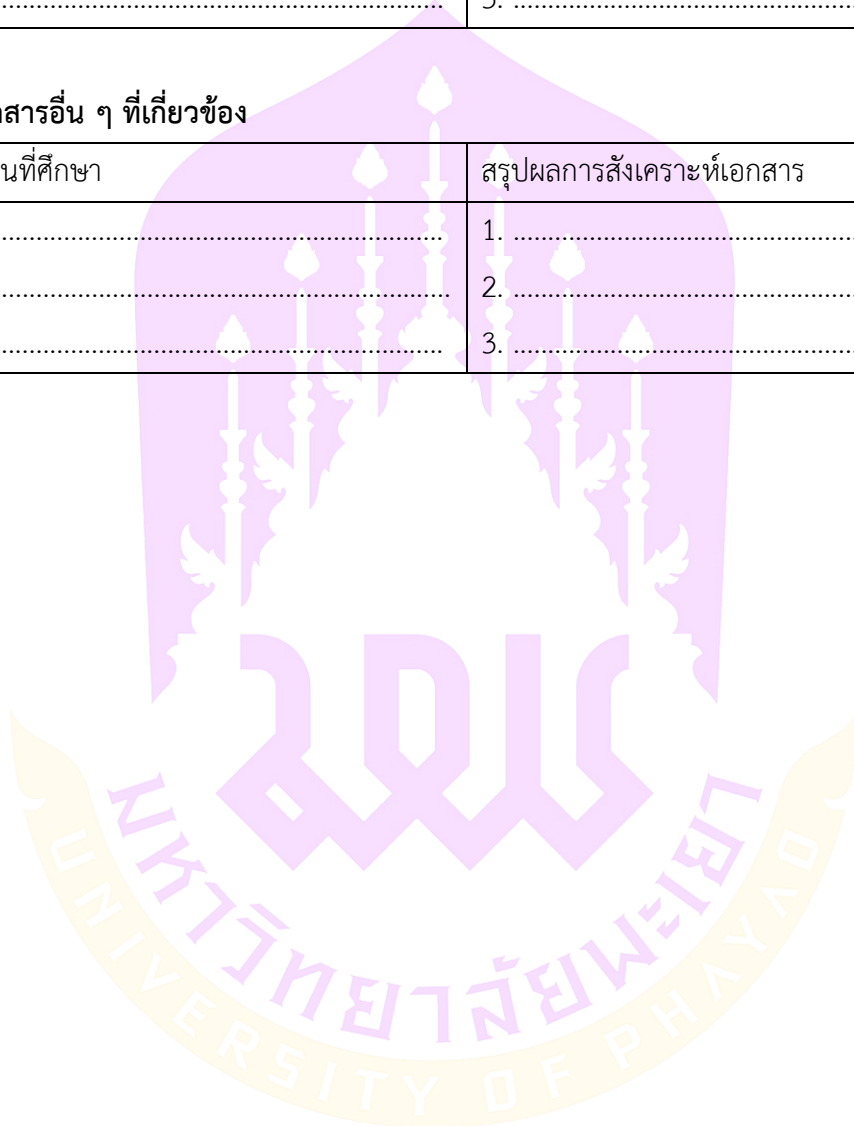
ประเด็นที่ศึกษา	สรุปผลการสังเคราะห์เอกสาร
1.	1.
2.	2.
3.	3.

6. องค์ประกอบการบริหารสถานศึกษา

ประเด็นที่ศึกษา	สรุปผลการสังเคราะห์เอกสาร
1.	1.
2.	2.
3.	3.

7. เอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ประเด็นที่ศึกษา	สรุปผลการสังเคราะห์เอกสาร
1.	1.
2.	2.
3.	3.

ภาคผนวก จ แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

แบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง เพื่อดำเนินการวิจัย
เรื่อง รูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

นายสงกรานต์ บุญมี ผู้วิจัย
การศึกษาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา
โทรศัพท์ 5205-047-093
E-mail : Songkran@chiangkham.ac.th

คำชี้แจง

การดำเนินการจัดทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง รูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีขั้นตอนในการดำเนินการ 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ขั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนที่ 1 โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนต้นแบบและครูผู้สอนระดับเชี่ยวชาญ ในประเด็น ดังต่อไปนี้

1. ความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบและแนวทาง ด้านวัตถุประสงค์ (Objective) ของรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบและแนวทาง ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ของรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. ความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบและแนวทาง ด้านกระบวนการ (Process) ของรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
4. ความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบและแนวทาง ด้านผลผลิต (Output) ของรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
5. ความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบและแนวทาง ด้านปัจจัยแห่งความสำเร็จ (Key Success Factor) ของรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
6. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

แบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน เรื่อง รูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ-นามสกุลผู้ให้สัมภาษณ์

.....

ตำแหน่ง

.....

สถานที่ทำงาน

.....

หมายเลขโทรศัพท์

.....

สัมภาษณ์เมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ. สถานที่.....

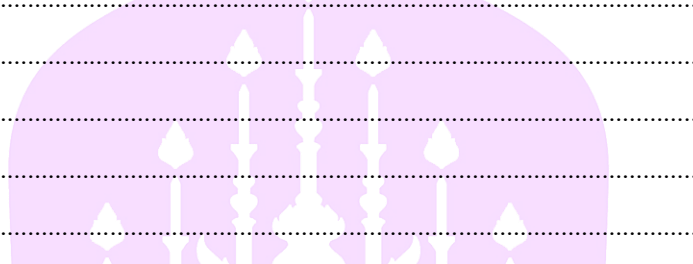
เริ่มสัมภาษณ์ เวลา.....น. สิ้นสุดการสัมภาษณ์ เวลา.....น.

ผู้สัมภาษณ์ นายสงกรานต์ บุญมี
การศึกษาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา

ตอนที่ 2 คำถามสำหรับสัมภาษณ์

1. รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารฯ จำนวน 5 องค์ประกอบ
คือ 1) ด้านวัตถุประสงค์ 2) ด้านปัจจัยนำเข้า 3) ด้านกระบวนการ 4) ด้านผลผลิต และ 5) ด้าน
ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

ท่านคิดว่า องค์ประกอบด้านวัตถุประสงค์ ควรมีแนวทางเป็นอย่างไร

The logo of the University of Birmingham, featuring a stylized crest with a central shield and a banner below it. The crest is purple and white, and the banner is yellow with purple text. The text on the banner reads "UNIVERSITY OF BIRMINGHAM".

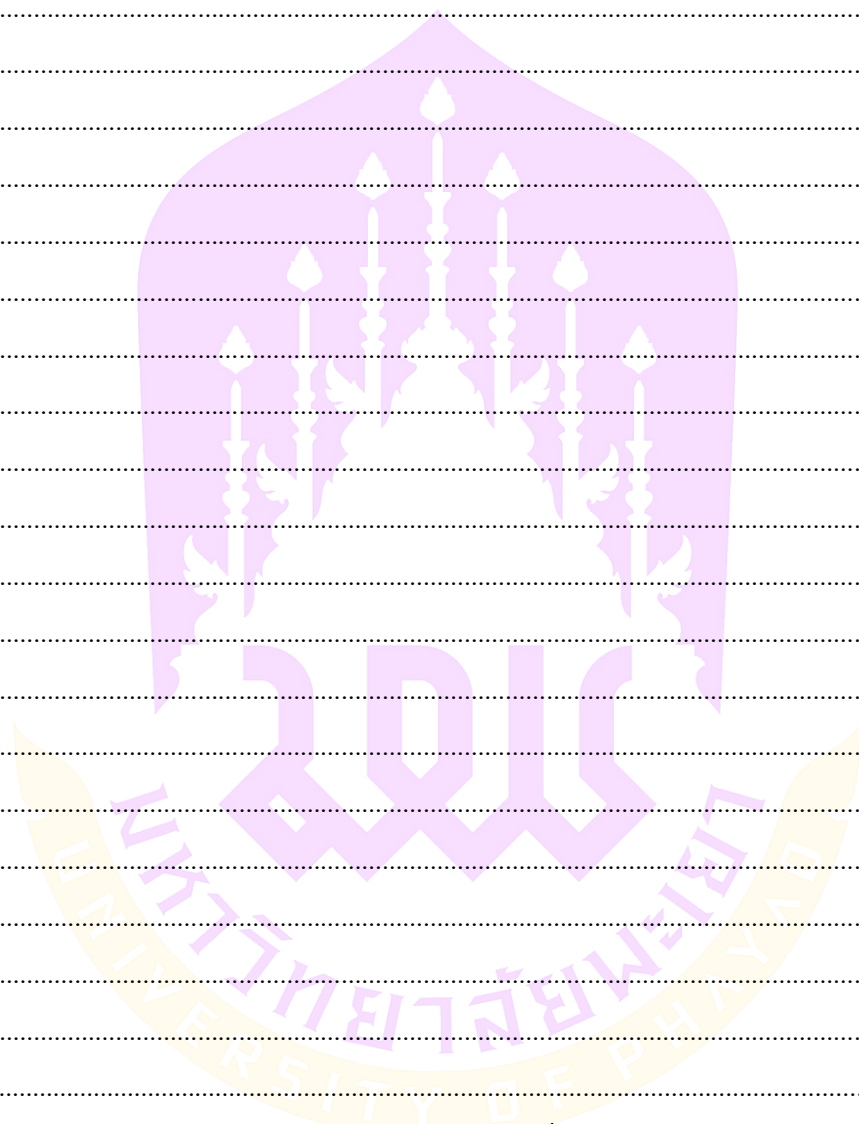
5. รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารฯ จำนวน 5 องค์ประกอบ คือ 1) ด้านวัตถุประสงค์ 2) ด้านปัจจัยนำเข้า 3) ด้านกระบวนการ 4) ด้านผลผลิต และ 5) ด้านปัจจัยแห่งความสำเร็จ

ท่านคิดว่า องค์ประกอบด้านปัจจัยแห่งความสำเร็จ ควรมีแนวทางเป็นอย่างไร

UNIVERSITY OF DELHI

6. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ภาคผนวก ฉ แบบสัมภาษณ์ (Focus Group Discussion)

ประเด็นการสนทนากลุ่ม

การตรวจสอบ (ร่าง) รูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

คำชี้แจง

การสนทนากลุ่มในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาตรวจสอบ ร่าง รูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในขั้นตอนที่ 2 ของการวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ดังนั้น จึงขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิได้พิจารณาความเหมาะสมของ (ร่าง) รูปแบบฯ โดยการทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง “คงเดิม” และ / หรือ ให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงตามความคิดเห็นของท่าน ซึ่งมีประเด็นของ (ร่าง) รูปแบบฯ ดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1 วัตถุประสงค์ (Objective)

ประเด็นที่ 2 ปัจจัยนำเข้า (Input)

ประเด็นที่ 3 กระบวนการ (Process)

ประเด็นที่ 4 ผลผลิต (Output)

ประเด็นที่ 5 ปัจจัยแห่งความสำเร็จ (Key Success Factor)

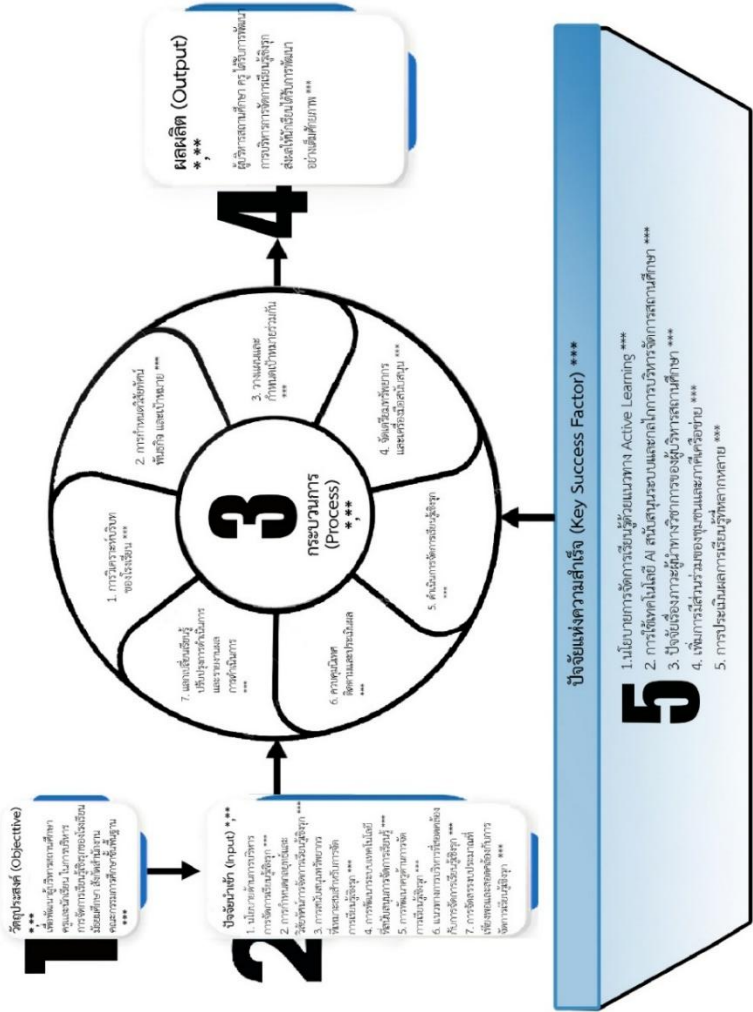
ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน และขอขอบพระคุณท่าน
มา ณ โอกาสนี้

สงกรานต์ บัญมี

นิสิตดุขุภักดิ์บัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัยพะเยา

(ร่าง) รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

แหล่งที่มา : *การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง, **การศึกษาพบทบทวนการศึกษา 5 สถานศึกษา, ***การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

(ร่าง) รูปแบบ	ผลการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ	
	คงเดิม	ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข
องค์ประกอบที่ 1 วัตถุประสงค์ (Objective)		
เพื่อพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาครูและนักเรียนในการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุกของโรงเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน		
องค์ประกอบที่ 2 ปัจจัยนำเข้า (Input)		
2.1 นโยบายด้านการบริหารการจ้ดที่เชิงรุก		
2.2 การกำหนดกลยุทธ์และวิสัยทัศน์การจัดการเรียนรู้เชิงรุก		
2.3 การสนับสนุนทรัพยากรที่เหมาะสมสำหรับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก		
2.4 การพัฒนาระบบเทคโนโลยีที่สนับสนุนการจัดการเรียนรู้		
2.5 การพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก		
2.6 แนวทางการบริหารที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก		
2.7 การจัดสรรงบประมาณที่เพียงพอและสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก		
องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการ (Process)		
3.1 การวิเคราะห์บริบทของโรงเรียน		
3.2 การกำหนดวิสัยทัศน์พันธกิจ และเป้าหมาย		
3.3 การวางแผนและกำหนดเป้าหมายร่วมกัน		
3.4 จัดเตรียมทรัพยากรและเครื่องมือสนับสนุน		
3.5 ดำเนินการจัดการเรียนรู้เชิงรุก		
3.6 ควบคุมนิเทศติดตามและประเมินผล		
3.7 แลกเปลี่ยนเรียนรู้ปรับปรุงการดำเนินการและรายงานผลการดำเนินการ		

(ร่าง) รูปแบบ	ผลการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ	
	คงเดิม	ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข
องค์ประกอบที่ 4 ผลผลิต (Output)		
ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ได้รับการพัฒนาการบริหารการจัดการเชิงรุก ส่งผลให้นักเรียนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ		
องค์ประกอบที่ 5 ปัจจัยแห่งความสำเร็จ (Key Success Factor)		
5.1 นโยบายการจัดการเรียนรู้แนวทาง Active Learning		
5.2 การใช้เทคโนโลยี AI สนับสนุนระบบและกลไกการบริหารจัดการสถานศึกษา		
5.3 ปัจจัยเรื่องภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา		
5.4 เพิ่มการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่าย		
5.5 การประเมินผลการเรียนรู้ที่หลากหลาย		

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข แบบประเมินความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้

แบบประเมินความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ รูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม

1. ผู้ตอบแบบสอบถามความคิดเห็นฉบับนี้ คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. แบบสอบถามฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อสอบถามความคิดเห็นของผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีต่อความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ต่อการนำรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. แบบสอบถามฉบับนี้ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้
ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
ตอนที่ 2 ความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
4. แบบสอบถามฉบับนี้ ใช้สำหรับเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัยเท่านั้น ข้อมูลที่ทุกท่านตอบจะเก็บไว้เป็นความลับและจะนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวม ซึ่งไม่ส่งผลกระทบต่อปฏิบัติงานของท่าน ขอให้ท่านได้โปรดกรุณาตอบแบบสอบถามให้ครบ และตรงกับสภาพความเป็นจริงทุกข้อ เพื่อผลการวิจัยครั้งนี้ จะได้มีความสมบูรณ์และเกิดประโยชน์อย่างแท้จริง ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูงที่ได้ให้ความร่วมมือในการตอบ แบบสอบถามฉบับนี้ มา ณ โอกาสนี้

นายสงกรานต์ บุญมี

นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา

ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดให้รายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับท่าน โดยเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง () หน้าข้อความ
ที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงของท่าน โดยพิจารณาในประเด็น ดังนี้

1. เพศ

- () ชาย () หญิง

2. อายุ

- () ต่ำกว่า 30 ปี () 41-50 ปี
() 31-40 ปี () 51 ปีขึ้นไป

3. ระดับการศึกษา

- () ปริญญาตรี () ปริญญาโท
() ปริญญาเอก () อื่น ๆ ระบุ.....

4. ประสบการณ์ในการบริหาร

- () ไม่เกิน 5 ปี () 6-10 ปี
() 11-15 ปี () 15 ปีขึ้นไป

5. ขนาดโรงเรียน

- () ขนาดเล็ก () ขนาดกลาง
() ขนาดใหญ่ () ขนาดใหญ่พิเศษ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุกโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้ ขอให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน เพียงข้อละหนึ่งเครื่องหมายเท่านั้น โดยมีข้อพิจารณาดังนี้

1. ประเด็นพิจารณาการตอบแบบประเมิน 2 ประเด็น ได้แก่

ประเด็นที่ 1 ความเป็นประโยชน์ของการนำการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุกโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง สอบถามความเป็นประโยชน์ ว่ารูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในการพัฒนาได้มากน้อยเพียงใด

ประเด็นที่ 2 ความเป็นไปได้ของการนำรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุกโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้ หมายถึง สอบถามความเป็นไปได้ ว่ารูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถนำไปใช้ได้มากน้อยเพียงใด

ความหมายของระดับความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุกโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

- 5 หมายถึง ความเป็นประโยชน์/ความเป็นไปได้ ในการนำรูปแบบไปใช้ อยู่ในระดับ มากที่สุด
- 4 หมายถึง ความเป็นประโยชน์/ความเป็นไปได้ ในการนำรูปแบบไปใช้ อยู่ในระดับ มาก
- 3 หมายถึง ความเป็นประโยชน์/ความเป็นไปได้ ในการนำรูปแบบไปใช้ อยู่ในระดับ ปานกลาง
- 2 หมายถึง ความเป็นประโยชน์/ความเป็นไปได้ ในการนำรูปแบบไปใช้ อยู่ในระดับ น้อย
- 1 หมายถึง ความเป็นประโยชน์/ความเป็นไปได้ ในการนำรูปแบบไปใช้ อยู่ในระดับ น้อยที่สุด

2. ในการสอบถามครั้งนี้ เป็นการพิจารณาแสดงความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ท่านแสดงความเห็นโดยพิจารณาจากข้อมูลที่ให้ในแต่ละด้านประกอบการตอบแบบประเมินแต่ละรายการประเมิน

[illegible]

[illegible]

รายการประเมิน	ความเป็นไปได้					ความเป็นประโยชน์				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
4.1.2 ครูมีสมรรถนะในการออกแบบและ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก										
4.1.3 ผู้บริหารมีทักษะในการนิเทศกับติดตาม การจัดการเรียนรู้เชิงรุก										
4.2 ด้านผลลัพธ์ (Outcome)										
4.2.1 นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น										
4.2.2 ครูมีนวัตกรรมจัดการเรียนรู้เชิงรุก										
4.2.3 ผู้บริหารสถานศึกษามีสมรรถนะในการ บริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก										
องค์ประกอบที่ 5 ปัจจัยแห่งความสำเร็จ (Key Success Factor)										
5.1 ปัจจัยเรื่องภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร สถานศึกษา										
5.2 เพิ่มการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่าย										
5.3 การใช้เทคโนโลยี AI สนับสนุน การบริหาร การจัดการเรียนรู้เชิงรุก										

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์สำหรับการตอบแบบสอบถาม

ภาคผนวก ข คู่มือการใช้รูปแบบ

คู่มือการใช้ รูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

พัฒนาโดย
สงกรานต์ บุญมี
นิสิตปริญญาเอก

การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา
วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา

คำนำ

คู่มือการใช้รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้เชิงรุกโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เล่มนี้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้เชิงรุกโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 3 บท คือ 1) บทนำ 2) รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้เชิงรุกโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 3 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ส่วนที่ 2 เนื้อหา ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้เชิงรุกโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และส่วนที่ 3 ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการนำรูปแบบไปใช้ รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้เชิงรุกโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผู้จัดทำขอขอบพระคุณทุกท่านที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำคู่มือเล่มนี้ให้สำเร็จ และสมบูรณ์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คู่มือเล่มนี้จะเป็นแนวทางที่ดีและก่อให้เกิดประโยชน์ในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจากการนำรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้เชิงรุกโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไปใช้ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการบริหารโรงเรียนต่อไป

สงกรานต์ บุญมี

ผู้จัดทำ

สารบัญ

บทที่	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ.....	ข
สารบัญภาพ.....	ง
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ที่มาและความสำคัญ.....	1
วัตถุประสงค์ของคู่มือ.....	3
บทที่ 2 รูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	9
ส่วนที่ 1 ส่วนนำ.....	12
แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	12
หลักการพื้นฐานของรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	19
วัตถุประสงค์ของรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	20
ส่วนที่ 2 เนื้อหา.....	20
องค์ประกอบ ปัจจัยนำเข้ารูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	20
องค์ประกอบกระบวนการ รูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	21
องค์ประกอบผลสัมฤทธิ์ รูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	21
ส่วนที่ 3 ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการนำรูปแบบไปใช้.....	22
แบบสอบถามประเมินความเป็นไปได้และประโยชน์ของรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้ เชิงรุกโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	23
บรรณานุกรม.....	29

สารบัญภาพ

แผนภาพ

หน้า

ภาพที่ 1 รูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงาน

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.....12

ภาพที่ 2 แนวโน้มผลการประเมินด้านการอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ของนักเรียนไทย.....17

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญ

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ได้มีการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อสร้างบุคคลในทุกด้านและทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี มีความสามารถ และมีคุณภาพ โดยคนไทยจะต้องมีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ และสติปัญญา พร้อมทั้งมีพัฒนาการที่ดีในทุกด้านและสุขภาพที่แข็งแรงในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น มีนิสัยประหยัด อดออม มีน้ำใจ และมีวินัย รักษาศีลธรรม เป็นพลเมืองที่ดีของชาติ มีแนวคิดที่ถูกต้องและทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 รวมถึงการสื่อสารด้านภาษา พร้อมอนุรักษ์ภาษาท้องถิ่น มีนิสัยรักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เพื่อเป็นคนไทยที่มีทักษะสูง โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 เน้นการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและมีปฏิสัมพันธ์ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้หลากหลายรูปแบบ มีเป้าหมายสำคัญคือการพัฒนาคนให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ รวมถึงการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม พร้อมกับการเติบโตอย่างยั่งยืนในสภาพแวดล้อมที่ดี มุ่งให้คนไทยทุกคนเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและพัฒนาความสามารถในการทำงานให้ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาประเทศ ซึ่งนโยบายการศึกษาในประเทศไทยที่ตอบสนองยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) มีหลายประเด็นที่เน้นการพัฒนาและปรับปรุงระบบการศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศและการเปลี่ยนแปลงในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล โดยเฉพาะการพัฒนาทักษะที่จำเป็น เน้นการเตรียมคนรุ่นใหม่ให้มีทักษะที่หลากหลาย ทั้งทักษะด้านดิจิทัล ความคิดสร้างสรรค์ และทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น เพื่อรองรับตลาดแรงงานในอนาคต การเข้าถึงการศึกษา โดยส่งเสริมโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพสำหรับทุกกลุ่มประชากร รวมถึงการสนับสนุนประชาชนในพื้นที่ห่างไกลการศึกษาแนวทางใหม่ โดยมีการสนับสนุนการพัฒนาหลักสูตรที่เน้นการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่นและสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์และความต้องการของนักเรียน การบูรณาการการศึกษา สร้างความร่วมมือระหว่างภาคการศึกษาและภาคธุรกิจ เพื่อให้การศึกษาเชื่อมโยงกับตลาดแรงงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การใช้เทคโนโลยีในการศึกษา ส่งเสริมและพัฒนาแพลตฟอร์มออนไลน์และสื่อการเรียนการสอนดิจิทัล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอน การประเมินผลการศึกษา การพัฒนาระบบการประเมินที่มีความโปร่งใส และมีความเที่ยงตรง เพื่อติดตามผลสัมฤทธิ์การศึกษาและปรับปรุงการเรียนการสอน (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2564)

ในยุคของการปฏิรูปการศึกษา รัฐบาลได้เร่งพัฒนาการศึกษาให้ไปพัฒนาคุณภาพของคน เพื่อให้คนสามารถช่วยพัฒนาประเทศได้ เทคโนโลยีสารสนเทศจึงเป็นเครื่องมือในการช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดการศึกษา เช่น ช่วยนำการศึกษาให้เข้าถึงประชาชนส่งเสริมการเรียนรู้ต่อเนื่อง นอกกระบบโรงเรียน และการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ช่วยจัดทำให้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหารและจัดการ เพิ่มความรวดเร็วและแม่นยำในการทำข้อมูลและการวิเคราะห์ การเก็บรักษา การเรียกใช้กิจกรรมต่าง ๆ ในการจัดการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้เทคโนโลยีเพื่อช่วยการเรียนการสอน จะเห็นว่าอิทธิพลของเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคสังคมฐานความรู้ ทุกองค์กรสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างทั่วถึง รวดเร็วและถูกต้องส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบวิธีการทำงานในองค์กร และมีการจัดโครงสร้างองค์กรใหม่จากเดิมที่มีลักษณะเป็นองค์กรแนวดิ่ง กลายเป็นองค์กรแนวราบมีรูปแบบการทำงานเป็นทีมเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้มากขึ้น (ธีระ ฤกษ์เจริญ, 2560, หน้า 37)

การสอบ PISA เป็นการประเมินสมรรถนะความฉลาดรู้ 3 ด้าน ได้แก่ ความฉลาดรู้ด้านการอ่าน (Reading Literacy) ความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ (Mathematical Literacy) และความฉลาดรู้ด้านวิทยาศาสตร์ (Scientific Literacy) ในการประเมินผลนักเรียนจะวัดความรู้ทั้ง 3 ด้าน แต่จะเน้นหนักในด้านใดด้านหนึ่งในการประเมินแต่ละระยะ กล่าวคือ การประเมินผลระยะที่ 1 (PISA 2000 และ PISA 2009) เน้นด้านการอ่าน (น้ำหนักข้อสอบด้านการอ่าน 60% และที่เหลือเป็นด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์อย่างละ 20%) การประเมินผลระยะที่ 2 (PISA 2003 และ PISA 2012) เน้นด้านคณิตศาสตร์ (น้ำหนักข้อสอบด้านคณิตศาสตร์ 60% และด้านการอ่านและวิทยาศาสตร์อย่างละ 20%) การประเมินผลระยะที่ 3 (PISA 2006 และ PISA 2015) เน้นด้านวิทยาศาสตร์ (น้ำหนักข้อสอบด้านวิทยาศาสตร์ 60% และด้านการอ่านและคณิตศาสตร์ อย่างละ 20%)

ประเทศไทย เก็บผลการสอบ PISA 2022 เรียบร้อยเมื่อเดือนสิงหาคม 65 และประกาศผลในวันที่ 5 ธันวาคม 66 ที่ผ่านมา และจะเผยแพร่ผลการประเมินด้านความคิดสร้างสรรค์ในเดือนธันวาคม 67 ต่อไป โดยรอบการประเมินถัดไปคือ PISA 2025 หรือในอีก 2 ปีข้างหน้า จะเน้นการประเมินความฉลาดรู้ด้านวิทยาศาสตร์เป็นหลัก และมีการประเมินเพิ่มเติมด้านการเรียนรู้ในโลกดิจิทัล โดยประเทศไทยจะจัดสอบรอบทดลองใช้เครื่องมือจัดสอบในเดือนสิงหาคม 67 และจัดสอบรอบการวิจัยหลักในเดือนสิงหาคม 68 ซึ่ง PISA ประเมินความสามารถของนักเรียนอายุ 15 ปี ในการใช้ความรู้และทักษะด้านการอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ในชีวิต เป็นหนึ่งในตัวชี้วัดทางการศึกษา คะแนน PISA เป็นหนึ่งในตัวชี้วัดขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศทางด้านการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการได้นำผลคะแนน PISA นำมาใช้เป็นตัวชี้วัดผลสัมฤทธิ์

ด้านคุณภาพการศึกษา และศักยภาพด้านการแข่งขันซึ่งระบุค่าเป้าหมายว่า “อัตราความแตกต่างของคะแนน PISA ในแต่ละกลุ่มโรงเรียนลดลง ร้อยละ 20” (พรชัย อินทร์ฉาย, 2566)

ผลการประเมิน PISA เป็นหนึ่งในตัวชี้วัดตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (Y2) ประกอบด้วย ประเด็นที่ 12 การพัฒนาการเรียนรู้ (พ.ศ. 2561-2580) เป้าหมาย 1 “คนไทยมีการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐานสากลเพิ่มขึ้น มีทักษะที่จำเป็นของโลกศตวรรษที่ 21 สามารถแก้ปัญหา ปรับตัว สื่อสาร และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น มีนิสัยใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยกำหนดตัวชี้วัดเป็นคะแนน PISA (คะแนนเฉลี่ย) ด้านการอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ แผนย่อยการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 เป้าหมาย “คนไทยได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐาน มีทักษะการเรียนรู้ และทักษะที่จำเป็นของโลกศตวรรษที่ 21 สามารถเข้าถึงการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตดีขึ้น” โดยกำหนดตัวชี้วัดเป็นร้อยละของนักเรียนที่มีสมรรถนะไม่ถึงระดับพื้นฐานของทั้ง 3 วิชา ลดลงในแต่ละกลุ่มโรงเรียน

ผลการประเมิน PISA และข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามเป็นหนึ่งในตัวชี้วัด Thailand Digital Outlook ประกอบด้วย ร้อยละของนักเรียนที่ได้คะแนนผลประเมิน PISA ด้านการอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ในระดับสูง (ระดับ 5 ขึ้นไป) (ต่อจำนวนนักเรียนที่ทำการประเมิน PISA ทั้งหมด) ร้อยละของนักเรียนอายุ 15 ปี ที่ใช้อินเทอร์เน็ตครั้งแรกเมื่ออายุ 6 ปี หรือต่ำกว่า ร้อยละของนักเรียนอายุ 15 ปี ที่ใช้อินเทอร์เน็ตเป็นเวลา 2-6 ชั่วโมงนอกโรงเรียน

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) กระทรวงศึกษาธิการ เป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบการดำเนินงานโครงการ PISA ในประเทศไทย โดยประสานความร่วมมือกับทั้งหน่วยงานภายในประเทศและองค์กรระหว่างประเทศ เพื่อให้การประเมินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ภายในประเทศมีการจัดตั้งคณะกรรมการระดับชาติ ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนจากหน่วยงานทางการศึกษาหลายแห่ง ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาและประสานงานกับโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างประเทศไทยเข้าร่วมการประเมิน PISA อย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 ได้แก่ PISA 2000, 2003, 2006, 2009, 2012, 2015, 2018 และ 2022 โดยมีการดำเนินการทุก 3 ปี ปัจจุบันอยู่ระหว่างเตรียมความพร้อมสำหรับการประเมินในรอบถัดไป คือ PISA 2025

โปรแกรมที่ใช้ในการประเมินนักเรียน คือ โปรแกรมประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล (Programme for International Student Assessment หรือ PISA) ริเริ่มโดยองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organisation for Economic Co-Operation and Development หรือ OECD) มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินคุณภาพของระบบการศึกษาของประเทศต่าง ๆ ในการเตรียมความพร้อมให้เยาวชนมีศักยภาพหรือความสามารถพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลง โดย PISA เน้นการประเมินสมรรถนะของนักเรียน

เกี่ยวกับการใช้ความรู้และทักษะในชีวิตจริงมากกว่าการเรียนรู้ตามหลักสูตรในโรงเรียน ปัจจุบันนี้มีประเทศจากทั่วโลกเข้าร่วม PISA มากกว่า 80 ประเทศ ซึ่ง PISA เลือกประเมินนักเรียนอายุ 15 ปี ซึ่งเป็นวัยที่จบการศึกษาภาคบังคับ การสุ่มตัวอย่างนักเรียนทำตามระบบอย่างเคร่งครัด เพื่อประกันว่านักเรียนเป็นตัวแทนของนักเรียนทั้งระบบ อีกทั้งการวิจัยในทุกขั้นตอนต้องอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของ OECD ทุกประเทศต้องทำตามกฎเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดอย่างเคร่งครัด เพื่อให้การวิจัยมีคุณภาพอยู่ในระดับเดียวกัน และข้อมูลของทุกประเทศมีมาตรฐานเดียวกัน เพื่อให้สามารถนำมาวิเคราะห์ร่วมกันได้ และตามข้อตกลงในการดำเนิน PISA ของ OECD ไม่อนุญาตให้เปิดเผยรายชื่อของโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งประเทศไทยไม่ใช่สมาชิก OECD แต่สมัครเข้าร่วม PISA ในฐานะประเทศร่วม (Partner countries) เพื่อต้องการตรวจสอบคุณภาพของระบบการศึกษา และสมรรถนะของนักเรียนวัยจบการศึกษาภาคบังคับของชาติเกี่ยวกับความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับอนาคต โดยใช้มาตรฐานของประเทศที่พัฒนาแล้วเป็นเกณฑ์ชี้วัด ผลสัมฤทธิ์จากการทำแบบทดสอบและข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียน รวมทั้งข้อมูลนโยบาย การบริหารจัดการ และการจัดการเรียนการสอนจากผู้บริหารของโรงเรียนทำให้ได้ข้อมูลคุณภาพการศึกษาของประเทศทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การประเมินและพัฒนานโยบายทางการศึกษาการพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา รวมไปถึงการจัดการเรียนการสอนของประเทศให้มีคุณภาพทัดเทียมกับนานาชาติต่อไป

ทั้งนี้ ผลการทดสอบ PISA (Programme for International Student Assessment) เป็นการวัดทักษะและประเมินสมรรถนะความฉลาดรู้ 3 ด้านของนักเรียน ได้แก่ ความฉลาดรู้ด้านการอ่าน (Reading Literacy) ความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ (Mathematical Literacy) และความฉลาดรู้ด้านวิทยาศาสตร์ (Scientific Literacy) ซึ่งผลการทดสอบล่าสุดของนักเรียนไทยในปี 2564 แสดงให้เห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นหลายประการ โดยพบว่า ผลการทดสอบ PISA ของนักเรียนไทยมีผลสัมฤทธิ์ต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ โดยการอ่านของนักเรียนไทยได้คะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ประมาณ 400 คะแนน ซึ่งอยู่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่มประเทศสมาชิก OCED (Organisation for Economic Co-operation and Development) อยู่ที่ประมาณ 501 คะแนน ผลการทดสอบวิชาคณิตศาสตร์ คะแนนเฉลี่ยของนักเรียนไทยอยู่ที่ 388 คะแนน และ ผลการทดสอบวิชาวิทยาศาสตร์ คะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 399 คะแนน ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ย OCED อีกด้วย (สำนักงานบริหารและพัฒนากระบวนการศึกษา, 2565) จากผลการทดสอบ PISA ทำให้ครูระดับมัธยมศึกษาต้องปรับกลยุทธ์การสอนเพื่อรองรับการเรียนรู้ที่แตกต่างกันในนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ซึ่งในปัจจุบันครูยังขาดการเตรียมการและวางแผนการสอน ครูหลายคนไม่สามารถจัดเตรียมเนื้อหาและวิธีการสอนได้อย่างมีระบบ ส่งผลให้การเรียนการสอนไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งครูควรมีการวางแผนการสอนอย่างรอบคอบ และเตรียมสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสม ครูขาดการใช้สื่อการสอนที่หลากหลายมีการใช้สื่อที่จำกัด ทำให้ผู้เรียนมีความสนใจน้อยลง รวมถึงการขาดทักษะในการจัดการ

ห้องเรียนทำให้นักเรียนไม่สามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และใช้การประเมินผลที่ไม่เหมาะสม ไม่สะท้อนถึงความสามารถที่แท้จริงของนักเรียน ซึ่ง ทิศนา แคมมณี (2565) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในระดับมัธยมศึกษาว่า Active Learning จะกระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมและรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง ซึ่งนำไปสู่การสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ด้วยการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ผู้เรียนจะได้ฝึกฝนทักษะการคิดวิเคราะห์และ การแก้ปัญหา Active Learning ทำให้การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่สนุกสนานและมีความหมายมากขึ้น ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนมีความผูกพันกับเนื้อหาและการเรียนรู้ สอดคล้องกับ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2566) ที่กล่าวว่า แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 มีกรอบทิศทางในการจัดการศึกษาให้คนไทยทุกคนสามารถ เข้าถึงโอกาสและความเสมอภาคในการศึกษาที่มีคุณภาพ พัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะในการทำงานที่ตรงกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ ผ่านกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม และมีปฏิสัมพันธ์กับกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ผ่านการปฏิบัติที่หลากหลายรูปแบบ มีการวัดและประเมินผลในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้และสมรรถนะของผู้เรียน (Assessment for Learning) การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นการสร้างสรรคทางปัญญา (Constructivism) โดยให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้มากกว่า เนื้อหาวิชา เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงและสร้างความรู้ด้วยตนเองผ่านกิจกรรมที่ลงมือปฏิบัติจริง ครูผู้สอนมีบทบาทในการแนะนำและอำนวยความสะดวกเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาการคิดขั้นสูง เช่น การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการประเมินค่า ส่งผลให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียนรู้ สามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง มีความคิดสร้างสรรค์ และสามารถสื่อสารได้ดี ซึ่งเป็นคุณลักษณะของผู้เรียนที่พึงประสงค์ตามเป้าหมายการเรียนรู้

โรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีอยู่ในประเทศไทย เปิดทำการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1–6 จำนวนทั้งสิ้น จำนวน 2,363 โรงเรียน (สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน สพฐ., 2567, ออนไลน์) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในแต่ละภาค การศึกษาระดับมัธยมศึกษา เป็นการศึกษาหลังระดับประถมศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ทั้งวิชาการและวิชาชีพที่เหมาะสมกับวัย ความต้องการ ความสนใจ และความถนัด เพื่อให้บุคคลเข้าใจและรู้จักเลือกอาชีพที่เป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคม แบ่งเป็น 2 ช่วงชั้น คือ ช่วงมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรียกว่ามัธยมศึกษาตอนต้น (มักเรียกโดยย่อว่า ม.ต้น) เทียบเท่ากับ grade 7-9 และช่วงมัธยมศึกษาปีที่ 4 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 เรียกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย (มักเรียกโดยย่อว่า ม.ปลาย) เทียบเท่ากับ grade 10-12 โดยการศึกษาในขั้นนี้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ทางด้านวิชาการและวิชาชีพให้เหมาะสมกับวัย ความต้องการ ความสนใจ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและรู้จักเลือกอาชีพที่เป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคม การศึกษาระดับนี้ใช้เวลาเรียนหกปี โดยผู้เรียนจะมีอายุ

ระหว่าง 13–18 ปี โดยผู้เรียนจบในระดับมัธยมศึกษาสามารถไปประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับวัยและความสามารถ หรือศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้เรียนเลือกเรียนกลุ่มวิชาการหรือวิชาชีพตามความถนัดของตนเอง ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายผู้เรียนสามารถเรียนกลุ่มวิชาที่ผู้เรียนชื่นชอบเพื่อยึดเป็นอาชีพได้ (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, 2567)

ในยุคศตวรรษที่ 21 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพและศักยภาพในการดำรงชีวิตในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเป็นเรื่องที่ท้าทายอย่างยิ่ง ระบบการศึกษาไทยจึงจำเป็นต้องปรับตัวและยกระดับการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับทักษะที่จำเป็นในยุคปัจจุบัน เช่น การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (Trilling และ Fadel, 2009) หนึ่งในแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ได้รับการยอมรับว่าส่งเสริมทักษะเหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพคือ “การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)”

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ กำหนดให้ Active Learning (แอกทีฟเลิร์นนิง) มีคำแปลเป็นภาษาไทยว่า “การจัดการเรียนรู้เชิงรุก” โดยอาจรู้จักกันในชื่อการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Student-centered หรือ Child-centered), การเรียนรู้แบบคิดวิเคราะห์ (Critical Thinking), การเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้หรือการเรียนรู้แบบค้นพบ (Inquiry or Discovery-based)

การจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning เน้นให้ผู้เรียนลงมือด้วยตัวเอง ผ่านการปฏิบัติ พูด และคิดวิเคราะห์ ต่างจากการเรียนรู้แบบดั้งเดิมที่เน้นไปที่การฟังและท่องจำ (Rote Learning) หรือการเรียนรู้แบบตั้งรับ Passive Learning ที่ผู้เรียนมีหน้าที่เป็นผู้รับผ่านการอ่าน ฟัง ดู และจดบันทึก การเรียนรู้แบบ Active Learning ยังมีส่วนช่วยพัฒนาทักษะสมอง (EF) ได้อีกด้วย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ได้กำหนดให้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นแนวทางสำคัญในการยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนในสถานศึกษา โดยส่งเสริมให้ครูเปลี่ยนบทบาทจากผู้ถ่ายทอดความรู้เป็นผู้อำนวยความสะดวก และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีบทบาทในการสร้างความรู้ผ่านการมีส่วนร่วม การลงมือปฏิบัติ และการคิดวิเคราะห์อย่างมีระบบ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565) อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาภาคสนามพบว่าสถานศึกษาหลายแห่งยังประสบปัญหาในการบริหารจัดการเพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอย่างเป็นรูปธรรม เช่น ขาดรูปแบบหรือแนวทางการบริหารที่ชัดเจน ขาดระบบสนับสนุนอย่างเป็นระบบ และครูยังขาดความเข้าใจหรือทักษะที่จำเป็นในการดำเนินการตามแนวทางดังกล่าว (ศศิธร บุญมาก, 2563)

นอกจากนี้ งานวิจัยของ กิตติพงษ์ โพธิ์ทอง (2564) ยังชี้ให้เห็นว่า ความสำเร็จของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษานั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านการบริหารจัดการ เช่น การกำหนดนโยบายที่ชัดเจน การวางแผนเชิงระบบ การส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพครู การจัดสรรทรัพยากร

ตลอดจนการติดตามและประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่สามารถนำไปปรับใช้ได้จริงในบริบทของโรงเรียนมัธยมศึกษา

ดังนั้น การวิจัยในครั้งนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อพัฒนา “รูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก” ที่มีความเหมาะสม ชัดเจน และสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืนยิ่งขึ้น อันจะเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศโดยรวม ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การบริหารสถานศึกษามีความสำคัญ ในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ช่วยสนับสนุนการพัฒนาครูให้ใช้กลยุทธ์การสอนที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งเป็นการสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในการเรียนรู้ ผ่านกระบวนการคิด วิเคราะห์ ปัญหา และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ โดยผู้เรียนสามารถจัดระบบการเรียนรู้ของตนเองได้ ทำให้เกิดการเรียนรู้ตามทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนในยุคปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของคู่มือ

เพื่อพัฒนาผู้บริหารในการบริหารจัดการการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ความหมายของรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

รูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย

1) ส่วนนำ ประกอบด้วย แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หลักการพื้นฐาน และ วัตถุประสงค์ของรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2) ส่วนเนื้อหา องค์ประกอบรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย

ปัจจัยนำเข้า (In put)

1. นโยบายการศึกษาด้วยแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
2. วิสัยทัศน์และกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ ด้วยแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

3. ทรัพยากรสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ ด้วยแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Man, Money, Material & method)

4. หลักสูตรอบรมพัฒนาครูด้าน การจัดการเรียนรู้เชิงรุก

5. การพัฒนาระบบเทคโนโลยีที่สนับสนุนการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

กระบวนการ รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย

กระบวนการ (Process)

1. P การวางแผน (Planning)การวางแผนการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ตามความต้องการจำเป็นของครูและผู้บริหารโดยกำหนดเป้าหมายการพัฒนา ตรงตามวัตถุประสงค์ เหมาะสม

2. O การจัดองค์การ (Organizing) การจัดองค์การเพื่อการพัฒนาครูและผู้บริหารในการ ส่งเสริมความรู้และทักษะในด้าน Active Learning การใช้เทคโนโลยีการศึกษา การจัดประชุม ปฏิบัติการ (Workshop) ให้ครูได้ทดลองและปรับใช้วิธีการสอนแบบ Active Learning

3. C การสั่งการ (Commanding) การสั่งการและการสื่อสารวิธีการดำเนินการจัดการ เรียนรู้ด้วยแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก อย่างละเอียดเพื่อเกิดความเข้าใจและมั่นใจในการ ดำเนินการร่วมกัน

4. C การประสานงาน (Coordinating) การประสานสร้างเครือข่ายเพื่อส่งเสริม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูในโรงเรียนและเครือข่ายจากภายนอก การติดตามความก้าวหน้า ของการพัฒนา

5. C การควบคุม (Control) การจัดการเรียนรู้ด้วยแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินผล มาปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาในอนาคต

ผลสัมฤทธิ์รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย

1. ด้านผลผลิต (Output)

(1) ผู้บริหารมีสมรรถนะในการบริหารจัดการการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

(2) คู่มือการใช้รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. ด้านผลลัพธ์ (Outcome)

- (1) ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนิเทศและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- (2) ครูมีสมรรถนะในการออกแบบและจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning เพิ่มขึ้น
- (3) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูง

3. ด้านผลกระทบ (Impact)

- (1) สถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มีการพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง
- (2) เกิดเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา หน่วยงานต้นสังกัดและสถาบันอุดมศึกษาในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- (3) ผู้เรียนมีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21

3) ส่วนที่ 3 ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการนำรูปแบบไปใช้ ประกอบด้วย

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา
 2. การมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่าย
 3. การใช้เทคโนโลยี AI สนับสนุนระบบและกลไกการบริหารจัดการสถานศึกษา
- ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ส่วนนำ หมายถึง ส่วนแรกของรูปแบบที่กล่าวถึง แนวคิด หลักการพื้นฐานและวัตถุประสงค์ของรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังรายละเอียดดังนี้

1.1 รูปแบบ หมายถึง การจำลองหรือการย่อส่วน แนวความคิดทางดานหลักการ วิธีการ การดำเนินงานและเกณฑ์ต่างๆ ของการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่สามารถยึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ได้

1.2 การบริหารจัดการการเรียนรู้เชิงรุก หมายถึง โครงสร้างและกระบวนการที่ช่วยให้โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถวางแผน ดำเนินงาน และประเมินผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยระบบการบริหารจัดการจะรวมถึงการจัดระเบียบทรัพยากรต่าง ๆ มี 5 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 วัตถุประสงค์ (Objective) องค์ประกอบที่ 2 ปัจจัยนำเข้า (Input) องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการ (Process) องค์ประกอบที่ 4 ผลผลิต (Output) และ องค์ประกอบที่ 5 ปัจจัยแห่งความสำเร็จ (Key Success Factor)

1.3 การจัดการเรียนรู้ด้วยแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นผ่านการปฏิบัติจริง การคิดวิเคราะห์ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แทนการรับความรู้แบบท่องจำ โดยผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitator) มากกว่าการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้เพียงฝ่ายเดียว เทคนิคนี้ช่วยส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหา และการทำงาน เป็นทีม ซึ่งนำไปสู่การเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและยั่งยืนมากขึ้น

1.4 หลักการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง หลักการบริหารจัดการโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 5 ประการ ได้แก่ 1) การวางแผน (Planning) 2) การจัดองค์การ (Organizing) 3) การสั่งการ (Commanding) 4) การประสานงาน (Coordinating) และ 5) การควบคุม (Controlling)

1.5 วัตถุประสงค์ (Objective) หมายถึง จุดมุ่งหมายของรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยดำเนินการเพื่อพัฒนาผู้บริหารในการบริหารจัดการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. เนื้อหา หมายถึง ข้อมูลที่อยู่ภายในรูปของข้อความ โดยเนื้อหาเป็นส่วนที่ถ่ายทอดความรู้ ความคิด หรือข้อมูลต่าง ๆ ประกอบด้วย

2.1 ปัจจัยนำเข้า (Input) หมายถึง ทรัพยากรหรือองค์ประกอบที่ใช้เป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ตามวัตถุประสงค์ของรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 1) นโยบายการศึกษาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2) วิสัยทัศน์และกลยุทธ์การบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก 3) ทรัพยากรสนับสนุนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Man, Money, Material & Method) 4) หลักสูตรอบรมพัฒนาครูผู้สอนด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และ 5) การพัฒนาระบบเทคโนโลยีที่สนับสนุนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

2.2 กระบวนการ (Process) หมายถึง หมายถึง ลำดับขั้นตอน วิธีการที่ถูกกำหนดขึ้นเพื่อดำเนินงานเพื่อเปลี่ยนแปลงปัจจัยนำเข้า (Input) ให้เกิดผลลัพธ์ (Output) วัตถุประสงค์ (Objective) ประกอบด้วย 1) การวางแผน (Planning) การวางแผนการพัฒนากิจการการเรียนรู้เชิงรุก ตามความต้องการจำเป็นของครูและผู้บริหาร โดยกำหนดเป้าหมายการพัฒนาโดยตรงตามวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน 2) การจัดองค์การ (Organizing) การจัดองค์การเพื่อการพัฒนาครูและผู้บริหารในการส่งเสริมความรู้และทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การใช้เทคโนโลยีการศึกษา การจัดการประชุมปฏิบัติการ (Workshop) ให้ครูได้ทดลองและปรับใช้วิธีการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 3) การสั่งการ (Commanding) การสั่งการและการสื่อสารวิธีการดำเนินการจัดการเรียนรู้เชิงรุก อย่างละเอียด

เพื่อให้เกิดความเข้าใจและมั่นใจในการดำเนินการร่วมกัน 4) การประสานงาน (Coordinating) การประสานงาน สร้างเครือข่ายเพื่อส่งเสริม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูในโรงเรียนและเครือข่ายจากภายนอก การติดตามความก้าวหน้าของการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ และ 5) การควบคุม (Controlling) การประเมินผลการดำเนินการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินผลมาปรับแก้ไขและพัฒนาในอนาคต

2.3 ผลสัมฤทธิ์ (Result) หมายถึง ผลที่เกิดจากกระบวนการผลิตหรือการดำเนินงานของรูปแบบการบริหารจัดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ส่งผลให้ผู้บริหารมีสมรรถนะในการบริหารจัดการเรียนรู้ด้วยแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ประกอบด้วย 1.ด้านผลผลิต (Output) (1) ผู้บริหารมีสมรรถนะในการบริหารจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2) คู่มือการใช้รูปแบบการบริหารจัดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2. ด้านผลลัพธ์ (Outcome) (1) ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนิเทศและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (2) ครูมีสมรรถนะในการออกแบบและจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพิ่มขึ้น (3) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูง 3. ด้านผลกระทบ (Impact) (1) สถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มีการพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง (2) เกิดเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา หน่วยงานต้นสังกัดและสถาบันอุดมศึกษาในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา (3) ผู้เรียนมีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21

3. ปัจจัยแห่งความสำเร็จ (Key Success Factor) หมายถึง หมายถึง องค์ประกอบสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จของรูปแบบการบริหารจัดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการ (Academic Leadership) 2) หลักสูตรและคุณภาพการเรียนการสอน (Curriculum & Instructional Quality) 3) คุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา (Teacher & Staff Development) 4) การบริหารจัดการโรงเรียนแบบมีส่วนร่วม (Participatory School Management) 5) สภาพแวดล้อมทางกายภาพและความปลอดภัย (School Environment & Safety) 6) ระบบการบริหารและการประกันคุณภาพ (Management & Quality Assurance) 7) การมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่าย (Community & Stakeholder Engagement) 8) การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม (Technology & Innovation in Education) 9) การพัฒนาศักยภาพของนักเรียน (Student Development & Well-being) และ 10) ระบบการเงินและงบประมาณที่ยั่งยืน (Financial & Resource Management)

บทที่ 2

รูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

รูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาจากการศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัย
ที่เกี่ยวข้องและ จากการศึกษารูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และนำมาสร้างรูปแบบที่มีส่วนประกอบ 3 ส่วน
คือ

ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ประกอบด้วย

1. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียน
มัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. หลักการพื้นฐานของรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. วัตถุประสงค์ของรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ส่วนที่ 2 เนื้อหา ประกอบด้วย

2.1 ปัจจัยนำเข้า (In Put)รูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. นโยบายการศึกษาด้วยแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
2. วิสัยทัศน์และกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ ด้วยแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
3. ทรัพยากรสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ ด้วยแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Man,
Money, Material & Method)
4. หลักสูตรอบรมพัฒนาครูด้าน การจัดการเรียนรู้เชิงรุก
5. การพัฒนาระบบเทคโนโลยีที่สนับสนุนการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวทางการจัดการ
เรียนรู้เชิงรุก

2.2 กระบวนการ (Process)รูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. P การวางแผน (Planning) การวางแผนการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวทาง
การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ตามความต้องการจำเป็นของครูและผู้บริหารโดยกำหนดเป้าหมายการพัฒนา
ตรงตามวัตถุประสงค์ เหมาะสม

2. O การจัดองค์การ (Organizing) การจัดองค์การเพื่อการพัฒนาครูและผู้บริหาร ในการส่งเสริมความรู้และทักษะในด้าน Active Learning การใช้เทคโนโลยีการศึกษา การจัดประชุม ปฏิบัติการ (Workshop) ให้ครูได้ทดลองและปรับใช้วิธีการสอนแบบ Active Learning

3. C การสั่งการ (Commanding) การสั่งการและการสื่อสารวิธีการดำเนินการจัดการ เรียนรู้ด้วยแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก อย่างละเอียดเพื่อเกิดความเข้าใจและมั่นใจในการ ดำเนินการร่วมกัน

4. C การประสานงาน (Coordinating) การประสานสร้างเครือข่ายเพื่อส่งเสริม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูในโรงเรียนและเครือข่ายจากภายนอก การติดตามความก้าวหน้า ของการพัฒนา

5. C การควบคุม (Control) การจัดการเรียนรู้ด้วยแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินผล มาปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาในอนาคต

2.3 ผลสัมฤทธิ์ (Result)รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย

1. ด้านผลผลิต (Output)

(1) ผู้บริหารมีสมรรถนะในการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

(2) คู่มือการใช้รูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. ด้านผลลัพธ์ (Outcome)

(1) ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนิเทศและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(2) ครูมีสมรรถนะในการออกแบบและจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning เพิ่มขึ้น

(3) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูง

3. ด้านผลกระทบ (Impact)

(1) สถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มีการพัฒนานวัตกรรมการเรียน การสอนอย่างต่อเนื่อง

(2) เกิดเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา หน่วยงานต้นสังกัด และสถาบันอุดมศึกษาในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

(3) ผู้เรียนมีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21

ส่วนที่ 3 ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการนำรูปแบบไปใช้ ประกอบด้วย

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา
2. การมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่าย
3. การใช้เทคโนโลยี AI สนับสนุนระบบและกลไกการบริหารจัดการสถานศึกษา

รูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ส่วนที่ 1 ส่วนนำ 1. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2. หลักการพื้นฐาน และวัตถุประสงค์ของรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
↓
ส่วนที่ 2 เนื้อหา 1. องค์ประกอบการพัฒนาแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 1.1 ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) 1.2 ด้านกระบวนการ (Process) 1.3 ด้านผลสัมฤทธิ์ (Result) ด้านผลผลิต (Output) - ด้านผลลัพธ์ (Outcome) - ด้านผลกระทบ (Impact)
↓
ส่วนที่ 3 ปัจจัยแห่งความสำเร็จ 1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา 2. การมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่าย 3. การใช้เทคโนโลยี AI สนับสนุนระบบและกลไกการบริหารจัดการสถานศึกษา

รูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้มาจากการศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และจากการศึกษาองค์ประกอบการพัฒนาแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และนำมาสร้างรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีส่วนประกอบดังรายละเอียดต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ประกอบด้วย

1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

โลกในยุคศตวรรษที่ 21 เกิดวิกฤติ Vuca World ที่ผันผวน ซับซ้อน ไม่แน่นอน คลุมเครือ ไปอย่างรวดเร็วมาก ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เป็นผลมาจากความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงพลิกผัน ทุกประเทศต่างตระหนักและให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนา สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลักของ

การพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข การศึกษาต้องมีบทบาทสำคัญในการสร้างความได้เปรียบของประเทศ เพื่อการแข่งขัน และยืนหยัดในเวทีโลกภายใต้ระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นพลวัตควบคู่กับการธำรงรักษาอัตลักษณ์ ของประเทศ สอดรับกับประเทศไทยให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษา การพัฒนาศักยภาพ และขีดความสามารถของคนไทยให้มีทักษะ ความรู้ ความสามารถและคุณลักษณะสอดคล้องกับ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 รัฐต้องจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับ ความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาประเทศภายใต้วิฤติ และกำหนดให้มียุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580) เป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศ เพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ก่อเกิด พลังผลักดันร่วมกันสู่การปฏิบัติให้บรรลุวิสัยทัศน์ จุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ข้อที่ 6 ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ ผ่านกระบวนการเรียน การสอนที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม และมีปฏิสัมพันธ์กับกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ ที่หลากหลายรูปแบบ (ACTIVE LEARNING) มีการวัด และประเมินผลในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาการ เรียนรู้และสมรรถนะของผู้เรียน (Assessment for Learning) ทุกระดับ

โดยเฉพาอย่างยิ่งประกาศของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เรื่อง นโยบายและจุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ว่าตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาคน ในทุกมิติ และทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ สร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม สร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติและแผน ปฏิรูปประเทศ ด้านการศึกษามีแนวทางการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีพัฒนาการ สมรรถนะ และคุณลักษณะที่ดีสมัยทุกด้านมีการปฏิรูปการเรียนรู้สำหรับศตวรรษที่ 21 ปรับบทบาทครูให้เป็น ครูยุคใหม่ เพิ่มประสิทธิภาพ ระบบบริหารจัดการศึกษาในทุกระดับ และสร้างระบบการศึกษา เพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการระดับนานาชาติ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 มีกรอบทิศทางการจัดการศึกษาให้คนไทยทุกคนสามารถ เข้าถึงโอกาสและความเสมอภาค ในการศึกษาที่มีคุณภาพ พัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะในการทำงานที่สอดคล้อง กับความต้องการ ของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ที่มีเป้าหมายการพัฒนา โดยเฉพาะจุดหมายที่ 12 ไทยมีกำลังคน สมรรถนะสูง มุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคตรวมทั้งนโยบายและจุดเน้น ของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ในข้อที่ 6 ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ ผ่านกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม และมีปฏิสัมพันธ์กับกิจกรรมการเรียนรู้ ผ่านการปฏิบัติที่หลากหลายรูปแบบ (ACTIVE LEARNING) มีการวัดและประเมินผลในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้และสมรรถนะของผู้เรียน (Assessment for Learning) ทุกระดับ ที่ได้กำหนด

โดยสอดคล้องกับแผนระดับต่าง ๆ ของประเทศ ตลอดจนแนวทางการนิเทศเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2560: หน้า 4-5) ได้ให้ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (ACTIVE LEARNING) ไว้ดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (ACTIVE LEARNING) ส่งเสริมการมีอิสระทางด้านความคิด และการกระทำของผู้เรียน การมีวิจารณ์ญาณ และการคิดสร้างสรรค์ ผู้เรียนจะมีโอกาส มีส่วนร่วม ในการปฏิบัติจริงและมีการใช้วิจารณ์ญาณในการคิดและตัดสินใจในการปฏิบัติกิจกรรมนั้น มุ่งสร้างให้ผู้เรียนเป็นผู้กำกับทิศทางการเรียนรู้ค้นหาสไตล์การเรียนรู้ของตนเอง สู่การเป็นผู้รู้คิด รู้ตัดสินใจด้วยตนเอง (Metacognition) เพราะฉะนั้น ACTIVE LEARNING จึงเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความคิดขั้นสูง (Higher order thinking ในการมีวิจารณ์ญาณ การวิเคราะห์ การคิดแก้ปัญหา การประเมิน ตัดสินใจ และการสร้างสรรค์

2. การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (ACTIVE LEARNING) สนับสนุนส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือกัน อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งความร่วมมือในการปฏิบัติงานกลุ่มจะนำไปสู่ความสำเร็จในภาพรวม

3. การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (ACTIVE LEARNING) ทำให้ผู้เรียนทุ่มเทในการเรียน จูงใจในการเรียน และทำให้ผู้เรียนแสดงออกถึงความรู้ความสามารถ เมื่อผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมอย่างกระตือรือร้นในสภาพแวดล้อม ที่เอื้ออำนวย ผ่านการใช้กิจกรรมที่ครูจัดเตรียมไว้ให้ อย่างหลากหลาย ผู้เรียนเลือกเรียนรู้กิจกรรมต่าง ๆ ตามความสนใจและความถนัดของตนเอง เกิดความรับผิดชอบและทุ่มเทเพื่อมุ่งสู่ความสำเร็จ

4. การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (ACTIVE LEARNING) ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการพัฒนาเชิงบวกทั้งตัวผู้เรียนและตัวครู เป็นการปรับการเรียนเปลี่ยนการสอน ผู้เรียนจะมีโอกาสได้เลือกใช้ความถนัด ความสนใจ ความสามารถที่เป็นความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Different) สอดรับกับแนวคิดพหุปัญญา (Multiple Intelligence) เพื่อแสดงออกถึงตัวตนและศักยภาพของตัวเอง ส่วนครูผู้สอนต้องมีความตระหนักที่จะปรับเปลี่ยนบทบาท แสวงหาวิธีการ กิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อช่วยเสริมสร้างศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน สิ่งเหล่านี้ จะทำให้ครูเกิดทักษะในการสอนและมีความเชี่ยวชาญในบทบาท หน้าที่ ที่รับผิดชอบ เป็นการพัฒนาตน พัฒนางาน และพัฒนาผู้เรียนไปพร้อมกัน

อีกทั้ง หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560 ได้กำหนดให้ การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จัดเป็นหลักสูตรแบบอิงมาตรฐาน กล่าวคือหลักสูตรที่มีมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมาย หรือเป็นกรอบทิศทางการกำหนดเนื้อหา ทักษะหรือกระบวนการ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผล เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มี

ความรู้ความสามารถบรรลุมาตรฐานที่กำหนด โดยมีกรอบแนวคิดที่สำคัญคือเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ซึ่งองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรม (UNESCO) ได้กำหนดไว้ดังนี้

Learn to know หมายถึง การเรียนรู้เพื่อรู้ทุกสิ่งทุกอย่างอันจะเป็นประโยชน์ต่อไป ได้แก่ การแสวงหาให้ได้มาซึ่งความรู้ที่ต้องการ ต่อยอดความรู้ที่มีอยู่ และรวมทั้งการสร้างความรู้ขึ้นมาใหม่

Learn to do หมายถึง การลงมือทำหรือ การประกอบอาชีพจากความรู้ที่ได้รับจากการศึกษามารวมทั้งเพื่อประกอบอาชีพในการสร้างประโยชน์ให้สังคม

Learn to be หมายถึง การรู้จักตัวเองอย่างถ่องแท้ เป็นตัวของตัวเองและพัฒนาศักยภาพให้เต็มศักยภาพ หรือพัฒนาตนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เพราะทุกคนยังสามารถที่จะดึงเอาความรู้ความสามารถออกมาใช้ประโยชน์ได้อีกถ้าได้รับการส่งเสริมกระตุ้นเพียงพอ

Learn to live together หมายถึง การดำเนินชีวิตร่วมกับคนอื่นได้อย่างมีความสุขทั้งในการดำเนินชีวิตในชีวิตครอบครัว และชีวิตการทำงาน

มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561, หน้า 47) (ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรม ทักษะ และความรู้ที่จำเป็น โดยยึดถือค่านิยมร่วมเป็นรากฐาน สู่การบรรลุผลลัพธ์ที่ต้องการจากระบบการศึกษาในทุกระดับ ตั้งแต่ปฐมวัยจนถึงอุดมศึกษา ทั้งนี้ สถานศึกษาสามารถกำหนดแนวคิด ปรัชญา และวิสัยทัศน์ให้สอดคล้องกับบริบทเฉพาะของตนเองและความถนัดของผู้เรียน ขณะที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องมีบทบาทในการสนับสนุน กำกับ ติดตาม และประเมินคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นความโปร่งใสและตรวจสอบได้ การบริหารจัดการควรครอบคลุมทั้งผู้บริหาร ครู บุคลากร หลักสูตร สื่อ เทคโนโลยี ทรัพยากร และระบบประเมินผล เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่องและตอบสนองต่อความต้องการของแต่ละระดับและประเภทการศึกษา ผลลัพธ์ที่คาดหวังของการศึกษา (Desired Outcomes of Education: DOE Thailand) คือ การสร้างคนไทย 4.0 ที่มีคุณลักษณะเหมาะสมกับการพัฒนาประเทศสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน โดยคนไทยยุคใหม่ควรมีคุณธรรม ยึดมั่นในค่านิยมร่วมของสังคม และมีคุณลักษณะสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1) เป็นผู้ใฝ่รู้ มีความพยายามในการเรียนรู้ต่อเนื่อง มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 สามารถปรับตัวกับโลกดิจิทัล มีความรู้รอบด้าน เห็นคุณค่าภูมิปัญญาไทย และใช้ชีวิตอย่างพอเพียงเพื่อสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับตนเองและสังคม 2) เป็นผู้สร้างสรรค์นวัตกรรม มีทักษะคิดวิเคราะห์สร้างสรรค์ มีความสามารถด้านดิจิทัล เข้าใจวัฒนธรรมที่หลากหลาย บูรณาการความรู้ข้ามศาสตร์ และมีจิตวิญญาณของผู้ประกอบการเพื่อพัฒนานวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม และ 3) เป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง มีความรักชาติ รักท้องถิ่น มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก มีจิตอาสา ยึดมั่นในประชาธิปไตย ความยุติธรรม และความเท่าเทียม เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติและการพัฒนาที่ยั่งยืน การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสร้างความรู้ด้วยตนเอง ผ่านกิจกรรม

ที่หลากหลาย โดยครูมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกและกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินผล เพื่อให้สามารถนำความรู้ไปใช้จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ กิจกรรมควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น ใช้เทคโนโลยี และทำงานร่วมกันในกลุ่ม ผลจากการเรียนรู้เชิงรุกนี้จะช่วยให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียน มีความคิดสร้างสรรค์ กล้าสื่อสาร และมั่นใจในตนเอง ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของการศึกษาไทย อย่างไรก็ตาม ผลการประเมิน PISA 2018 ชี้ให้เห็นว่าคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนไทยในด้านการอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ยังต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศสมาชิก OECD โดยเฉพาะด้านการอ่านที่มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง ขณะที่คะแนนด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ยังคงใกล้เคียงกับการประเมินครั้งก่อน ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แนวโน้มผลการประเมินด้านการอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ของนักเรียนไทย

ที่มา : (สถาบันส่งเสริมการสอน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2562: หน้า 2)

จากการประเมินผล PISA พบว่ามีข้อคิดเห็นสำคัญ 4 ประการคือ (1) บางส่วนของระบบการศึกษาของไทยมีคุณภาพและสามารถพัฒนานักเรียนให้มีความสามารถสูงได้ หากนโยบายสามารถสร้างความเสมอภาคและกระจายคุณภาพการศึกษาอย่างทั่วถึง ก็จะช่วยยกระดับมาตรฐานนักเรียนไทยให้เทียบเท่านานาชาติ (2) นักเรียนไทยทั้งกลุ่มที่ทำคะแนนสูงและต่ำยังมีจุดอ่อนในด้านการอ่าน ซึ่งใน PISA 2018 เป็นการวัดความสามารถในการอ่านทั้งเนื้อหาเดียวและหลายแหล่ง รวมถึงการอ่านในรูปแบบดิจิทัล ซึ่งเป็นธรรมชาติของการอ่านในยุคโลกาภิวัตน์ ระบบการศึกษาควรนำเทคโนโลยีมาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านนี้ให้กับนักเรียน (3) ผลการอ่านเชื่อมโยงกับทักษะทางคณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ แต่แนวโน้มผลการอ่านของไทยยังคงลดต่ำลง จึงจำเป็นต้องเร่งพัฒนาทักษะด้านนี้ให้ดีขึ้นอย่างเร่งด่วน และ (4) นักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำก็สามารถสร้างผลลัพธ์ที่ดีได้

ซึ่งเรียกว่ามี “ความไม่ย่อท้อทางการศึกษา” ซึ่งได้รับอานิสงส์จากการสนับสนุนของครอบครัว สภาพแวดล้อมในโรงเรียน และแนวคิดแบบเติบโต แต่ผลการสำรวจยังพบว่านักเรียนไทยมีกรอบความคิดเชื่อว่าสติปัญญาเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไม่ได้ เพียงร้อยละ 43 เทียบกับค่าเฉลี่ย OECD ที่ร้อยละ 63 ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาทักษะในอนาคต หากสนับสนุนให้เกิดกรอบความคิดแบบเติบโตมากขึ้น ก็จะช่วยปรับปรุงความสามารถด้านการอ่านและพัฒนาศักยภาพอื่น ๆ ของนักเรียนไทยได้ดีขึ้น (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2562) และจากการศึกษารูปแบบการพัฒนา สมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านโคกกุ้ง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ของ สุพักษ์ สมสา (2561: หน้า 8) พบว่า ปัญหาการจัดการเรียนการสอนเชิงรุกของ ครูผู้สอน คือ กระบวนการเรียนรู้ของครูผู้สอนไม่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการแสวงหาความรู้และเรียนรู้สภาพและปัญหาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อย่างมีปฏิสัมพันธ์จนส่งผลให้เกิดความรู้ความเข้าใจ การนำไปประยุกต์ใช้วิเคราะห์สังเคราะห์ประเมิน ค่าหรือสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ขาดการนำเสนอผลงานในสถานการณ์จำลอง การฝึกปฏิบัติในสภาพจริง การเชื่อมโยงกับสถานการณ์ต่าง ๆ จนทำให้ผลการเรียนรู้เกิดขึ้น

1.2. หลักการพื้นฐานของรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

หลักการบริหารทฤษฎีการจัดการ POCCC

จากข้อมูลดังกล่าวจึงสามารถสรุปได้ว่า ต้องมีรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยนำแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการจัดการตามหลัก POCCC ของ Henry Fayol ซึ่งทฤษฎีนี้อธิบายกระบวนการบริหารงานอย่างเป็นระบบ แบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอนสำคัญ ได้แก่

1. Planning (การวางแผน) หมายถึง การกำหนดเป้าหมายวัตถุประสงค์และแนวทางการดำเนินงานขององค์กรเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด เช่น การวางแผนพัฒนาคุณภาพผู้เรียนหรือการวางแผนกิจกรรมหลักสูตร

2. Organizing (การจัดองค์การ) หมายถึง การจัดโครงสร้างองค์กร แบ่งหน้าที่รับผิดชอบ กำหนดสายงานและอำนาจหน้าที่อย่างชัดเจน เช่น การแบ่งงานในโรงเรียนตามกลุ่มสาระการมอบหมายงานหน้าที่หัวหน้างานและการจัดทำโครงสร้างบริหารวิชาการ

3. Commanding (การสั่งการ) คือ การสั่งการและการชี้แนะให้บุคลากรดำเนินงานตามแบบแผนที่กำหนดไว้พร้อมทั้งเสริมสร้างแรงจูงใจ สนับสนุนให้เกิดการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การประชุมสื่อสารนโยบาย การให้คำปรึกษาครูผู้สอน การติดตามการดำเนินงานอย่างใกล้ชิด

4. Coordinating (การประสานงาน) คือ การเชื่อมโยงกิจกรรมของหน่วยงานต่าง ๆ ให้ดำเนินการไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีเอกภาพ เช่น การประสานระหว่างฝ่ายวิชาการ ฝ่ายบริหารงานบุคคล และฝ่ายกิจการนักเรียน เพื่อจัดกิจกรรมแนะแนว

5. Controlling (การควบคุม) หมายถึง การติดตาม การตรวจสอบ ประเมินผล และปรับปรุง การดำเนินงานให้เป็นไปตามแผน เช่น การประเมินผล การจัดการเรียนรู้ การนิเทศภายใน และการปรับแผนพัฒนาครูตามผลการประเมิน

ผู้วิจัยได้เห็นความสำคัญ ของรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน ทั้งในด้านการสร้างองค์ความรู้ มีการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกันเป็นสำคัญมากกว่า การแข่งขัน ผู้เรียนจะเรียนรู้ความรับผิดชอบร่วมกัน มีระเบียบวินัยในการทำงาน และแบ่งบทบาท ความรับผิดชอบ กระบวนการนี้เป็นแนวทางการสร้างสถานการณ์ให้ผู้เรียนอ่าน พูด ฟัง คิด อย่างลึกซึ้ง ผู้เรียนจะเป็นผู้จัดการระบบการเรียนรู้ของตนเอง เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นทักษะ การคิดขั้นสูง ซึ่งเป็นโอกาสให้ผู้เรียนบูรณาการข้อมูลข่าวสาร การเชื่อมโยงหลักการความคิดฝังแน่น และความรู้ที่ได้จากประสบการณ์ รวมทั้งการสรุปและทบทวน ซึ่งสอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ ในยุคศตวรรษที่ 21 เพื่อเสริมสร้างทักษะของผู้เรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของศตวรรษที่ 21 จึงได้ดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับ “รูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก” ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อใช้ผลจากการวิจัยในการกำหนดแนวทาง การบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุกในระดับโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐานในอนาคต

1.3.วัตถุประสงค์ของรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อพัฒนาผู้บริหาร ในการบริหารจัดการเรียนรู้ เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน

ส่วนที่ 2 เนื้อหา ประกอบด้วย องค์ประกอบของการพัฒนารูปแบบการบริหาร การจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา

จากการศึกษาเอกสาร สังเคราะห์เนื้อหาจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อหา องค์ประกอบ และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ พบว่า มีองค์ประกอบจากการวิจัยทั้งสิ้น 5 องค์ประกอบ ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านวัตถุประสงค์ หมายถึง จุดมุ่งหมายหรือความต้องการที่กำหนดไว้ ล่วงหน้า เพื่อใช้เป็นทิศทางในการวางแผนและดำเนินงานโดยวัตถุประสงค์ควรมีความชัดเจน สอดคล้องกับนโยบาย วิสัยทัศน์และพันธกิจขององค์กร อีกทั้งสามารถวัดผลหรือประเมินผลได้ เช่น 1). เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนด้านความรู้ทักษะและคุณธรรม 2) เพื่อส่งเสริมการใช้สื่อเทคโนโลยี

ในการจัดการเรียนรู้ 3) เพื่อเพิ่มพูนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มสาระสำคัญ 4) เพื่อยกระดับคุณภาพการบริหารจัดการของสถานศึกษา

2. องค์ประกอบด้านปัจจัยนำเข้า (Input)

องค์ประกอบด้านปัจจัยนำเข้า หมายถึง ทรัพยากรทางการบริหารทุก ๆ ด้านที่เป็นส่วนเริ่มต้นและเป็นตัวจักรสำคัญในการปฏิบัติงานขององค์กร ประกอบด้วย

- 1.1 นโยบายการศึกษาด้วยแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
- 1.2 วิสัยทัศน์และกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ ด้วยแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
- 1.3 ทรัพยากรสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ ด้วยแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Man, Money, Material & Method)
- 1.4 หลักสูตรอบรมพัฒนาครูผู้สอน Active Learning
- 1.5 การพัฒนาระบบเทคโนโลยีที่สนับสนุน การจัดการเรียนรู้ด้วยแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

3. องค์ประกอบด้านกระบวนการ (Process)

องค์ประกอบด้านกระบวนการ หมายถึง การนำเอาปัจจัยหรือทรัพยากรทางการบริหาร ทฤษฎี POCCC มาบริหารอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย

P การวางแผน (Planning) การวางแผนการพัฒนากิจการการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ตามความต้องการจำเป็นของครูและผู้บริหารโดยกำหนดเป้าหมายการพัฒนาตรงตามวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน

O การจัดองค์กร (Organizing) การจัดองค์กรเพื่อพัฒนาครูและผู้บริหารในการส่งเสริม ความรู้และทักษะในด้าน Active Learning การใช้เทคโนโลยีการศึกษา การจัดการประชุมปฏิบัติการ (Workshop) ให้ครูได้ทดลองและปรับใช้วิธีการสอนแบบ Active Learning

C การสั่งการ (Commanding) การสั่งการและการสื่อสารวิธีการดำเนินการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก อย่างละเอียด เพื่อให้เกิดความเข้าใจและมั่นใจในการดำเนินการร่วมกัน

C การประสานงาน (Coordinating) การประสานงานสร้างเครือข่ายเพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูในโรงเรียนและเครือข่ายจากภายนอกการติดตามความก้าวหน้าของการพัฒนา

C การควบคุม (Controlling) การจัดการเรียนรู้ด้วยแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินผล มาปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาในอนาคต

4. องค์ประกอบด้านผลสัมฤทธิ์ (Result)

องค์ประกอบด้านผลสัมฤทธิ์ หมายถึง ผลลัพธ์หรือความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานตามแผนหรือกิจกรรมที่กำหนดไว้ ซึ่งสามารถวัดหรือประเมินค่าได้อย่างชัดเจน ประกอบด้วย

1. ด้านผลผลิต (Output)

- (1) ผู้บริหารมีสมรรถนะในการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- (2) คู่มือการใช้รูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. ด้านผลลัพธ์ (Outcome)

- (1) ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนิเทศและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- (2) ครูมีสมรรถนะในการออกแบบและจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพิ่มขึ้น
- (3) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูง

3. ด้านผลกระทบ (Impact)

- (1) สถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มีการพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง
- (2) เกิดเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา หน่วยงานต้นสังกัดและสถาบันอุดมศึกษา ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- (3) ผู้เรียนมีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21

5. องค์ประกอบปัจจัยแห่งความสำเร็จ (Key Success Factors)

เป็นส่วนสำคัญที่สะท้อนถึงเงื่อนไข และปัจจัยที่เอื้อต่อการดำเนินงานให้เกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การมีผู้นำทางวิชาการที่เข้มแข็งการได้รับความร่วมมือจากทุกทรัพยากรที่เอื้อต่อการทำงานตลอดจนการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งล้วนเป็นกลไกสนับสนุนที่สำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมให้บรรลุวัตถุประสงค์และเกิดผลสัมฤทธิ์อย่างแท้จริง

ในแต่ละองค์ประกอบนั้นประกอบด้วยตัวแปรที่เป็นตัวบ่งชี้ในรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถนำตัวบ่งชี้นั้นไปพัฒนาการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. องค์ประกอบด้านวัตถุประสงค์ หมายถึง จุดมุ่งหมายหรือความต้องการที่กำหนดไว้ล่วงหน้า เพื่อใช้เป็นทิศทางในการวางแผนและดำเนินงานโดยวัตถุประสงค์ควรมีความชัดเจน สอดคล้องกับนโยบาย วิสัยทัศน์และพันธกิจขององค์กร อีกทั้งสามารถวัดผลหรือประเมินผลได้ เช่น

- 1) เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนด้านความรู้ทักษะและคุณธรรม
- 2) เพื่อส่งเสริมการใช้สื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้
- 3) เพื่อเพิ่มพูนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มสาระสำคัญ
- 4) เพื่อยกระดับคุณภาพการบริหารจัดการของสถานศึกษา

องค์ประกอบด้านวัตถุประสงค์ มีจุดมุ่งหมายและแนวทางในการพัฒนา ดังนี้

จุดมุ่งหมายการพัฒนา

เพื่อพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สอดคล้องกับนโยบาย วิสัยทัศน์และพันธกิจขององค์กร อีกทั้งสามารถวัดผลหรือประเมินผลได้ เช่น

- 1) เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนด้านความรู้ทักษะและคุณธรรม
- 2) เพื่อส่งเสริมการใช้สื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้
- 3) เพื่อเพิ่มพูนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มสาระสำคัญ
- 4) เพื่อยกระดับคุณภาพการบริหารจัดการของสถานศึกษา

แนวทางการพัฒนา

- 1) โรงเรียนดำเนินการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนด้านความรู้ทักษะและคุณธรรม
- 2) โรงเรียนส่งเสริมการใช้สื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้
- 3) โรงเรียนดำเนินการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพิ่มพูนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มสาระสำคัญ
- 4) โรงเรียนดำเนินการยกระดับคุณภาพการบริหารจัดการของสถานศึกษา

2. องค์ประกอบด้านปัจจัยนำเข้า (Input)

องค์ประกอบด้านปัจจัยนำเข้า หมายถึง ทรัพยากรทางการบริหารทุก ๆ ด้านที่เป็นส่วนเริ่มต้นและเป็นตัวจักรสำคัญในการปฏิบัติงานขององค์กร ประกอบด้วย

- 2.1 นโยบายการศึกษาด้วยแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
- 2.2 วิสัยทัศน์และกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ ด้วยแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
- 2.3 ทรัพยากรสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ ด้วยแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Man, Money, Material & Method)
- 2.4 หลักสูตรอบรมพัฒนาครูผู้สอน Active Learning
- 2.5 การพัฒนาระบบเทคโนโลยีที่สนับสนุน การจัดการเรียนรู้ด้วยแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

องค์ประกอบด้านปัจจัยนำเข้า (Input) มีจุดมุ่งหมายและแนวทางในการพัฒนา ดังนี้

จุดมุ่งหมายการพัฒนา

- 1) เพื่อสนองต่อนโยบายการศึกษาด้วยแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
- 2) เพื่อสร้างหรือปรับวิสัยทัศน์และกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ ด้วยแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
- 3) เพื่อหาแนวทางในการจัดหาทรัพยากรสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ ด้วยแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Man, Money, Material & Method)
- 4) เพื่อพัฒนาหลักสูตรอบรมพัฒนาครูผู้สอน Active Learning
- 5) เพื่อหาแนวทางพัฒนาระบบเทคโนโลยีที่สนับสนุน การจัดการเรียนรู้ด้วยแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

แนวทางการพัฒนา

1) การกำหนดนโยบายการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดนโยบายชัดเจนระดับสถานศึกษา โดยให้สถานศึกษากำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายที่เน้นการเรียนรู้เชิงรุกในทุกระดับชั้น มีนโยบายส่งเสริมให้ครูทุกคนพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

ขั้นตอนที่ 2 สื่อสารนโยบายแก่ทุกภาคส่วนให้รับทราบ โดยการนำเสนอนโยบายผ่านเวทีประชุมครู การประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานฯ และ การประชุมผู้ปกครอง การจัดกิจกรรม Kick off หรือเวทีแลกเปลี่ยนเพื่อสร้างการรับรู้และความเข้าใจร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างและพัฒนาระบบติดตามผลตามนโยบายและระบบรายงานผลหรือแผนการดำเนินงานประจำปีที่จะสะท้อนความคืบหน้าของนโยบาย มีการประเมินผลการดำเนินนโยบายเพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่อง

2) การกำหนดกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุก 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์บริบทและความต้องการของผู้เรียน โดยการใช้ข้อมูลจากการประเมินนักเรียนและบริบทของโรงเรียนมาวางแผนกลยุทธ์ให้เหมาะสม และสร้างกลยุทธ์ที่ตอบสนองความหลากหลายของผู้เรียนและพื้นที่

ขั้นตอนที่ 2 สร้างแผนกลยุทธ์การเรียนรู้เชิงรุก โดยการพัฒนาแผนที่มีความหมายที่ชัดเจน เช่น การอบรมครู การสร้างนวัตกรรมการสอน การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้เชื่อมโยงแผนกับแผนพัฒนาสถานศึกษาระยะสั้น-ระยะยาว

ขั้นตอนที่ 3 ขับเคลื่อนกลยุทธ์ผ่านทีมงาน มีการจัดตั้งทีมงานเฉพาะด้าน ประกอบด้วย ทีมนำ ทีมปฏิบัติ และ ทีมประสาน โดยการมอบหมายภารกิจตามความเชี่ยวชาญ และกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จอย่างชัดเจน

3) การสนับสนุนทรัพยากรการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 จัดสรรทรัพยากรงบประมาณ โดยการวางแผนการใช้จ่ายที่เน้นการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูและการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของนักเรียน ประกอบด้วย ค่าจ้างวิทยากร ค่าวัสดุ ค่าสื่อการเรียนรู้ การส่งเสริมการหาทุนหรือความร่วมมือเพิ่มเติมจากหน่วยงานภายนอก

ขั้นตอนที่ 2 จัดหาสื่อ เทคโนโลยี และพื้นที่การเรียนรู้ โดยการจัดหาเครื่องมือที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ประกอบด้วย อุปกรณ์ ICT สื่อดิจิทัล พื้นที่จัดกิจกรรมแบบ Active Learning จัดให้มีห้องเรียนต้นแบบหรือพื้นที่เรียนรู้เสริม เช่น ห้อง STEAM หรือ Learning Space

ขั้นตอนที่ 3 พัฒนาสมรรถนะบุคลากรในการใช้ทรัพยากร ฝึกอบรมการใช้เทคโนโลยีหรือสื่อการจัดการเรียนรู้รูปแบบใหม่ ๆ เพื่อให้ครูสามารถประยุกต์ใช้ได้จริงในห้องเรียน และมีการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูที่มีความเชี่ยวชาญกับครูทั่วไปอย่างสม่ำเสมอ

3. องค์ประกอบด้านกระบวนการ (Process)

องค์ประกอบด้านกระบวนการ หมายถึง การนำเอาปัจจัยหรือทรัพยากรทางการบริหาร ทฤษฎี POCCC มาบริหารอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย

P การวางแผน (Planning) การวางแผนการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ตามความต้องการจำเป็นของครูและผู้บริหารโดยกำหนดเป้าหมายการพัฒนาตรงตามวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน

O การจัดองค์กร (Organizing) การจัดองค์กรเพื่อพัฒนาครูและผู้บริหารในการส่งเสริม ความรู้และทักษะในด้าน Active Learning การใช้เทคโนโลยีการศึกษา การจัดการประชุมปฏิบัติการ (Workshop) ให้ครูได้ทดลองและปรับใช้วิธีการสอนแบบ Active Learning

C การสั่งการ (Commanding) การสั่งการและการสื่อสารวิธีการดำเนินการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก อย่างละเอียด เพื่อให้เกิดความเข้าใจและมั่นใจในการดำเนินการร่วมกัน

C การประสานงาน (Coordinating) การประสานงานสร้างเครือข่ายเพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูในโรงเรียนและเครือข่ายจากภายนอกการติดตามความก้าวหน้าของการพัฒนา

C การควบคุม (Controlling) การจัดการเรียนรู้ด้วยแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินผล มาปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาในอนาคต

องค์ประกอบด้านกระบวนการ (Process) มีจุดมุ่งหมายและแนวทางในการพัฒนา ดังนี้

1. ด้านการวางแผน (Planning) การวางแผนการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ตามความต้องการจำเป็นของครูและผู้บริหารโดยกำหนดเป้าหมายการพัฒนาตรงตามวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน

จุดมุ่งหมายการพัฒนา

เพื่อวางแผนการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามความต้องการจำเป็นของครูและผู้บริหารโดยกำหนดเป้าหมายการพัฒนาตรงตามวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน

แนวทางการพัฒนา

โรงเรียนวางแผนการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามความต้องการจำเป็นของครูและผู้บริหารโดยกำหนดเป้าหมายการพัฒนาตรงตามวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน การวางแผน (Planning) 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ประเมินระดับความรู้และทักษะการจัดการการเรียนรู้เชิงรุกของครูสำรวจความรู้ ความเข้าใจ และทักษะของครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การสังเกตการสอน และการวิเคราะห์แผนการจัดการเรียนรู้ วิเคราะห์ผลการประเมินเพื่อค้นหาจุดแข็ง จุดอ่อน และความต้องการในการพัฒนาและจัดทำรายงานผลการประเมินเพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผน

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดผลลัพธ์และกรอบเวลาในการพัฒนาครู มีการตั้งเป้าหมายผลลัพธ์ของการพัฒนา โดยครูสามารถออกแบบแผนการเรียนรู้เชิงรุกได้อย่างเหมาะสม หรือสามารถใช้แนวทาง Active Learning ได้หลากหลายวางแผนกรอบระยะเวลาในการดำเนินการพัฒนา เช่น ภาคเรียนละ 1 ครั้ง หรือเป็นรายไตรมาส แบ่งช่วงการพัฒนาเป็นระยะ เช่น ระยะต้น (การสร้างความรู้ความเข้าใจ) ระยะกลาง (การฝึกปฏิบัติ) และระยะปลาย (การประเมินและสะท้อนผล)

ขั้นตอนที่ 3 จัดกิจกรรมการพัฒนาตามแผนเพื่อการออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับเป้าหมายและความต้องการของครู เช่น อบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) การเรียนรู้แบบ PLC (ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ) การโค้ชแบบรายบุคคลหรือกลุ่ม การศึกษาดูงานจากโรงเรียนต้นแบบจัดเตรียมสื่อ บุคลากร และทรัพยากรที่จำเป็นสำหรับการพัฒนา การดำเนินกิจกรรมตามแผนและเก็บข้อมูลผลการเข้าร่วมและความพึงพอใจ

ขั้นตอนที่ 4 กำหนดปฏิทินการนิเทศกำกับติดตามโดยมีการวางแผนการนิเทศอย่างเป็นระบบ เช่น นิเทศทุกเดือนหรือทุกหน่วยการเรียนรู้จัดทำปฏิทินระบุวันที่ ผู้รับผิดชอบ และลักษณะของกิจกรรม เช่น การสังเกตการสอน การสะท้อนผล และการให้คำปรึกษาดูตาม

ความก้าวหน้าและปรับแผนการพัฒนาให้เหมาะสมกับสถานการณ์จัดเก็บผลการนิเทศเพื่อนำไปวิเคราะห์และรายงานผลการพัฒนา

2. ด้านการจัดองค์กร (Organizing) การจัดองค์กรเพื่อพัฒนาครูและผู้บริหารในการส่งเสริม ความรู้และทักษะในด้าน Active Learning การใช้เทคโนโลยีการศึกษา การจัดการประชุมปฏิบัติการ (Workshop) ให้ครูได้ทดลองและปรับใช้วิธีการสอนแบบ Active Learning

จุดมุ่งหมายการพัฒนา

เพื่อดำเนินการจัดองค์กรเพื่อพัฒนาครูและผู้บริหารในการส่งเสริม ความรู้และทักษะในด้าน Active Learning การใช้เทคโนโลยีการศึกษา การจัดการประชุมปฏิบัติการ (Workshop) ให้ครูได้ทดลองและปรับใช้วิธีการสอนแบบ Active Learning

แนวทางการพัฒนา

โรงเรียนดำเนินการจัดองค์กรเพื่อพัฒนาครูและผู้บริหารในการส่งเสริม ความรู้และทักษะในด้าน Active Learning การใช้เทคโนโลยีการศึกษา การจัดการประชุมปฏิบัติการ (Workshop) ให้ครูได้ทดลองและปรับใช้วิธีการสอนแบบ Active Learning

การจัดโครงสร้างองค์กร (Organizing) 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 จัดตั้งทีมงาน เพื่อกำหนดผลลัพธ์ของการดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการหรือทีมงาน โดยคัดเลือกจากผู้บริหาร ครูผู้นำทางวิชาการ หรือครูที่มีศักยภาพในการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงระดมความคิดเห็นเพื่อกำหนดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เช่น ผู้เรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์ ครูสามารถออกแบบกิจกรรมแบบ Active Learning ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และตัวชี้วัดความสำเร็จร่วมกัน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานของทั้งระบบวางแผนการติดตามผลลัพธ์ตามระยะเวลาที่กำหนด

ขั้นตอนที่ 2 จัดตั้งทีมปฏิบัติ โดยเน้นการสร้างทีม PLC ดำเนินการคัดเลือกครูผู้มีบทบาทในการจัดการเรียนรู้จากแต่ละกลุ่มสาระหรือระดับชั้น เพื่อจัดตั้งเป็น ทีม PLC (Professional Learning Community) และกำหนดบทบาทหน้าที่ของทีม PLC เช่น การแลกเปลี่ยนแนวทางการสอน การร่วมกันออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ การทดลองใช้และสะท้อนผล การสร้างปฏิทินการประชุม การเรียนรู้ร่วมกัน และกิจกรรมการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง และจดบันทึกผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาปรับปรุงอย่างเป็นระบบ

ขั้นตอนที่ 3 จัดตั้งทีมประสาน เพื่อดูแลระบบพี่เลี้ยง (Mentoring System) คัดเลือกครูที่มีประสบการณ์สูงและมีทักษะด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ให้ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง (Mentor) จัดระบบจับคู่ระหว่างพี่เลี้ยงกับครูที่ต้องการการพัฒนา เพื่อให้คำแนะนำ ให้กำลังใจ และช่วยเหลือเชิงวิชาการในการจัดการเรียนรู้วางแผนและดำเนินกิจกรรมพี่เลี้ยง เช่น การสังเกต

การสอน การสะท้อนผล การให้คำปรึกษารายบุคคลหรือกลุ่มนิเทศและประเมินประสิทธิภาพของระบบพี่เลี้ยงอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างแท้จริง

3. ด้านการสั่งการ (Commanding) การสั่งการและการสื่อสารวิธีการดำเนินการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก อย่างละเอียด เพื่อให้เกิดความเข้าใจและมั่นใจในการดำเนินการร่วมกัน

จุดมุ่งหมายการพัฒนา

เพื่อดำเนินการในการสั่งการและการสื่อสารวิธีการดำเนินการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก อย่างละเอียด เพื่อให้เกิดความเข้าใจและมั่นใจในการดำเนินการร่วมกัน

แนวทางการพัฒนา

โรงเรียนดำเนินการตามแนวทางการสั่งการในการขับเคลื่อนตามนโยบาย (Command) 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 มอบหมายให้ทีมปฏิบัติดำเนินการอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ทีมนำออกคำสั่งหรือประกาศเพื่อแต่งตั้งทีมปฏิบัติให้รับผิดชอบในการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยทีมปฏิบัติกำหนดหลักสูตรหรือหัวข้อการอบรมที่ครอบคลุมแนวคิด หลักการ และรูปแบบของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เช่น Problem-based Learning, Project-based Learning, Active Learning Tools ดำเนินการอบรมโดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมและการฝึกปฏิบัติจริง เพื่อให้ครูได้ทดลองใช้เครื่องมือหรือเทคนิคที่สามารถนำไปใช้ได้ทันทีในห้องเรียน มีการประเมินผลการอบรมทั้งในด้านความพึงพอใจและผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของครูผู้เข้าอบรม

ขั้นตอนที่ 2 มอบหมายให้ทีมปฏิบัติออกแบบและดำเนินการจัดการเรียนรู้เชิงรุก พร้อมจัดระบบ PLC ทั้งแบบออนไลน์และออนไซต์ สั่งการให้ทีมปฏิบัติดำเนินการวางแผน ออกแบบ แผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยใช้เทคนิคเชิงรุกในรายวิชาที่รับผิดชอบ ดำเนินการจัดตั้งกลุ่ม PLC ในแต่ละระดับชั้นหรือกลุ่มสาระเพื่อให้ครูร่วมกันออกแบบ แบ่งปัน แลกเปลี่ยน และ ทบทวนการจัดการเรียนรู้ กำหนดช่องทางการดำเนินงาน PLC ทั้งแบบ Online (ผ่านแพลตฟอร์ม เช่น Google Meet, LINE, Facebook Group) และ On Site (พบปะพูดคุยร่วมกันในโรงเรียน) รวบรวมและจัดทำรายงานผลการดำเนินการ เช่น แผนการสอน วิดีโอการจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ หรือผลสะท้อนจากนักเรียน

ขั้นตอนที่ 3 มอบหมายให้ทีมนำ ดำเนินการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล การดำเนินงาน โดยทีมนำมีการวางแผนการนิเทศในแต่ละช่วงเวลาและกำหนดวิธีการนิเทศ เช่น การสังเกต ชั้นเรียน การสัมภาษณ์ครู การวิเคราะห์แผนการจัดการเรียนรู้ ดำเนินการนิเทศ อย่างเป็นระบบ โดยใช้เครื่องมือที่ชัดเจน เช่น แบบฟอร์มประเมิน แบบบันทึกข้อเสนอแนะจัดการ

สะท้อนผลร่วมกับครูผู้สอนหลังการนิเทศ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ข้อเสนอแนะ และแนวทางพัฒนาต่อไปสู่ผลการนิเทศและจัดประชุมสรุปบทเรียน เพื่อพัฒนากระบวนการอย่างต่อเนื่อง

4. ด้านการประสานงาน (Coordinating) การประสานงานสร้างเครือข่ายเพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูในโรงเรียนและเครือข่ายจากภายนอกการติดตามความก้าวหน้าของการพัฒนา

จุดมุ่งหมายการพัฒนา

เพื่อประสานงานสร้างเครือข่ายเพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูในโรงเรียนและเครือข่ายจากภายนอกการติดตามความก้าวหน้าของการพัฒนา

แนวทางการพัฒนา

โรงเรียนดำเนินการในการประสานงานสร้างเครือข่ายเพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูในโรงเรียนและเครือข่ายจากภายนอกการติดตามความก้าวหน้าของการพัฒนา

การประสานงานและการดำเนินการ (Coordinating) 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ทีมประสานดำเนินการประสานงานกับทีมงานเพื่อการนิเทศทั้งแบบ Onsite และ Online โดยทีมประสานจัดทำตารางนัดหมายร่วมกับทีมงาน เพื่อวางแผนการนิเทศทั้งแบบลงพื้นที่ (onsite) และแบบออนไลน์ (Online) มีการประสานให้จัดเตรียมเอกสารแผนการสอนและตารางสอนของครูที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การนิเทศเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพดูแลระบบการสื่อสาร เช่น การใช้แอปพลิเคชันหรือแพลตฟอร์มออนไลน์สำหรับนัดหมาย ส่งรายงานและประเมินผลการนิเทศ

ขั้นตอนที่ 2 ประสานงานและให้ความช่วยเหลือทีมปฏิบัติ เพื่อประสานติดตามและให้การสนับสนุนครูในทีมปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง เช่น การช่วยแก้ไขปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หรือการใช้เทคโนโลยีในการสอน จัดให้มีช่องทางการติดต่อที่สะดวกและรวดเร็ว เช่น กลุ่มไลน์หรือระบบสนับสนุนผ่านอีเมล เพื่อให้ทีมปฏิบัติสามารถขอความช่วยเหลือได้ทันทีรวบรวมปัญหาและข้อเสนอแนะจากทีมปฏิบัติเพื่อสะท้อนกลับไปยังทีมงานในการปรับปรุงแผนการขับเคลื่อน

ขั้นตอนที่ 3 สร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียน มีรายละเอียด ดังนี้

1) จัดทำคลังฐานข้อมูลออนไลน์สำหรับรวบรวมแผนจัดการเรียนรู้เชิงรุกจัดระบบฐานข้อมูลกลาง เช่น เว็บไซต์หรือ Google Drive เพื่อรวบรวมแผนการจัดการเรียนรู้ สื่อ และกิจกรรมที่ได้รับการพิสูจน์ว่าได้ผลจริงส่งเสริมให้ครูนำเสนอผลงานของตนเองลงในระบบเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเป็นแนวทางสำหรับครูคนอื่น

2) พัฒนาครูแกนนำการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในแต่ละกลุ่มสาระคัดเลือกครูที่มีความสามารถโดดเด่นในแต่ละกลุ่มสาระมาเป็นครูแกนนำ ดำเนินการพัฒนาอย่างต่อเนื่องผ่านการ

อบรม การประชุมแลกเปลี่ยน หรือการเข้าร่วมเครือข่ายวิชาชีพมอบหมายบทบาทในการเป็นวิทยากร หรือพี่เลี้ยงให้ครูแกนนำได้ถ่ายทอดความรู้ให้เพื่อนครู

3) เชื่อมโยงการจัดการเรียนรู้เชิงรุกกับระบบความก้าวหน้าในวิชาชีพครูบูรณาการแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกไว้ในองค์ประกอบของการประเมินตำแหน่งวิชาชีพ เช่น วPA (วิทยฐานะ), แฟ้มสะสมงาน และการประเมินผลการสอนส่งเสริมให้ครูตระหนักถึงความสำคัญของ Active Learning ว่าเป็นส่วนหนึ่งของความก้าวหน้าในอาชีพ มีการประสานกับหน่วยงานต้นสังกัดเพื่อสนับสนุนด้านนโยบายและระบบประเมินผลที่เอื้อต่อการใช้แนวทางเชิงรุก

5. ด้านการควบคุม (Controlling) การจัดการเรียนรู้ด้วยแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินผล มาปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาในอนาคต

จุดมุ่งหมายการพัฒนา

โรงเรียนดำเนินการเพื่อการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินผล มาปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาในอนาคต

แนวทางการพัฒนา

การควบคุมการดำเนินการ (Controlling) 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 วัดการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้ของครู ดำเนินการกำหนดเกณฑ์และเครื่องมือในการประเมินพฤติกรรมการสอนของครู เช่น แบบสังเกตชั้นเรียน แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ หรือแบบสอบถามตนเอง ดำเนินการสังเกตการจัดการเรียนรู้จริงในห้องเรียน โดยทีมผู้บริหารหรือครูพี่เลี้ยง เปรียบเทียบผลก่อนและหลังการดำเนินโครงการ เพื่อวิเคราะห์ความก้าวหน้าในการนำ Active Learning ไปใช้ และรายงานผลเป็นรายบุคคลและภาพรวมเพื่อสะท้อนจุดแข็งและข้อควรพัฒนา

ขั้นตอนที่ 2 ประเมินผลกระทบต่อการเรียนรู้ของนักเรียนโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีการสังเกตพฤติกรรม การเรียนรู้ของนักเรียน เช่น ความมีส่วนร่วม การคิดวิเคราะห์ การตั้งคำถาม ดำเนินการสำรวจความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนรู้ที่ได้รับ ผ่านแบบสอบถามหรือกิจกรรมสะท้อนความรู้สึกและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงของครู ส่งผลต่อคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนหรือไม่

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินความพึงพอใจของครูต่อกระบวนการขับเคลื่อนการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยจัดทำแบบสอบถามเพื่อวัดความพึงพอใจของครูในด้านต่าง ๆ เช่น กระบวนการอบรม การนิเทศ การสนับสนุน การทำงานในทีม PLC และดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มย่อย (Focus Group) เพื่อเก็บข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับความรู้สึกของครูต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น นำข้อมูลมาดำเนินการวิเคราะห์เพื่อนำไปปรับปรุงการสนับสนุนครูในรอบถัดไป

ขั้นตอนที่ 4 จัดกิจกรรม Show & Share เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประจำเดือน โดยกำหนดปฏิทินกิจกรรม Show & Share อย่างสม่ำเสมอ เช่น ทุกสิ้นเดือน โดยเชิญครูที่มี แนวปฏิบัติที่ดีมาแบ่งปันประสบการณ์ ส่งเสริมให้ครูทุกคนมีโอกาสนำเสนอการออกแบบแผน การเรียนรู้ สื่อการสอน หรือผลสะท้อนจากนักเรียน บันทึกและเผยแพร่แนวทางที่ดี (Best Practices) ที่นำเสนอไว้ในกิจกรรม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง นำผลการดำเนินการ มาประเมินตนเองและทีมอย่างไม่เป็นทางการ เพื่อสร้างแรงจูงใจและความภาคภูมิใจในผลงาน

4. องค์ประกอบด้านผลสัมฤทธิ์ (Result)

องค์ประกอบด้านผลสัมฤทธิ์ หมายถึง ผลลัพธ์หรือความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการ ดำเนินงานตามแผนหรือกิจกรรมที่กำหนดไว้ ซึ่งสามารถวัดหรือประเมินค่าได้อย่างชัดเจน ประกอบด้วย

4.1 ด้านผลผลิต (Output)

- 1) ผู้บริหารมีสมรรถนะในการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 2) คู่มือการใช้รูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4.2 ด้านผลลัพธ์ (Outcome)

- 1) ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนิเทศและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 2) ครูมีสมรรถนะในการออกแบบและจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการจัดการเรียนรู้ เชิงรุก (Active Learning) เพิ่มขึ้น
- 3) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูง

จุดมุ่งหมายการพัฒนา

เพื่อพัฒนาผลลัพธ์หรือความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานตามแผนหรือกิจกรรมที่ กำหนดไว้ ซึ่งสามารถวัดหรือประเมินค่าได้อย่างชัดเจน

แนวทางการพัฒนา

องค์ประกอบด้านผลสัมฤทธิ์ (Results) ของรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย ผลผลิต (Output) และ ผลลัพธ์ (Outcome) มีรายละเอียด ดังนี้

1. ผลผลิต (Output)

1.1 นักเรียนมีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ครูจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็น สำคัญผ่านกิจกรรม Active Learning ทำให้สามารถการแก้ปัญหา การทำงานกลุ่ม การใช้เทคโนโลยี

ดิจิทัล นักเรียนได้รับโอกาสฝึกคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา สื่อสาร และทำงานร่วมกับผู้อื่น วัดผลด้วยแบบประเมินทักษะ 21st Century Skills ทั้งจากครู เพื่อน และตนเอง

1.2 ครูมีสมรรถนะในการออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ครูผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการ และการมีส่วนร่วมใน PLC อย่างสม่ำเสมอ ได้รับการนิเทศและคำแนะนำจากพี่เลี้ยงและผู้บริหาร โดยการประเมินจากแผนการจัดการเรียนรู้ ผลการจัดการเรียนรู้ และการสะท้อนตนเองของครู

1.3 ผู้บริหารมีทักษะในการนิเทศ กำกับ ติดตาม การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ผู้บริหารได้เข้าร่วมอบรมและเวิร์กช็อปด้านการนิเทศการสอนแบบใหม่ ลงพื้นที่นิเทศชั้นเรียนจริงทั้งแบบ onsite และ online มีการใช้เครื่องมือการนิเทศแบบมีส่วนร่วม และสะท้อนผลการเรียนรู้เพื่อพัฒนาครู

2. ผลลัพธ์ (Outcome)

2.1 นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น มีความเข้าใจเชิงลึกในเนื้อหาวิชา และสามารถเชื่อมโยงความรู้กับสถานการณ์จริงได้ผลคะแนนสอบหรือการประเมินที่สะท้อนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมีแนวโน้มสูงขึ้น นักเรียนมีแรงจูงใจและความสุขในการเรียนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

2.2 ครูมีนวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ได้รับการพัฒนาและใช้สื่อการจัดการเรียนรู้เทคโนโลยี หรือรูปแบบกิจกรรมใหม่ ๆ ที่เหมาะสมกับผู้เรียน นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ได้รับการเผยแพร่ในกิจกรรม Show & Share หรือการประกวดนวัตกรรมการเรียนรู้ และครูสามารถสะท้อนแนวคิด ทฤษฎี และผลลัพธ์ที่เกิดจากการใช้นวัตกรรมนั้นได้อย่างเป็นระบบ

2.3 ผู้บริหารมีสมรรถนะในการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยผู้บริหารสามารถวางแผน ดำเนินงาน และประเมินระบบการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษาได้อย่างรอบด้าน มีการใช้ข้อมูลและผลการนิเทศมาใช้ในการวางแผนพัฒนาครูอย่างเป็นระบบ ผู้บริหารแสดงบทบาทในการเป็นผู้นำทางวิชาการที่ส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงอย่างแท้จริง

5. องค์ประกอบปัจจัยแห่งความสำเร็จ (Key Success Factors)

เป็นส่วนสำคัญที่สะท้อนถึงเงื่อนไข และปัจจัยที่เอื้อต่อการดำเนินงานให้เกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การมีผู้นำทางวิชาการที่เข้มแข็งการได้รับความร่วมมือจากทุก ทรัพยากรที่เอื้อต่อการทำงานตลอดจนการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งล้วนเป็นกลไกสนับสนุนที่สำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมให้บรรลุวัตถุประสงค์และเกิดผลสัมฤทธิ์อย่างแท้จริง

จุดมุ่งหมายการพัฒนา

เพื่อสะท้อนถึงเงื่อนไข และปัจจัยที่เอื้อต่อการดำเนินงานให้เกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพ

แนวทางการพัฒนา

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ (Key Success Factors) ของรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย

- 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา
- 2) การมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่าย และ
- 3) การใช้เทคโนโลยี AI สนับสนุนการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีรายละเอียด ดังนี้

5.1 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

- 1) ผู้บริหารแสดงบทบาทผู้นำทางวิชาการอย่างชัดเจน มีการสื่อสารวิสัยทัศน์ และเป้าหมายของการพัฒนาด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกให้ครูได้เข้าใจ และใช้ภาวะผู้นำเชิงพัฒนา เพื่อจูงใจและสร้างแรงบันดาลใจแก่ครู รวมถึงการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และเปิดกว้างต่อการเปลี่ยนแปลง

- 2) มีการบริหารจัดการเชิงระบบเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้เชิงรุก จัดสรรงบประมาณ เวลา และทรัพยากรให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาครู วางโครงสร้างและกลไกการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลอย่างมีระบบ ใช้ข้อมูลจากการนิเทศและการประเมินมาวิเคราะห์ วางแผน และตัดสินใจ ในการพัฒนาครู

5.2 การมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่าย

- 1) สร้างความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน และภาคีในพื้นที่ โดยการจัดประชุม หรือเวทีสื่อสารเพื่อให้ชุมชนเข้าใจแนวทางการเรียนรู้เชิงรุก เชิญชวนภาคีเครือข่าย เช่น ศูนย์การเรียนรู้ ท้องถิ่น วิทยากรภายนอก มาร่วมพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้

- 2) เปิดพื้นที่การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมโดยการจัดกิจกรรมบูรณาการความรู้ท้องถิ่น หรือทักษะอาชีพจากชุมชนในห้องเรียน ส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้จากสถานการณ์จริง ผ่านการศึกษานอกห้องเรียนร่วมกับชุมชน

- 3) สร้างระบบสนับสนุนระยะยาวจากภาคีเครือข่ายวางแผนความร่วมมือ เป็นระยะเวลาต่อเนื่อง ไม่ใช่เพียงกิจกรรมครั้งเดียวบูรณาการเครือข่ายเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนา สถานศึกษาและการพัฒนาครูอย่างยั่งยืน

5.3 การใช้เทคโนโลยี AI สนับสนุนการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก

- 1) บูรณาการ AI เพื่อวางแผนและออกแบบการเรียนรู้ มีการออกแบบแผน การจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน เช่น Personalized Learning Plan ประยุกต์ใช้ เครื่องมือ AI เช่น Chat GPT หรือแพลตฟอร์มแนะนำแหล่งเรียนรู้เพื่อเสริมกิจกรรมในชั้นเรียน

- 2) ใช้ AI ในการติดตามและประเมินผล วิเคราะห์ผลการเรียนรู้ของนักเรียน จากแบบฝึก หรือพฤติกรรมมีส่วนร่วมในกิจกรรม มีการนำเสนอรายงานผลเพื่อใช้วางแผน การนิเทศ หรือพัฒนาครูรายบุคคลอย่างแม่นยำ

3) พัฒนา Digital Literacy ของครูและนักเรียนจัดอบรมครูให้สามารถใช้เทคโนโลยี AI อย่างเข้าใจและปลอดภัย สนับสนุนให้นักเรียนให้ใช้ AI เป็นเครื่องมือเสริมการเรียนรู้ เช่น การตั้งคำถาม ค้นคว้า และสร้างสรรค์งาน

ส่วนที่ 3 ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการนำรูปแบบไปใช้

การนำรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไปใช้ให้เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายนั้นผู้มีส่วนร่วมในการใช้งาน จึงควรศึกษาแนวทางและทำความเข้าใจในการนำไปใช้ดังนี้

- 1.ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา
- 2.การมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่าย
- 3.การใช้เทคโนโลยี AI สนับสนุนระบบและกลไกการบริหารจัดการสถานศึกษา

**แบบประเมินความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ รูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน**

คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม

1. ผู้ตอบแบบสอบถามความคิดเห็นฉบับนี้ คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. แบบสอบถามฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีต่อความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ ต่อการนำรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไปใช้
3. แบบสอบถามฉบับนี้ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้
 - ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
 - ตอนที่ 2 ความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
4. แบบสอบถามฉบับนี้ ใช้สำหรับเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัยเท่านั้น โดยข้อมูลที่ทุกท่านตอบจะเก็บไว้เป็นความลับและจะนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวม ซึ่งไม่ส่งผลกระทบต่อปฏิบัติงานของท่าน ขอให้ท่านได้โปรดกรุณาตอบแบบสอบถามให้ครบ และตรงกับ สภาพความเป็นจริงทุกข้อ เพื่อผลการวิจัยครั้งนี้ จะได้มีความสมบูรณ์และเกิดประโยชน์อย่างแท้จริง ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูงที่ได้ให้ความร่วมมือในการตอบ แบบสอบถามฉบับนี้ มา ณ โอกาสนี้

นายสงกรานต์ บุญมี

นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา

ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดให้รายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับท่าน โดยเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง () หน้าข้อความที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงของท่าน โดยพิจารณาในประเด็น ดังนี้

1. เพศ

- () ชาย () หญิง

2. อายุ

- () ต่ำกว่า 30 ปี () 41-50 ปี
() 31-40 ปี () 51 ปีขึ้นไป

3. ระดับการศึกษา

- () ปริญญาตรี () ปริญญาโท
() ปริญญาเอก () อื่น ๆ ระบุ.....

4. ประสบการณ์ในการบริหาร

- () ไม่เกิน 5 ปี () 6-10 ปี
() 11-15 ปี () 15 ปีขึ้นไป

5. ขนาดโรงเรียน

- () ขนาดเล็ก () ขนาดกลาง
() ขนาดใหญ่ () ขนาดใหญ่พิเศษ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้ ขอให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน เพียงข้อละหนึ่งเครื่องหมายเท่านั้น โดยมีข้อพิจารณา ดังนี้

1. ประเด็นพิจารณาการตอบแบบประเมิน 2 ประเด็น ได้แก่

ประเด็นที่ 1 ความเป็นประโยชน์ของการนำรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไปใช้ หมายถึง สอบถามความเป็นประโยชน์ ว่ารูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นประโยชน์ ต่อการนำไปใช้ในการพัฒนาได้มากน้อยเพียงใด

ประเด็นที่ 2 ความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไปใช้ หมายถึง สอบถามความเป็นไปได้

ว่ารูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถนำไปใช้ได้มากน้อยเพียงใด

ความหมายของระดับความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไปใช้

5 หมายถึง ความเป็นประโยชน์/ความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบไปใช้ อยู่ในระดับ มากที่สุด

4 หมายถึง ความเป็นประโยชน์/ความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบไปใช้ อยู่ในระดับ มาก

3 หมายถึง ความเป็นประโยชน์/ความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบไปใช้ อยู่ในระดับ ปานกลาง

2 หมายถึง ความเป็นประโยชน์/ความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบไปใช้ อยู่ในระดับ น้อย

1 หมายถึง ความเป็นประโยชน์/ความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบไปใช้ อยู่ในระดับ น้อยที่สุด

2. ในการสอบถามครั้งนี้ เป็นการพิจารณาแสดงความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ท่านแสดงความเห็นโดยพิจารณาจากข้อมูลที่ให้ในแต่ละด้านประกอบการตอบแบบประเมินแต่ละรายการประเมิน

[illegible]

รายการประเมิน	ความเป็นไปได้					ความเป็นประโยชน์				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
4.2 ด้านผลลัพธ์ (Outcome)										
4.2.1 ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนิเทศและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ได้อย่างมีประสิทธิภาพ										
4.2.2 ครูมีสมรรถนะในการออกแบบและจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพิ่มขึ้น										
4.2.3 นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นในรายวิชาที่ใช้วิธีการสอนแบบ Active Learning										
4.3 ผลกระทบ (Impacts)										
4.3.1 สถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มีการพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง										
4.3.2 เกิดเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา หน่วยงานต้นสังกัด และสถาบันอุดมศึกษา ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา										
4.3.3 ผู้เรียนมีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เช่น การคิดวิเคราะห์ การทำงานร่วมกัน การสื่อสาร และความคิดสร้างสรรค์										
องค์ประกอบที่ 5 ปัจจัยแห่งความสำเร็จ (Key Success Factor)										
5.1 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา										
5.2 การมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่าย										
5.3 การใช้เทคโนโลยี AI สนับสนุนระบบและกลไกการบริหารจัดการสถานศึกษา										

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์สำหรับการตอบแบบสอบถาม

บรรณานุกรม

- กมล ภูประเสริฐ. (2554). **การพัฒนาการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล**. สำนักพิมพ์แห่งประเทศไทย.
- กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2565). **รายงานประจำปี 2564**. สืบค้นจาก <https://www.mhesi.go.th/index.php/all-media/book-ministry/7430-2564-2.html>
- จรัส เลิศจามีกร. (2554). **การบริหารสถานศึกษา**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จำลอง บุญเรืองโรจน์ และคณะ. (2561). **กระบวนการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบหน่วยบูรณาการ Active Learning สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- ชยพล ดีอ่อน และธีระภัทร ประสมสุข. (2565). **การบริหารจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- เชษฐชาย วรรณประพันธ์. (2564). **รูปแบบการบริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ณัฏฐริยา ภาธรธนาถ. (2566). **การบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- ณัฐรภา พวงธรรม. (2553). **การบริหารสถานศึกษา**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เดชดนัย จุฑาม และคณะ. (2559). **การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ทักษะการคิดของนักศึกษาในรายวิชาทักษะการคิด (Thinking Skills) ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2558 ด้วยการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Active Learning)**. วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
- ทวีศักดิ์ วัฒนวิจิต. (2558). **การบริหารสถานศึกษา**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทวีวัฒน์ วัฒนกุลเจริญ. (2551). **การเรียนรู้เชิงรุก**. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทศนา แคมณี. (2565). **การใช้การเรียนรู้เชิงรุกในระบบการศึกษาไทย**. วารสารการศึกษาวิจัย.
- ธัญวิช วิเชียรพันธ์และปวีณา จันทร์สุข. (2556). **รายงานโครงการพัฒนาความร่วมมือเพื่อเสริมสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของเด็กและเยาวชนไทยเพื่อเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน**. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.).
- ธีระ รุญเจริญ. (2545). **สภาพและปัญหาการบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- ธงชัย พินิจศรี. (2005). **การเน้นพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญในระบบการศึกษา**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- นครลีพร ธาดาวิทย์. (2559). การพัฒนาเทคนิคการสอนในสภาพแวดล้อมออนไลน์. สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นนทลีพร ธาดาวิทย์. (2559). การพัฒนาเทคนิคการสอนในสภาพแวดล้อมออนไลน์. สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ปริญญช พรหมภษิต (2559) การจัดการเรียนรู้แบบใฝ่รู้ (Active Learning). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2553). การเรียนรู้เชิงรุกและการพัฒนาวิธีการสอน. สำนักพิมพ์ อักษรวิทยา.
- พันทิพา อุทัยสุข. (2523). การศึกษาและพัฒนาการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ วิทยาศาสตร์.
- พิเชษฐ์ อินทร์สุข. (1978). แนวคิดการบริหารสถานศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- พาติยะห์ อุตส่าห์ราชการ. (2558). การเรียนรู้เชิงรุก : แนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน เป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มณีนรัตน์ อภิวัฒนวรรณ. (2559). การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนา กระบวนการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษา. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มนตรี ศิริจันทร์ชื่น. (2554). การสอนนักศึกษากลุ่มใหญ่ในรายวิชา Gsoc 2101 ชุมชนกับการ พัฒนา โดยใชการสอนแบบ Active Learning และการใช้บทเรียนแบบ e-learning. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- รุ่งฤดี นนทภา. (2560). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนเทศบาล 1 กาฬสินธุ์พิทยาสีธิ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหาร จัดการการศึกษา. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ภาวิดา ธาธาศรีสุทธิ. (2542). หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย รามคำแหง.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2557). คู่มือการประกันคุณภาพภายใน ระดับอุดมศึกษา. สืบค้นจาก <https://www.mua.go.th/mua/th/news/view/id/4316>.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2557). รายงานประจำปี พ.ศ. 2557. สืบค้นจาก <https://www.mua.go.th/mua/th/news/view/id/4316>.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียน. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). **การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกฐานสมรรถนะ : การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงของสถานศึกษา**. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2566). **รายงานประจำปี 2565**. สืบค้นจาก <https://www.onec.go.th/th.php/book/BookDetail/495>.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). **ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580)**. สืบค้นจาก https://www.nesdc.go.th/download/document/SAC/NS_SumPlanOct2018.pdf.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2560). **การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)**. สืบค้นจาก https://academic.obec.go.th/web/images/news/1661483574_d_3.pdf.
- สงัด อุทรานันท์. (2529). **หลักการและวิธีการพัฒนาหลักสูตร**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิทยาศาสตร์.
- สงัด อุทรานันท์. (2532). **พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร (พิมพ์ครั้งที่ 3)**. กรุงเทพฯ : มิตรสยาม.
- สงบ อุทรานันท์. (2529). **หลักการและวิธีการพัฒนาหลักสูตร**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิทยาศาสตร์.
- สงวน อินทร์รักษ์. (2565). **องค์ประกอบของกลไกการจัดการเรียนรู้ในบริบทของการพัฒนาทักษะชีวิต**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิทยาการ.
- สงบ อุทรานันท์. (2532). **พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร (พิมพ์ครั้งที่ 3)**. กรุงเทพฯ : มิตรสยาม.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2566). **แผนการดำเนินงาน สสวท. ฉบับประมาณ พ.ศ. 2566**. สืบค้นจาก <https://www.ipst.ac.th/news/39235/20230330-report-ipst.html>.
- สมเดช สีแสง. (2554). **การเรียนรู้เชิงรุกและการบริหารการศึกษา**. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สัญญา ภัทรการ. (2552). **การจัดการเรียนรู้อย่างมีชีวิตชีวา : แนวทางการพัฒนาการเรียนการสอน**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุชาดา แก้วพิกุล. (2555). **การสอนอย่างกระตือรือร้น (Active Learning)**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อมลวรรณ วีระธรรมโม. (2560). **การพัฒนารูปารักษณ์กล้าไม่ตันในป่าดิบแล้ง เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูหลวง จังหวัดเลย**. วารสารวนศาสตร์. สืบค้นจาก https://kukr.lib.ku.ac.th/kukr_es/BKN_FOR/search_detail/download_digital_file/394969/134002.

อิทธิพัทธ์ สุวทันพรกุล. (2561). การวิจัยทางการศึกษา : แนวคิดและการประยุกต์ใช้. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Andrews, M. E., et al. (2021). **Explanation and facilitation strategies reduce student resistance to active learning.** *College Teaching*. สืบค้นจาก <https://doi.org/10.1080/87567555.2021.1987183>.

Bánáthy, B. H. (1968). **Instructional systems.** Fearon Publishers.

Campbell, D. (1993). **The application of behavioral objectives in educational administration.** *Educational Administration Quarterly*

Carr, R., & Palmer, S. (2015). **Active learning : The importance of developing a comprehensive measure.** *Active Learning in Higher Education*, สืบค้นข้อมูลจาก <https://doi.org/10.1177/1469787415589529>.

Cronbach, L. J. (1990). **Essentials of psychological testing (5th ed.).** Harper & Row.

Edgar Dale (1964). **Audiovisual methods in teaching (3rd ed.).** Holt, Rinehart and Winston.

Fullan, M. (1993). **Change forces : Probing the depths of educational reform.** Falmer Press.

Fullan, M. (2007). **The New Meaning of Educational Change (4th ed.).** New York: Teachers College Press.

Good, C. V. (Ed.). (1973). **Dictionary of education (3rd ed.).** McGraw-Hill.

Goodwin, W. L. (1978). **Educational administration : Concepts and practices.** Allyn & Bacon.

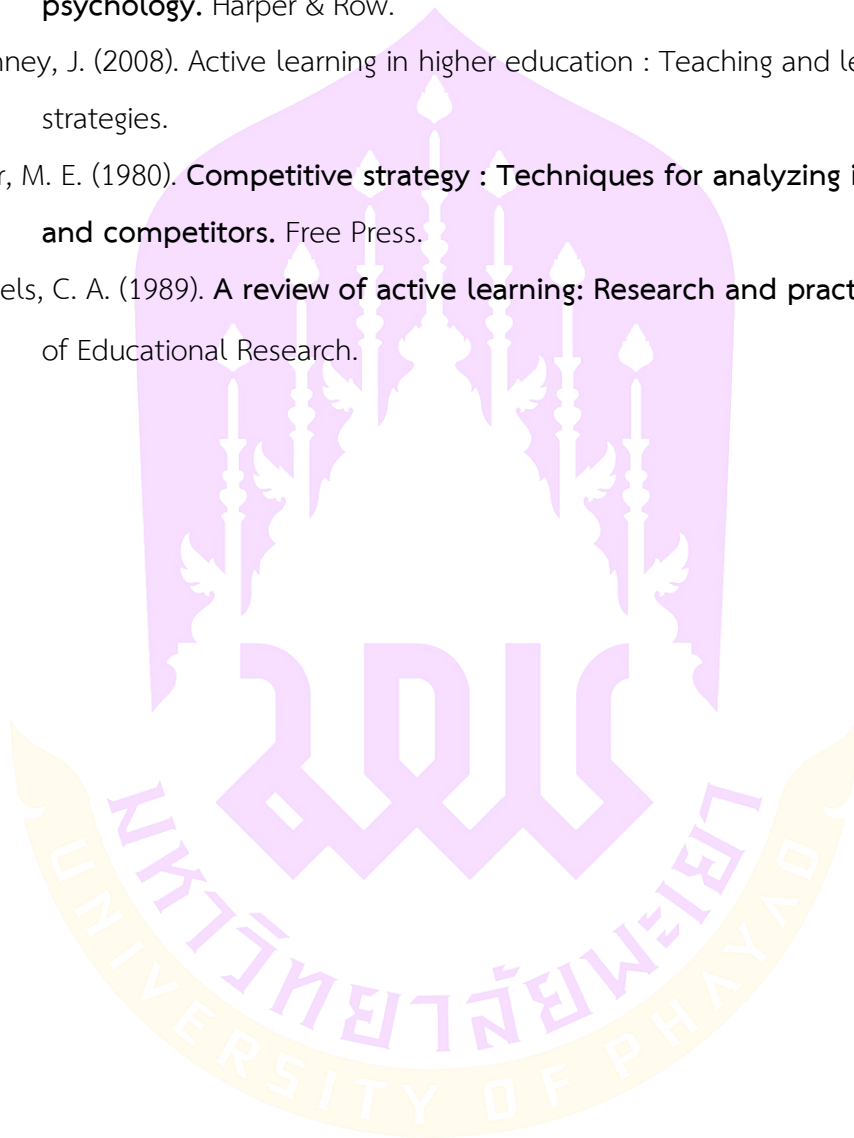
Gagné, R. M., & Briggs, L. J. (1979). **Principles of instructional design (2nd ed.).** Holt, Rinehart and Winston.

Grant, R. M. (1991). **The resource-based theory of competitive advantage : Implications for strategy formulation.** *California Management Review*.

Hargreaves, D. (2003). **Teaching in the knowledge society : Education in the age of insecurity.** Teachers College Press.

Harris, D. (1990). **The application of behavioral objectives in educational administration.** *Educational Administration Quarterly*, 26(1), 45-60.

- Hunde, M., & Hika, M. (2023). **The utilization of active learning techniques in Ethiopian primary schools: Practice and challenges.** *Journal of Science, Technology and Arts Research*, 12(4), 96–114. <https://doi.org/10.20372/star.v12i4.08>
- Klausmeier, H. J., & Ripple, R. E. (1971). **Learning and human abilities : Educational psychology.** Harper & Row.
- McKinney, J. (2008). *Active learning in higher education : Teaching and learning strategies.*
- Porter, M. E. (1980). **Competitive strategy : Techniques for analyzing industries and competitors.** Free Press.
- Samuels, C. A. (1989). **A review of active learning: Research and practice.** *Journal of Educational Research.*

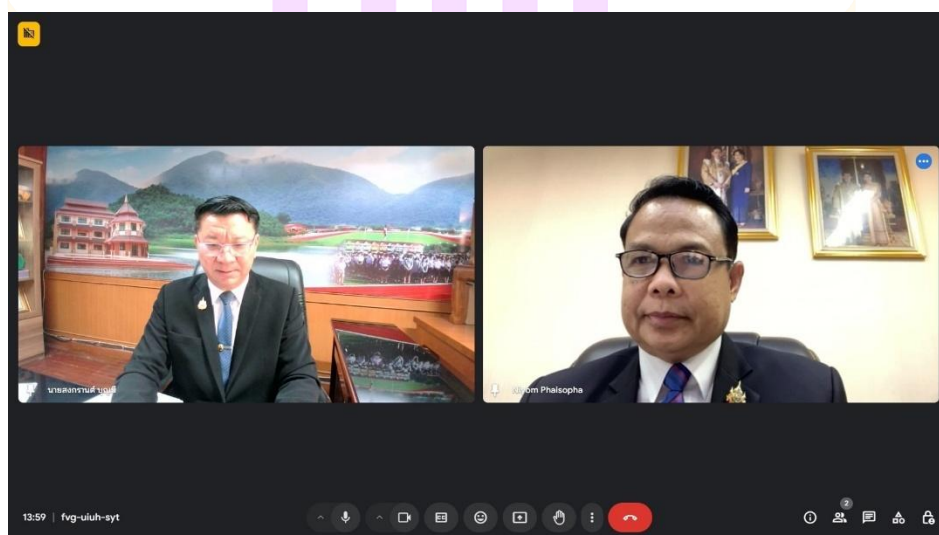
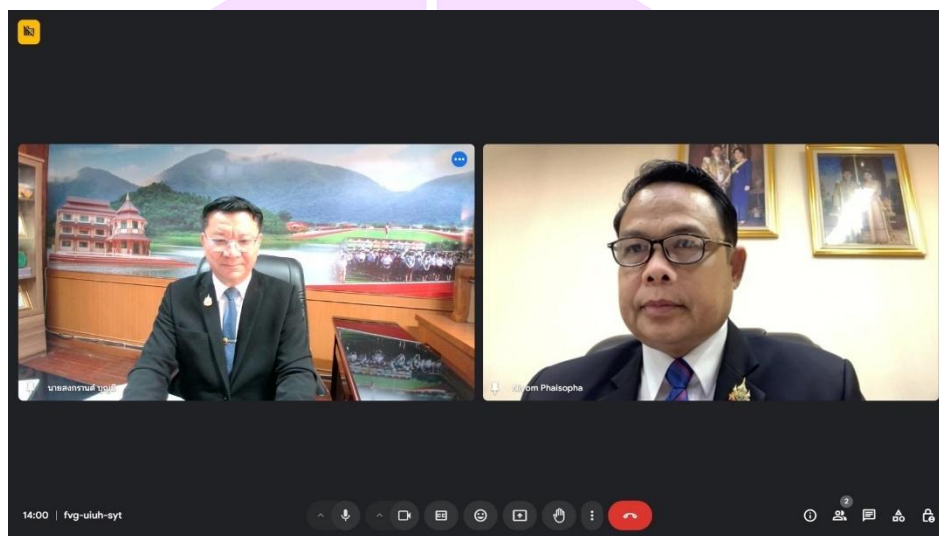
ภาคผนวก ณ ภาพการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

ดร.นิยม ไผ่โสภา ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วันที่ 6 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2568

การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

ดร.รัตนา แสงบัวเผื่อน ผู้อำนวยการสำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

โดยมีผู้แทนคือ ดร.วสันต์ สุทธาวาส นักวิชาการศึกษา สังกัดสำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วันที่ 7 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2568

ภาคผนวก ญ ภาพผู้ทรงคุณวุฒิในสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

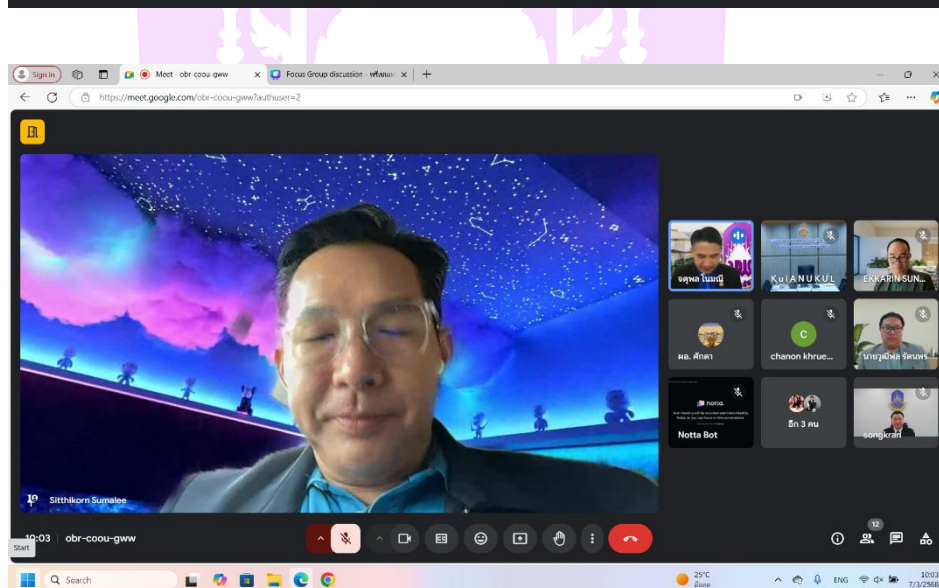
วันศุกร์ ที่ 7 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2568

ณ มหาวิทยาลัยพะเยา วิทยาเขตเชียงราย

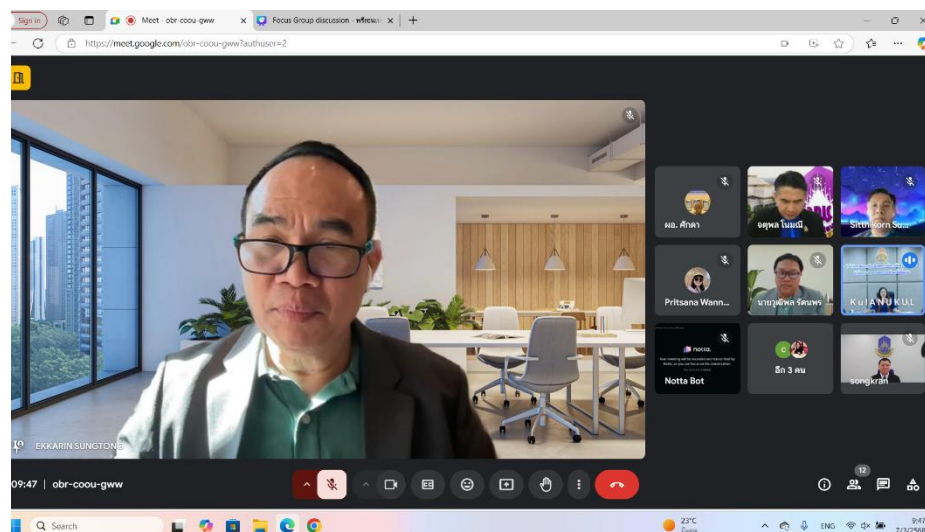
ผ่านช่องทางออนไลน์ โดยใช้โปรแกรม Google Meet

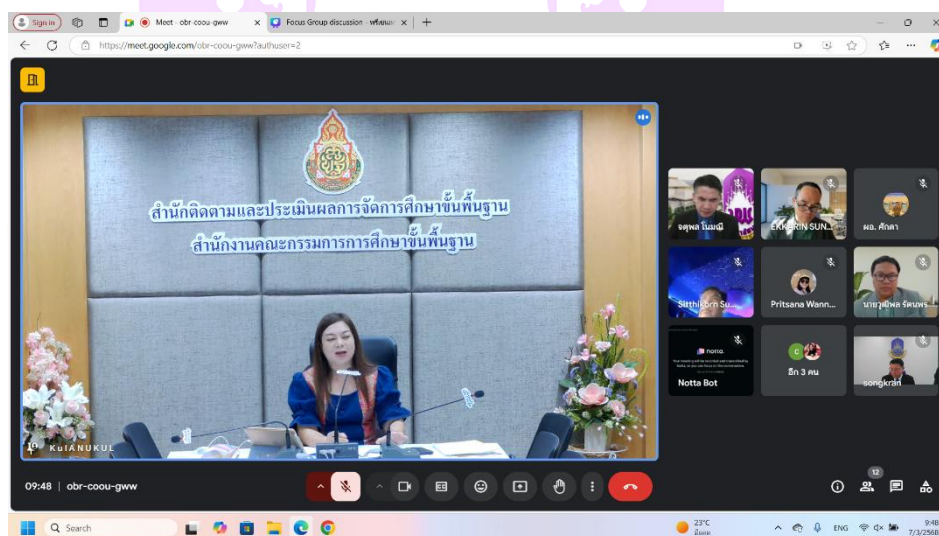
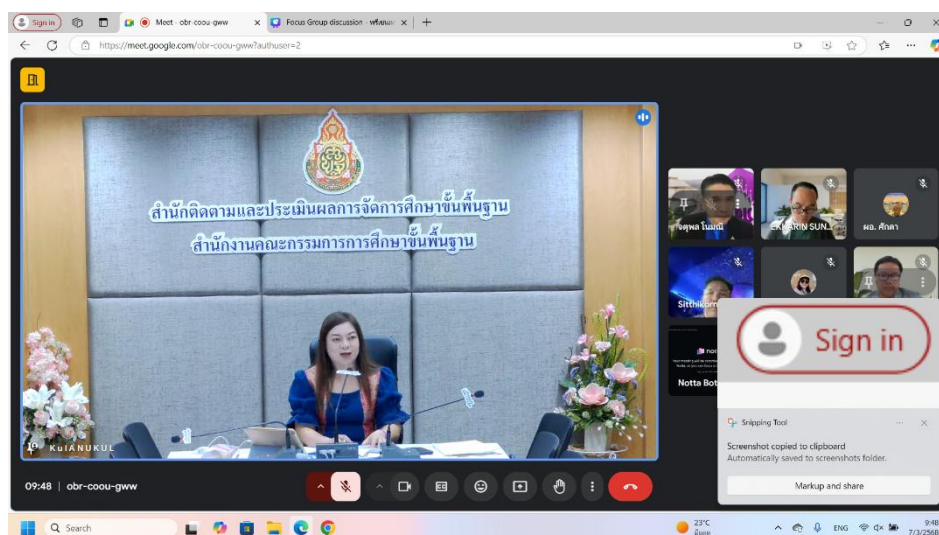
ภาพการสัมภาษณ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิกร สุมาลี ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายนวัตกรรมและพันธกิจ เพื่อสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ภาพการสัมภาษณ์ รศ.ดร.เอกรินทร์ สังข์ทอง หัวหน้าโครงการวิจัยการพัฒนากลไกความร่วมมือในการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

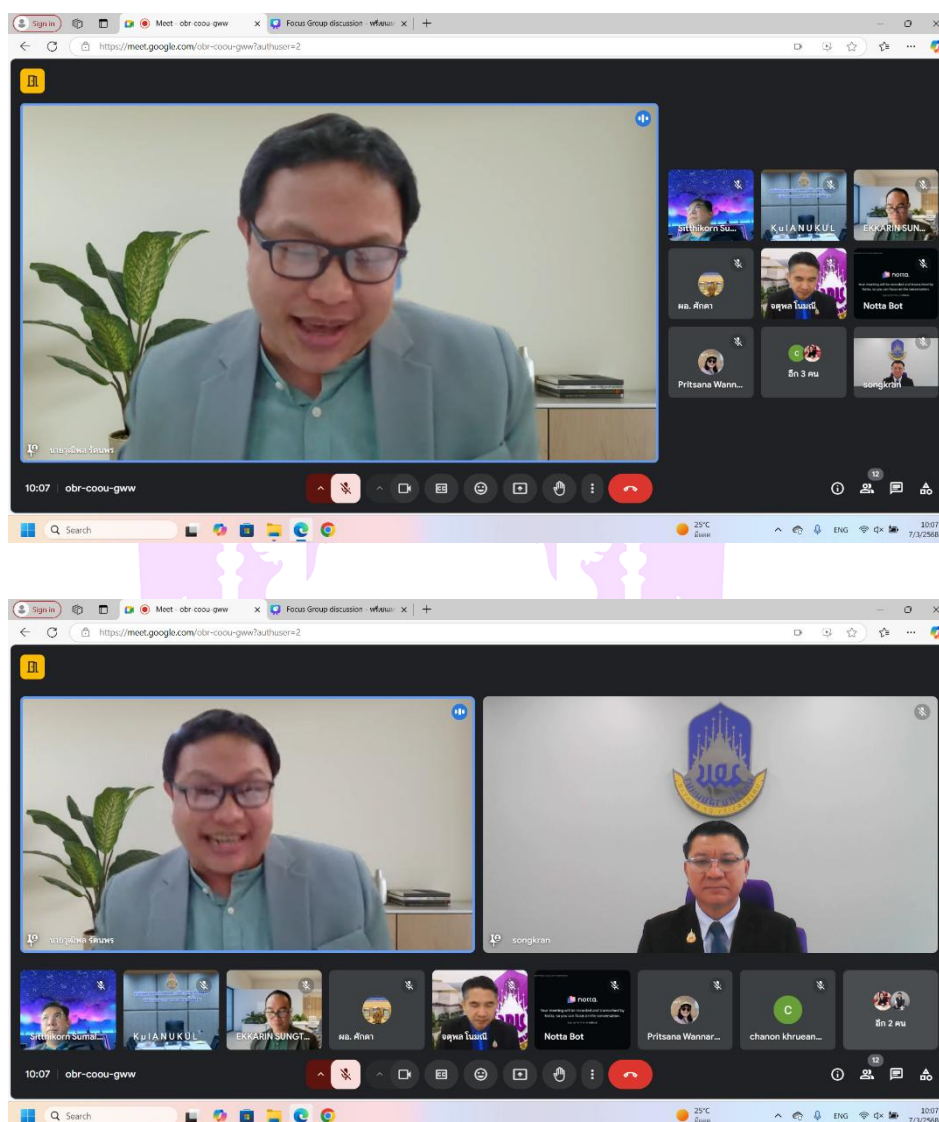
ภาพการสัมภาษณ์ ดร.ปฐมาภรณ์ ปันอินทร์ รองผู้อำนวยการสำนักติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ภาพการสัมภาษณ์ ดร.ศักดา ชัยภักย์ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น

ภาพการสัมภาษณ์ นายวุฒิพล รัตนพร ตำแหน่ง ครู วิทยฐานะ เชี่ยวชาญ โรงเรียนสอาดเผดิมวิทยา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	สงกรานต์ บุญมี
วัน เดือน ปี เกิด	13 เมษายน 2514
สถานที่เกิด	จังหวัดพะเยา
วุฒิการศึกษา	พ.ศ. 2551 กศ.ม (การบริหารการศึกษา), มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก
ที่อยู่ปัจจุบัน	48 หมู่ 4 ตำบลแม่กา อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา 56000
ผลงานตีพิมพ์	สงกรานต์ บุญมี. (อยู่ระหว่างการตีพิมพ์). การศึกษาองค์ประกอบและแนวทางของรูปแบบการพัฒนาระบบและกลไกการบริหารการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค ACTIVE LEARNING โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารสันตยาภิวัฒน์ วัดหนองนกด, 3(3). สงกรานต์ บุญมี. (อยู่ระหว่างการตีพิมพ์). รูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารสันตยาภิวัฒน์ วัดหนองนกด, 3(5).

